

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน:
ศึกษากรณีโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

**A MODEL OF THE HAPPY LIVELIHOOD ACCORDING TO THE
BUDDHADHAMMA FOR THE YOUTHS: A CASE STUDY OF
THE SARABURIWITTHAYAKHOM SCHOOL**

นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน:
ศึกษากรณีโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

นางสิทธิรัตน์ สัจจรัมย์

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Model of the Happy Livelihood according to the
Buddhadhamma for the Youths: A Case Study
of the Saraburiwitthayakhom School**

Mrs. Sitarat Sangaumrum

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุขณินพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน : ศึกษากรณีโรงเรียน
สระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุขณินพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระเมธาวันยรส, รศ. ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร. วุฒินันท์ กันทะเดียน)

กรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน, ดร.)

กรรมการ

(ดร. บุญเลิศ โอธสุ)

กรรมการ

(ผศ. ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)

คณะกรรมการควบคุมดุขณินพนธ์

ดร. บุญเลิศ โอธสุ

ประธานกรรมการ

ผศ. ดร. แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสิทธรัตน์ สัมรัมย์)

- ชื่อคุณิพนธ์** : รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับ
เยาวชน: ศึกษากรณีโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี
- ผู้วิจัย** : นางสิทธรัตน์ สัมรัมย์
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : ดร.บุญเลิศ โอธสุ, ปธ. ๘, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), พธ.ม.
(ธรรมนิเทศศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- : ผศ. ดร. แม่ชีภุชญา รักษาโฉม, บศ. ๙ (บาลีศึกษา ๙ ประโยค),
อ.บ. (อภิธรรมบัณฑิต), ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ), ศศ.บ. (ภาษาไทย),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับ เยาวชน: ศึกษากรณีโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน (๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕๐ คน เป็นชาย ๒๐ คน เป็นหญิง ๓๐ คน

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชน คือวัยที่มีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก อารมณ์แปรปรวนเปลี่ยนแปลงง่าย เป็นวัยที่มีพัฒนาการของบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ถ้าการเรียนรู้ที่ผ่านมาดีจะมีบุคลิกภาพดีด้วย เป็นวัยที่พยายามค้นหาความต้องการที่แท้จริง เรียนรู้บทบาทหน้าที่และพัฒนาความสามารถเฉพาะตน เพื่อที่จะวางแผนชีวิตต่อไปในอนาคต เป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

สถาบันศาสนา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนในการสร้างพลังทางด้านจิตใจ ให้ความรู้สึกลอดภัยจากความกลัวและปลอดภัยจากความวิตกกังวล ช่วยให้สถาบันครอบครัว และสถาบันการปกครองทำหน้าที่ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ยึดเหนี่ยวสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข คือ ศีล ๕ อิทธิบาท ๔ และมงคล ๓๘ ประการ (มงคลที่ ๑-๓๐)

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน: ศึกษากรณี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี มี ๒ รูปแบบ [๑] ด้านการเรียน เยาวชนที่ประสบผลสำเร็จ ด้านการเรียนนอกจากเกิดจากความชอบแล้ว ผู้ปกครองก็มีความสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือ เป็นแรงบันดาลใจ มีจิตสำนึกที่ดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนสิ่งแวดล้อม รู้จักหน้าที่ และมีความรับผิดชอบ รู้จักจัดสรรเวลาโดยเรียงลำดับความสำคัญ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามหลัก ๑) อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ-มีความเชื่อมั่นศรัทธา วิริยะ-ทำงานด้วยความขยันอดทน จิตตะ-มีจิตจดจ่อมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำ วิมังสา-ทบทวนและปรับปรุงแก้ไขทำให้สิ่งที่มีคุณภาพดี ๒) มงคลที่ ๑-๓๐ เป็นหลักธรรมคำสอนเพื่อเป็นแบบแผนและแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุขความเจริญ [๒] ด้านปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ปัญหาการใช้ความรุนแรง แก้ไขโดยการปฏิบัติตนตามศีลข้อ ๑ ปัญหาการลักทรัพย์ แก้ไขโดยการปฏิบัติตนตามศีลข้อ ๒ ปัญหาเพศสัมพันธ์ แก้ไขโดยการปฏิบัติตนตามศีลข้อ ๓ ปัญหาการใช้คำพูด แก้ไขโดยการปฏิบัติตนตามศีลข้อ ๔ ปัญหาการใช้สารเสพติด แก้ไขโดยการปฏิบัติตนตามศีลข้อ ๕ รวมทั้งการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทั้ง ๒ หลักดังกล่าวมาแล้ว

Dissertation Title : A Model of the Happy Livelihood according to the
Buddhadhamma for the Youths : A Case Study of the
Saraburiwitthayakhom School

Researcher : Mrs. Sitarat Sangaumrum

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhis Studies)

Dissertation Supervisory Committee

- : Dr.Boonlert Otsu, Pali VIII, B.A. (Social teaching Studies),
M.A. (Dhamma Communication), Ph.D. (Buddhist Studies)
- : Asst. Prof. Dr. Maechee Kritsana Raksachom,
Pali IX, B.A. (Abhidhamma Studies), B.A. (English), B.A.
(Thai Language), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist
Studies)

Date of Graduation : February 18, 2019

Abstract

This dissertation entitled ‘A Model of the Happy Livelihood according to the Buddhadhamma for the Youths: A Case Study of the Saraburiwitthayakhom School’ has three objectives: 1) to study youths’ ways of life in the present Thai society, 2) to study its virtues for youths’ living a happy life, and 3) to propose the youths’ formation of living happily according to the Buddhist principles. This is a qualitative research done by studying documents, and in-depth interview. 50 Population were purposively selected from secondary students, twenties males and 30 females.

In the research, it was found that youths means people who are self-centred and sensitive in emotion. Their personality development can be made; if they have good education then their personality is also good. It can be said that they are under the age of searching for whatever they want. They learn their own roles and duties so as to develop their ability where bright future is expected to become the hope of the nation.

In this, the religious institution has the important role to play in empowering their mind-set in order to distance them from fearfulness and unsafety by which the family institution and government can be of the good function. Consequently, they can harmoniously live together happily. To achieve this state, the Buddhist principles

leading to morally train youths' ways of living life are required: five precepts, four paths of accomplishment and thirty-eight supreme virtues.

As far as the formation for youths' living happily according to the Buddhist principles: a case study of the Saraburiwitthayakhom School is concerned, two formations are found: [1] learning: youths' successfulness in studying did not only come from their likeness but also from their parents' support wherein they have been inspired in the good manners giving rise to the positive aspect to themselves, family, school, community and environment. Under this way, they perform their duty and responsibility in the way that they know the sequent significance of time becoming a good Buddhist, following these virtues: 1) four paths of accomplishment: they have inspiration, making and effort while working, possessing investigative mind, and examining what they had done, 2) they follow one – thirty supreme virtues: these principles are regarded as the essential guidelines for living a happy life, [2] problem and its solution on living life, violent problem can be solved through following first precept, stealing other property through second precept, sexual misconduct through third precept, false speech through fourth precept and intoxicant usage through fifth precept. These can be accompanied by all together mentioned three virtues.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุณินพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ขอกราบ
ขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาดุขุณินพนธ์ ดร.บุญเลิศ โอฐสุ และ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม
ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ท่านเมตตาคอย
ชี้แนะให้คำแนะนำให้กำลังใจเสมอมาและตรวจสอบพระไตรปิฎก ให้แนวทางในการเขียนดุขุณินพนธ์
ให้มีความถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์ในเนื้อหา ขอกราบขอบพระคุณพระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.,
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ. ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
รศ. ดร.โกนิฐ ศรีทอง รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ดร.อำนาจ บัวศิริ อาจารย์พิเศษท่านเมตตาให้
ความอนุเคราะห์ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้
พระมหาอดิเดช สติวโร, ดร. ผศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน ท่านได้เมตตาตรวจสอบความถูกต้องของ
เนื้อหา และพระมหาธนวุฒิ โชติธมโม ท่านเมตตาตรวจสอบรูปแบบงานวิจัยจนทำให้งานสมบูรณ์ ผู้วิจัย
ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ท่านเป็นผู้เสียสละ มีน้ำใจ ให้ความเมตตาชี้แนะด้วยดีเสมอมา เพื่อให้
เนื้อหาดุขุณินพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้องชัดเจนผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพยิ่ง
มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ พระราชปริยัติมุนี (เทียบ สิริญาโณ), รศ. ดร.
ที่ให้ความเมตตา ให้ความอนุเคราะห์ และให้คำปรึกษามาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม นายเฉลียว ไตรพิพัฒน์
ผู้อำนวยการโรงเรียน นายวิโรจน์ ดิลกชัย รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารงบประมาณและ
บุคลากร นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ นายภูมิทร์ สวัสดิ์โรจน์
รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารทั่วไป นางเกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารกิจการ
นักเรียน รวมทั้งคณะครูหัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน หัวหน้าระดับ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และ
คุณครูผู้สอนในระดับชั้นต่าง ๆ ตลอดถึงนักเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ เมตตาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์
เชิงลึก สนทนา ซักถาม ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเพื่อให้เอกสารมีคุณค่างานสำเร็จเรียบร้อยโดย
สมบูรณ์ผู้วิจัยขอขอบคุณยิ่ง มา ณ โอกาสนี้ อีกทั้งพี่ ๆ เพื่อน ๆ หลักสูตรดุขุณินพนธ์ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ รุ่นที่ ๑๑ ทุกคนที่ให้ทั้งกำลังใจและช่วยเหลือมาโดยตลอด

ขอกราบขอบคุณ คุณครูว่าที่ ร.ต.ณัฐวรรณ สัมรัมย์สามิและบุตรธิดาทุกคนผู้อยู่เคียง
ข้างที่คอยให้กำลังใจ ปลั่งใจ เข้าใจ ในการเรียนรวมทั้งเป็นผู้มีแรงขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้
ด้วยดีตามเวลากำหนด

ขอกราบขอบคุณพี่ขวัญชัย กระต่ายทอง พี่พลตรีหญิงขวัญเรือน ทรัพย์ทองคำ พี่ขวัญมงคล กระต่ายทอง พี่พลโทขวัญโชค กระต่ายทอง พี่ขวัญอำนวยการ กระต่ายทอง พี่เกษม กระต่ายทอง ที่ให้กำลังใจให้พลังใจ ในการเรียนการทำวิจัยให้สำเร็จได้ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณในน้ำใจ ความอนุเคราะห์บุคลากร เจ้าหน้าที่ ของหอสมุดโรงเรียน สระบุรี วิทยาคม ตลอดจนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ศึกษาค้นคว้า และ การทำวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณในความกรุณาของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ทุกสิ่งทุกอย่าง อันเกิดจากคุณลิขิตนี้ และประโยชน์ทั้งหลายอันจะเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัย ขออุทิศให้แด่คุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูและอบรมให้ดำเนินชีวิตตามแนวคิดทางธรรมครูอาจารย์ทั้งหลาย ผู้มีพระคุณ ผู้มีบุญคุณและกัลยาณมิตรทั้งหลาย แต่หากคุณลิขิตฉบับนี้มีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยกราบขอภัยไว้ ณ ที่นี้

นางสิทธรัตน์ สิมรัมย์

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๗
๑.๘ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๒๑
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๒๑
บทที่ ๒ การดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน	๒๒
๒.๑ ความหมายและความสำคัญของเยาวชน	๒๒
๒.๑.๑ ความหมายของเยาวชน	๒๒
๒.๑.๒ ความสำคัญของเยาวชน	๒๔
๒.๒ ปัจจัยในการพัฒนาการที่ส่งผลต่อเยาวชน	๒๕
๒.๓ ปัญหาการพัฒนาเด็กและเยาวชน	๒๗
๒.๔ พฤติกรรมและปัญหาของเยาวชนไทย	๒๙

๒.๔.๑ พฤติกรรมของเยาวชนตามแนวพุทธ	๒๙
๒.๔.๒ พฤติกรรมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน	๓๐
๒.๔.๓ ปัญหาพฤติกรรมในเยาวชน	๓๒
๒.๕ บทบาทหน้าที่และลักษณะที่ดีของเยาวชนไทย	๓๕
๒.๕.๑ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนไทย	๓๕
๒.๕.๒ ลักษณะของเยาวชนที่ดี	๓๖
๒.๖ การดำเนินชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน	๓๗
๒.๖.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน	๓๗
๒.๖.๒ คุณลักษณะในการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน	๓๙
๒.๗ สรุป	๔๐
บทที่ ๓ หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข	๔๒
๓.๑ หลักพุทธธรรม	๔๓
๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสุข	๔๖
๓.๓ ความสุขในทางพระพุทธศาสนา	๔๘
๓.๔ หลักการดำเนินชีวิตด้วยความสุข	๔๙
๓.๕ หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข	๕๐
๓.๕.๑ ศีล ๕	๕๐
๓.๕.๒ อิทธิบาท ๔	๕๓
๓.๕.๓ มงคล ๓๘ (มงคลที่ ๑-๓๐)	๕๕
๓.๖ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน	๘๕
๓.๗ สรุป	๘๗
บทที่ ๔ รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม	๙๐
๔.๑ ด้านการเรียน	๙๐
๔.๑.๑ การปฏิบัติตนในด้านการเรียน	๙๑
๔.๑.๒ ปัญหาการเรียนและวิธีการแก้ปัญหา	๙๕
๔.๑.๓ ผลแห่งความสำเร็จ	๙๕
๔.๒ ด้านปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต	๙๗
๔.๒.๑ การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต	๙๗

๔.๒.๒ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับเยาวชนในการดำเนินชีวิต และวิธีการแก้ไขปัญหา	๑๐๕
๔.๓ สรุป	๑๑๔
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๑๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๗
๕.๑.๑ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน	๑๑๗
๕.๑.๒ ความสำคัญของพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรม สำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข	๑๑๘
๕.๑.๓ รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชน ตามหลักพุทธธรรม	๑๑๙
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๐
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป	๑๒๐
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๒๑
๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อทำการศึกษาค้างต่อไป	๑๒๒
บรรณานุกรม	๑๒๓
ภาคผนวก	๑๓๐
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๓๑
ภาคผนวก ก. ๑ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ก. ๒ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๓๓
ภาคผนวก ข. หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๓๕
ภาคผนวก ข. ๑ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการ ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๑๓๖
ภาคผนวก ข. ๒ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๑๔๐
ภาคผนวก ค. ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์	๑๖๐
ภาคผนวก ง. ข้อมูลการสัมภาษณ์	๑๖๒
ภาคผนวก จ. ภาพประกอบการวิจัยและการสัมภาษณ์	๑๘๗
ภาคผนวก ฉ. ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา ๒๕๖๑	๑๙๔
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๕

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

ตารางที่ ๑ สรุปมงคล ๑๐ หมู่ ๓๘ ประการ

๕๖

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
แผนภูมิที่ ๑ โครงสร้างงานวิจัย	๒๐
แผนภูมิที่ ๒ แนวคิดการวิจัย	๒๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ ใช้การอ้างอิงจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิง จะระบุ ชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ ตัวอย่าง เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕. หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฐกวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๘๔ หน้าที่ ๒๒๕.

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
-------------	---	-----------	---------	-----------

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฐกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฺฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฺฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากปรากฏการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจ สังคม ที่ประเทศไทยได้เผชิญอยู่ในขณะนี้ เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบ ต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน ได้รับอิทธิพลกระแสตามค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่กำลังหลั่งไหลเข้ามาในรูปแบบต่างๆ สืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นไปสู่ความทันสมัย ความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ขาดการพัฒนาด้านจิตใจก่อให้เกิดปัญหาบุคคลและสังคมที่ไม่มีคุณธรรมและจริยธรรม บุคคลต่างเห็นแก่ตนเองมากกว่าส่วนรวม รัฐบาลจึงได้มีนโยบายในการจัดระเบียบสังคมโดยนำเอากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ มาบังคับใช้อย่างเข้มงวดกวดขันยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานบริการหรือบันเทิง รวมทั้งเรื่องการห้ามขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และสารเสพติด เช่น เหล้า บุหรี่ เปียร์ เป็นต้น ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น จากการมอมเมาเยาวชนผู้กำลังอยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียน มากมายมหาศาลไม่ว่าจะเป็นเรื่องเหล้า บุหรี่ สารเสพติดทุกชนิด ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่การก่ออาชญากรรม สร้างปัญหาแก่สังคมประเทศชาติ อีกมากมาย โดยผู้ประกอบการเหล่านั้นไม่มีความรู้เลยว่า พวกเขาได้มอมเมาและทำลายเยาวชนของชาติลงไปทุกๆวัน และวันข้างหน้า สังคมของประเทศจะอ่อนแอและพวกเราจะไปแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างไร จึงเป็นเรื่องที่ต้องรับหาทางแก้ไข และป้องกันปัญหาเยาวชนและสังคมของชาติ เพราะปัญหาเหล่านี้ขัดแย้งกับกระบวนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมไทยอย่างมาก ดังนั้นวิธีการ ที่จะพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม นั้นจำเป็นต้องศึกษาวิจัยหาแนวทางที่เป็นสายกลางที่สุดเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนา คุณธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของชาติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๘๑ บัญญัติว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑

^๑ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: ครุสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๕๔๙)^๒ ได้มุ่งให้พัฒนาไปสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีสมดุลภาพ” โดยยึดหลักความสมดุล ความพอดีสร้างคนให้เป็นคนดีคนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบมีจิตสำนึกในสาธารณประโยชน์พึ่งพาตนเองได้ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔^๓ ที่มีนโยบายที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบ อาชีพ จึงกำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ มีจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบคุณวุฒิการศึกษาที่จัดสาระการเรียนรู้ เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม สนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมความรู้คู่คุณธรรม และกล่าวถึงการส่งเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวถึงเรื่องการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ประชาธิปไตย

ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ประกาศใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๖ บัญญัติไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา ๒๓ กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา^๔ จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษานี้กล่าวถึงเรื่องการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตลอดจนความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

ทั้งนี้สืบเนื่องจากกระแสความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและวิทยาการคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในสังคมทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศจากภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคบริการและอุตสาหกรรม ส่งผลให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตแบบชนบทไปสู่วิถีชีวิตแบบเมือง โครงสร้างประชากรที่มีวัยเด็กลดลง

^๒ สำนักนายกรัฐมนตรี, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๔๔), หน้า ๙.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๔๕), หน้า ๔.

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ ๙ (๒๕๔๔ – ๒๕๔๙), (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๓๕), หน้า ๓๕.

ประชากรวัยแรงงานและผู้สูงอายุมี การแพร่ระบาดของอภัยมุข สารเสพติด โรคเอดส์ การหลังไหล ของวัฒนธรรม ต่างชาติที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตไทย สถานการณ์ดังกล่าวล้วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อ วิถีชีวิตของคน และสังคมไทยอย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติถูกละเลย ครอบครัวยุค ความอบอุ่น ชุมชนขาดความเข้มแข็งและสังคมมีปัญหา ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาเป็นวิธีการที่ สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษาซึ่งก็สอดคล้องกับแนวความคิดการกำหนด คุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษาที่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวว่า การจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ โดยการกำหนดเป็นแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔) ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งภารกิจที่สำคัญยิ่งของการทรงศึกษาธิการคือ การ พัฒนาคณะ ประกอบกับการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ได้เน้นคนเป็น ศูนย์กลาง การพัฒนาจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทย โดยจะต้องและสอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลง และแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยใน อนาคตในด้านจิตใจและสังคม คือ มีวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต ชยัน อดทนมีจริยธรรม มีคุณธรรม มี ความเป็นประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ร่วมในกระบวนการพัฒนา มีความเป็น ไทย ร่วมอนุรักษ์และการพัฒนาวัฒนธรรมไทยรวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการศึกษา เพื่อสนองความต้องการของชีวิตและสังคม ให้คนมีคุณภาพ ปลอดภัย พ้นจากความรุนแรงเบียดเบียนกันในทุกด้าน เนื่องจากความรุนแรงเบียดเบียนได้ขยายแผ่ ทั่วไป เชื่อมกันทั้งหมดจนกลายเป็นระบบ จึงต้องให้การศึกษาไปทั่ว ให้ทั้งชีวิต สังคมและ สิ่งแวดล้อม เป็นระบบแห่งความประสานกลมกลืนและเกื้อกูลต่อกัน

โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีเยาวชนประสบผลสำเร็จทั้ง ด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม โดยหลัก พุทธธรรมที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ศีล ๕ อธิเบธ ๔ และมงคล ๓๘ (โดยถือเอาเฉพาะมงคลที่ ๑-๓๐) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลแนวความคิดการพัฒนาระบบการ จัดการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธให้บรรลุประสิทธิภาพพัฒนาที่ดีต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนด้วยหลักพุทธธรรม

๑.๓ ปัญหาต้องการทราบ

๑.๓.๑ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนมีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างไร พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยมีอะไรบ้าง

๑.๓.๒ เยาวชนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมอย่างไรบ้างเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๑.๓.๓ รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรมมีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตการศึกษา

๑.๔.๑.๑ **ขอบเขตเนื้อหา** ทำการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม โดยใช้หลัก ศีล ๕ อิทธิบาท ๔ มงคล ๓๘ โดยถือเอาเฉพาะมงคลที่ ๑-๓๐

๑.๔.๑.๒ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ศึกษาเฉพาะในพื้นที่ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

๑.๔.๑.๓ **ขอบเขตด้านระยะเวลา** กำหนดระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๑ ปี

๑.๔.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรนักเรียนในโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีจำนวน ๓,๕๔๘ คน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน ๕๐ คน เป็นชาย ๒๐ คน เป็นหญิง ๓๐ คน

ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๒๑ ท่าน ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เกณฑ์การคัดเลือกมีคุณสมบัติดังนี้ เป็นผู้บริหารจำนวน ๕ ท่าน หัวหน้าฝ่ายงานต่างๆ จำนวน ๑๓ ท่าน และครูผู้สอนจำนวน ๓ ท่าน โดยขอความร่วมมือชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิทราบ และขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกขณะดำเนินการสนทนา หลังจากนั้นรวบรวมเนื้อหาเพื่อการวิเคราะห์ และนำมาใช้สำหรับการนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **รูปแบบ** หมายถึง แนวทาง กิจกรรมที่เยาวชนกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียนและการแก้ไขปัญหาชีวิตบนพื้นฐานของพุทธธรรม

๑.๕.๒ **เยาวชน** หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี ที่มีอายุระหว่าง ๑๔-๑๙ ปี

๑.๕.๓ **หลักพุทธธรรม** หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล ๕ อิทธิบาท ๔ มงคล ๓๘ (โดยถือเอาเฉพาะมงคลที่ ๑-๓๐)

๑.๕.๔ **การดำเนินชีวิต** หมายถึง การประกอบกิจกรรม การกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือการทำกิจการงานต่าง ๆ ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เกี่ยวข้องกับผู้อื่น สังคม สิ่งแวดล้อม และเกี่ยวข้องกับการไปสู่เป้าหมายของชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับจนถึงเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

๑.๕.๕ **ความสุข** หมายถึง ความภาคภูมิใจในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรมทางด้านการเรียนและการแก้ไขปัญหาชีวิตจนประสบผลสำเร็จในการเรียนและดำรงชีวิตโดยสงบสุขปราศจากภัย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๘ กล่าวถึงหลักในการจัดการศึกษา ไว้ว่า

(๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

(๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อแรกที่ว่า “เป็นการศึกษาตลอดชีวิต life-long education” หมายถึงว่าคนไทยจะเรียนกันได้ตลอดชีวิตทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย พุดง่าย ๆ คือไม่มีใครแก่เกินเรียน นอกจากนี้เรื่องที่เราเรียนจะเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เรียนแล้วใช้ประโยชน์ได้ และในขณะที่กำลังเรียนก็ต้องทดลองปฏิบัติไปด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า learning by doing (เรียนโดยการกระทำ) แต่โรงเรียนวิถีพุทธไปไกลกว่านั้น เพราะถือว่าการเรียนเป็นวิถีชีวิต เราใช้คำว่า learning by living (เรียนโดยการดำรงชีวิต)

มาตรา ๒๔ ข้อ ๖ กล่าวถึงหลักในการจัดการศึกษา ไว้ว่า จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ^๕

ปัญหาทุกวันนี้ก็คือ เด็กออกจากบ้านแล้วไปไม่ถึงโรงเรียน ไปหลงติดอยู่ตามสถานบันเทิง หรือห้างสรรพสินค้า ปัญหาการอบรมศีลธรรมให้เด็กและเยาวชนมาจากสาเหตุ ไม่มีการประสานกัน ระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน บ้าน วัดและโรงเรียนแยกกันทำหน้าที่ พ่อแม่ที่บ้านให้เงินแก่เด็กเพื่อเลี้ยงดูทางร่างกาย ไม่มีหน้าที่สอนหนังสือหรืออบรมทางจิตใจ โรงเรียนก็ทำหน้าที่เดียวคือ สอนวิชาการไม่มีหน้าที่อบรมศีลธรรม วัดก็อบรมศีลธรรมอย่างเดียวไม่รับภาระอื่นๆ เมื่อมีปัญหาเรื่องศีลธรรมในเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบปัญหานี้ ถ้าบ้าน วัดหรือโรงเรียนไม่ร่วมมือกัน ปัญหานี้แก้ไม่ได้ การที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาศีลธรรมในเด็กและเยาวชน โดยที่โรงเรียนเป็นเจ้าภาพหลัก มีวัดและบ้านหรือชุมชนเป็นเจ้าภาพร่วม

การประชุมเชิงปฏิบัติการ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ” ของเจ้าคณะพระสังฆาธิการและผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ความว่า เด็กเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ต้องไม่พัฒนาเด็กแบบแยกส่วน โรงเรียนต้องพัฒนาเด็กให้รอบด้านทั้งทางกาย ทางสังคม ทางจิตใจ และทางปัญญา นั่นคือ โรงเรียนไม่เพียงแต่สอนหนังสือ แต่อบรมศีลธรรมให้แก่เด็กอย่างจริงจังไม่ต้องรอให้เด็กไปวัดแล้วค่อยอบรมศีลธรรม โรงเรียนต้องเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการและบำเพ็ญทางศีลธรรมไปพร้อมๆ กัน เพื่อจะทำหน้าที่บริการ ณ จุดเดียวได้ โรงเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองและจากพระสงฆ์ในวัด^๖

สรุป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนเป็นองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทางสังคม โดยเฉพาะบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนจากภายใน โดยวิถีแห่งพุทธ

^๕ National Education, พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf> [๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

^๖ พระสังฆาธิการและผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา, “ปาฐกถาพิเศษในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, (หอประชุมพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, ๒๕๕๗). (อัสสัมชัญ).

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ความมุ่งหมาย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษา ให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคงแนวการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียน มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ ด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรม ในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจา ต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อ ตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การ สร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรค ต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและ การอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและ ความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ สภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ใน ด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมี คุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็น พลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

๑. รักษาติ ศาสน์ กษัตริย์	๒. ชื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย	๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง	๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย	๘. มีจิตสาธารณะ ^๗

โดยสรุป หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยกำหนดจุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก มีวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก มีหลักการ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ เป็นไปเพื่อสนองการกระจายอำนาจ มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ซึ่งสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คือสามารถในการสื่อสาร สามารถในการคิด สามารถในการแก้ปัญหา สามารถในการใช้ทักษะชีวิต และสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยลักษณะอันพึงประสงค์คือผู้เรียนต้องสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ใน “รวมธรรมะสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต): บทที่ ๕ ดำเนินชีวิตดีมีแต่กำไร” องค์รวมของการดำเนินชีวิต ถ้าทำได้หมดทั้ง ๔ อย่างนี้แล้ว เรียกว่าดำเนินชีวิตเป็น เป็นชีวิตที่เจริญงอกงามอย่างแน่นอน **ด้านที่ ๑** ก็คือแก้ปัญหาเป็น **ด้านที่ ๒** คิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น **ด้านที่ ๓** รับรู้ประสบการณ์เป็น ดูเป็น ฟังเป็น ใช้ตา หู จมูก ลิ้น กายเป็น **ด้านที่ ๔** กิน ใช้ บริโภค เสพ คบหาเป็น ที่ว่าดำเนินชีวิต “เป็น” นั้น เราลองมามองดูตามหลักธรรม ดำเนินชีวิตคืออะไร ก็คือ มรรค “เป็น” คืออะไร ก็คือพอดิ พอดิก็คือมัชฌิมา มรรคก็คำเดียวกันกับปฏิบัติ ตกลงว่าดำเนินชีวิตเป็นก็คือ มัชฌิมาปฏิบัติ

^๗ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒-๗.

มัชฌิมาปฏิปทา ก็คือทางสายกลาง ทางสายกลาง ก็คือทางที่พอดี ทางอะไร ก็คือทางดำเนินชีวิต ทางดำเนินชีวิตที่พอดี พอดีที่จะให้เกิดประโยชน์ที่ต้องการที่บรรลุลงจุดหมาย^๔

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรพงษ์ ลือทองจักร จากรายงานการวิจัย เรื่อง “จริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมในเยาวชน” ได้ศึกษาจริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมของเยาวชนในสถานศึกษาพบว่า

๑) การปฏิบัติจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่เคยทำบ่อยๆ มีจำนวน ๑๕ ข้อ เรียงลำดับจากน้อยที่สุดลงไป คือการปรุ้งแต่งร่างกาย ความรู้สึกลึกซึ้ง การปลอบใจตัวเอง การปรับปรุงตัวเอง ความรู้ตัวไม่ประมาท การลงโทษตัวเอง การรักษาสุขภาพของตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง การให้รางวัลตนเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การหลีกเลี่ยงอบายมุข ส่วนการปฏิบัติจริยธรรมที่เคยทำน้อยที่สุด คือ การแสดงอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ

๒) ศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่จะทำแน่ถ้ามีโอกาสมีจำนวน ๑๔ ข้อ เรียงลำดับที่จะทำมากที่สุดลงไปคือ การปรับปรุงตนเอง การรักษาสุขภาพตัวเองความขยันหมั่นเพียร การปรุ้งแต่งร่างกาย ความมีวินัยของตัวเอง ความรู้ตัวไม่ประมาท ความเชื่อมั่นในตัวเอง การตั้งมาตรฐานตนเอง การให้รางวัลตนเอง ความรู้สึกลึกซึ้ง การสำรวจตนเอง การปลอบใจตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง และการโทษตนเอง ส่วนศักยภาพของการปฏิบัติ จริยธรรมที่จะทำน้อยที่สุดคือ การแสดงอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ

๓) การปฏิบัติของจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ที่เคยเห็นคนอื่นทำบ่อยๆ มีจำนวน ๑๐ ข้อ เรียงลำดับจากที่เคยเห็นบ่อยที่สุดลงไปคือ การปรุ้งแต่งร่างกาย การให้รางวัลตนเอง การรักษา สุขภาพตนเอง ความภาคภูมิใจในตัวเอง ความรู้ตัวไม่ประมาท ความขยันหมั่นเพียร การระงับความอยากและการต้านทานความยั่ว การแสดงอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ ความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนการ ปฏิบัติทางจริยธรรมที่เห็นคนอื่นทำน้อยที่สุดก็คือ ความละเอียดใจ^๕

^๔ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมะสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต): บทที่ ๕ ดำเนินชีวิตดีมีแต่กำไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.payutto.net/book-content/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5/> [๑๕ มกราคม ๒๕๖๑].

^๕ สุรพงษ์ ลือทองจักร, “จริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมในเยาวชน”, รายงานวิจัย, (ภาควิชาสังคมศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๖๖), บทคัดย่อ.

แก่นคุณ วิเศษการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยปรากฏว่าเยาวชนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น^{๑๐}

นางพรรณ ไชยประเสริฐและคณะ ได้ทำโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย” ที่มีการศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชนในทุกๆ ด้าน ทำให้ทีมวิจัยได้ข้อมูลที่เป็นสภาพจริงที่มีผลต่อปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ที่มาจากการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือและวิธีการ หลากหลาย มีการตรวจสอบข้อมูลจนเป็นที่ยอมรับร่วมกัน จึงได้สรุปสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว อภิปรายวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา พร้อมกับกำหนดเป็นหมายเหตุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และชุมชนไว้เป็นภาพฝันการเรียนตามแนววิถีพุทธนั้นจะต้องให้ครอบคลุม ๓ ประการ คือ ๓. ใจ จมูก ลิ้น กาย ใจ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม บุคลากรทางการศึกษาต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การจัดเวทีประชุม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การชมนิทรรศการ การบันทึกข้อมูลต่างๆ แล้วนำเอาความรู้เหล่านั้นมาประมวลวิเคราะห์สังเคราะห์ ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน กำหนดเป็นหลักสูตร หรือนวัตกรรม ให้ชุมชนและผู้ปกครองได้ร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรเพื่อนำไปใช้เป็นเส้นทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งตัวเด็กและชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า ทั้งด้านภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม และด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมส่วนตัวเด็กในฐานะผู้สืบทอด ก็ได้พัฒนาคุณธรรมที่ควรจะเป็นตามสังคมวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย ควบคู่บูรณาการไปกับกระบวนการเรียนรู้ แบบเป็นองค์รวม ไม่แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หรือเป็นวิชาๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือ ผู้ใหญ่จำเป็นต้องผ่านการเรียนรู้และเข้าใจหลักธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान^{๑๑}

วราพร จำรัสประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะของเยาวชนไทยในทศวรรษหน้าตามทัศนะของนักสังคมศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างถูกต้องตาม

^{๑๐} แก่นคุณ วิเศษการ, “ผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙), บทคัดย่อ.

^{๑๑} นางพรรณ ไชยประเสริฐ และคณะ, “รูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย”, รายงานวิจัย, (เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

ทุจริตคดโกงกัน ดังเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เสมอ ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเสื่อมด้านศีลธรรมของบุคคล และแผ่ขยายไปถึงเยาวชนด้วย ถ้าปล่อยให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ขยายต่อไป จะเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ เพราะว่า ประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือพัฒนาไปได้ก็ขึ้นอยู่กับ การประพฤติปฏิบัติของคนในชาติเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเยาวชนในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อันเป็นวัยที่จะพัฒนาไปเป็นแรงงานระดับกลาง หรือเรียนต่อเป็นปัญญาชนของชาติต่อไป ปัญหาจึง อยู่ที่ว่า จะใช้อะไรเป็นเครื่องยับยั้งจิตใจ ไม่ให้มนุษย์กระทำความชั่วหรือเป็นทาสทางอารมณ์ คำตอบที่น่าจะเห็นตรงกันก็คือศาสนา นั่นคือ ต้องเข้าใจศาสนาของตนเอง อย่างถูกต้อง และปฏิบัติตาม หลักการของศาสนานั้นๆ ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า ศีลนั้นเป็นข้อปฏิบัติขั้นเริ่มแรกสุดที่มุ่งไปที่ ความประพฤติพื้นฐาน โดยเน้นการละเว้นความชั่วต่างๆ^{๑๔}

จิราพร เพชรดำ นายไพบูลย์ แยมกสิกร และคณะ วิจัยเรื่อง “ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อ พฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกรณีศึกษา จังหวัดนครนายก” ผลการวิจัย พบว่า ศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนปัจจัยหนึ่งของชุมชนที่ทำให้เกิดพฤติกรรม เบี่ยงเบน คือ เด็กและเยาวชนหันหลังและห่างเหินต่อศาสนา โดยที่มนุษย์เราเกิดมาจะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่ง ใดยึดไว้เป็นหลักในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ และศาสนาเท่านั้นที่จะเป็นแนวทางให้มนุษย์ ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุข เพราะทุกศาสนาต่างมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ประพฤติปฏิบัติละจากกรรมชั่ว ประกอบแต่ความดีด้วยกันทั้งนั้น สถาบันทางศาสนาได้มีบทบาทสำคัญในการช่วยอบรมจิตใจของ ผู้ใหญ่และเด็กให้เป็นคนดีอยู่ในศีลธรรม เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนหรือทำความ เดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา และการสังคมสงเคราะห์ด้วย ปัจจุบันคนสมัยใหม่ที่หลงเพลิดเพลินอยู่กับความนิยมทางวัตถุ มักจะหลงทั้งคำสอนของศาสนาด้วย เห็นว่าเป็นสิ่งมลายและล้าสมัยจึงทำให้ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจที่จะให้ความมั่นคงเพื่อฝ่าอุปสรรค และ มรสุมทั้งหลายของชีวิต และทำให้ความเชื่อศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระศาสนาได้ลดน้อยลงและ ยังมีความเข้าใจในแก่นแท้ของหลักธรรมผิดไป ทำให้เด็กและเยาวชนพลอยเสื่อมศรัทธาต่อศาสนาไป ด้วย และขาดที่ยึดเหนี่ยวทางใจอันเป็นเหตุให้ง่ายต่อการกระทำความผิดยิ่งขึ้น^{๑๕}

^{๑๔} พระศรีสุทธีโมลี, “พุทธธรรม”, รายงานการวิจัย, (สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๗๓ – ๑๗๔.

^{๑๕} จิราพร เพชรดำ, นายไพบูลย์ แยมกสิกร และคณะ, “ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกรณีศึกษา จังหวัดนครนายก”, รายงานผลการวิจัย, (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครนายก, ๒๕๕๔), หน้า ๓๙.

ปราณี ศิริจันทพันธ์ จากงานวิจัย เรื่อง “ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพุทธศาสนาในระหว่างพ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๔๐” เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพุทธศาสนาในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๔๐ และเพื่อหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นที่ดีต่อหลักธรรมคำสอนเรื่องทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คือ ๕ คนเป็นที่พึงแห่งตน พรหมวิหารสี่ อริยสัจสี่ กฎแห่งกรรม ขาวราศีธรรมสี่ และมรรคแปด และนักศึกษามากกว่าครึ่งเห็นด้วยต่อพิธีกรรมทางพุทธศาสนาซึ่งได้แก่ พิธีบวช การทำบุญ การตักบาตร การฟังเทศน์ การสวดมนต์ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การทำสมาธิ การทำบุญในงานประเพณีต่างๆ ส่วนพิธีกรรมทางศาสนาที่นักศึกษาไม่เห็นด้วยน้อย ได้แก่ พิธีสะเดาะเคราะห์ สำหรับหลักธรรมคำสอนและพิธีกรรมทางศาสนาที่กล่าวแล้วข้างต้น นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการนำไปปฏิบัติ แต่ความคิดเห็นในเรื่องการรตนามนต์ และการสะเดาะเคราะห์นักศึกษามีความเห็นด้วยน้อย เนื่องจากเห็นว่าไม่สามารถแก้ปัญหาได้และเห็นว่าการปฏิบัติควรเน้นทางด้านจิตใจมากกว่าพิธีกรรม แม้หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามีมานานหลายพันปีแล้วก็ตาม แต่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ทันสมัย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน เพราะช่วยให้เกิดความสุขทางใจ เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข^{๑๖}

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โปธิสาร/ศรีโพธิ์วัง) วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน : ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก)” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสอนเยาวชนของพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก) และการส่งเสริมเยาวชนตามหลักสังคหวัตถุของพระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก) ผลการวิจัยพบว่า พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก) ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมแก่เยาวชนตามหลักไตรสิกขาได้แก่ หลักศีล หลักสมาธิ หลักปัญญา มีวิธีปลูกฝังจริยธรรมแก่เยาวชน ผลสัมฤทธิ์ในการประยุกต์หลักพุทธธรรม ๓ ด้าน ทำให้เยาวชนมีความดี มีความสุขและมีความเก่งหรือความสามารถในการดำรงชีวิต^{๑๗}

^{๑๖} ปราณี ศิริจันทพันธ์, “ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพุทธศาสนา ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๔๐”, *วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๗} พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โปธิสาร/ศรีโพธิ์วัง), “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน: ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๕.

วรรณะ บรรจง วิจัย “ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทย จากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้” เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุมชนและการอบรมเลี้ยงดูกับลักษณะทางศาสนา ได้แก่ ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวมาก หรือได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวมาก หรือจากชุมชนที่มีคุณภาพสูง มีความเชื่อทางพุทธศาสนา จะปฏิบัติทางพุทธศาสนาความเชื่ออำนาจในตน การคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า และมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวแต่ละแบบน้อย หรือจากชุมชนที่มีคุณภาพต่ำ^{๑๘}

วิโรจน์ นาคชาตรี วิจัยเรื่อง “ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง” ศึกษาถึงหลักจริยธรรมในพุทธศาสนา และศึกษาถึงความรู้ ค่านิยม และการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาของเยาวชน โดยศึกษาจากเอกสารสำคัญ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า หลักจริยธรรมพื้นฐานคือการปฏิบัติตามศีลห้า หลักจริยธรรมทั่วไปคือ การปฏิบัติเพื่อความสุขความสำเร็จของตนเอง และการปฏิบัติต่อบุคคลในสังคม หลักจริยธรรมขั้นสูงคือ มรรค ๘ ซึ่งเป็นอุดมการณ์สูงสุดในพุทธศาสนาและเป็นหนทางไปสู่ความสงบสุขที่สุด คือ นิพพาน ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนมีความรู้ทางด้านจริยธรรมในพุทธศาสนาไม่มากนัก แต่มีค่านิยมทางจริยธรรมเชิงบวกอยู่มาก ซึ่งบ่งบอกถึงความคิด ความรู้สึก และทัศนคติที่ดีงามต่อตนเองและสังคม^{๑๙}

สำรวย วรเดชคงคา วิจัย “การฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะ ของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง” เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร เพื่อฝึกอบรมทางศาสนา ว่าสามารถเปลี่ยนจิตลักษณะวินัยในตนเอง ทัศนคติต่อพุทธศาสนา ทัศนคติเชิงจริยธรรมและรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าให้สูงขึ้นได้หรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรม

^{๑๘} วรรณะ บรรจง, “ลักษณะทางศาสนา และพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทย จากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๙} วิโรจน์ นาคชาตรี, “ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง”, วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า บทคัดย่อ.

มีการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเอง ทักษะคิดต่อพุทธศาสนาและการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรม^{๒๐}

จากการทบทวนเอกสารพบว่ายังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน เยาวชนเป็นอนาคตของประเทศชาติบ้านเมือง ต้องได้รับการเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนเองและเกิดความสงบสุขในสังคมประเทศชาติ ทั้งนี้จะต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งโรงเรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง วัดและชุมชน โดยเฉพาะตัวของเยาวชนเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน โดยใช้ประชากรและเยาวชนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ซึ่งผู้วิจัยทำการสอนอยู่เพื่อความสะดวกในการสังเกตการณ์และติดตามผล

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

๑.๗.๑. ขั้นตอนการวิจัย

๑. ศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา อนุฎีกา หนังสือ ข้อเขียน งานวิจัย และบทความต่าง ๆ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

๒. เลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย เป็นกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี โดยการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ (๑) เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นชายจำนวน ๒๐ คน เป็นหญิงจำนวน ๓๐ คนรวม ๕๐ คน ที่นับถือศาสนาพุทธ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลได้คัดเลือก ดังนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูหัวหน้าฝ่ายงานต่าง ๆ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

^{๒๐} สํารวย วรเดชะคงคา, “การฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า บทคัดย่อ.

๓. รวบรวมข้อมูลนำมาออกแบบ แบบสัมภาษณ์สำหรับเยาวชนและสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

๔. นำเสนอขอคำแนะนำต่อผู้ทรงคุณวุฒิและปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

๕. สัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิและเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

๖. เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล นำเสนอเป็นความเรียง

๗. สรุปผลการวิจัย และนำเสนอการศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

๑.๗.๒ **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (๑) การสัมภาษณ์ [Interview] คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Opened Questions) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างละเอียดตรงตาม ความเป็นจริง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ทั้งนี้ แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และ ไม่ชี้นำคำตอบ (๒) การเยี่ยมบ้าน [Home visit] (๓) ระเบียนสะสม [Cumulative Record] มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเยาวชน เป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งสร้างจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวนคำถาม ๑๐ ข้อ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ นามสกุล อายุ เพศ ความสำเร็จเกี่ยวกับการเรียน ความรับผิดชอบเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัวและสังคม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและวิธีแก้ปัญหา หลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน ความสุขที่ได้จากความสำเร็จ

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งสร้างจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวนคำถาม ๔ ข้อ โดยมีรายละเอียดของผู้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๒๐ ท่าน คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็น ได้แก่ (๑) ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ (๒) ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร (๓) มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง (๔) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม

๓. การเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ สัมพันธภาพในครอบครัว และพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของเยาวชนเมื่ออยู่บ้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

๔. ระเบียนสะสม เป็นเครื่องมือที่ทำให้รู้จักตัวตนของผู้เรียน มีการรวบรวม รายละเอียด ข้อเท็จจริงและข้อมูลที่สมบูรณ์และถูกต้อง ทั้งด้านข้อมูลส่วนตัว ด้านสุขภาพ ด้าน ครอบครัว ด้านความประพฤติและการเรียน ในที่นี้ถือเอาเฉพาะของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนและวิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

๑. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของ เยาวชนไทยและศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๒. ศึกษาวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

๓. ออกแบบแบบสัมภาษณ์โดยข้อคำถามสำหรับสัมภาษณ์เยาวชนมีจำนวน ๑๐ คำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่ต้องการและสะดวกต่อการตอบคำถามของเยาวชน ส่วนข้อ คำถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวน ๔ ข้อ

๔. นำแบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๔ ท่านตรวจสอบและ ทดลองนำไปสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่างเพื่อดูว่าจะตอบข้อสัมภาษณ์ได้ตรงประเด็นหรือไม่ ได้รับ คำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไข

๕. ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจนสามารถนำไปสัมภาษณ์ประชากรกลุ่ม ตัวอย่างและผู้ทรงคุณวุฒิได้

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการ วิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ทำการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มเป้าหมายและ ผู้ทรงคุณวุฒิตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้

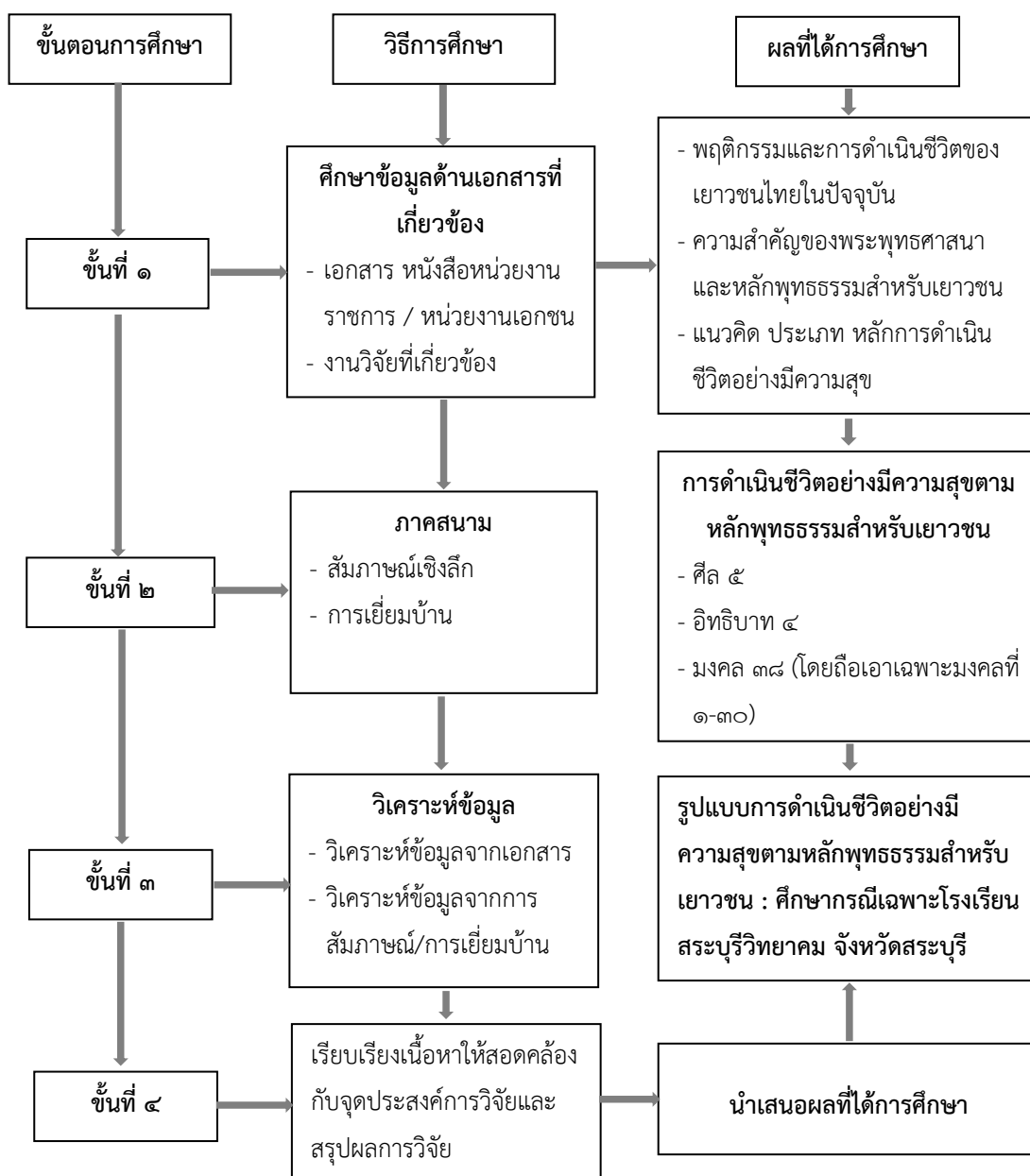
๒. เก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นส่วนเสริมเพื่อขยายผล ประกอบการนำเสนอ ผลการวิจัย โดยร่วมมือกับผู้สอนอื่นเพื่อสังเกตพฤติกรรมเยาวชนกลุ่มเป้าหมายและออกเยี่ยมบ้าน เป็นครั้งคราวเพื่อสอบถามผู้ปกครอง สำนวความเป็นอยู่ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

๓. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจำแนก จัดประเภทข้อมูลดังนี้ ข้อมูลจากการเยี่ยม บ้านและข้อมูลจากระเบียนสะสม การสัมภาษณ์เชิงลึกเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ

๔. นำข้อมูลที่จัดแยกประเภทไว้มาตีความและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในประเด็นดังนี้ (๑) ข้อมูลส่วนตัว (๒) การ ประสบความสำเร็จและการปฏิบัติตนที่ก่อให้เกิดความสำเร็จด้านนั้น ๆ (๓) ความสุขที่ได้รับเมื่อประสบ ความสำเร็จ (๔) ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จและวิธีการแก้ปัญหา (๕) หลักธรรมที่ใช้ในการ ปฏิบัติตน ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก็นำมาสรุปในประเด็นที่สอดคล้องกัน รวบรวม ข้อมูลไว้เป็นส่วนเสริมเพื่อขยายผลประกอบการนำเสนอผลการศึกษา

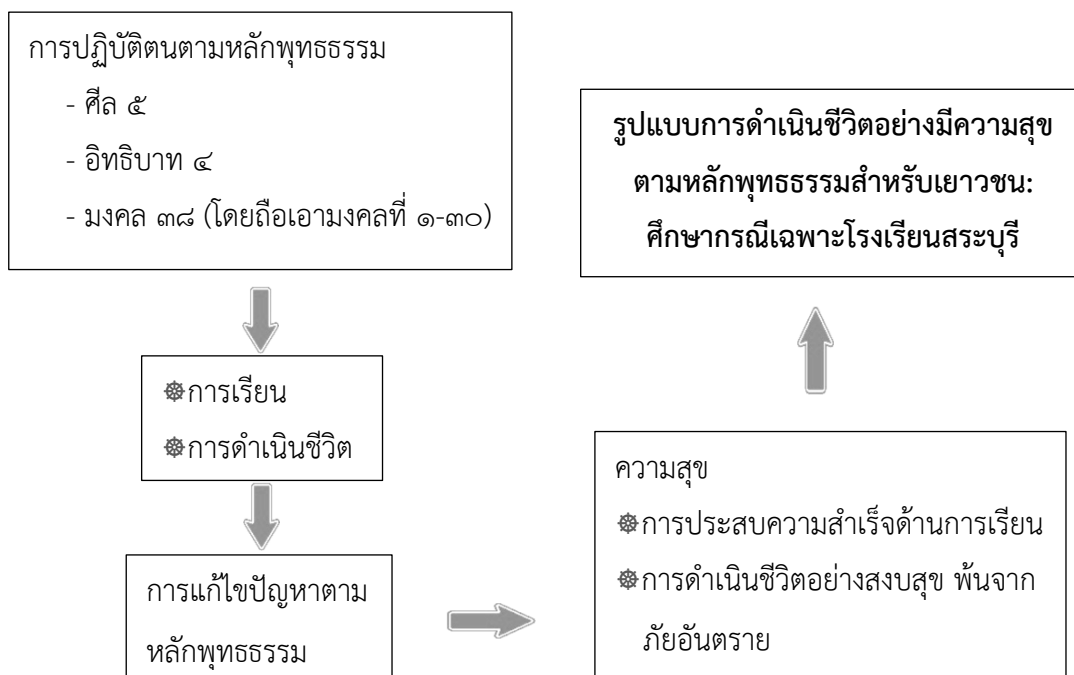
๕. นำข้อสรุปที่ได้คือ (๑) ด้านการเรียนรู้ (๒) ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม (๓) วิธีการแก้ไขเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น มาเป็นเหตุเป็นผลในการนำเสนอเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมต่อไป

แผนภูมิที่ ๑ โครงสร้างงานวิจัย

๑.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ ๒ แนวคิดการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

๑.๙.๒ ได้ทราบเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

๑.๙.๓ ได้ทราบรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

บทที่ ๒

พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

เยาวชนเป็นช่วงวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่แสดงให้เห็นชัดว่าเป็นชายหนุ่มและหญิงสาว เป็นวัยที่สมองเติบโตเต็มที่ เป็นวัยที่ต้องการความรัก ความใกล้ชิด ความสนใจและคำปรึกษาจากพ่อแม่ ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยในสังคมที่สำคัญ เพราะเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ขัดเกลา เพื่อเตรียมความพร้อมสมาชิกใหม่ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม เยาวชนจะมีบุคลิกภาพที่ปกติสมบูรณ์สามารถปรับตัวได้ดี ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม จะต้องมีความพื้นฐานมาจากครอบครัวที่ดีและมีความมั่นคง

สถานการณ์ปัจจุบัน มีผลกระทบต่อสภาพครอบครัว เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการที่พ่อแม่ขาดความพร้อมในด้านต่างๆ ทำให้ครอบครัวอ่อนแอไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลเสียต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ทำให้เยาวชนมีความรู้สึกที่ไม่มั่นคง ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่าง ย่อมมีโอกาสประพฤติดังสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย และครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นจะส่งผลพัฒนาการของเยาวชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

๒.๑ ความหมายและความสำคัญของเยาวชน

สำหรับคำว่า “เยาวชน” นั้นเป็นมิติที่สังคมต้องรับรู้และเข้าใจพื้นฐานความเป็นเยาวชนให้มากเพราะมีความสำคัญที่จะเป็นการส่งเสริมบทบาทที่ดีในสังคมในอนาคต เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคมปัจจุบันเป็นยุคข่าวสารไร้พรมแดน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของเยาวชนมากขึ้นด้วย ในระยะนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นวัยวิกฤต (critical period) หรือวัยพายุบูแคม (storm and stress) เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตอย่างมาก มีปัญหาและความยากลำบากในการปรับตัว

๒.๑.๑ ความหมายของเยาวชน แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของเยาวชนในแง่มุมต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า “เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน ๑๔ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ และไม่ใช่ เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส^๑

องค์การสหประชาชาติได้ให้เกี่ยวกับ เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี หรือเป็นช่วงวัยหนุ่มสาว เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการเป็นเด็กและผู้ใหญ่ เป็นช่วงที่กังวลเกี่ยวกับบุคลิกภาพและสิ่งรอบตัวมากเป็นพิเศษ^๒

วินัดดา ปิยะศิลป์ กล่าวว่าระยะวัยรุ่น เป็นช่วงเวลาที่เราเกี่ยวข้องกับวัยเด็กกับ วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายสูงสุด ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน อารมณ์ สังคม การศึกษา การทำงาน และต้องการค้นหาอุดมคติในชีวิตของตน^๓

สุกรี สุวรรณจุฑะ ได้กล่าวว่าวัยรุ่นอยู่ในช่วงอายุ ๑๐-๑๙ ปี เป็นวัยที่อยู่ในระยะ วિકฤตที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งมี ความสำคัญต่อการเตรียมพร้อมที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่^๔

อาภรณ์ ดินาน กล่าวถึงวัยรุ่นว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และมองเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนแล้ว ช่วงวัยรุ่นยังเป็นช่วงที่ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากเด็กสู่บทบาทของผู้ใหญ่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น^๕

สรุป เยาวชน หมายถึง ผู้มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๒๕ ปี เป็นวัยที่อยู่ในระยะ วિકฤตที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากเด็กสู่บทบาทของผู้ใหญ่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, ความหมายของเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๕), หน้า ๖๗๓.

^๒ องค์การสหประชาชาติ, ความหมายของเยาวชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tlcthai.com/education> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^๓ วินัดดา ปิยะศิลป์, ครอบครัวยุคใหม่, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

^๔ สุกรี สุวรรณจุฑะ, กลยุทธ์การดูแลและการเสริมสร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น, (กรุงเทพฯ: ชัยเจริญ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๙.

^๕ อาภรณ์ ดินาน, แนวคิดและวิธีการส่งเสริมสุขภาพวัยรุ่น, (ชลบุรี: โฮเดนกรุ๊ปปริ้นท์แอนด์มีเดีย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

๒.๑.๒ ความสำคัญของเยาวชน

เยาวชน เป็นกลุ่มคนที่มีพลังอันสำคัญที่สามารถช่วยกันเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเองที่ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม และสติปัญญาอันชาญฉลาด ในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคม และนำพาประเทศชาติสู่ความเจริญรุ่งเรือง^๖ พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากที่ ทำให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากการอบรมสั่งสอนด้วยคำพูดแล้วยังสอนผ่านการกระทำและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน^๗ เยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมซึ่งเยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่การอยากรู้ อยากลอง อยากเด่น อยากเป็น จึงเห็นได้ว่านับวันปัญหาที่เกิดกับกลุ่มเยาวชนเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น การดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน การติดยาเสพติด และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวันอันควร^๘ ดังนั้นสังคมและประเทศชาติจึงควรให้ความสำคัญการใช้ชีวิตและการดำเนินชีวิตของเยาวชนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมและเป็นการสร้างพื้นฐานของคนดีในสังคม ลดความวุ่นวายของสังคมและประเทศชาติต่อไป

ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและด้านวัตถุ คุณธรรมจริยธรรมถูกละเลยเป็นผลให้คนในสังคมไทยห่างไกลศาสนา โดยเฉพาะปัญหาด้านการละเลยคุณธรรมจริยธรรมในตัวของเด็กและเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งเป็นสัญญาณบอกเหตุอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาสังคมไทยต่อจากนี้ไปจะต้องพัฒนาในเชิงรุก สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนที่จะเป็นอนาคตของชาติในทุกวิถีทาง ตลอดจนนำไปสู่การปฏิบัติของเด็กและเยาวชน โดยใช้หลักธรรมนำวิถีชีวิต^๙

การเป็นเยาวชนที่ดีมีความสำคัญต่อตนเองและประเทศชาติดังนี้

^๖ วันเยาวชนแห่งชาติ (๒๐ กันยายน ๒๕๖๐.), ความหมายของเยาวชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http:// www.tlcthai.com/Education](http://www.tlcthai.com/Education) [๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^๗ วรรณรัชต์ ทองสวัสดิ์, “การวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมในหนังสือวรรณกรรมเยาวชน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖๑.

^๘ สำราญ เพียนอก, “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒-๓.

^๙ กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ปี ๒๕๕๐ นำมิติศาสนาสู่วิถีชีวิตที่มั่นคงเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๕๕-๕๖.

๑. ความสำคัญต่อตนเอง เยาวชนที่ดีต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต คิดดี ทำดีเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันและกัน เป็นที่รักของคนรอบข้าง

๒. ความสำคัญต่อส่วนรวม เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นเยาวชนที่ดีแล้ว ก็จะเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคตและถ้าประเทศชาติมีพลเมืองที่ดีมีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของสังคม และนำหลักประชาธิปไตยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของตน ก็ย่อมทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข

๓. ความสำคัญต่อประเทศชาติ เมื่อสังคมมีเยาวชนที่ดีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ย่อมเป็นพื้นฐานทำให้เกิดพลเมืองดีในอนาคต และเมื่อสังคมมีพลเมืองทดแทนย่อมนำมาซึ่ง การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว^{๑๐}

สรุป เยาวชน พลังอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญ ควรมีแบบอย่างที่ดีในการใช้และการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานของคนดีในสังคม เยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่การอยากรู้ อยากลอง อยากเด่น อยากเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหากับกลุ่มเยาวชน จึงจำเป็นจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน เพื่อนำไปสู่การดำรงอยู่ในสังคมให้เกิดสันติสุขต่อไป

๒.๒ ปัจจัยในการพัฒนาการที่ส่งผลต่อเยาวชน

นักจิตวิทยาได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของมนุษย์ในแต่ละด้าน ไว้ดังนี้

เดิมศักดิ์ คทวนิช กล่าวว่า พัฒนาการในด้านต่างๆของบุคคล จะสมบูรณ์ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. การเจริญเติบโต (Growth) การเจริญเติบโต หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนต่างๆของร่างกายที่เกี่ยวกับขนาด น้ำหนัก สัดส่วน ส่วนสูง กระดูก กล้ามเนื้อ รูปร่าง เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณ การเจริญเติบโตจะเป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรกที่มีอิทธิพล ต่อพัฒนาการในด้านต่างๆของบุคคล กล่าวคือ การที่บุคคลจะเกิดพัฒนาการใดๆได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการเจริญเติบโตของร่างกายเป็นพื้นฐาน จึงจะแสดงความสามารถในการกระทำกิจกรรมใหม่ๆได้ เช่น ก่อนที่เด็กจะพัฒนาการในการยืนได้นั้น ขาของเด็กจะต้องเกิดการเจริญเติบโตทั้งกระดูกและ

^{๑๐} ไพศาล ภูไพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม, *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๑*, (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐), หน้า ๘๘.

กล้ามเนื้อจนสมบูรณ์และแข็งแรงสูงสุดอย่างเต็มที่ พร้อมจะรับน้ำหนักส่วนบนของร่างกายเสียก่อน จึงจะสามารถยืนได้

๒. วุฒิภาวะ (Maturation) วุฒิภาวะ หมายถึง การเจริญเติบโตของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย ซึ่งจะเกิดขึ้นกับบุคคลตามลำดับขั้นและเป็นไปตามธรรมชาติจนถึงจุดสูงสุด มีผลทำให้บุคคล นั้นเกิดความพร้อมที่จะกระทำกิจกรรมต่างๆได้เหมาะสมกับวัย ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุป ได้ว่า เมื่อเกิดการเจริญเติบโตของร่างกายจนถึงจุดสูงสุด จึงทำให้เกิดวุฒิภาวะพร้อมที่จะแสดงพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยของตน

๓. การเรียนรู้ (Learning) การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร โดยอาศัยการฝึกฝน ฝึกหัด หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ยังมีการฝึกหัดมากเท่าไร การแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นก็จะเกิดความเชี่ยวชาญชำนาญมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้จึงมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตและวุฒิภาวะในการเกิดพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้พัฒนาการของบุคคลเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น^{๑๑}

สมสุข นิธิอุทัย จากวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย” ได้ศึกษาพฤติกรรมของการพัฒนาเยาวชนที่สามารถวัดได้ครอบคลุม ๔ ด้านคือ (๑) ไม่เบียดเบียนตนเอง (๒) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (๓) รับผิดชอบต่อหน้าที่ (๔) พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม สาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกิดจากสาเหตุ ทางครอบครัว เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือการมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้น การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน การพัฒนาเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตน การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ การพัฒนาความสามารถในการคิด บทบาทของสถาบันทางสังคมมีส่วนในการอบรมสั่งสอน ชัดเจน และเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา^{๑๒}

สุพัตรา สุภาพ กล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันครอบครัว ดังนี้

๑. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ (Reproduction) เพราะสังคมต้องมีสมาชิกใหม่แทนที่สมาชิกเดิมที่ตายไป

^{๑๑} เดิมศักดิ์ คทวณิช, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๖๓.

^{๑๒} สมสุข นิธิอุทัย, “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

๒. ควบคุมความต้องการทางเพศ (Sexual Gratification) ซึ่งจะออกมาในรูป ของ การสมรส การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรส คือวิธีการหนึ่งที่ สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศให้อยู่ในขอบเขต

๓. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (Maintenance of Immature Children or Raising the Young) จะเห็นได้ว่า ไม่มีสถาบันใดทำหน้าที่ได้ดีเท่าสถาบันครอบครัว เพราะความรักความอบอุ่น เด็กจะหาที่อื่นใดเสมือนครอบครัวนั้นยากมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่มีความรัก ลูกย่อมประทับใจประทับใจเลี้ยงดูลูกของตนเป็นอย่างดี แม้จะยากก็มีจนก็ตาม

๔. ให้การอบรมสั่งสอนแก่เด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม (Socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด วิธีการอบรมอาจทำได้ทั้งโดยตรงและ โดยอ้อม โดยตรงก็โดยการสั่งสอน หรือดูตัวอย่างกล่าว โดยอ้อมก็โดยการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การ อบรมนี้มีอยู่ตลอดเวลา จึงนับได้ว่าเป็นสถาบันที่ให้การอบรมแก่เด็กตั้งแต่เกิดจนตาย

สรุปว่า เยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่พยายามค้นหาความ ต้องการที่แท้จริง เรียนรู้บทบาทหน้าที่ และพัฒนาความสามารถเฉพาะตน เพื่อที่จะวางแผนชีวิต ต่อไปในอนาคต ถ้าในขณะนี้เยาวชน ประสบความสำเร็จในการค้นหาเอกลักษณ์ของตัวเองก็จะส่งผลให้เยาวชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่และ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักความสามารถของตน รวมทั้งมีการวางแผนชีวิตที่เหมาะสม ในทางตรงข้าม หากเกิดความล้มเหลวในการค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะตน เยาวชนก็จะสับสนในบทบาทหน้าที่และมี ผลกระทบต่อการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต สถาบันครอบครัวจึงเป็นแหล่งอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพล ต่อเด็กมากที่สุดทั้งในด้านการเจริญเติบโต วุฒิภาวะ และการเรียนรู้

๒.๓ ปัญหาการพัฒนาเด็กและเยาวชน

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการพัฒนาเด็กและครอบครัว สามารถวิเคราะห์ได้ ๓ ประการคือ

๑. ความเชื่อและค่านิยมที่ผิดของผู้ปกครอง สาเหตุหลักสำคัญประการแรกที่เป็น ส่วนทำให้เกิดปัญหาตามมา ที่กล่าวว่าความเชื่อและค่านิยมที่ผิดนั้นก็เพราะ ในประเทศไทยผู้ใหญ่มี ความเชื่อว่าคนที่มีความรู้มากคือคนเก่ง และจะมีอนาคตที่ดี มีหน้าที่การงานที่ดี ซึ่งสิ่งที่จะวัดการมี ความรู้ทางวิชาการหรือความเก่งได้นั้นก็คือคะแนน ดังนั้นผู้ปกครองจึงมุ่งเน้นให้เด็กเร่งเรียน และให้ ความสำคัญกับการสอบและการแข่งขันสูงมากเพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะมีความเก่งมากเพียงพอที่จะเป็น ที่ยอมรับของสังคม ซึ่งสาเหตุนี้นำไปสู่สาเหตุของปัญหาตามมามากหลายประการ

๒. การเน้นการเรียนการสอนทางวิชาการในระดับปฐมวัย คือผลของความเชื่อที่ผิด ของผู้ปกครอง ที่เห็นว่าความรู้ทางวิชาการเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นการแข่งขันทางการศึกษาจึงมีมากขึ้น

โดยเด็กเล็กตั้งแต่ชั้นปฐมวัยจะต้องเริ่มเรียนวิชาการเพื่อให้สามารถสอบเข้าชั้นประถมในโรงเรียนชั้น
 นำได้ ซึ่งหมายความว่าเด็กจะต้องอ่านออก เขียนได้ นับเลขเป็น และสำหรับบางที่อาจถึงขั้นบวกลบ
 เลขได้ตั้งแต่ในระดับชั้นปฐมวัย แต่นั่นกลับสร้างความเครียดและความกดดันให้เด็กมากขึ้น ทำให้เด็ก
 หลากๆ คนรู้สึกไม่ชอบ เบื่อการเรียน และไม่มีความสุขกับการเรียนเพื่อสอบ ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้
 การศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุนที่ผู้ปกครองจะต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากขึ้นในการศึกษาของลูก ทั้ง
 กับการเรียนพิเศษ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากอุปกรณ์การเรียนที่ใช้มากขึ้น ซึ่งอาจเป็น คอมพิวเตอร์
 แท็บเล็ต หรือสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อช่วยในการเรียนของเด็ก

๓. การปิดกั้นการพัฒนาสมองของเด็กตามวัยที่เหมาะสม เมื่อการศึกษาในระดับ
 ปฐมวัยเน้นแต่ด้านวิชาการทำให้ระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามนั้นทำให้
 เด็กมีโอกาสนในการเล่น รวมถึงการเรียนรู้ทักษะต่างๆ ที่ควรฝึกในช่วงปฐมวัยลดลง เช่น การฝึก
 กล้ามเนื้อ การปลูกฝังมารยาทและจิตสำนึก หรือแม้แต่การฝึกการเข้าสังคมกับเพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน
 จากการวิจัยพบว่า เมื่อเด็กๆ เริ่มเรียนวิชาการตั้งแต่ในระดับปฐมวัยในปริมาณที่มากเกินไป ทำให้
 เกิดการปิดกั้นการพัฒนาสมองของเด็กในด้านอื่นๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์และการคิดแก้ปัญหา
 เพราะในความจริงแล้วเด็กปฐมวัยต้องการการฝึกฝนทักษะทางการสังเกต และการรับรู้ผ่านประสาท
 สัมผัสทั้ง ๕ ที่เกิดจากการได้เล่น ได้เรียนรู้ ทดลอง และลงมือทำด้วยตนเอง ที่จะเป็นการเพิ่ม
 ความสามารถของพวกเขา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมองได้พัฒนาอย่างเต็มความสามารถที่ทำให้เซลล์
 สมองสามารถแตกแขนงออกไปได้มาก เตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาของช่วงต่อไปเมื่อโตขึ้น แต่เมื่อ
 เด็กไม่ได้รับการฝึกทักษะทางด้านนี้อย่างเต็มที่ แต่กลับถูกจำกัดให้เรียนแต่ด้านวิชาการ ทำให้มีแค่
 เซลล์สมองส่วนความจำเท่านั้นที่พัฒนา ในขณะที่เซลล์สมองอื่นๆ ของเด็กไม่แตกแขนง และไม่ได้
 พัฒนาอย่างที่ควรจะเป็นอย่างเหมาะสมตามวัยและเมื่อเลยวัยนี้ไปแล้วก็เป็นการยากที่จะกลับมา
 พัฒนาได้อีก^{๓๓}

สรุป จากสาเหตุของปัญหาทั้ง ๓ ประการดังกล่าว ทำให้เห็นว่า การที่จะพัฒนาเด็กให้
 เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพได้นั้นเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องใช้เวลานาน โดยต้องอาศัยการทำความเข้าใจเพื่อ
 ปรับความคิด ความเชื่อใหม่ตั้งแต่ระดับครอบครัว ผู้บริหารการศึกษา รวมถึงการจัดระบบการศึกษา
 เพื่อให้การพัฒนาการศึกษาของเด็กเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากไม่มีการปรับปรุงวิสัยทัศน์
 ของคนในประเทศ รวมถึงการร่วมมือกันอย่างกว้างขวางของทุกภาคส่วนแน่นอนว่าประเทศไทย

^{๓๓} ผู้จัดการออนไลน์, ๒๐๑๒. เด็กพันธุ์ใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ หน้าตาควรเป็นอย่างไร...!, [ออนไลน์],
 แหล่งที่มา: <<http://www.manager.co.th/family/viewnews.aspx?> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

อาจจะประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์และพลเมืองในอนาคตมากขึ้น เพราะเด็กในวันนี้ที่จะกลายเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า ไม่มีสมรรถภาพมากพอที่จะใช้ชีวิต และเป็นคนที่มีความรู้ได้

๒.๔ พฤติกรรมและปัญหาของเยาวชนไทย

๒.๔.๑ พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า เป็นการกระทำของบุคคล ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมาภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ หรือไม่เป็นพราหมณ์เพราะชาติตระกูลก็หาไม่ บุคคลเป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรมหรือไม่เป็นพราหมณ์ก็เพราะกรรม บุคคล เป็นชวานากก็เพราะกรรม เป็นช่างศิลป์ก็เพราะกรรม เป็นพ่อค้าก็เพราะกรรม เป็นผู้รับใช้ก็เพราะกรรม บุคคลแม้เป็นโจรก็เพราะกรรม เป็นทหารอาชีพรก็เพราะกรรม เป็นบุโรหิตก็เพราะกรรม แม้เป็นพระราชาก็เพราะกรรม ทั้งนั้น”^{๑๔}

พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ ตามความหมายของกรรม สามารถแยกตามทวารหรือทางที่กระทำความผิด ได้เป็น ๓ ด้าน คือ

๑) กายกรรม ๓ ได้แก่การกระทำทางกายของเยาวชน เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้ร่างกายทำกิจกรรมต่างๆ

๒) วาจากรรม ๔ ได้แก่ การกระทำทางวาจาของเยาวชน เช่น การพูด การสื่อสาร การเขียนหนังสือ

๓) มโนกรรม ๓ ได้แก่ การกระทำทางใจของเยาวชน เช่น ความคิด ความเชื่อ ความเห็นการยึดถือ โดยในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามโนกรรมมีความสำคัญมาก เพราะมโนกรรมหรือการกระทำทางใจนี้ หมายถึง กระบวนการคิดทั้งหมด ตั้งแต่ความคิดนึก การคิดปรุงแต่ง รวมทั้งความเชื่อถือ ความคิดเห็น ทฤษฎี ลัทธิ อุดมการณ์ทั้งหลาย หรือรวมเรียกว่า ทิฎฐิ^{๑๕} ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเยาวชน ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน และคติของสังคมทั้งหมด เมื่อเยาวชนเชื่อหรือเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิด พูด และกระทำการต่างๆ ไปตามที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น ถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ การคิด การพูด การทำ ก็เป็นไปในทางที่ผิดเป็นมิจฉาไปด้วย แต่หากเป็นสัมมาทิฎฐิ การคิด การพูด การทำ ของเยาวชนก็เป็นไปในทางที่ถูกต้องเป็นสัมมาไปด้วย ดังพุทธพจน์

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๓/๔๖๐/๕๘ - ๕๘๒.

^{๑๕} พระธรรมปิฎก(ปอ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๕.

ที่ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือ ทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล่อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป. . . ถ้าคนมีใจดี ก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไปเหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น”^{๑๖} ตัวอย่างเช่น การที่เยาวชนเห็นว่าการมีเงินทองทรัพย์สินมากมีค่าสูงสุด เป็นจุดมุ่งหมายต้องการ ก็จะพยายามแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง เพื่อเป็นมาตรฐาน วัดความเจริญรุ่งเรืองเกียรติ และศักดิ์ศรี เป็นต้น พฤติกรรมของเยาวชนที่แสวงหาทรัพย์สินเงินทองและวัตถุที่ต้องการ จะแสดงออกหรือดำเนินชีวิตในรูปแบบหนึ่ง ส่วนพฤติกรรมของเยาวชนที่มีหลักยึดถือความสงบสุขทางจิตใจ ก็จะดำเนินชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง

สรุป พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธ คือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน และคติของสังคมทั้งหมด เมื่อเยาวชนเชื่อหรือเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิด พูด และกระทำการต่าง ๆ ไปตามที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น

๒.๔.๒ พฤติกรรมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ที่มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีในการสื่อสาร ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย แม้กระทั่งเด็กเล็ก ๆ เริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัย ไปจนถึงวัยรุ่น ในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดังกล่าว เกิดการส่งข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัด ไม่สามารถสกัดกั้นข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ หรือเป็นภัยต่อบุคคล ต่อครอบครัว และต่อสังคม โดยเฉพาะในวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่เรียกกันว่าวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยที่กำลังต้องการแสวงหาอัตลักษณ์เป็นของตนเอง จึงทำให้วัยรุ่นจำนวนมากอยู่ในภาวะกลุ่มเสี่ยงต่อการหลงผิด ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิ ปัญหาการใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น และมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาให้เยาวชนมีทักษะชีวิต ก็ย่อมจะช่วยให้เขาสามารถจัดการกับความเครียด และความกดดันต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง และปรับเปลี่ยนตนเองให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาดังกล่าวมาแล้วได้ในที่สุด

๒.๔.๒.๑ พฤติกรรมด้านการศึกษา

วัยรุ่นที่อยู่ในวัยเรียน จะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ออกคำสั่ง ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก ดังนั้นจึงพบว่าวัยรุ่นจำนวนมาก ที่เรียนไม่จบ หรือไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน เพราะเลือกเรียนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถหรือความชอบที่แท้จริงของตน เพียงแค่เลือกตามเพื่อนไป หรือถูกผู้ใหญ่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ไม่สอดคล้อง

^{๑๖} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/ ๑-๒/๒๓-๒๔.

กับความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ขาดความสุขในการเรียน ปรับตัวไม่ได้ มีปัญหาทั้งกับครูอาจารย์และเพื่อนๆ รวมถึงการถูกชักจูงไปในทางที่ไม่เหมาะสม หากผู้เรียนได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะชีวิต ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา เพราะทักษะชีวิต จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของกระบวนการคิด และเกิดความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เป็นตัวตนของตนเอง มีการปรับตัวเพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ มีการพัฒนาค่านิยมและเจตคติทั้งต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม รู้จักการตัดสินใจเลือกและไม่เลือกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการปัญหาทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิตและสุขภาพทางกายได้อย่างเหมาะสมเป็นไปตามวัย ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ดังนั้นในการจัดการศึกษา จึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาชีวิต เพราะการศึกษาจะนำพาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในการเรียนตามความมุ่งหวังของผู้เรียน ครอบครัว และสังคม นอกจากนั้นความสำเร็จของผู้เรียน ย่อมนำมาซึ่งการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศได้อีกด้วย

๒.๔.๒.๒ พฤติกรรมด้านสังคม

สังคมในยุคปัจจุบันนี้มีความเจริญก้าวหน้า ทำให้เยาวชนและวัยรุ่นจำเป็นต้องมีความสามารถในการดำรงชีวิตทั้งภายนอกและภายในครอบครัวอย่างเหมาะสม อาทิ การเข้ากับผู้อื่น การสื่อสาร การแก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งถ้ามีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่นมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่น รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ หากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแก่สังคม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อาจจะไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรืออาจจะไม่เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคน ดังนั้นหากประชาชนในชาติ ได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ ก็ย่อมจะนำมาซึ่งการมีประชากรที่มีคุณภาพ และส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ อย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องมีทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่มนุษย์เกิดมาถูกหล่อหลอมโดยกระบวนการตามธรรมชาติและกระบวนการทางสังคม เป็นปฏิกิริยาต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ ระหว่างที่ผ่านกระบวนการเหล่านั้น มนุษย์ต้องปะทะกับแรงบีบ แรงกดดัน และแรงกระแทก จากชนบประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย ครอบครัว เพื่อน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งผู้ที่หยิ่งหยัดอยู่ในโลกนี้ได้อย่างปกติสุข จึงได้แก่คนที่สามารถจัดการกับแรงปะทะที่กล่าวมาได้อย่างสมดุล โดยอาศัยทักษะชีวิตที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นอย่างดีความสามารถในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์และการฝึกฝนซึ่งเกิดขึ้นในวงจรของชีวิตประจำวันในสังคม โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน และผู้คนในชุมชน ดังนั้นแหล่งที่มาของทักษะชีวิตของเยาวชน อาจจำแนกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

(๑) บ้านหรือครอบครัว: ได้มาจากการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกันของคนในครอบครัว มีการถ่ายทอดหล่อหลอมค่านิยมและเจตคติในการดำเนินชีวิต จากการบอกเล่า การอบรมสั่งสอนการเป็นแบบอย่างหรือ การแสดงออก และพฤติกรรมของคนในครอบครัว

(๒) ชุมชน: ได้จากการร่วมกิจกรรมในชุมชน ได้ความคิดและแบบอย่างจากการปฏิบัติของผู้ใหญ่ในชุมชน จากการละเล่นพื้นเมือง เกม งานประเพณี การเล่นกับเพื่อน ๆ การพบปะสนทนากับบุคคลต่างกลุ่มต่างวัย โดยที่ไม่มีภาวะกดดัน เป็นต้น

(๓) สถานศึกษา: ได้จากการฝึกอบรม จากกระบวนการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร โดยเฉพาะการสอนแทรกทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในวิชาเรียนทุกรายวิชา หรือในการอบรมสั่งสอนและการเป็นแบบอย่างของครูอาจารย์ รวมถึงได้รับการฝึกจากกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้

สรุป พฤติกรรมด้านการศึกษา การเลือกเรียนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถหรือความชอบที่แท้จริงของตน เพียงแค่เลือกตามเพื่อนไป หรือถูกผู้ใหญ่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ขาดความสุขในการเรียน การส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะชีวิต ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของกระบวนการคิด และเกิดความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เป็นตัวตนของตนเอง มีการปรับตัวเพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ รู้จักการตัดสินใจเลือกและไม่เลือกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการปัญหาทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิตและสุขภาพทางกายได้อย่างเหมาะสมเป็นไปตามวัย การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่นมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

๒.๔.๓ ปัญหาพฤติกรรมในเยาวชน ปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น มีดังนี้

๑. ปัญหาความสัมพันธ์กับพ่อแม่ วัยนี้จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างมาก การพูดจาไม่ค่อยเรียบร้อย อารมณ์แปรปรวนเปลี่ยนแปลงง่าย ความรับผิดชอบขึ้นๆ ลงๆ เอาแต่ใจตัวเอง ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์หงุดหงิดไม่พอใจได้มากๆ ถ้าใช้วิธีการจัดการไม่ถูกต้อง เช่น ใช้วิธีดุด่าว่ากล่าว ตำหนิ หรือลงโทษรุนแรงจะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน เป็นอารมณ์ต่อกัน ไม่ได้ช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมวัยรุ่นวิธีการจัดการกับปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจความต้องการของวัยรุ่น มีการตอบสนองโดยประนีประนอมยืดหยุ่น แต่ก็ยังคงมีขอบเขตพอสมควร พยายามมุ่งใจให้ร่วมมือมากกว่าการบังคับกันตรงๆ หรือรุนแรง สร้างความสัมพันธ์ที่ดีไว้ก่อน อย่าหงุดหงิดกับพฤติกรรมเล็กๆ น้อยๆ

๒. ปัญหาการใช้สารเสพติด (substance use disorders) ตามธรรมชาติของวัยรุ่นจะมีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองมาก ถ้าขาดการยับยั้งชั่งใจด้วย การที่อยู่ในกลุ่มที่ใช้สารเสพติด หรือเพื่อนใช้สารเสพติดจะมีการชักชวนให้ใช้ร่วมกัน บางคนไม่กล้าปฏิเสธเพื่อน บางคนใช้เพื่อให้เหมือนเพื่อนๆ เมื่อลองแล้วเกิดความพอใจก็จะติดได้ง่าย

๓. ปัญหาทางเพศ (Sexual Problems) พฤติกรรมรักร่วมเพศ (homosexuality) เป็นพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้มาก คนที่เป็นรักร่วมเพศมักจะเจอปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มากกว่าคนทั่วไป ในบางสังคมมีการต่อต้านพฤติกรรมรักร่วมเพศ มีการรังเกียจ ล้อเลียน ไม่ยอมรับ บางประเทศมีกฎหมายลงโทษการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันเอง รักร่วมเพศ คือ พฤติกรรมที่พึงพอใจทางเพศกับเพศเดียวกัน อาจมีการแสดงออกภายนอกให้เห็นชัดเจนหรือไม่ก็ได้ การรักษาผู้ที่เป็นรักร่วมเพศ มักไม่ได้ผล เนื่องจากผู้ที่เป็นรักร่วมเพศมักจะพอใจในลักษณะแบบนี้อยู่แล้ว การช่วยเหลือทำได้โดยการให้คำปรึกษาผู้ที่เป็นพ่อแม่และผู้ป่วย เพื่อให้ปรับตัวได้ไม่รังเกียจลูกที่เป็นแบบนี้ และผู้ป่วยแสดงออกเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนมีการรังเกียจต่อต้านจากคนใกล้ตัว การป้องกันภาวะรักร่วมเพศ ทำได้โดยการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เพศเดียวกันกับเด็ก เพื่อให้มีการถ่ายทอดแบบอย่างทางเพศจากพ่อหรือแม่เพศเดียวกับเด็ก

๔. สำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (masturbation) ในวัยรุ่นการสำเร็จความใคร่ด้วยตนเองเป็นพฤติกรรมปกติ ไม่มีอันตราย ไม่มีผลเสียต่อร่างกายหรือจิตใจ การทำไม่ควรหมกมุ่นมากเกินไปจนเป็นปัญหาต่อการใช้เวลาที่ดีควรทำ หรือทำให้ขาดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อื่นๆ

๕. การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (sexual relationship) มักเกิดจากวัยรุ่นที่ขาดการยับยั้งชั่งใจ หรือมีปัญหาทางอารมณ์ และใช้เพศสัมพันธ์เป็นการทดแทน เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ยั้งคิดให้รอบคอบ ขาดการไตร่ตรอง ทำตามอารมณ์เพศ หรืออยู่ภายใต้ฤทธิ์ของสารเสพติด ทำให้เกิดปัญหาการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ การทำแท้ง การเลี้ยงลูกที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาครอบครัว และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

๖. ปัญหาบุคลิกภาพ (personality problems) วัยรุ่นจะเป็นวัยที่มีพัฒนาการของบุคลิกภาพอย่างชัดเจน ทั้งนิสัยใจคอ การคิด การกระทำ จะเป็นรูปแบบที่สม่ำเสมอ จนสามารถคาดการณ์ได้ว่าในเหตุการณ์แบบนี้ เขาจะแสดงออกอย่างไร ถ้าการเรียนรู้ที่ผ่านมาดี วัยรุ่นจะมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย แต่ในทางตรงข้าม ถ้ามีปัญหาในชีวิต หรือเรียนรู้แบบผิดๆ จะกลายเป็นบุคลิกภาพที่เป็นปัญหา ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้น้อย เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง และจะติดตัวไปตลอดชีวิต ถ้าเป็นปัญหามากๆ เรียกว่าบุคลิกภาพผิดปกติ (personality disorders)

๗. ความประพฤติดีผิดปกติ (conduct disorder) คือ โรคที่มีปัญหาพฤติกรรมกลุ่มที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน โดยตนเองพอใจ ได้แก่ การละเมิดสิทธิผู้อื่น การขโมย ฉ้อโกง ดื้อรั้น วังวาว ทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ เกราะ หรือละเมิดกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม การหนีเรียน ไม่กลับบ้าน หนีเที่ยว โกหก หลอกลวง ล่วงเกินทางเพศ การใช้สารเสพติด อาการดังกล่าวนี้มักจะเกิดขึ้นต่อเนื่องมานานพอสมควร สัมพันธ์กับปัญหาในครอบครัว การเลี้ยงดู ปัญหาอารมณ์^{๑๗}

๘. การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ต่าง ๆ เป็นช่องทางที่จะไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงอื่น ๆ ต่อไป เนื่องจากทำให้ขาดสติและไม่สามารถควบคุมตนเองได้ทั้งความคิด การเคลื่อนไหว และการตัดสินใจ ในขณะที่เป็นสิ่งเสพติดที่ถูกกฎหมายและสังคมมักจะยอมรับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเข้าสังคมหรือการสังสรรค์ จึงมักเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียต่าง ๆ ตามมา เช่น การทะเลาะวิวาทอุบัติเหตุ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งในเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่ชอบสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนในช่วงกลางคืน ทั้งหญิงและชายมักจะเสกกัน^{๑๘}

๙. การสูบบุหรี่ ทางแพทย์ถือว่าการสูบบุหรี่เป็นเพียงภาวะเสพติดเป็นนิสัย (habitation) ซึ่งต่างกับภาวะเสพติด (addiction) เนื่องจากผลทางชีววิทยาของบุหรี่เหมือนกับกาแฟและเครื่องดื่มประเภทที่มีค่าคาเฟอีนทั้งหลายที่แตกต่างจากผล ซึ่งเกิดจากมอร์ฟิน แอลกอฮอล์ บาร์บิทูเรต และยาเสพติดที่มีฤทธิ์รุนแรงทั้งหลาย การเสพติดของผูสูบบุหรี่ จึงเป็นการติดทางใจไม่มีการติดทางกายอันเนื่องมาจากฤทธิ์ของนิโคติน หรือสารประกอบอื่น ๆ ในบุหรี่^{๑๙} และเมื่อหยุดสูบบุหรี่ก็มักจะมีอาการขาดยา (Withdrawal Symptom) ที่เป็นอาการทางจิตใจ เช่น อาการหงุดหงิด กระวนกระวายมากกว่า ส่วนอาการทางกายมักไม่ปรากฏ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๒๕๒๔) มีผลการวิจัยแสดงไว้ว่า นิสัยการสูบบุหรี่ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในช่วงวัยรุ่น โดยเฉพาะในช่วงที่อยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเมื่อบุคคลสูบบุหรี่จนติดเป็นนิสัยแล้ว การจะเลิกสูบบุหรี่เป็นเรื่องกระทำยากหรือถ้ามีการเลิกสูบบุหรี่แล้ว โอกาสจะกลับมาสูบบุหรี่ใหม่อีกนั้นมีสูงมาก^{๒๐}

^{๑๗} Thawanat kongkheew, พัฒนาการของวัยรุ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://teenage1519.blogspot.com/> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^{๑๘} นิตยา กัทลิตระพันธ์, การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๖๗.

^{๑๙} วิทยา เทียงบุญธรรม, ตำรายาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๘๔.

^{๒๐} อุไร สุมาริธรรม, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยากับการสูบบุหรี่ ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๕๙.

สรุป การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแก่สังคม ปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยรุ่น ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ การใช้สารเสพติด ปัญหาทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ ความประพฤติ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่

๒.๕ บทบาทหน้าที่และลักษณะที่ดีของเยาวชนไทย

๒.๕.๑ บทบาทหน้าที่ของเยาวชนไทย

เยาวชนเมื่ออยู่ในสังคม เป็นผู้ที่มีหลายบทบาทเกิดขึ้นพร้อมกัน การได้รับสถานภาพเป็น “ลูก” เป็นอันดับแรก และมีสถานภาพต่าง ๆ ต่อมาโดยลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียนก็เรียกว่าเป็น “นักเรียน , นักศึกษา, นิสิต” เป็นต้น เมื่อเติบโตขึ้นอีกระดับก็เรียกว่าเป็น “พลเมือง” เมื่อเข้าสู่พระพุทธศาสนา ก็เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” เยาวชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่าง ๆ ในสังคมในฐานะเป็นสมาชิก และเมื่อเติบโตขึ้นก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกัน^{๒๑} ดังนั้นการที่เยาวชนจะประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เป็นเยาวชนที่ดี เป็นคนเก่ง จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองด้วยกันทั้งสิ้น ดังคำที่พระพุทธองค์ได้รับรองไว้ว่า บุคคลที่จะเจริญก้าวหน้าในระดับโลกียสมบัตินี้ พึงตั้งอยู่ในความขยันหมั่นเพียร มีความระมัดระวังด้วยสติ ทำงานซื่อสัตย์มือสะอาดไม่คดโกง ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำการหรือสั่งการ สำรวมตนเอง ใช้ชีวิตอยู่โดยธรรม (มีคุณธรรมประจำตน) และต้องไม่ประมาท ในกิจทั้งปวง ในการงานทุกอย่างเขาย่อมได้รับยศเกียรติ อันเป็นวิสัยของโลกอย่างแน่นอน หลักในการพัฒนาตนในระดับนี้มุ่งให้บุคคลรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองเสียก่อนแล้วค่อยพัฒนาคนอื่นและสิ่งแวดล้อมภายหลัง เพราะฉะนั้น ถ้าไม่ฝึกฝนตนแล้ว ก็เป็นบัณฑิตไม่ได้ เป็นได้ก็แต่คนพาล คนทำลายสังคมให้พินาศเสียหาย เช่น พวกก่อการร้าย พวกโจรกรรมทรัพย์ชาวบ้าน พวกก่ออาชญากรรม สร้างปัญหาให้แก่ประเทศชาติของเรา และอีกเหตุผลหนึ่ง คนที่ไม่ฝึกฝนตน ชื่อว่าประมาทมัวเมาอยู่ในบาปอกุศลกรรม ย่อมได้รับทุกข์รำไปในการกระทำของตนนั้น เพราะเหตุว่าหากขาดการพัฒนาตนเองที่ดีแล้ว ย่อมประสบกับความทุกข์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หากความสุขในการดำเนินชีวิตได้ยาก ยิ่งจะมีทุกข์ชั่วครั้งชั่วคราวไม่ถาวรแต่ประการใด

สรุป สมาชิกทุกคนใน สังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตน ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในหลักใหญ่และรายละเอียดจะเหมือนกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องก็จะดี ชื่อว่าเป็น "พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ" และยังส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น สมาชิกในสังคม

^{๒๑} พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย(แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* , (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๗.

ทุกคน โดยเฉพาะเยาวชนที่ถือว่าเป็นอนาคตของชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม บทบาทหน้าที่ของตน เพื่อช่วยนำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป

๒.๕.๒ ลักษณะของเยาวชนที่ดี

เยาวชนที่ดีควรจะเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือ จะต้องมีความประพฤติในการดำเนินชีวิต ได้แก่

๑. การเสียสละต่อส่วนรวม เป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง

๒. การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เพราะถ้าสมาชิกในสังคมยึดมั่นในระเบียบวินัย รู้และเข้าใจสิทธิของตนเอง ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด สังคมนั้นก็จะมีแต่ความสุข เช่น ข้าราชการทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างดีที่สุด ก็ย่อมทำให้เป็นที่ประทับใจรักใคร่ของประชาชนผู้มารับบริการ

๓. ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญ เพราะหากสมาชิกในสังคมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของประเทศชาติมาเป็นของตน รวมทั้งผู้นำประเทศมีความซื่อสัตย์สุจริต ก็จะทำให้สังคมมีแต่ความเจริญ ประชาชนมีแต่ความสุข

๔. ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียวปรองดองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันจะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด

๕. ความละเอียดและเกรงกลัวในการทำชั่ว ถ้าสมาชิกในสังคมมีหิริโอตตัปปะ มีความเกรงกลัวและละอายในการทำชั่ว สังคมก็จะอยู่กันอย่างสงบสุข เช่น นักการเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่โกงกิน ไม่เห็นแก่ประโยชน์พวกพ้อง โดยต้องเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ประเทศชาติก็จะสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง^{๒๒}

^{๒๒} นายธนวัฒน์, *หน้าที่ของพลเมือง*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/cjb6718/> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

สรุป เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเองร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากที่ทำให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม

๒.๖ การดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

การใช้ชีวิตแบบบริโภคนิยมของเยาวชนในโลกปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของสังคม สาเหตุของปัญหานี้มาจากสังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ซึ่งวัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบันรวมถึงสื่อต่างๆที่เข้ามาทั้งเป็นผลดีและผลเสีย ซึ่งเราต้องทำความเข้าใจถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของเยาวชนตามบริบทของสังคมและครอบครัว

๒.๖.๑ วิธีการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

ในการดำเนินชีวิตของเยาวชนในแต่ละวัน เยาวชนต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่วเย้าให้เกิดความโลภ ความโกรธ และความหลง จึงจำเป็นต้องต่อสู้กับกิเลสตัณหา ซึ่งเกิดจากความไม่รู้ เพื่อให้ได้มาซึ่ง สุขเวทนา และหลีกเลี่ยงทุกข์เวทนา พลังที่จะต่อสู้กับกิเลสตัณหา ได้คือ พลังสติและพลังปัญญา ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการฝึกหัดอบรมด้วยหลักธรรมอย่างเป็นขั้นตอน ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนสามารถยกระดับจิตใจขึ้นสูงเหนือกิเลส ตัณหาได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เราจะได้เห็นได้หลักพระพุทธศาสนาจะเน้นถึงการยอมรับศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงเน้นให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาชีวิตให้ก้าวไปสู่เป้าหมายที่ดี ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่าหลักการพัฒนามนุษย์จะพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา ในด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านปัญญา (ปัญญา)^{๒๓} โดยหลักการดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาให้เยาวชนเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้ง ๓ ด้าน นอกเหนือจากนี้ยังมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนได้ตามความเหมาะสม โดยสถาบันทางสังคมที่อยู่รอบข้าง เป็นกลไกมาตรที่ดีในการแนะนำ

ปัจจุบัน ในสังคม ไทยได้นำการพัฒนาเยาวชนแนวพุทธมาใช้ใน สังคมไทย โดยการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่น การพัฒนาวินัยในตน การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธ การพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ การพัฒนาลักษณะการเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนเกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันพุทธศาสนา ชุมชน เป็นต้น เป็นผู้ที่มีบทบาทในการขัดเกลา อบรมสั่งสอนให้ส่งเสริม

^{๒๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓๔.

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทำให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่ง ช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดีทั้งตนเองและสังคม

จากข้อมูลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย พบว่าเด็กและเยาวชนไทยยังมีจุดอ่อนด้อยหลายประการ ที่สำคัญคือการพูดจริง และความซื่อสัตย์ แม้กระทั่งเด็กเรียนดี ก็ยังได้คะแนนข้อนี้ต่ำ รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาค่อนข้างน้อย ซึ่งเป็นภาพสะท้อนว่า เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันยังขาดหลักยึดเหนี่ยวที่พึงทางใจ รวมไปถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม เช่น เรื่องของการให้อภัยและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบร่มเย็น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญประโยชน์และการได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อนเรื่องจิตอาสาในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ความสุขของเด็กและเยาวชนไทย สะท้อนได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม ค่านิยม และรสนิยม โดยพบว่า เด็กและเยาวชนมีภาวะความเครียดมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสุขที่มีน้อยลง ชอบสินค้าต่างประเทศที่มีชื่อเสียงราคาแพง ที่สะท้อนค่านิยมทางวัตถุ และใช้เวลาไปกับสื่อและเทคโนโลยีทันสมัย มีการแสวงหาความสุขทางเพศตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่นิยมการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี นำไปสู่ปัญหาการเป็นแม่วัยใส และการทำแท้งที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ตลอดจนมีการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองความสุขในระดับปัจเจกและสังคมส่วนรวม ทั้งการรวมกลุ่มเพื่อแสดงตัวตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในทางลบหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น กลุ่มเด็กที่ใช้รถจักรยานยนต์แข่งความเร็วบนท้องถนน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีกลุ่มเด็กและเยาวชนที่รวมกลุ่มกันอย่างสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมเพื่อคนอื่น ผู้เดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ หรือในช่วงเวลาที่จะช่วยกันสร้างความปรองดองภายหลังที่ประเทศประสบกับความวุ่นวาย การแตกแยกทางความคิดทางการเมือง เช่น กลุ่มเยาวชนการเมืองใหม่ กลุ่มเยาวชนประชาธิปไตย กลุ่มเยาวชนจากเหตุการณ์สีนํ้ามilk กลุ่มเด็กและเยาวชนในสังคมเครือข่ายออนไลน์ เช่น Facebook Twitter ซึ่งต่างมีความพึงพอใจ มีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม^{๒๔}

สรุป เยาวชนถือเป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องช่วยกันพัฒนาให้มีคุณภาพ และการใช้หลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัตินั้นก็เพื่อการพัฒนาให้เยาวชนเดินตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การเกิดสมาธิ และปัญญา เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของสังคมไทย

^{๒๔} สุริยเดว ทรีปาตี, **ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย**, พิมพ์ครั้งที่๒, โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ ภายใต้การ สนับสนุนของกองทุนโลก กระทรวงสาธารณสุข องค์การแพธ (PATH), (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๖๒), หน้า ๒๙๘.

๒.๖.๒ คุณลักษณะในการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

การดำเนินชีวิต ทักษะคติ พฤติกรรม ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ ของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ได้แก่

๑. ครอบครัวมีอิทธิพลสูงสุดด้านความคิดโดยมีส่วนสำคัญต่อการปลูกฝังค่านิยมและคุณค่าแก่เยาวชน เยาวชนส่วนมากเห็นว่าคุณค่าที่เกี่ยวกับครอบครัว เช่น ความกตัญญู และความกลมเกลียวในครอบครัว มีความสำคัญสูงสุดในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามครอบครัวมักเน้นปลูกฝังด้านการเรียนและการพัฒนาตนเอง มากกว่าความรับผิดชอบต่อสังคมและความรักต่อประเทศชาติ

๒. การทุจริตคอร์รัปชันเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ เยาวชนจำนวนมากมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน และเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่ผิดมาก/ไม่ผิดเลย

๓. ชีวิตออนไลน์กลายเป็นสังคมของเยาวชน สื่อออนไลน์มีบทบาทและอิทธิพลต่อทักษะคติ และพฤติกรรมของเยาวชนเหนือสื่อรูปแบบเดิม ทั้งนี้เยาวชนใช้เวลาเฉลี่ยอย่างน้อย ๔ ชั่วโมงต่อวันกับสื่อดิจิทัล สื่อออนไลน์ เช่น การพูดคุย อ่านข่าวสารผ่านแอปพลิเคชันสังคมออนไลน์ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ เกมออนไลน์ เกมในโทรศัพท์มือถือ และการเล่นอินเทอร์เน็ต อ่านข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง

๔. ความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมค่อนข้างจำกัด เยาวชนมีความเข้าใจในหน้าที่ของพลเมืองดีไม่มากนัก กับเรื่องของ “น้ำใจ” ดังนั้นความหมายของพลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวม ยังจำกัดอยู่ในเรื่องใกล้ตัว มากกว่าบทบาทด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

๕. พร้อมลงมือทำแต่ยังไม่แน่ใจว่าสามารถทำได้ เยาวชนแสดงออกถึงความพร้อมและความต้องการที่จะช่วยเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศ ด้วยความหวังที่จะเห็นประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นในอนาคต แต่เชื่อว่าตนเองยังเด็กเกินไปที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ^{๒๕}

สรุป ครอบครัวมีอิทธิพลสูงสุดต่อการปลูกฝังค่านิยมและคุณค่าแก่เยาวชนมีความสำคัญสูงสุดในการดำเนินชีวิต สื่อออนไลน์มีบทบาทและอิทธิพลต่อทักษะคติและพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมจำกัดอยู่ในเรื่องใกล้ตัวมากกว่าบทบาทด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ

^{๒๕} ดารณี เจริญรัชต์ภาคย์, คุณลักษณะในการดำเนินชีวิตของเยาวชนในยุคปัจจุบัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://khonthaifoundation.org/wpcontent/files/6_Executive_Summary_Youth_Today_2557.pdf [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

๒.๗ สรุป

กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน เมื่อเยาวชนเชื่อหรือเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิด พูด และกระทำการต่าง ๆ ไปตามสิ่งที่เชื่อที่เห็น ที่นิยมอย่างนั้น การเลือกเรียนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถหรือความชอบที่แท้จริงของตน ไม่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ขาดความสุขในการเรียน การส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะชีวิต ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา จะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการคิด และเกิดความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เป็นตัวตนของตนเอง มีการปรับตัวเพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ รู้จักการตัดสินใจเลือกและไม่เลือกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการปัญหาทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิตและสุขภาพทางกายได้อย่างเหมาะสม เป็นไปตามวัย

สถานการณ์ปัจจุบัน มีผลกระทบต่อสภาพครอบครัว เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการที่พ่อแม่ขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทำให้ครอบครัวอ่อนแอไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลเสียต่อสัมพันธ์ภายในครอบครัว ทำให้เยาวชนมีความรู้สึกที่ไม่มั่นคง ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่าง ย่อมมีโอกาสประพฤติดังที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย และครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นจะส่งผลพัฒนาการของเยาวชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สื่อออนไลน์มีบทบาทและอิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมจำกัดอยู่ในเรื่องใกล้ตัว มากกว่าบทบาทด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ส่งผลให้เยาวชนมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่น รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแก่สังคม ปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยนี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ การใช้สารเสพติด ปัญหาทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ ความประพฤติ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่

เยาวชนเป็นพลังอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญเพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานคนดีในสังคม เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากที่ทำให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม เยาวชนจะมีบุคลิกภาพที่ปกติสมบูรณ์สามารถปรับตัวได้ดี ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม จะต้องมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่ดีและมีความมั่นคง เยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่การอยากรู้ อยากลอง อยากเด่น อยากเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหา จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนเพื่อนำไปสู่การดำรงอยู่ในสังคมให้เกิดสันติสุขต่อไป การใช้หลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน

ในการปฏิบัตินั้นก็เพื่อการพัฒนาให้เยาวชนเดินตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การเกิดสมาธิ และปัญญา เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของสังคมไทย

บทที่ ๓

หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ในปัจจุบันนี้สังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาความเสื่อมทรามทางด้านศีลธรรมและคุณธรรมของประชาชนโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย ที่จำนวนไม่น้อยได้หันห่างจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่พึงพาและยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยมาตั้งแต่อดีต พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลัก ๑ ใน ๓ สถาบันที่สำคัญของชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกแง่มุม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องศาสนามีข้อความตอนหนึ่งว่า “คนเราต้องมีศาสนา คือความคิดหรือสิ่งที่คิดประจำใจ อันเป็นแนวทางปฏิบัติในใจประจำตัว และต้องมีการศึกษาคือความรู้ต่างๆ ทั้งในด้านจิตใจ ทั้งในด้านวัตถุเพื่อประกอบกับตัว เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ได้ ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งสำคัญและจะแยกจากกันไม่ได้”

พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ย่อมสอนให้พุทธศาสนิกชนมิให้เชื่ออะไรง่ายๆ และไม่ให้เชื่ออะไรอย่างมกมาย พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธรู้จักสร้างสรรค์และพัฒนาศรัทธาที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในตนก่อน เพราะผู้ที่มิศรัทธาที่ได้รับการพัฒนาดีแล้ว ย่อมจะเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ และเชื่ออย่างมีเหตุผล สามารถจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในทุกๆ เรื่อง

ในหลักของความเชื่อนั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักไว้ในเกสปุตตสูตร ซึ่งบางที่เรียกว่า “กาลามสูตร” ตามชื่อหมู่บ้านของชาวกาลามชน นับว่าเป็นหลักความเชื่อที่ชาวพุทธทุกคนในยุคปัจจุบันนี้ควรให้ความสนใจศึกษาและนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อตัดสินใจปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเชื่อถือว่าผิดถูกอย่างไร^๑

เมื่อสรุปความในพระพุทโธวาทที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้แล้ว ผู้ศึกษาก็จะพบว่าพระพุทธองค์ทรงกำหนดหลักเกณฑ์ตัดสินว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อไว้ ๓ ประการ

๑. ทรงให้พิจารณาด้วยสติปัญญาให้เห็นแจ้งประจักษ์ด้วยตนเองก่อน
๒. ทรงให้อาศัยความเห็นของปราชญ์บัณฑิตเข้าประกอบด้วย

^๑ ดุริยละเอียดใน ๐๑.๓๓. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๕-๒๖๓.

๓. ทรงให้คำนึงถึงผลของการปฏิบัติว่าจะเกิดคุณหรือโทษ จะให้ความสุขหรือให้ความทุกข์ ถ้าเกิดผลไม่ดีก็ควรละเสีย แต่ถ้าเกิดผลดีก็ควรปฏิบัติต่อไป

๓.๑ หลักพุทธธรรม

วัตถุประสงค์หลัก ก็เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์จากความอยู่รอดด้วยกิเลส มาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญา^๒ นอกจากเป็นหลักและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้วยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่น คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ คิดจะช่วยเหลือ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร สามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไข ปัญหา วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิตหรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข ให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิต และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดีโดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิชภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม ให้รู้จักแสวงหา และเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้องปราศจากโทษพิชภัย ไร้การเบียดเบียนและพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่นและสังคมและให้พร้อมและมีความสามารถ บางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสุขแก่ผู้อื่นและแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม^๓ ทั้งนี้วัตถุประสงค์แท้จริง ก็คือ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไป จะพึงวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพ อนามัย ความจำเป็นด้านปัจจัย ๔ มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค แต่ไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการสะสมจนไม่รู้จักเพียงพอ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิต จะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ไม่ประมาทในการทำกิจการโดยผ่านกระบวนการฝึกฝนเป็นระบบ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดี

หลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้การดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ไม่เมาในชีวิต เมาในความมั่งมี เมาในสิ่งนั้นในสิ่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งไม่ถาวรแต่ประการใดเลย นอกจากธรรมะที่เป็นยารักษาใจให้พ้นจากความทุกข์ แม้เราจะมีเกิดความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นกฎธรรมดาของโลก^๓

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงลักษณะของพุทธธรรม สรุปได้ดังนี้

๑. คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลาง หรือลักษณะที่เป็นสายกลาง ไม่สุดโต่งในทางความคิดหรือสุดโต่งในทางปฏิบัติตน เห็นความสำคัญทางด้านจิตใจ และทางด้านร่างกายซึ่งสัมพันธ์

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก*, (กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๑.

^๓ พระธรรมโกศาจารย์, *ธรรมะกับชีวิตประจำวัน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๘-๙.

กันอย่างแยกไม่ได้ จึงวางข้อปฏิบัติที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางหรือ ข้อปฏิบัติที่เป็นสายกลาง (มรรคมีองค์ ๘) คือความพอดีและทักษะเกี่ยวกับ สัจธรรม

๒. พุทธธรรมมีหลักการเป็นสากล หรือสอนหลักความจริงที่เป็นสากล ความจริงเป็นสิ่งที่มิอยู่ตามธรรมชาติ คือธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติ ในทางปฏิบัติสอนให้คนมีเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ชาวพุทธต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วกันหมดไม่เลือกพวกเขาพวกใคร

๓. พุทธธรรมให้ความสำคัญของสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) ธรรมวินัยจึงเป็นชื่อหนึ่งของพุทธศาสนา ต้องมีทั้งสองอย่าง **ธรรม**เป็นหลักความจริง ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติของมัน และเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาปฏิบัติสามารถเข้าถึงได้ ส่วน**วินัย** เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา หรือข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญ และความสงบสุข วินัยเปรียบได้กับศีล เช่น ศีล ๕ เป็นต้น

๔. พุทธธรรมสอนหลักกรรม พระพุทธศาสนายึดเอาการกระทำหรือความประพฤติเป็นเครื่องจำแนกคน ไม่แบ่งแยกด้วยชาติกำเนิด ผิวพรรณ เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ไม่ขัดทอดสิ่งภายนอก มีการสำรวจตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน นอกจากนี้สอนหลักกรรมให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ฝากไว้กับโชคชะตา กรรมสอนคู่กับความเพียร ความสำเร็จเกิดขึ้นได้ จากความเพียร และจากการกระทำตามทางของเหตุและผล

๕. สอนให้มองความจริงโดยอย่างวิเคราะห์ แยกแยะ จำแนก แจกแจง ครบทุกด้านทุกมุม ตัวอย่างเช่น มีผู้ถามเรื่อง การพูดว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด พระพุทธองค์ตรัสแยกแยะให้ฟังว่า “วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟังพระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส และวาจาใดเป็นคำจริง เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟังพระองค์เลือกกาลที่จะตรัส” ลักษณะท่าทีของการสนองตอบหรือปฏิกิริยา ต่อสิ่งทั้งหลายแบบชาวพุทธต้องมองอย่างวิเคราะห์ แยกแยะ จำแนก แจกแจง ครบทุกด้าน

๖. หลักการสำคัญของพุทธศาสนา คือ มุ่งอิสรภาพ ได้แก่ ความหลุดพ้นจากทุกข์และปวงกิเลส

๗. เป็นศาสนาแห่งปัญญา หลักปัญญาสำคัญ เพราะปัญญาเป็นตัวตัดสินในการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญแก่ศรัทธา ศีล สมาธิ ว่าเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้เพื่อเข้าถึงจุดหมาย โดยมีปัญญาเป็นตัวตัดสินสูงสุด นั่นคือ ศรัทธา ก็ขาดปัญญาไม่ได้ ศีล ก็เพื่อ

ประคับประคองจนเกิดปัญญา สมาธิ ก็ต้องนำไปสู่ปัญญา มิฉะนั้นจะหลงผิด หลงทาง ปัญญา จึงเป็นคุณธรรมสำคัญ เป็นเอก ปัญญาในขั้นสูงสุดคือปัญญาในขั้นที่รู้เท่าทันสัจจะธรรม เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

๘. สอนหลักอนัตตา พระพุทธศาสนาประกาศหลักสำคัญเกี่ยวกับความจริงของสิ่งทั้งหลายหรือของสภาวะธรรมต่างๆ คือ หลักอนัตตา เป็นหลักใหม่ที่โลกไม่เคยค้นพบมาก่อน ความยึดติดในอัตตาหรือตัวตนเป็นสิ่งฝังลึกแนบแน่นในจิตใจมนุษย์ ผู้มีปัญญาเห็นว่าสิ่งทั้งหลายที่ดำรงอยู่เป็นไปตามธรรมดาของมันไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามใจปรารถนาได้เลย

๙. การมีทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัยเชื่อมโยงกัน อิงอาศัยกันเป็นไปตามแห่งเหตุปัจจัยนั่นเอง

๑๐. ยืนยันในศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ประเสริฐด้วยการฝึกฝนพัฒนา เมื่อพัฒนาแล้วก็เป็นผู้ประเสริฐสุด

๑๑. เป็นศาสนาแห่งการศึกษา นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า มรรค หมายถึงทางดำเนินชีวิต ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวพุทธ คือ การดำเนินชีวิตตามมรรคมองค์ ๘ เรียกย่อว่า ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขา ในที่สุดจะบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตที่ดังาม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๑๒. ให้ความสำคัญทั้งแก่ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ โยนิโสมนสิการ คือ การคิดใคร่ครวญในธรรมโดยแยบคาย ลึกซึ้ง อย่างผู้มีปัญญา คือรู้จักคิด คิดเป็น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ กัลยาณมิตรที่ดี มีครูอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างที่ดี มีแหล่งความรู้ มีสื่อมวลชนที่ให้สติปัญญา

๑๓. สอนให้ตื่นตัวด้วยความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำ อปัมาทธรรม หรือ ความไม่ประมาท ถึงกับตรัสเป็นปัจฉิมวาจา คือพระดำรัสสุดท้ายก่อนจะปรินิพพาน ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”^๔

๑๔. สอนให้เห็นทุกข์ แต่เป็นสุข นั่นคือพระพุทธศาสนาสอนให้มองเห็นความทุกข์ แต่ให้ปฏิบัติด้วยความสุข (ทุกข์ สอนไว้ในหลักไตรสิกขา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ ทุกข์ ในหลักอริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เมื่อความทุกข์มีอยู่จริง พระพุทธศาสนาก็สอนให้เผชิญหน้า

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๘/๑๖๖.

ความทุกข์นั้นไม่เลวร้าย แต่ให้มองดูทุกข์นั้นด้วยความรู้เท่าทัน จึงทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง เป็นอิสระ มีปัญญา ไม่ถูกทุกข์บีบคั้น

๑๕. มุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชน การดำเนินชีวิตของชาวพุทธทั้งหลายควรทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและแก่สังคม เมื่อทำความเข้าใจหลักพุทธธรรมที่สำคัญแล้ว จะทำให้สามารถเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีพุทธได้กระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น^๔

สรุป หลักพุทธธรรมนั้นใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นธรรมชาติ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เรื่องของธรรมชาติที่มนุษย์ต้องรู้ถึงความเป็นจริงของโลกซึ่งล้วนแล้วแต่มี เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสังขารที่ทุกคนต้องเจอ และหากเจอแล้วจะปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อเป็นการรับมือกับสิ่งเหล่านั้นอย่างเท่าทันและทันต่อเหตุการณ์ให้สามารถอยู่กับสิ่งเหล่านั้นอย่างมีความสุข อย่างทางสายกลางไม่ตึงและไม่หย่อนจนเกินไปใช้หลักธรรมสอดแทรกกับการใช้ชีวิตโดยมีสัจจะธรรมเป็นภูมิปัญญาของชีวิต ใช้ชีวิตระมัดระวัง มีศีลเป็นกรอบป้องกันความทุกข์ที่เกิด หากทุกคนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ก็จะสามารถอยู่ในโลกใบนี้มีความสุขและเกิดสังคมที่ดีงามต่อไป

๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความสุข

กิริติ บุญเจือ กล่าวในหนังสือชุดพื้นฐานปัญหาจริยศาสตร์ สำหรับผู้เริ่มเรียน ถึงอริสโตเติลได้กล่าวว่าจุดหมายสูงสุดของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้ โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วยซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตด้วยความกลมกลืนทั้งภายในตนเองและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความดีอาจจะมีผิดมีถูกได้ ในที่สุดจะไปหยุดอยู่ที่ความสุข ความสุขที่แท้จริงนั้นคนที่จะเข้าถึงได้ต้องมีการปฏิบัติหรือแสวงหาอย่างถูกทาง^๖

จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือศาสนา ชีวิตและสังคมว่า ความสะอาดแห่งจิต คือ จิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากสิ่งที่มาปรุงแต่งให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งหมายถึง ปราศจากความโกรธ อาฆาต พยาบาท อิจฉาริษยา ความละโมภ และความเห็นแก่ตัว ความที่มีใจที่สะอาดบริสุทธิ์เป็นพื้นฐานสำคัญของการมองโลกในแง่ดี ส่งผลให้เกิดความรัก ความสามัคคีและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ความสงบสุขแห่งจิตใจเหนือกว่าความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์สินหรือการครอบครองทรัพย์สิน^๗

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๗), หน้า ๗-๖๗.

^๖ กิริติ บุญเจือ, *ชุดพื้นฐานปัญหาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๙.

^๗ จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, *ศาสนา ชีวิต และสังคม*, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๘.

ปรีชา ช่างขวัญยืน ได้แปลตำราของ ดับบลิว.ที.สเติช. ที่กล่าวถึง โสกราตีสซึ่งรับรองว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่น่าปรารถนามาให้ คุณธรรมเป็นทางเดียวที่จะนำไปสู่ ความสุขและความสุขเป็น แรงจูงใจของคุณธรรม^๘

วคิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ ว่าคนเราจะมีมีความสุขก็ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน มีความเสียสละ อันเป็นคุณธรรมให้ได้รับความสุขในบั้นปลาย หมายถึง ให้อดทนสร้างสม คุณธรรมเพื่อความสุขในบั้นปลาย ดังอริสโตเติลปรัชญาเมธีก็มีความเห็นว่า ความสุขเป็นความเบิกบานของชีวิต เป็นความสมบูรณ์ของชีวิต แต่ความสุขนั้นต้องมีมูลฐานมาจากคุณธรรม^๙

ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์ กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาเบื้องต้น เกี่ยวกับทัศนะ ของอริสโตเติลที่กล่าวว่าการกระทำดีนั้น คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดสิ่งที่พึงพอใจ ทั้งแก่ตนและสังคม ความดีจึงได้แก่ความสุข ไม่ได้หมายถึงเฉพาะความพึงพอใจ แต่เขาถือว่า ความพอใจหรือความรื่นรมย์เป็นผลของการกระทำดีฉะนั้นความดีจึงเป็นไปเพื่อความสุข^{๑๐}

สุจิตตรา รัตน กล่าวไว้ในหนังสือปรัชญาเบื้องต้นตามทัศนะคติของ อริสโตเติลว่า ความสุขที่เรียกว่าความเพลิดเพลินนั้น เป็นความสุขระดับต่ำ สัตว์เดรัจฉานก็มีได้เช่นเดียวกับมนุษย์ ความสุขระดับการรับรู้เช่นการรับรู้ในรสอาหาร ความพอใจทางสัมผัส ฯลฯ ซึ่ง เรียกระดับความสุขนี้ว่า ความเพลิดเพลิน (pleasure) ^{๑๑}

เค เอ็น ชยติลเลเก ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับจริยศาสตร์แนวพุทธ สรุปว่า พระพุทธศาสนาสื่อว่า ความดีสูงสุด หรืออุดมคติทางจริยศาสตร์นั้น คือ เอกภาพแห่งความสุข ความสมบูรณ์ ความรู้แจ้ง และเสรีภาพ เป็นสิ่งที่รวมไว้ซึ่งความสุขสูงสุด ความสมบูรณ์ทางศีลธรรม ความรู้แจ้งสิ้นสุด และความเป็นอิสระ อย่างสมบูรณ์ สิ่งนี้เองเป็นเป้าหมายของชีวิตที่พึงจะบรรลุได้ในชีวิตของมนุษย์หรือในมนุษย์ในโลกนี้ เกี่ยวกับความสุขนั้นพุทธศาสนายอมรับหลักการของสุขนิยม (Hedonism) ว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ปุถุชน เพราะว่าแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์พยายามกระทำการต่าง ๆ นั้นมาจากความอยากมีความสุขเกลียดความทุกข์^{๑๒}

^๘ ดับบลิว.ที.สเติช, **ปรัชญากรีก**, แปลโดย ปรีชา ช่างขวัญยืน, (กรุงเทพมหานคร: เอส.เอ็ม.เอ็ม., ๒๕๒๔), หน้า ๙๐.

^๙ วคิน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมธทราย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐.

^{๑๐} ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ม.ป.ป.), หน้า ๘๖.

^{๑๑} สุจิตตรา รัตน, **ปรัชญาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษราพิพัฒน์จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๗๕.

^{๑๒} เค เอ็น ชยติลเลเก, **จริยศาสตร์แนวพุทธ**, แปลและเรียบเรียงโดย ผศ. สุเชาว์ พลอยชุม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๓.

สรุป ความสุขที่แท้จริงนั้นคนที่เข้าถึงได้ต้องมีการปฏิบัติหรือแสวงหาอย่างถูกทาง จิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากความโกรธ อาฆาต พยาบาท อิจฉาริษยา ความละโมภ และความเห็นแก่ตัว เป็นพื้นฐานสำคัญของการมองโลกในแง่ดี คุณธรรม ความดี เป็นทางนำไปสู่ ความสุข แรงกระตุ้น สำคัญที่ทำให้มนุษย์พยายามกระทำการต่างๆ นั้นมาจากความอยากมีความสุขเกลียดความทุกข์

๓.๓ ความสุข ในทางพระพุทธศาสนา

การทำความดีหรือกรรมดีทั่วไปที่ เรียกว่า “บุญ” มีพระพุทธพจน์ตรัสว่า “บุญเป็นชื่อของ ความสุข”

ในอานัณยสูตร ว่าด้วยสุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดง แก่อนานถิน จิกเศรษฐีถึงความสุข ๔ ประการ ซึ่งคฤหัสถ์บริโภคกามจะได้รับตามกาล เรียกว่า สุขของคฤหัสถ์ หรือ คิหิสุข หรือ กามโภคิสุข ๔ คฤหัสถ์ที่ดำเนินชีวิตเป็นผู้ครองเรือนเป็นปกติ มีความสุขอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. อัตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ สุขเกิดจากความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียร ของตน และโดย ขอบธรรม หรือมีทรัพย์สมบัติเพียงพอที่ตนหาได้ด้วยวิธีสุจริต

๒. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ได้อย่างอิสระ คือ ความ ภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เพื่อตนเอง เพื่อครอบครัว เพื่อเพื่อนฝูง เพื่อ ญาติ ๆ และเพื่อทำบุญกุศลเลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์

๓. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจว่า ตน เป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

๔. อนวัชชสุข สุขเกิดจากความประพาสไม่มีโทษ มีชีวิตบริสุทธิ์คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีความประพาสสุจริต ไม่ประกอบความชั่วทั้งทางความคิด ทางวาจา และทางกาย ไม่ บกพร่องเสียหาย ใครๆ ดิเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ^{๓๓}

บรรดาสุข ๔ อย่างนี้ อนวัชชสุข มีค่ามากที่สุด พระพุทธเจ้า ทรงถือว่า สวัสดิภาพทาง เศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขให้มนุษย์มีความสุขได้ แต่พระองค์ก็ไม่ทรงยอมรับว่าเป็น ความก้าวหน้าที่จริงแท้ ถ้าเป็นเพียงความก้าวหน้าทางด้านวัตถุที่ปราศจากรากฐานทางด้านจิตใจ และ ศีลธรรม ขณะที่ กระตุ้นให้ความก้าวหน้าทางวัตถุนั้นพระพุทธศาสนาก็ก้ำเน้นในด้านพัฒนา คุณลักษณะทางด้าน ศีลธรรมและจิตใจ เพื่อให้สังคมมีความสุข มีความสงบและเป็นที่พักใจของ คนในสังคม^{๓๔}

^{๓๓} คุุรยละเอียดใน ๐ง.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๖๒/๑๐๕-๑๐๖.

^{๓๔} ชุคักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ, พระพุทธเจ้าสอนอะไร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

สรุป การทำความดีหรือกรรมดีทั่วไป ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “บุญ” พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสุขของผู้ครองเรือนเป็นปกติ มีความสุขอยู่ ๔ อย่าง คือ (๑) อัตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน ที่หามาได้ด้วยวิธีสุจริต (๒) โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ได้อย่างอิสระ เพื่อตนเอง เพื่อครอบครัว เพื่อเพื่อนฝูง เพื่อญาติๆ และเพื่อทำบุญกุศลเลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยงและบำเพ็ญประโยชน์ (๓) อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ (๔) อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ มีความประพฤติสุจริต ไม่ประกอบความชั่วทั้งทางความคิด ทางวาจา และทางกาย เป็นความสุขที่มีค่ามากที่สุด มีคุณลักษณะทางด้านศีลธรรมและจิตใจ ทำให้สังคมมีความสุข ความสงบ

๓.๔ หลักการดำเนินชีวิตด้วยความสุข

บุญ หมายถึง ความเจริญเพิ่มพูน เป็นเครื่องชำระสันดาน คือ ชำระพื้นจิตใจให้สะอาด และสิ่งที่ทำให้เกิดผลคือภพที่น่าชื่นชมอีกด้วย โดยพระพุทธพจน์ตรัสรับรองว่าบุญนั้นเป็นชื่อของความสุข คือ ทำให้ผู้ทำบุญมีความสุข ความเจริญในชีวิต บุญยังหมายถึงผลหรือวิบากที่น่าปรารถนาของกุศลกรรม คือ การทำความดี หรือในคำว่าตายเพราะสิ้นบุญ ก็หมายถึงหมดผลบุญหรือสิ้นวิบากของกุศลกรรมที่ปรุ่แต่งกำเนิดนั้น^{๑๕}

๑. ประเภทของหลักความดีที่ทำให้เกิดความสุข เรียกว่า การบำเพ็ญบุญ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสุข เพราะว่าบุญ นำความสุขมาให้แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ โดยมีวิธีทำความดี คือ บุญด้วยวิธีการต่าง ๆ เรียก บุญกิริยาวัตถุ แบ่งออก ๓ ประการ คือ

- ๑) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทาน
- ๒) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีล
- ๓) บุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนา^{๑๖}

๒. การทำบุญตามหลักพระพุทธศาสนา คนที่นิยมทำบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เจริญสมาธิบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม มีการบริจาคอวัยวะร่างกายของตนเอง เป็นทาน เป็นต้น เชื่อว่าย่อมมีจิตใจที่บันเทิง ยินดีในกุศลเจตนาที่กระทำนั้นทั้งในโลกนี้ คือ ปัจจุบันชาติ และเมื่อเขาสิ้นชีวิตไปแล้วก็ยังได้ไปสู่สุคติมีโลกสวรรค์ และมนุษย์ เป็นต้น เพราะเห็นว่าการบำเพ็ญบุญนั้นนำความสุขมาให้แก่เขา จึงมีความบริสุทธิ์ภายในใจตน อีกทั้งไม่เกรงว่าจะเดือดร้อนในภายหลัง ดังปรากฏในพระไตรปิฎกความว่า “ผู้ทำบุญไวย่อมบันเทิงใจในโลกนี้ ตายไปแล้วก็ยัง

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖๘-๑๗๑.

^{๑๖} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๖๐/๔๑๕.

บันเทิงใจในโลกหน้า ชื่อว่าบันเทิงใจในโลกทั้งสอง เขาย่อมบันเทิงรื่นเริงใจเพราะเห็นกรรมที่บริสุทธิ์ของตน”^{๑๗}

ฉะนั้น บุคคลจึงควรดำเนินชีวิตของตนให้มีความสุขด้วยการบำเพ็ญ ทาน รักษาศีล และตั้งจิตให้เป็นสมาธิเจริญเมตตา เจริญวิปัสสนาภาวนา เป็นต้น อย่างถูกต้องถูกวิธี

๓. หลักการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (การให้ทาน) ในทานสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทานคือการให้ นั้น ย่อมกำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่ด้วยการถวายทานแก่พระอริยบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณมีศีลเป็นต้น เป็นเหตุให้บุคคลเมื่อตายแล้วย่อมไปเกิดในสวรรค์ได้เช่นกัน^{๑๘}

สรุป การดำเนินชีวิต มีอยู่ ๒ ระดับ คือ ระดับโลกุตตระ มุ่งดำเนินชีวิตให้ถึงความสุขเพื่อพระนิพพาน ต้องการความหลุดพ้นในการปฏิบัติธรรม เจริญภาวนา และระดับโลกียะ เป็นการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นและมุ่งโลกีย์สุข คือ การดำเนินชีวิตเพื่อความสุขในภพนี้ และหวังผลในภพหน้า เช่น ให้รู้จักการทำบุญให้ทาน รักษาศีล เป็นต้น ความดีที่ทำให้เกิดความสุข เรียกว่า การบำเพ็ญบุญ ซึ่งเป็น เหตุให้เกิดความสุข เพราะว่าบุญ นำความสุขมาให้แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ โดยมีวิธีทำความดี คือ บุญด้วยวิธีการต่าง ๆ เรียก บุญกิริยาวัตถุ การดำเนินชีวิตให้มีความสุขด้วยการบำเพ็ญทาน รักษาศีล และตั้งจิตให้เป็นสมาธิเจริญเมตตา เจริญวิปัสสนาภาวนา เป็นต้น นำความสุขมาให้ แนวการดำเนินชีวิตโดยวิธีนี้ ทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้ย่อมดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

๓.๕ หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชน เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

สำหรับหลักธรรมนั้นมีส่วนสำคัญต่อเยาวชนไทยในศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างหลักธรรมะในการใช้ชีวิตของเยาวชน โดยใช้หลักธรรมที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จในการดำเนินชีวิตประจำวันและสอดคล้องกับสังคมและครอบครัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งกับเยาวชนและประเทศชาติ

๓.๕.๑ ศีล ๕ ศีล ๕ หรือ เบญจศีล ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษา กาย วาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน^{๑๙}

^{๑๗} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๒๙.

^{๑๘} ตูรายละเอียดใน พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๖/๓๗๐-๓๗๑.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๒๐} กล่าวไว้ในหนังสือภูมิธรรมชาวพุทธว่า ศีล ๕ ในบาลีชั้นเดิมส่วนมากเรียกว่า ลิกขาบท ๕ หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกตน, ข้อฝึก, ข้อศึกษา บ้างเรียกว่า ธรรม ๕ เมื่อปฏิบัติได้ตามนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีศีล คือเป็นเบื้องต้นที่จัดว่าเป็นผู้มีศีล สมัยต่อมาจึงเกิดมีคำว่า เบญจศีล ซึ่งในพระไตรปิฎก เพิ่งพบในคัมภีร์ชั้น อปทาน-พุทธวงศ์ (รวมถึง วินย.; ขุ.ปฏิ.บางแห่ง) ต่อมาในสมัยหลัง มีชื่อเรียกเพิ่มขึ้นว่าเป็น นิจศีล หมายถึง ศีลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นประจำ บ้าง เรียกว่า มนุษยธรรม หมายถึง ธรรมของมนุษย์ หรือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง การรักษาศีล ๕ เป็นการเว้นจากการเบียดเบียนกัน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ปราศจากเวรภัยไม่เดือดร้อน รุนววย สังคมร่มเย็น แต่เหนือการฝึกไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยรักษาศีล ๕ แล้ว ควรฝึกยิ่งขึ้นไปในด้านชีวิตส่วนตัว ให้อยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาขึ้นต่อวัตถุและการเสพบริโภคมากนักพร้อมทั้งหันไปใช้เวลาแก่การแผ้วพำเพ็ญประโยชน์พัฒนาด้านจิตใจและปัญญามากขึ้น ด้วยการรักษาศีล ๘ หรืออุโบสถ

ในมหานามสูตร เจ้าศากยณามว่ามหานามะได้ทูลถามพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับศีลของอุบาสก พระพุทธเจ้าทรงตรัสตอบว่า “. . .เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการประพฤติดิฉินในกาม เป็นผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เมื่อนั้นอุบาสกชื่อว่าผู้มีศีล. . .”^{๒๑}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่าศีล ๕ ได้แก่

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต จับเอาสารระว่าความประพฤดิหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ หรือไม่ลักขโมย จับเอาสารระว่า ความประพฤดิหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สินและกรรมสิทธิ์

๓. กาเมสุมิฉาจารา เวรมณี เว้นจากกาเมสุมิฉาจาร คือ ไม่ประพฤติดิฉินในกามทั้งหลาย จับเอาสารระว่าความประพฤดิหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ภูมิธรรมชาวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒๔-๒๕.

^{๒๑} อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๒๕/๒๖๙.

๔. มุสาวาทา เวมณี เว้นจากมุสาวาท คือ ไม่พูดเท็จ จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย

๕. สุราเมрымัชชปมาทัฏฐานา เวมณี เว้นจากของเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือไม่เสพของมีนเมา จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมีเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ^{๒๒}

อานิสงส์ของศีล ๕

อานิสงส์ของการรักษาศีลโดยรวมนั้นก็จะสามารถส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีสงบเรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ ในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกาม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

อานิสงส์ข้อที่ ๑ ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ

อานิสงส์ข้อที่ ๒ กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป

อานิสงส์ข้อที่ ๓ เข้าไปหาบริษัทใดๆ เช่น ชัตติยบริษัท พราหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่ล้ากล้า ไม่เก้อเขินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ

อานิสงส์ข้อที่ ๔ ย่อมไม่หลงลืมสติ

อานิสงส์ข้อที่ ๕ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์^{๒๓}

สรุป ศีล มีบทบาทสำคัญในแง่ของหลักธรรมเนื่องจากเป็นหลักธรรมที่สะท้อนถึงพื้นฐานของทุกหลักธรรม กล่าวคือ ผู้ที่มีศีล ๕ นั้นเป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติศีลใดๆ ได้โดยสามารถแตกเป็นข้อต่างๆ ได้เพราะฉะนั้น ตั้งแต่ศีลข้อที่ ๑ การไม่ฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นก็ทำให้สังคมเกิดความสุขไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ศีลข้อที่ ๒ การไม่ลักทรัพย์ผู้อื่น หากคนเราไม่เห็นกับผลประโยชน์ตนเองโลกก็ไม่วุ่นวายเนื่องจากของๆ ใครๆ ก็รักหากเราไม่ทำลายของๆ เขาทุกคนย่อมมีความสุข ศีลข้อที่ ๓ การไม่ประพฤติผิดในกาม คือ การไม่แย่งชิงของรักของหวงของใครรักเดียวใจเดียวไม่ประพฤติผิดศีลธรรมและจริยธรรมนั้นความสุขจะตามมาเรื่องวุ่นวายก็หายไปที่สุดในที่สุด ศีลข้อที่ ๔ การไม่พูดปด ไม่หลอกลวงกันไม่ใส่ร้ายกันด้วยวาจา มีปิยวาจาที่ดีฟังแล้วอยากฟังอีกมีหัวใจที่ดีและจริงใจต่อผู้คนรอบข้างสังคมเกิดสงบร่มเย็น ศีลข้อสุดท้าย สุราเมรัยนั้น เป็นต้นเหตุของสิ่งที่ไม่ดีตามมาทำไปเพราะขาด

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, หน้า ๗๖๙-๗๗๐.

^{๒๓} ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๘๕/๙๙.

สติสัมปชัญญะ หากเราไม่มีสติก็จะสามารถทำอะไรได้โดยไม่เกรงกลัวหากทำก่อกำจัดต้นเหตุได้สังคมก็จะเกิดความสุขความสงบ

๓.๕.๒ อิทธิบาท ๔

ในอปารสูตรและสังคีตสูตร ได้ปรากฏความว่า ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลายอิทธิบาท (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) ๔ . . . ๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันท. . . ๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริย . . . ๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตต . . . ๔. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสา . . . บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้วย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้”^{๒๔}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายอิทธิบาท ๔ ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี ๔ อย่าง^{๒๕} คือ (๑) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป (๒) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่น ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง (๓) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิต ผักไฟ ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ (๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหา เหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

ฉันทะ คือ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร เราคงเคยได้ยินคำว่า "ขอฉันตามติดจากประชุม" บ่อย ๆ หรือ "มีฉันทะ ร่วมกัน" ก่อนเลิกการประชุมบางอันเป็นเสมือนสัญญาระหว่างกันว่าเราจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ร่วมกันหรือละ เว้นบางสิ่งร่วมกัน ซึ่งความเข้าใจในข้อนี้คิดว่าถูกเพียงครึ่งเดียว เพราะความหมายของ "ฉันทะ" นั้น ไม่ใช่แปลว่าเป็นสัญญาภาษากระดากหรือสัญญาที่ให้ไว้กับมวลหมู่สมาชิกเท่านั้น หากแต่เป็นสัญญา ใจ และเป็นใจที่ผูกพัน เป็นใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นอยู่เต็มเปี่ยม จึงจะเกิดความเพียรตามมา

เราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร พระพุทธองค์เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่นอันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จงมุ่งมั่นที่จะทำด้วยความตั้งใจ เพราะคนเราเมื่อศรัทธาอะไรก็จะได้พบกับสิ่งนั้น เข้าถึงสิ่งนั้น ศรัทธาในเทคโนโลยีเราก็จะเข้าถึงเทคโนโลยี ศรัทธาต่อชาวบ้านเราก็จะเข้าถึงชาวบ้าน ศรัทธาต่อวัตถุก็จะเข้าถึงวัตถุ ศรัทธาต่อลายยศสรรเสริญก็จะเข้าถึงลามถึงยศเข้าถึง

^{๒๔} ส.ม. (ไทย) ๑๘/๘๑๓/๓๗๗., ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕, หน้า ๑๖๐-๒๓๑.

ตำแหน่ง ศรัทธา ต่อความรู้ก็จะเข้าถึงความรู้ หรือศรัทธาต่อหลักธรรมก็จะเข้าถึงธรรม หรือไม่ศรัทธาอะไรเลยก็ไม่เข้าถึงอะไรเลย เพราะความศรัทธานำมาซึ่งมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราศรัทธานั้นเอง

วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำก็จะทำจนเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษาก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวต่างๆ ดังนั้น คำว่า "วิริยะ" จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากแต่มีศรัทธาอื่นให้ครุ่นคิดและกระทำอยู่ วิริยะนี้มาคู่กับความ อุตุนอดกถัน เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมี ศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ นำใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็น และ ใจงามด้วย ไม่ใช่ทุทุตันทุตันรบเร้าและรุ่มร้อน เพราะมันจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสีย ความอดทนในที่สุด ดังนั้น ความวิริยะอุสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่หาญกล้าและท้าทายต่อ อุปสรรคใดๆทั้งมวล

จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม คำนี้ยิ่งใหญ่มาปัจจุบัน สังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะทำอะไรก่อน เวลาอ่านหนังสือก็คิดถึงงานที่รับผิดชอบ เวลาทำงานก็คิดว่าต้องอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง เราก็จะมีความรอบรู้มากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยใจที่จดจ่อ ตั้งมั่นและเฝ้าเรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้อยู่เป็นเนืองนิจ ติดตาม ข่าวสารบ้านเมืองสม่ำเสมอ ต้องอ่านหนังสืออย่าให้ขาดและหลากหลายโดยไม่ยึดติดกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การฝึกสนทนากับผู้รู้บ่อยๆ ก็เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเมื่อเราทำได้อย่างนี้แล้ว เราก็จะเป็นผู้ที่เข้าใจลึกความรอบรู้ไปโดยปริยาย เมื่อเราเข้าใจลึกความรอบรู้แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อแท้ของเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาสู่การตัดสินใจของหมู่คณะหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของเราเอง

วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมาอันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำ ด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบจึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง ทบทวนความคิดเพื่อตรวจสอบความคิด และการกระทำของเราว่าเราคิดหรือทำจากความคิดอะไรพร้อมกับถามตัวเองว่าเราคิดอย่างนั้นเพื่ออะไร เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร เพื่อความสุขของตัวเองหรือเพื่อความสงบสุขของสังคม ฯลฯ

สรุป อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่นำมาใช้ในการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ หากเรามีอิทธิบาท ๔ ในการใช้ชีวิตก็จะเกิดความสุข เริ่มจาก ฉันทะ คือ ความเชื่อมั่นและความศรัทธา หากเรา

มีความศรัทธากับสิ่งต่าง ๆ ไต ๆ แล้ว ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียรเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จหากเรามีความมุ่งมั่นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วคิดว่าทำแล้วสำเร็จก็สามารถไปถึงเป้าหมายได้ไม่ยาก จิตตะ มีจิตที่ที่จดจ่อต่อความสำเร็จคิดดีทำดีมุ่งมั่นเป็นการฝึกจิตให้เข้มแข็ง วิมังสา การนำทั้ง ๓ สิ่งนำมาทบทวนและลงมือทำความสำเร็จก็จะอยู่แค่เอื้อมและยังเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

๓.๕.๓ มงคล ๓๘ ประการ

ในมงคลสูตรปรากฏความว่า เทวดาได้ทูลถามพระพุทธเจ้าถึงมงคลอันสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ พระผู้มีพระภาคตรัสตอบ ดังนี้ว่า^{๒๖}

...(๑) การไม่คบคนพาล (๒) การคบแต่บัณฑิต (๓) การบูชาคนที่ควรบูชา (๔) การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม (๕) การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน (๖) การตั้งตนไว้ชอบ (๗) ความเป็นพหูสูต (๘) ความเป็นผู้มีศีลปะ (๙) วินัยที่ศึกษามาดี (๑๐) วาจาสุภาสิต (๑๑) การบำรุงบิดามารดา (๑๒) การสงเคราะห์บุตร (๑๓) การสงเคราะห์ภรรยา (๑๔) การทำงานไม่อาภูล (๑๕) การให้ทาน (๑๖) การประพฤติธรรม (๑๗) การสงเคราะห์ญาติ (๑๘) การงานไม่มีโทษ (๑๙) การงดเว้นจากบาป (๒๐) การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา (๒๑) ความไม่ประมาทในธรรม (๒๒) ความเคารพ (๒๓) ความถ่อมตน (๒๔) ความสันโดษ (๒๕) ความกตัญญู (๒๖) การฟังธรรมตามกาล (๒๗) ความอดทน (๒๘) ความเป็นคนว่าง่าย (๒๙) การพบเห็นสมณะ (๓๐) การสนทนาธรรมตามกาล (๓๑) การแผ่ผลลาญบาป (๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์ (๓๓) การเห็นอริยสัจ (๓๔) การทำนิพพานให้แจ้ง (๓๕) จิตของผู้ที่ถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว (๓๖) จิตไม่เศร้าโศก (๓๗) จิตปราศจากรู้ (๓๘) จิตเกษม นี่เป็นมงคลอันสูงสุด

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวถึงความหมายของมงคลว่า สิ่งที่ทำให้มีโชคดี, ธรรมอันนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ เรียกเต็มว่าอุดมมงคล คือมงคลอันสูงสุด^{๒๗} หรือมี "มงคลชีวิต" นำมาจากบทมงคลสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบปัญหาเทวดาที่ถามว่า คุณธรรมอันใดที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ ดังนี้

^{๒๖} ชุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๒๖๑-๒๗๒/๕๖๑-๕๖๓.

^{๒๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕, หน้า ๓๒๐.

มงคล ๓๘ ประการรวมได้เป็น ๑๐ หมู่ ๕ หมู่แรกเป็นข้อปฏิบัติในการสร้างชีวิต เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องพบต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ส่วน ๕ หมู่หลังเป็นการฝึกใจโดยตรง^{๒๘} ได้แก่

ตารางที่ ๑ สรุปมงคล ๑๐ หมู่ ๓๘ ประการ

มงคลหมู่ที่ ๑ ฝึกให้เป็นคนดี	มงคลที่ ๑ ไม่คบคนพาล : อเสวนา จ พาลานํ
	มงคลที่ ๒ คบบัณฑิต : ปณฺธิตานญฺ จ เสวนา
	มงคลที่ ๓ บุษาบุคคลที่ควรบูชา : ปุชา จ ปุชนีนยานํ
มงคลหมู่ที่ ๒ สร้างความพร้อมในการฝึกตัวเอง	มงคลที่ ๔ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม : ปฏฺฐิปเทศวาโส จ
	มงคลที่ ๕ มีบุญวาสนามาก่อน : ปุพฺเพ จ กตปุญญตา
	มงคลที่ ๖ การตั้งตนชอบ : อตฺตสมมาปณฺธิ จ
มงคลหมู่ที่ ๓ ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์	มงคลที่ ๗ เป็นพหูสูต : พาหุสจฺจญฺจ
	มงคลที่ ๘ มีศิลปะ : สิปฺปญฺจ
	มงคลที่ ๙ มีวินัย : วินโย จ สุสิกฺขิตฺ
	มงคลที่ ๑๐ มีวาจาสุภาสิต : สุภาสิตา จ ยา วาจา
มงคลหมู่ที่ ๔ บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว	มงคลที่ ๑๑ บำรุงบิดามารดา : มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ
	มงคลที่ ๑๒ สงเคราะห์บุตร : ปุตฺตสงคฺโห
	มงคลที่ ๑๓ สงเคราะห์ภรรยา (สามี) : ทารสฺส สงคฺโห
	มงคลที่ ๑๔ ทำงานไม่ให้คั่งค้าง : อนากุลา จ กมฺมนตา
มงคลหมู่ที่ ๕ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	มงคลที่ ๑๕ บำเพ็ญทาน : ทานญฺจ
	มงคลที่ ๑๖ ประพฤติธรรม : ธมฺมจริยา จ
	มงคลที่ ๑๗ สงเคราะห์ญาติ : ญาติกานญฺจ สงคฺโห
	มงคลที่ ๑๘ ทำงานที่ไม่มีโทษ : อนวชฺชานิ กมฺมานิ

^{๒๘} พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, **มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”**, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจจ ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีเอ็นเค บั๊คส์ จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๓๒๓.

มงคลหมู่ที่ ๖ ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม	มงคลที่ ๑๙ จดเว้นบาป : อารตี วิรตี ปาปา
	มงคลที่ ๒๐ สำรวมจากการดื่มน้ำเมา : มชฺชปานา จ สยณโม
	มงคลที่ ๒๑ ไม่ประมาทในธรรม : อปฺปมาโท จ ฌมเมสุ
มงคลหมู่ที่ ๗ การแสวงหาธรรมเบื้องต้นใส่ตัว	มงคลที่ ๒๒ มีความเคารพ : คารโว จ
	มงคลที่ ๒๓ มีความถ่อมตน : นิวาโต จ
	มงคลที่ ๒๔ มีความสันโดษ : สนฺตุฏฺฐิ จ
	มงคลที่ ๒๕ มีความกตัญญู : กตญฺญตา
	มงคลที่ ๒๖ พังธรรมตามกาล : กาเลน ฌมมสฺสวณฺ
มงคลหมู่ที่ ๘ การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว ให้เต็มที	มงคลที่ ๒๗ มีความอดทน : ขนฺตี จ
	มงคลที่ ๒๘ เป็นผู้ว่าง่าย : โสวจสฺสตา
	มงคลที่ ๒๙ เห็นสมณะ : สมณานญจ ทสฺสนํ
	มงคลที่ ๓๐ สนทนาธรรมตามกาล : กาเลน ฌมมสฺสากจฺจนา
มงคลหมู่ที่ ๙ การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส ให้สิ้นไป	มงคลที่ ๓๑ บำเพ็ญตบะ : ตโป จ
	มงคลที่ ๓๒ ประพฤติพรหมจรรย์ : พฺรหฺมจฺริยญจ
	มงคลที่ ๓๓ เห็นอริยสัจ : อริยสจฺจาน ทสฺสนํ
	มงคลที่ ๓๔ ทำพระนิพพานให้แจ้ง : นิพฺพานสจฺฉิกิริยา จ
มงคลหมู่ที่ ๑๐ ผลจากการปฏิบัติจนหมดกิเลส	มงคลที่ ๓๕ จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม : ผุฏฺฐสฺส โลภมฺเมติ จิตตํ ยสฺส น กมฺปติ
	มงคลที่ ๓๖ จิตไม่ไศก : อโศกํ
	มงคลที่ ๓๗ จิตปราศจากธุลี : วิรชํ
	มงคลที่ ๓๘ จิตเกษม : เขมํ

จากมงคลทั้ง ๑๐ หมู่ จะเห็นว่ามงคลที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติของเยาวชน คือ มงคลหมู่ที่ ๑-๘ หรือมงคลที่ ๑-๓๐ ส่วนมงคลหมู่ที่ ๙-๑๐ หรือ มงคลที่ ๓๑-๓๘ จะเหมาะสำหรับผู้

ที่ต้องการปฏิบัติธรรมในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวรายละเอียดเฉพาะมงคลที่ ๑-๓๐ ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติของเยาวชนเท่านั้น

มงคลหมู่ที่ ๑ ฝึกให้เป็นคนดี^{๒๙}

♦ มงคลที่ ๑ ไม่คบคนพาล

คนพาล คือ คนที่มีใจขุนมัวเป็นปกติ เป็นผลให้มีความเห็นผิด ยึดถือค่านิยมผิดๆ และมีวินิจัยเสีย คือ ไม่รู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควร อะไรไม่ควร

วิธีสังเกตคนพาล คนพาลมักกระทำในสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑. คนพาลชอบชักนำไปในทางที่ผิด เช่น ขวนหนีเรียน ขวนเที่ยวกลางคืน ขวนไปจับปล้นลักขโมย ฯลฯ
๒. คนพาลชอบทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระของตน เช่น กลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น จับผิดผู้ร่วมงานชอบก้าวร้าวหน้าที่ของผู้อื่นของตนไม่ทำ
๓. ชอบทำแต่สิ่งผิดๆ
๔. คนพาลแม้พูดดี ๆ ก็โกรธ แนะนำตักเตือนไม่ได้
๕. คนพาลไม่ยอมรับรู้ระเบียบวินัย

โทษของการคบคนพาล

๑. ย่อมถูกชักนำไปในทางที่ผิด
๒. ย่อมเกิดความหายนะ การงานล้มเหลว
๓. ย่อมถูกมองในแง่ร้าย ไม่ได้ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป
๔. ย่อมอึดอัดใจ เพราะคนพาลแม้เราพูดด้วยดี ๆ ก็โกรธ
๕. หมั่นคอยแค้นแค้นความสามัคคี เพราะการยุยงและไม่ยอมรับรู้ระเบียบวินัย
๖. ภัยอันตรายต่าง ๆ ย่อมไหลเข้ามาหาตัว
๗. เมื่อละโลกแล้วย่อมมีอบายภูมิเป็นที่ไป

ประเภทของพาล

๑. พาลภายนอก คือ คนพาลทั่วไป ซึ่งแม้จะร้ายกาจเพียงใดเราก็กังมีทางหลีกเลี่ยงได้
๒. พาลภายใน คือ ความคิดและการกระทำชั่วของเราเอง ซึ่งต้องรีบแก้ไข

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙-๒๗.

อานิสงส์การไม่คบคนพาล ได้แก่ (๑) ทำให้ไม่ถูกชักจูงไปในทางที่ผิด (๒) ทำให้สามารถรักษาความดีเดิมไว้ได้ (๓) ทำให้สามารถสร้างความดีใหม่เพิ่มได้อีก (๔) ทำให้ไม่ถูกคนพาลทำร้าย (๕) ทำให้ไม่ถูกตำหนิ ไม่ถูกใส่ความ (๖) ทำให้ไม่ถูกมองในแง่ร้าย ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป (๗) ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถตั้งตัวได้เร็ว (๘) ทำให้มีความสุข ทั้งตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ (๙) เป็นการตัดกำลังไม่ให้เชื้อพาลระบาดไป เพราะขาดคนสนับสนุน

♦ มงคลที่ ๒ คบบัณฑิต

บัณฑิต คือ ผู้ที่มีใจผ่องใสอยู่เป็นปกติวิสัย ทำให้มีความเห็นถูก ยึดถือค่านิยมที่ถูกต้อง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา เป็นผู้รู้ดี คือ รู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว เป็นผู้รู้ถูก คือ รู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด เป็นผู้รู้ชอบ คือ รู้ว่าอะไรบุญ อะไรบาป

ลักษณะของบัณฑิต เนื่องจากบัณฑิตเป็นผู้มีจิตใจแจ่มใส มีความเห็นถูก ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ฉลาดในการสอดส่องหาเหตุผล จึงมีลักษณะพิเศษสูงกว่าคนทั้งหลาย ๓ ประการ คือ

๑. ชอบคิดดีเป็นปกติวิสัย ได้แก่ คิดให้ทาน คิดให้อภัยอยู่เสมอ ไม่ผูกพยาบาท คิดเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เช่น เห็นว่าบุญบาปมีจริง พ่อแม่มีคุณต่อเราอย่างเราจริง เป็นต้น

๒. ชอบพูดดีเป็นปกติวิสัย ได้แก่ พูดคำจริง พูดคำสมานไมตรี พูดคำมีประโยชน์ พูดถูกต้องตามกาลเทศะและพูดด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา

๓. ชอบทำดีเป็นปกติวิสัย ได้แก่ เว้นการฆ่ากัน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติดีกในกาม พอใจเฉพาะคู่ครองของตนเท่านั้น

องค์คุณของบัณฑิต

๑. กตัญญู รู้อุปการคุณที่ท่านทำแล้วแก่ตน
๒. อุตตสฺสูทํ ทำตนให้บริสุทธิ์จากบาป
๓. บริสุทฺธิ ทำผู้อื่นให้บริสุทธิ์จากบาป
๔. สังคะ สะเคราะห์แก่ชุมชนทั้งหลาย

ประเภทของบัณฑิต บัณฑิต มี ๒ ประเภท ได้แก่

๑. บัณฑิตภายนอก คือ บุคคลทั่วไปไม่ว่าใครก็ตามที่เป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรม ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

๒. บัณฑิตภายใน คือ ตัวเราขณะที่คิดดี พูดดี และทำดีนั่นเอง ดังนั้นการคบบัณฑิต ภายในก็คือ การพยายามฝึกตนให้เป็นผู้มีจิตใจผ่องใส มีสติรำลึกถึงแต่ความคิดดีๆ เป็นไปเพื่อความสร้างสรรค์ คำพูดดีๆ เป็นไปเพื่อยกย่องผู้พูดและผู้ฟังให้สูงขึ้น และการกระทำดีๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์ ทั้งแก่ตนและผู้อื่น ซึ่งทำได้โดยการหมั่นทำทาน รักษาศีล และทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ

อานิสงส์การคบบัณฑิต

๑. ทำให้มีจิตใจผ่องใส สามารถทำความดีตามไปด้วย
๒. ทำให้ได้ปัญญาเพิ่มขึ้น เป็นคนหนักแน่น มีเหตุผล
๓. ทำให้มีความเห็นถูก เป็นสัมมาทิฐิ
๔. ทำให้ไม่ต้องเศร้าโศกเดือดร้อน เพราะทำผิด
๕. ทำให้เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนทั่วไป
๖. ทำให้มีความสุข ปลอดภัยจากอุปสรรคภัยพาลต่างๆ
๗. ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถตั้งตัวได้เร็ว
๘. ทำให้แม้จะโลกนี้ไปแล้ว ก็ไปสู่สุคติโลกสวรรค์
๙. ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่าย

♦ มงคลที่ ๓ บุชาบุคคลที่ควรบูชา

ผู้ที่หวังความเจริญก้าวหน้า จำเป็นต้องบูชาบุคคลที่ควรบูชาไว้เป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เป็นหลักใจ ป้องกันความเห็นผิดและอกุศลกรรมต่างๆ มิให้ย้อนกลับมาซ้ำเร้าอีก

การบูชา คือ การยกย่องเชิดชู เลื่อมใส ด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริงใจ ไม่เสแสร้งแก่งแย่งทำ หมายถึง กิริยาอาการสุภาพ ที่เราแสดงต่อผู้ที่ควรบูชา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การแสดงต่อหน้าเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรามีความเคารพและตระหนักในคุณธรรมความดีที่มีอยู่ในตัวของท่านอย่างจริงใจ การแสดงลับหลัง เป็นการเตือนใจตัวเราเอง ให้ผูกใจไว้กับคุณธรรมอันสูงส่งของท่าน ก่อให้เกิดความรู้สึกอยากกระทำตาม ใจเราจะได้ยกสูงขึ้นเสมอๆ ไม่เลือนไหลไปในทางชั่วร้าย

บุคคลที่ควรบูชา คือบุคคลที่มีคุณความดีควรค่าแก่การระลึกถึง และยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม ได้แก่ผู้ที่ ศีล สมาธิ ปัญญาสูงกว่าเรานั้นเอง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. พระพุทธเจ้า เป็นบัณฑิตที่ประเสริฐสุดในโลก ทรงไว้ด้วยพระปัญญาธิคุณ พระกรุณาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ
๒. พระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ
๓. พระมหากษัตริย์ผู้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม
๔. บิดามารดาและญาติผู้ใหญ่
๕. ครู อาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดี
๖. ผู้บังคับบัญชาที่มีความประพฤติดี ตั้งอยู่ในธรรม จัดเป็นบุคคลที่ควรแก่การบูชาของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา
๗. บัณฑิตที่มีเพศ ภาวะสูงเกินกว่าที่จะคบในฐานะผู้เสมอกันได้ ล้วนจัดเป็นบุคคลที่ควรแก่การบูชาทั้งสิ้น

วัตถุที่เนื่องด้วยท่านเหล่านี้ ก็จัดเป็นวัตถุที่ควรบูชาเช่นกัน เพราะเมื่อเราบูชาทำให้ระลึกถึงคุณความดีของบุคคลที่วัตถุนี้มีความเกี่ยวข้องกับ คือ

๑. วัตถุเนื่องด้วยพระพุทธเจ้า เช่น พระธรรมคำสั่งสอน พระบรมสารีริกธาตุ สิ่งเวชนียสถาน
๒. วัตถุที่เนื่องด้วยพระสงฆ์ เช่น พระธาตุ รูปพระสงฆ์สาวก
๓. คำสั่งสอน รูปภาพของบิดามารดา ครูอาจารย์ พระมหากษัตริย์ ฯลฯ ซึ่งตั้งใจประพฤติธรรมเป็นบัณฑิต

ประเภทของการบูชา ในทางปฏิบัติมี ๒ ประเภท คือ

๑. อามิสบูชา คือ การบูชาด้วยสิ่งของ เช่น การบูชาพระด้วยดอกไม้ ธูปเทียน
๒. ปฏิบัติบูชา คือ การบูชาด้วยการตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามคำสอน ตามแบบอย่างที่ดีของท่าน

อานิสงส์การบูชาบุคคลที่ควรบูชา

๑. ยังความเห็นทุกข์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เกิดขึ้น
๒. ยังความเห็นทุกข์ที่เกิดขึ้นแล้ว ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น
๓. ทำให้มีกิริยามารยาทสุภาพอ่อนโยน น่ารัก น่านับถือ
๔. ทำให้จิตใจผ่องใส เพราะตรีกอยู่ในกุศลธรรมเสมอ
๕. ทำให้สติสัมปชัญญะบริบูรณ์ขึ้น เพราะมีความสำรวมระวัง เป็นการป้องกันความประมาท
๖. ป้องกันความล้มเหลว ความหลงผิดได้ เพราะตระหนักอยู่เสมอว่า ผู้ที่มีคุณธรรมสูงกว่าตนยังมีอยู่
๗. ทำให้เกิดกำลังใจและอานุภาพอย่างมหาศาล สามารถคุ้มครองป้องกันตนให้พ้นจากอุปสรรคและภัยพาลต่างๆ ได้
๘. เป็นการกำจัดคนพาลให้พินาศไปโดยทางอ้อม เพราะมีแต่คนบูชาบัณฑิตผู้มีความดี
๙. เป็นการเชิดชูบัณฑิตให้สูงเด่น ทำให้ท่านสามารถบำเพ็ญกรณียกิจได้สะดวก กว้างขวางขึ้น

มงคลหมู่ที่ ๒ สร้างความพร้อมในการฝึกตัวเอง^{๓๐}

♦ มงคลที่ ๔ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

คนเราหากตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เลว ถึงจะมีความรู้ความสามารถก็ยากที่จะเอาดีได้ แต่ถ้าอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมแล้ว ก็สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าได้โดยง่าย

ถิ่นที่เหมาะสม หมายถึง ถิ่นที่สิ่งแวดล้อมดี ไม่เป็นพิษภัยแก่สุขภาพกายและใจ ยิ่งกว่านั้น ยังสนับสนุนให้ผู้อยู่อาศัยสามารถประกอบกิจการงานในหน้าที่อันเป็นสัมมาอาชีพให้เจริญก้าวหน้าได้โดยง่าย และสร้างสมคุณความดีได้เต็มที่

ลักษณะของถิ่นที่เหมาะสม

๑. อาวาสเป็นที่สบาย หมายถึง เป็นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ดี ไม่ลุ่มไม่ดอน ไม่หนาวไม่ร้อนเกินไป เช่น ถ้าเป็นบ้าน ต้องมีต้นไม้ร่มรื่น น้ำไฟสะดวก ถ้าเป็นร้านค้า ต้องอยู่ในย่านชุมชน การคมนาคมสะดวก

๒. อาหารเป็นที่สบาย หมายถึง เป็นบริเวณที่สามารถจัดหาอาหารกินได้สะดวก เช่น อยู่ใกล้ตลาด หรือบริเวณที่ทำเกษตรกรรมสามารถผลิตอาหารได้เองพอเพียง

๓. บุคคลเป็นที่สบาย หมายถึง บริเวณที่อยู่นั้นต้องมีนักเลงอันธพาล โจรผู้ร้าย ชุกชุม คนส่วนใหญ่ในละแวกนั้นเป็นคนดี มีศีลธรรม มีวินัย ใฝ่หาความก้าวหน้า

๔. ธรรมะเป็นที่สบาย

- ในทางโลก หมายถึง ในถิ่นนั้นมีโรงเรียน สถานศึกษาสำหรับให้ความรู้ได้อย่างดี ตลอดจนมีการปกครองที่ดีด้วย

- ในทางธรรม หมายถึง ในถิ่นนั้นมีพระภิกษุ หรือ ขรวาสผู้รู้ธรรมเป็นบัณฑิต สามารถให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรมได้อย่างดี หรือในถิ่นที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง สามารถให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ เจริญสมาธิภาวนาได้เป็นนิจ

อานิสงส์อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

๑. ทำให้ได้รับความสุขกาย สุขใจเต็มที่
๒. ทำให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม
๓. ทำให้มีโอกาสบำเพ็ญบุญเต็มที่ทั้งทาน ศีล ภาวนา
๔. ทำให้ได้รู้พระสัทธรรม คือได้ศึกษาธรรมะ
๕. ทำให้ได้เห็นพระรัตนตรัยอันประเสริฐ

^{๓๐} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจจ ดันติสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๒๙-๔๙.

๖. ทำให้ได้ฟังธรรมอันประเสริฐ คือ ได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
๗. ทำให้ได้ลาภอันประเสริฐ คือ ได้ความศรัทธาในพระรัตนตรัย
๘. ทำให้ได้การศึกษาอันประเสริฐ คือ ได้ศึกษาศิล สมาธิ ปัญญา
๙. ทำให้ได้การบำรุงอันประเสริฐ คือ ได้บำรุงพุทธศาสนา
๑๐. ทำให้ได้การระลึกอันประเสริฐ คือ ใจระลึกผูกพันอยู่กับพระรัตนตรัย
๑๑. ทำให้ได้นิสัยไม่ประมาท โดยดูตัวอย่างจากผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย
๑๒. ทำให้ได้ที่พักอันสูงสุด คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
๑๓. ทำให้ได้อริยทรัพย์ คือ ทรัพย์ของพระอริยเจ้า ได้แก่ หนทางสู่พระนิพพาน

♦ มงคลที่ ๕ มีบุญวาสนามาก่อน

ผู้ที่ไม่ได้สร้างสมคุณความดีมาก่อน เมื่อประกอบกิจการใดๆ ถึงขั้นแข่งขันแข่งสักปานไหน ผลแห่งความดีกว่าจะปรากฏเต็มที่ก็ต้องใช้ความพยายามอย่างหนักและเสียเวลามาก ส่วนผู้ที่สะสมคุณความดีมาก่อนเมื่อทำความดีผลดีปรากฏเต็มที่ทันตาเห็นส่งผลให้มีความเจริญก้าวหน้าเหนือกว่าบุคคลทั้งหลายอย่างน่าอัศจรรย์

บุญ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจแล้วทำให้จิตใจสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัวก้าวขึ้นสู่ภูมิที่ดี เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลปรุงแต่งใจเราให้มีคุณภาพดีขึ้นตั้งมั่นไม่หวั่นไหว โปร่งโล่งไม่อึดอัด อิ่มเอิบ ชุ่มชื่นเบาสบายไม่กระสับกระส่ายควรแก่การใช้งาน

ผลของบุญ บุญเมื่อเกิดขึ้นมีผลกับเรา ๔ ระดับ

๑. ระดับจิตใจ เป็นบุญที่เกิดผลทันที คือ

- สุขภาพทางใจดีขึ้น เยือกเย็น ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่อคำยกยอหรือคำติเตียน
- สมรรถภาพของใจดีขึ้น เป็นใจที่สะอาดผ่องใส ใช้คิดเรื่องราวต่างๆ ได้รวดเร็ว

ลึกซึ้ง กว้างไกล รอบคอบและตัดสินใจได้ถูกต้องไม่ลังเล

๒. ระดับบุคลิกภาพ คนที่ทำทานรักษาศีล เจริญภาวนาอย่างสม่ำเสมอทำให้มีจิตที่สงบ นอนหลับสบาย ไม่มีความกังวลหม่นหมอง หน้าตาผิวพรรณผ่องใส คิดดีทำดีไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น จึงมีความมั่นใจในตนเององอาจสง่างาม สามารถวางตัวได้พอเหมาะพอดี

วิธีทำบุญ การทำความดีทุกอย่างล้วนเป็นบุญทั้งสิ้น เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีวิธีทำบุญ ๑๐ วิธี เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ซึ่ง สรุปรวมได้เป็น ๓ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา

- ทาน คือ การบริจาคทรัพย์สิ่งของแก่ผู้ที่สมควรให้ เป็นการฆ่าความตระหนี่ออกจากใจ รวมทั้งการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น (การอุทิศบุญ) การยินดีในความดีของผู้อื่น (การอนุโมทนาบุญ)

- ศีล คือ การสำรวม กาย วาจา ให้สงบเรียบร้อย เป็นการป้องกันตนไม่ให้ทำชั่ว ด้วยการประพฤติอ่อนน้อม การช่วยขวนขวายรับใช้

- ภาวนา คือ การสวดมนต์ ทำสมาธิ ฝึกอบรมจิตใจ รวมทั้งการฟังธรรมศึกษาหาความรู้ การสั่งสอนธรรมให้ความรู้ การทำความเห็นให้ตรง (ให้ถูกต้อง)

อานิสงส์การมีบุญวาสนามาก่อน

๑. ทำให้มีปัจจัยต่างๆ พร้อม สามารถทำความดีใหม่ได้โดยง่าย
๒. อำนวยประโยชน์ทุกอย่างดังได้กล่าวมาแล้ว
๓. เป็นต้นเหตุแห่งความสุขทุกประการ
๔. เป็นเสบียงติดตัวทั้งภพนี้ภพหน้า

♦ มงคลที่ ๖ การตั้งตนชอบ

ตั้งตนชอบ หมายถึง การตั้งเป้าหมายในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมไว้ถูกต้อง แล้วประคับประคองตนให้ดำเนินชีวิตไปตามเป้าหมายนั้นด้วยความระมัดระวัง การตั้งตนชอบเป็นสิ่งสำคัญ เป็นขั้นตอนแรกในการสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าแก่ชีวิต

เป้าหมายของชีวิต

๑. เป้าหมายชีวิตขั้นต้น คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาตินี้ ว่าต้องสร้างตัวสร้างฐานะให้ได้อย่างประกอบอาชีพสุจริตไม่ผิดศีลธรรม แล้วมุนานะฝึกฝนตนเองให้บรรลุเป้าหมายนั้นให้ได้

๒. เป้าหมายชีวิตชั้นกลาง คือ การตั้งเป้าหมายชีวิตเพื่อประโยชน์ในชาติหน้า เราควรรู้จักสร้างคุณค่าแก่ชีวิต ด้วยการตั้งใจทำความดี ประกอบการบุญกุศลเพื่อไว้เป็นเสบียงในชาติหน้าและเป็นปัจจัยในการบรรลุเป้าหมายชั้นสูงสุด

๓. เป้าหมายชีวิตชั้นสูงสุด คือ การตั้งเป้าหมายของชีวิตเพื่อเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ การปฏิบัติธรรมทุกรูปแบบ เพื่อปราบกิเลสให้หมดสิ้นเข้าถึงนิพพาน ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

วิธีรักษาเป้าหมายชีวิตให้มั่นคง

๑. ฝึกให้เป็นคนมีศรัทธา ได้แก่ มีเหตุผล เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อโดยพิจารณาด้วยปัญญา ศรัทธาขั้นพื้นฐาน ๓ ประการ คือ (๑) เชื่อในพระปัญญาธิคุณการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (๒) เชื่อในกฎแห่งกรรม (๓) เชื่อในผลของกรรม

๒. ฝึกให้เป็นคนมีศีล อย่างน้อยศีล ๕

๓. ฝึกให้เป็นคนมีความรู้ เป็นพหูสูต หมั่นศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

๔. ฝึกให้เป็นคนมีจาคะ คือ รู้จักการเสียสละ

๕. ฝึกสมาธิภาวนา เพื่อให้ใจผ่องใส เกิดปัญญา เป็นข้อที่สำคัญ เพราะเป็นการฝึกใจโดยตรง ทำให้ใจของเรามีพลัง มีความหนักแน่นเข้มแข็ง ทนต่อการยั่ว ไม่คอนแคลน สามารถรักษาเป้าหมายของชีวิตไว้ได้

อานิสงส์การตั้งตนชอบ คือ (๑) เป็นผู้สามารถพึ่งตนเองได้ (๒) เป็นผู้ไม่ประมาท (๓) เป็นผู้เตรียมไว้ดีแล้วก่อนตาย (๔) เป็นผู้มีความสวัสดิ์ในทุกที่ทุกสถาน (๕) เป็นผู้บูชาพระรัตนตรัยอย่างสูงสุด (๖) เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ (๗) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลัง (๘) เป็นผู้ป้องกันภัยในอบายภูมิ (๙) เป็นผู้ที่สามารถตัดวงจรประโยชน์จากชีวิตได้อย่างเต็มที่ (๑๐) เป็นผู้ได้รับสมบัติทั้ง ๓ โดยง่าย คือ มนุษย์สมบัติ ทิพย์สมบัติ และนิพพานสมบัติ

มงคลหมู่ที่ ๓ ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์^{๓๑}

ทำประโยชน์ คือ ช่วยเหลือด้วยร่างกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละเอียดและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม^{๓๒} ช่วยเหลือผู้อื่น ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ ตลอดจนแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริมในทางจริยธรรม กล่าวได้ว่า เป็นการฝึกฝนตนที่คิดจะทำตนให้เป็นคนที่มีเป็นประโยชน์ คือ มีความรู้ความสามารถ แล้วนำความรู้ความสามารถนั้นมาช่วยเหลือกันประพัตติตนเป็นประโยชน์ต่อกันในทุกด้านเมื่อรู้อะไรดี หรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ก็นำมาพัฒนาเล่ากล่าวเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือกันเพื่อให้สังคมนั้นเกิดความเจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์จะบรรลุจุดหมายได้ ต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ต่อไปนี้ เพื่อช่วยคำชูและส่งเสริมการสร้างประโยชน์นั้นให้เป็นไปด้วยคุณค่าและสร้างศรัทธาให้สังคมในการแสดงถึงความเสียสละ กล่าวคือ

- ๑) ช่วยด้วยเมตตาแสดงน้ำใจไมตรี แบ่งเบาภาระ ร่วมมือ ร่วมใจ แสดงน้ำใจไมตรี
- ๒) ช่วยด้วยกรุณา นำพาผู้อ่อนแอ หรือตกอยู่ในอันตรายให้หลุดรอดพ้นภัย
- ๓) ช่วยด้วยมุทิตา ให้กำลังใจสนับสนุนร่วมมือแก่ผู้ทำความดีและเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

๔) การทำตนให้มีราคา มีความดี ที่พอจะเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ด้วย คือเป็นคนที่มีกำลังในตัว คือ กำลังกาย กำลังความคิด กำลังปัญญาเป็นต้น

^{๓๑} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจจ ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๕๑-๗๗.

^{๓๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

๕) การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน เรื่องนี้เป็นเรื่องง่ายกำลังออกไปช่วยคนอื่น คนใจกว้างจึงทำได้ คนใจแคบก็เห็นแก่ตัวยอมทำไม่ได้ การบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ช่วยเหลือบอกกล่าว สั่งสอนวิชาความรู้ ช่วยหางาน ช่วยแนะนำทางอาชีพให้เป็นต้น

♦ มงคลที่ ๗ เป็นพหูสูตร

พหูสูตร หมายถึง ความเป็นผู้ฉลาดรู้ คือ ผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก ยินได้ฟังมามาก และเป็นคนช่างสังเกต ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับการบริหารงาน ชีวิต และเป็นกุญแจไปสู่ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และสิ่งที่เราปรารถนา

ลักษณะความรู้ที่สมบูรณ์ของพหูสูตร

๑. รู้ลึก คือ รู้เรื่องราวหาไปหาเหตุในอดีตได้ลึกซึ้งถึงความเป็นมา จากการศึกษา และสั่งสมประสบการณ์จนเกิดความชำนาญ
๒. รู้รอบ คือ ช่างสังเกตรู้ความเป็นไปของเหตุการณ์และสิ่งต่างๆ รอบตัว
๓. รู้กว้าง คล้ายรู้รอบแต่เก็บรายละเอียดมากขึ้น คือ รู้ถึงความเกี่ยวพันของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นๆ ด้วย
๔. รู้ไกล คือ มองการณ์ไกลรู้ถึงผลที่จะตามมาในอนาคต

คุณสมบัติของพหูสูตร หรือนักเรียน นักศึกษาที่ดี

๑. พหูสูตรา ความตั้งใจฟัง คือ มีนิสัยชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้า
๒. ธตา ความตั้งใจจำ คือ มีความจำดี รู้จักจับสาระสำคัญ จับหลักได้ สามารถจำได้แม่นยำ
๓. วจสา ปริจิตา ความตั้งใจท่อง คือ ต้องฝึกท่องให้คล่องจนขึ้นใจ จำได้คล่องแคล่วจัดเจนโดยไม่ต้องเปิดตำรา
๔. มนसानุเปกขา ความตั้งใจขบคิด คือ ใส่ใจนึกคิดตรึกตรองพิจารณาหาเหตุผลเข้าใจอย่างทะลุปรุโปร่ง
๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิธธา ความแทงตลอดด้วยปัญญา คือ เข้าใจแจ่มแจ้งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ อย่างไรก็ตามตราบใดที่ยังไม่ได้ฝึกสมาธิอย่างจริงจังคุณสมบัติข้อนี้จะเกิดไม่เต็มที่

อานิสงส์การเป็นพหูสูตร คือ (๑) ทำให้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ (๒) ทำให้ได้ความเป็นผู้นำ (๓) ทำให้แก่กล้าอย่างอาจในทุที่ทุกสถาน (๔) ทำให้บริบูรณ์ด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข (๕) ทำให้ได้รับคำชมเชย ได้รับความยกย่องเกรงใจ (๖) ไม่มีใครแย่งชิงได้ เป็นสหชาติปัญญาติดตัวข้ามภพข้ามชาติไป (๗) เป็นพื้นฐานของศิลปะ และความสามารถอื่นๆ ต่อไป (๘) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้โดยง่าย

♦ มงคลที่ ๘ มีศิลปะ

ศิลปะ แปลว่า ฉลาดทำ หรือ ทำเป็นนั่นเอง พหูสูต เป็นผู้ฉลาดรู้ รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ทำอย่างไร ส่วนศิลปะเป็นความสามารถในทางปฏิบัติ คือ สามารถนำความรู้นั้นมาใช้ให้บังเกิดผลได้

ประเภทของศิลปะ ทางกาย คือ ฉลาดทำการช่างฝีมือหรืออาชีพต่างๆ การสำรวมกาย การมีมารยาท การแต่งกาย ฯลฯ จัดเป็นศิลปะทั้งสิ้น ทางวาจา คือ ฉลาดในการพูด มีวาทศิลป์ รู้จักเลือกพูดแต่สิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ สามารถถกใจของผู้พูดและผู้ฟังให้สูงขึ้นได้ ทางใจ คือ ฉลาดในการคิด มีสติสัมปชัญญะสามารถควบคุมความคิดให้คิดไปในทางที่ดี คิดในทางสร้างสรรค์ สรุปคือ ศิลปะ หมายถึง คิดเป็น พูดเป็น ทำเป็น

วิธีฝึกตนให้มีศิลปะ

๑. ฝึกตนเองให้เป็นคนช่างสังเกต รู้จักหาจุดเด่นของสิ่งรอบตัว
๒. ตั้งใจทำงานทุกอย่างที่มาถึงตนให้ดีที่สุด อย่าดูถูกงาน อย่าเกียจงาน
๓. ตั้งใจทำงานทุกอย่างด้วยความประณีตละเอียดลออ ปรับปรุงงานให้ดีขึ้นเสมอ
๔. หมั่นใกล้ชิดกับผู้มีศิลปะอย่างแท้จริงในสายงานนั้นๆ
๕. ฝึกสมาธิอยู่เสมอ เพื่อให้ใจสงบผ่องใส เกิดปัญญาที่จะฝึกและปรับปรุงตนเองให้มีคุณสมบัติของผู้มีศิลปะได้

อานิสงส์การมีศิลปะ คือ (๑) ทำคนให้เป็นคน (๒) ทำคนให้ดีกว่าคน (๓) ทำคนให้เด่นกว่าคน (๔) ทำคนให้เลิศกว่าคน (๕) ทำคนให้ประเสริฐกว่าคน (๖) ทำคนให้สูงกว่าคน (๗) ทำคนให้เลี้ยงตัวได้ (๘) ทำคนให้ฉลาด (๙) ทำคนให้มั่งคั่งสมบูรณ์ (๑๐) ทำสังคมโลกให้เจริญ (๑๑) ทำคนให้ได้รับความสุขทั้งโลกนี้ โลกหน้า

♦ มงคลที่ ๙ มีวินัย

วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของคน ในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข

การอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามใจตน ความขัดแย้งจะเกิดขึ้น ยิ่งมากคนยิ่งมากเรื่อง ไม่มีความสุขในการทำงานที่ทำก็จะเสียผล วินัยจึงเป็นสิ่งที่ใช้ควบคุมคนให้คนใช้ความรู้ความสามารถไปในทางที่ถูกที่ควร คือ ฉลาดใช้ นั่นเอง

วินัยทางโลก หมายถึง ระเบียบสำหรับควบคุมคนในสังคมแต่ละแห่ง เป็นข้อตกลงของคนในสังคมนั้นที่จะให้ทำหรือไม่ให้ทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งเรียกชื่อต่างกันออกไปหลายอย่าง เช่น

กฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎข้อบังคับ ระเบียบ ธรรมเนียมประเพณีคำสั่ง ประกาศ กติกา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่าวินัยทางโลกทั้งสิ้น

วินัยทางธรรม เนื่องจากเราชาวพุทธมีทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ดังนั้นวินัยทางศาสนาจึงมี ๒ ประเภท คือ (๑) อนุสาสิกวินัย วินัยสำหรับผู้ฆราวาส (๒) อาคาริกวินัย วินัยสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนที่สำคัญ คือ ศีล ๕

อานิสงส์การมีวินัย คือ (๑) นำไปดี คือ ทำให้ผู้รักษาวินัยดีขึ้น (๒) นำไปแจ้ง คือ เปิดเผยธาตุแท้ของคนได้ ว่าไว้ใจได้แค่ไหน (๓) นำไปต่าง เราดูความแตกต่างของคนด้วยวินัย เช่น คนที่พกอาวุธเดินอยู่ในที่ชุมชนอย่างองอาจ ถ้ามีวินัยเราเรียกว่าตำรวจ แต่ถ้าไม่มีวินัยเราเรียกว่าโจรหรืออันธพาล

♦ มงคลที่ ๑๐ มีวาจาสุภาพ

วาจาสุภาพ หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้ว ลักษณะคำพูดที่พอเหมาะพอดีเป็นคุณทั้งแก่ตัวผู้พูดและผู้ฟัง

องค์ประกอบของวาจาสุภาพ

๑. ต้องเป็นคำจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้น
 ๒. ต้องเป็นคำสุภาพ ที่ออกมาจากใจจริง ไม่หยาบคาย ไม่ประชดประชันเสียดสี
 ๓. พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีทั้งต่อผู้พูดและผู้ฟัง ถ้าพูดแล้วเกิดโทษก็ไม่ควรพูดถึงแม้จะเป็นคำจริง
 ๔. พูดด้วยจิตเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดีอยากให้คนฟังมีความสุข มีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป
 ๕. พูดถูกกาลเทศะ แม้ใช้คำพูดที่ดี เป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตเมตตา แต่ถ้าผิดจังหวะไม่ถูกกาลเทศะ จะก่อให้เกิดผลเสียได้
 - พูดถูกเทศะ คือ พูดถูกสถานที่ รู้ว่าในสถานที่เช่นไรเหตุการณ์สภาพแวดล้อมเช่นไรจึงควรพูด เพื่อให้เกิดผลดีและป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากคำพูดนั้น
 - พูดถูกกาล คือ พูดถูกเวลา รู้ว่าเวลาไหนควรพูด เวลาไหนไม่ควรพูด
- คนฉลาดไม่ใช่เป็นแต่พูดเท่านั้น ต้องนิ่งเป็นด้วย คนที่พูดเป็นนั้น ต้องรู้ในสิ่งที่ไม่ควรพูดให้ยิ่งกว่าสิ่งที่ควรพูด

การกล่าววาจาสุภาพไพเราะ อ่อนหวาน มีหางเสียง สมานสามัคคี ซาบซึ้งใจ ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจงใจให้นิยามยอมตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเตือนพระภิกษุให้พยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน พูดจา

ส่อเสียดเสียดสีกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการพูดที่ประกอบด้วย
ประโยชน์ ดังปรากฏในอภัยราชกุมารสูตร ดังนี้

. . . ตถาคต. . . รู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่
เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น. . . วาจาที่จริง ที่แท้แต่ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น. . . วาจา
ที่จริง ที่แท้และประกอบ ด้วยประโยชน์ แต่ว่าวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น
ตถาคตรู้กาลที่จะกล่าววาจานั้น. . . วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่ว่าวาจานั้น
เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น. . . วาจาที่จริง ที่แท้ ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์ แต่ว่าวาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น. . . วาจาที่จริง
ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตถาคตรู้กาลที่จะ
กล่าววาจานั้น. . . ^{๓๓}

อานิสงส์ของวาจาสุภาพ คือ (๑) เป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักของชนทุกชั้น (๒) มีความ
เจริญก้าวหน้าทั้งทางโลกและทางธรรม (๓) มีวาจาสิทธิ์ ได้รับความสำเร็จในสิ่งที่เจรจา (๔) ย่อมได้
ยินได้ฟังแต่สิ่งดีงาม (๕) ไม่ตกในอบายภูมิ

มงคลหมู่ที่ ๔ บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว^{๓๔}

♦ มงคลที่ ๑๑ บำรุงบิดามารดา

บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบุตร เป็นผู้ควรรับของค้ำับและการนมัสการ
ของลูก

คุณธรรมของลูก

กตัญญู หมายถึง เห็นคุณค่า เห็นด้วยใจ ด้วยปัญญา ว่าท่านเป็นผู้มีพระคุณต่อเรา
อย่างแท้จริง กตเวที หมายถึง การทดแทนพระคุณของท่าน ซึ่งมีงานที่ต้องทำ ๒ ประการคือ
(๑) ประกาศคุณท่าน (๒) ตอบแทนคุณท่าน

การประกาศคุณท่าน หมายถึง การทำให้ผู้อื่นรู้ว่า พ่อแม่มีคุณแก่เราอย่างไรบ้าง มาก
น้อยเพียงใด โดยความประพฤติดี ความสำเร็จของตัวเราเป็นประกาศคุณของพ่อแม่ที่สำคัญที่สุด

^{๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๘.

^{๓๔} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิง
ศพนางแจจ ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๗๙-๑๑๐.

การตอบแทนคุณท่าน แบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ (๑) เมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็ช่วยเหลือกิจการงานของท่าน เลี้ยงดูท่านตอบเมื่อยามท่านชรา ดูแลปรนนิบัติเอาใจใส่เมื่อท่านเจ็บป่วย (๒) เมื่อล่วงลับไปแล้วหมั่นทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านเสมอ

ที่กล่าวมายังนับว่าเล็กน้อยมาก การตอบแทนพระคุณที่พึงกระทำอย่างยิ่ง คือ (๑) ชักนำให้ท่านตั้งอยู่ในศรัทธาในพระพุทธศาสนา (๒) ชักนำให้ท่านยินดีในการบริจาคทาน (๓) ชักนำให้ท่านรักษาศีล (๔) ชักนำให้ท่านทำสมาธิภาวนา เพราะการตั้งอยู่ในศรัทธาในพระพุทธศาสนา การบริจาคทาน การรักษาศีล การทำสมาธิภาวนา เป็นประโยชน์โดยตรงและยิ่งใหญ่แก่ตัวบิดามารดาผู้ประพฤติปฏิบัติเองทั้งในภพนี้ ภพหน้า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง คือ เป็นหนทางไปสู่พระนิพพาน

อานิสงส์การบำรุงบิดามารดา คือ (๑) ทำให้เป็นคนมีความอดทน (๒) ทำให้เป็นคนมีสติรอบคอบ (๓) ทำให้เป็นคนมีเหตุผล (๔) ทำให้พ้นทุกข์ (๕) ทำให้พ้นภัย (๖) ทำให้ได้ลาภโดยง่าย (๗) ทำให้แคล้วคลาดภัยในยามคับขัน (๘) ทำให้เทวดาลงรักษา (๙) ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ (๑๐) ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า (๑๑) ถ้ามีลูกจะได้ลูกที่ดี (๑๒) ทำให้มีความสุข (๑๓) ทำให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่อนุชนรุ่นหลัง

♦ มงคลที่ ๑๒ สงเคราะห์บุตร

บุตร มาจากคำว่า บุตฺต แปลว่า ลูก มีความหมาย ๒ ประการ คือ (๑) ผู้ทำสกุลให้บริสุทธิ์ (๒) ผู้ยังหทัยของพ่อแม่ให้เต็มอิ่ม

ประเภทของบุตร แบ่งโดยความดีในตัวได้เป็น ๓ ชั้น ดังนี้

๑. อภิชัตบุตร คือ บุตรที่มีคุณธรรมสูงกว่าบิดามารดา เป็นบุตรที่สร้างความเจริญแก่วงศ์ตระกูล

๒. อนุชัตบุตร คือ บุตรที่มีคุณธรรมเสมอบิดามารดา

๓. อวชัตบุตร คือ บุตรที่เลว นำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล

วิธีเลี้ยงดูบุตร มี ๒ วิธี คือ การเลี้ยงดูลูกทางโลก และ การเลี้ยงดูลูกทางธรรม

การเลี้ยงดูลูกทางโลก (๑) กันลูกออกจากความชั่ว (๒) ปลูกฝังลูกในทางที่ดี (๓) ให้ลูกได้รับการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถช่วยตัวเองต่อไปได้ (๔) จัดแจงให้ลูกแต่งงานกับคนดี จัดแจงให้ลูกแต่งงานกับคนดี (๕) มอบทรัพย์มรดกให้เมื่อถึงกาลอันสมควร

การเลี้ยงดูลูกทางธรรม (๑) พาลูกเข้าวัดเพื่อศึกษาหาความรู้ทางศาสนา (๒) ชักนำลูกให้สวดมนต์ก่อนนอนทุกคืน (๓) ชักนำให้ลูกทำบุญตักบาตร รักษาศีล (๔) ชักนำให้ลูกทำสมาธิภาวนา (๕) ถ้าลูกเป็นชายให้บวช

อานิสงส์การเลี้ยงดูบุตร คือ (๑) พ่อแม่จะได้ความปิติภาคภูมิใจเป็นเครื่องตอบแทน (๒) ครอบครัวจะสงบร่มเย็นเป็นสุข (๓) ประเทศชาติจะมีคนดีไว้ใช้ (๔) เป็นต้นแบบที่ดีงามของสังคมสืบไปตลอดกาล

♦ มงคลที่ ๑๓ สงเคราะห์ภรรยา (สามี)

สามี แปลว่า ผัว- ผู้เลี้ยง ภรรยา แปลว่า เมีย- คนควรเลี้ยง ผู้ชายที่ได้ชื่อว่าสามีก็เพราะเลี้ยงดูภรรยา ผู้หญิงที่ได้ชื่อว่าภรณาก็เพราะทำตัวเป็นคนน่าเลี้ยง ในชีวิตการครองเรือนถ้าสามีภรรยาไม่รู้จักสงเคราะห์กันและกันไม่มีความเข้าใจกัน จะไม่มีความก้าวหน้าในชีวิต

หน้าที่ของสามีต่อภรรยา คือ (๑) ยกย่องให้เกียรติ (๒) ไม่ดูหมิ่น (๓) ไม่นอกใจ (๔) ให้เครื่องแต่งตัว (๕) มอบความเป็นใหญ่ภายในบ้านให้

หน้าที่ของภรรยาต่อสามี คือ (๑) จัดการงานดี (๒) ขยันทำงาน (๓) ไม่นอกใจ (๔) รักษาทรัพย์ให้ดี (๕) สงเคราะห์ญาติข้างสามี ให้ความช่วยเหลือตามฐานะที่จะทำได้

อานิสงส์การสงเคราะห์ภรรยา (สามี) คือ (๑) ให้ความรักยั่งยืน (๒) ทำให้สมานสามัคคีกัน (๓) ทำให้ครอบครัวมีความสุข (๔) ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญ (๕) เป็นตัวอย่างที่ดีแก่อนุชนรุ่นหลัง

♦ มงคลที่ ๑๔ ทำงานไม่ให้คั่งค้าง

ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน หากปล่อยการงานให้คั่งค้าง ก็เท่ากับกำลังทำลายค่าของตนเอง

เหตุที่ทำให้งานคั่งค้าง คือ (๑) ทำงานไม่ถูกกาล (๒) ทำงานไม่ถูกวิธี ผิดลำดับขั้นตอน (๓) ไม่ยอมทำงาน ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง

อานิสงส์การทำงานไม่คั่งค้าง คือ (๑) ทำให้ฐานะของตน ครอบครัว ประเทศชาติดีขึ้น (๒) ทำให้มีความสุข (๓) ทำให้พึ่งตนเองได้ (๔) ทำให้เป็นที่พึ่งของคนทั้งหลายได้ (๕) ทำให้สามารถสร้างบุญกุศลอื่นได้ง่ายๆ (๖) ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท (๗) ทำให้ป้องกันภัยในอบายภูมิได้ (๘) ทำให้มีสติเป็นที่เป็นไปเบื้องหน้า (๙) ทำให้เป็นนิสัยติดตัวไปข้ามภพชาติ (๑๐) ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากคนทั่วไป

มงคลหมู่ที่ ๕ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม^{๓๕}

♦ มงคลที่ ๑๕ บำเพ็ญทาน

ทาน แปลว่า การให้ หมายถึง การสละสิ่งของของตน เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การให้ทานเป็นพื้นฐานความดีของมนุษยชาติ และเป็นสิ่งที่จรรโลงสันติสุข

ประเภทของทาน ได้แก่ (๑) อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของเป็นทาน (๒) ธรรมทาน หรือวิทยาทาน คือ การให้ความรู้เป็นทาน ถ้าเป็นความรู้ทางโลก เรียกว่าวิทยาทาน หากเป็นความรู้ทางธรรม เรียกว่า ธรรมทาน (๓) อภัยทาน คือ การสละอารมณ์โกรธเป็นทานให้อภัย ไม่จองเวร

การให้ธรรมะเป็นทาน ถือว่าเป็นการให้ทานที่ได้บุญสูงสุด มีคุณค่ากว่าการให้ทานทั้งปวง เพราะทำให้ผู้รับมีปัญญารู้เท่าทันโลก

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของทาน ลักษณะและประเภทของทานไว้ ดังนี้

๑) ความหมายของทาน: คือ การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน เสียสละช่วยเหลือกัน ด้วยการให้สิ่งของหรือให้ความรู้ การแนะนำสั่งสอนด้วยน้ำใจไมตรี มีความโอปปาติกะ

๒) ประเภทของทาน: ทานในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ อามิสทาน กล่าวคือ การให้ด้วยวัตถุสิ่งของ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยค้ำจุนชีวิต ทำให้บุคคลมีที่พึ่งอาศัย ธรรมทาน กล่าวคือ การให้หลักการเพื่อให้บุคคลรู้จักพึ่งตนเอง^{๓๖}

จุดมุ่งหมายของการให้ทาน

๑. ให้เพื่อทำคุณ เป็นการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เพื่อให้ผู้รับชื่นชอบผู้ให้
๒. ให้เพื่ออนุเคราะห์ เป็นการอุดหนุนเอื้อเฟื้อกันให้ด้วยความเมตตากรุณา
๓. ให้เพื่อบูชาคุณ

อานิสงส์การบำเพ็ญทาน คือ (๑) เป็นที่มาของสมบัติทั้งหลาย (๒) เป็นที่ตั้งแห่งโรคภัยทั้งปวง (๓) ผู้ให้ย่อมได้รับความสุข (๔) ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก (๕) ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ (๖) ทำให้เป็นผู้มีเสน่ห์ (๗) ทำให้เป็นที่น่าคบหาของคนดี (๘) ทำให้เข้าสังคมได้คล่องแคล่ว (๙) ทำให้แก้แค้นล้างอาชญาในทุกชุมชน (๑๐) ทำให้มีชื่อเสียงเกียรติคุณดี (๑๑) แม้ตายแล้วก็ไปเกิดในสวรรค์

^{๓๕} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจจ ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

♦ มงคลที่ ๑๖ ประพฤติธรรม

การประพฤติธรรม คือ การประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและความดี ทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้ดีสมกับที่เกิดเป็นคนและให้มีความเที่ยงธรรมไม่ลำเอียง ซึ่งมี ๒ ลักษณะได้แก่

๑. ประพฤติเป็นธรรม คือ มีความเที่ยงธรรม มีความยุติธรรม เป็นการฝึกตนเองให้ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างชอบด้วยเหตุผล มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงเพราะอคติ ๔ ประการ ดังนี้ (๑) ไม่ลำเอียงเพราะรัก (๒) ไม่ลำเอียงเพราะชัง (๓) ไม่ลำเอียงเพราะหลง (๔) ไม่ลำเอียงเพราะกลัวภัย

๒. ประพฤติตามธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตนตามธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน ฝึกฝนอบรมตนเองให้คุณธรรมในตัวสูงขึ้น ประณีตขึ้นตามลำดับ

อานิสงส์การประพฤติธรรม คือ (๑) เป็นมหากุศล (๒) เป็นผู้ไม่ประมาท (๓) เป็นผู้รักษาสัทธรรม (๔) เป็นผู้นำศาสนาให้เจริญ (๕) เป็นสุขในโลกนี้และโลกหน้า (๖) ไม่ก่อเวรภัยกับใคร (๗) เป็นผู้ให้อภัยแก่สรรพสัตว์ (๘) เป็นผู้ดำเนินตามปฏิปทาของนักปราชญ์ (๙) เป็นผู้สร้างความเจริญความสงบสุขแก่ตนเองและส่วนรวม (๑๐) เป็นผู้สร้างทางมนุษย สวรรค์ พรหม นิพพาน

♦ มงคลที่ ๑๗ สงเคราะห์ญาติ

ญาติ แปลว่า คนคุ้นเคย คนใกล้ชิด หมายถึง บุคคลที่คุ้นเคยและวางใจกันได้ มี ๒ ประเภท คือ

๑. ญาติทางโลก แบ่งเป็น ๒ พวกคือ ญาติโดยสายโลหิต และญาติโดยความใกล้ชิด เช่น เพื่อนสนิท

๒. ญาติทางธรรม หมายถึง ผู้เป็นญาติเพราะเหตุ ๔ ประการ คือ -เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นภิกษุ -เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นสามเณร -เป็นญาติเพราะให้นิสัย -เป็นญาติเพราะสอนธรรมะให้

วิธีสงเคราะห์ญาติทางโลก

ความมุ่งหมายของการสงเคราะห์ญาติอยู่ที่การผูกสามัคคีรวมน้ำใจญาติให้เป็นปึกแผ่น โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ดังนี้

๑. ทาน คือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ให้ของขวัญของฝากยามมีงานหรือเทศกาล ประเพณี ให้ทุนทำมาหากิน

๒. ปิยวาจา พูดจาด้วยคำสุภาพอ่อนโยน ให้ความเคารพกันตามศักดิ์

๓. อตถจริยา ทำตัวให้มีประโยชน์แก่ญาติ คือช่วยเหลือเมื่อมีธุระการงาน

๔. สมานัตตา วางตัวกับญาติให้เหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่ง เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม
เคารพญาติผู้ใหญ่ เคารพญาติผู้น้อย เสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ทอดทิ้งกัน

วิธีสังเคราะห์ญาติทางธรรม

คือ ชักชวนญาติให้รู้จักประกอบการบุญการกุศล ชักพาให้ได้ทำทาน รักษาศีล เจริญ
ภาวนา ให้ตั้งอยู่ในศรัทธา สอนธรรมะให้ ชักนำไปบวช ให้ปฏิบัติธรรม

อานิสงส์การสังเคราะห์ญาติ คือ (๑) เป็นฐานป้องกันภัย (๒) เป็นฐานอำนาจ (๓) เป็น
บุญกุศล (๔) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน (๕) ทำให้สนิทสนมคุ้นเคยกัน (๖) ทำให้เกิดความสามัคคี
กัน (๗) ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อกัน (๘) เป็นเหตุแห่งสันติสุขไปทั่วโลก (๙) เป็นประเพณีอันดีงาม
ของนักปราชญ์ (๑๐) ทำให้ตระกูลใหญ่โตมั่งคั่ง (๑๑) ทำให้มีญาติมากทุกภพทุกชาติ (๑๒) เป็น
ตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลัง (๑๓) เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น

♦ มงคลที่ ๑๘ ทำงานที่ไม่มีโทษ

งานไม่มีโทษ หมายถึง งานที่ไม่มีตำหนิ ดีพร้อม ยุติธรรม ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียน
ใคร แต่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

องค์ประกอบของงานที่ไม่มีโทษ มี ๔ ประการ ดังนี้ (๑) ไม่ผิดกฎหมาย (๒) ไม่ผิด
ประเพณี (๓) ไม่ผิดศีล (๔) ไม่ผิดธรรม เมื่อเราทำงานไม่ว่าจะเป็นงานทางกาย ทางวาจา หรือทาง
ใจก็ตาม เราต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ประเพณี ศีลและธรรม จึงจะได้ชื่อว่างานไม่มีโทษ

ประเภทของงานที่ไม่มีโทษ งานที่เราทำนั้นแบ่งเป็น ๒ ประการคือ (๑) งานที่ทำเพื่อ
ประโยชน์ตนเอง (๒) งานที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้ที่ทำงานไม่มีโทษคือผู้ที่ทำงานทั้ง ๒ ประการ
นี้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ประเพณี ศีลและธรรม ดังกล่าวมาแล้ว

งานที่ทำเพื่อประโยชน์ตนเอง คือการประกอบอาชีพ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่าอาชีพ
ต้องห้ามที่พุทธศาสนิกชนไม่ควรทำ ได้แก่ (๑) การค้าอาวุธ (๒) การค้ามนุษย์ (๓) การค้ายาพิษ (๔) การค้า
ยาเสพติด (๕) การค้าสัตว์เพื่อนำไปฆ่า อาชีพ ๕ ประเภทนี้ชื่อว่าทำงานมีโทษ

งานที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือ การทำงานสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือคนข้างเคียง
และช่วยเหลืองานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

อานิสงส์ของงานที่ไม่มีโทษ

คนทำงานมีโทษนั้น ได้กับเสียเป็นเงาตามตัวยิ่งได้งานมากก็ทุกข์ใจมาก ยิ่งรวยได้ทรัพย์
มากเท่าไรโอกาสที่จะเสียคนก็มากเท่านั้น ยิ่งทำก็ยิ่งทุกข์คุณความดีในตัวลดลงทุกที ส่วนคนที่ทำงาน
ไม่มีโทษนั้นจะก้าวหน้าไปสู่ความสุขแท้ และความเจริญแท้ถึงแม้จะไม่รวยทรัพย์แต่ก็รวยความดี

คนทำงานไม่มีโทษนั้นหลักก็เป็นสุข ตื่นก็เป็นสุข ไม่อายใคร ไม่ต้องหวาดระแวงใคร เพราะงานที่ทำเป็นประโยชน์แก่โลกไม่มีโทษเลย

มงคลหมู่ที่ ๖ ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม^{๓๗}

♦ มงคลที่ ๑๙ งตเวินบาป

บาป หมายถึง ความเสียของจิต คือการที่ใจมีคุณภาพต่ำลง เช่น เสรำหมอง เหลวไหล ใจร้าย ใจดำ ชุณมัว ฯลฯ ไม่ว่าจะเสียในแง่ไหนก็เรียกว่าบาปทั้งสิ้น

สิ่งที่ทำแล้วเป็นบาป คือ กระทำอกุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่ (๑) ฆ่าสัตว์ รวมทั้งมนุษย์ เพราะถือว่าเป็นสัตว์โลกเหมือนกัน (๒) ลักทรัพย์ รวมทั้งฉ้อโกง จี้ปล้น (๓) ประพฤติผิดในกาม (๔) พวดเท็จ (๕) พวดส่อเสียด (๖) พุดคำหยาบ (๗) พุดเพ้อเจ้อ (๘) คิดโลภมาก (๙) คิดพยาบาท (๑๐) คิดเห็นผิด เห็นว่าบุญบาปไม่มี เห็นว่าบิดามารดาไม่มีพระคุณ เห็นว่าตายแล้วสูญ เห็นว่ากฎแห่งกรรมไม่มี

อานิสงส์ของการงดเว้นบาป คือ (๑) ทำให้เป็นคนไม่มีเวร ไม่มีภัย (๒) ทำให้เกิดมหากุศลตามมา (๓) ทำให้โรคภัยไข้เจ็บไม่เบียดเบียน (๔) ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท (๕) ทำให้เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น (๖) ทำให้จิตใจผ่องใส พร้อมทั้งจะรองรับคุณธรรมขั้นสูงต่อไป

♦ มงคลที่ ๒๐ สํารวมจากการตีม้น้ำเมา

น้ำเมา ในที่นี้หมายถึง ของมันเมาให้โทษทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นน้ำหรือแห้ง รวมทั้งสิ่งเสพติดทุกชนิด

ดื่ม หมายถึง การทำให้ซึมซาบเข้าไปในร่างกาย ไม่ว่าจะโดยวิธีดื่ม ดม อัด นัตถ์ สูบ ฉีด

สํารวม มีความหมาย ๒ นัย คือ ระมัดระวัง และ เว้นขาด สํารวมจากการตีม้น้ำเมาจึงหมายถึง การระมัดระวังเมื่อใช้สิ่งเสพติด ในกรณีนี้เพราะในบางครั้งทางการแพทย์ต้องใช้สิ่งเหล่านี้ เช่น ใช้ มอร์ฟีน ระวังปวด ใช้เหล้าเป็นกระสายยา อีกความหมายคือ เว้นขาดจากการเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด

โทษจากการตีม้น้ำเมา โทษของการตีมสุรา ๖ ประการ คือ (๑) ทำให้เสียทรัพย์ (๒) ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย (๓) ทำให้เกิดโรคหลายอย่าง (๔) ทำให้เสียชื่อเสียง ไม่มีใครไว้วางใจ (๕) ทำให้ขาดความละเอียด (๖) ทำให้ขาดสติควบคุมตนเองไม่ได้

^{๓๗} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจจ ดันติสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๑๔๓-๑๖๖.

อานิสงส์ของการสำรวมจากการดื่มน้ำเมา คือ (๑) ทำให้เป็นคนมีสติดี (๒) ทำให้ไม่ลุ่มหลง ไม่มัวเมา (๓) ทำให้ไม่มีใครร่ำคาญ ไม่มีใครริษยา (๔) ทำให้มีความเห็นถูก มีปัญญามาก (๕) ทำให้ไม่เป็นคนบ้าใบ้ ปัญญาอ่อน (๖) ทำให้มีแต่ความสุข มีแต่คนนับถือยำเกรง (๗) ทำให้มีความกตัญญูทุกเวท (๘) ทำให้มีชื่อเสียงเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป (๙) ทำให้ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด (๑๐) ทำให้ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ (๑๑) ทำให้มีหิริโอตตปปะ (๑๒) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย (๑๓) ทำให้รู้จักการทั้งในอดีต ปัจจุบัน อนาคตได้รวดเร็ว

♦ มงคลที่ ๒๑ ไม่ประมาทในธรรม

ความไม่ประมาท คือ การมีสติกำกับตัวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะคิด จะพูด จะทำสิ่งใด ๆ ไม่ยอมถลำลงไปในทางที่เสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสในการทำความดี ตระหนักดีถึงสิ่งที่ต้องทำ ถึงกรรมที่ต้องเว้น ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ไม่ปล่อยปละละเลย

ความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่ง กล่าวได้ว่าคำสอนในพระพุทธศาสนาทั้งทั้งหมดก็คือสอนให้เราไม่ประมาท “ไม่ประมาทในธรรม” หมายถึง ไม่ประมาทในเหตุ ให้มีสติรอบคอบตั้งใจทำเหตุที่ดีอย่างเต็มที่ เพื่อให้บังเกิดผลดีตามมา

สิ่งที่ไม่ควรประมาท

๑. ไม่ประมาทในเวลา มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า เเลมีน้อยเมื่อเลยไปแล้วก็เรียกกลับคืนมาไม่ได้ ให้เร่งรีบทำงานให้เต็มที่แข่งกับเวลา
๒. ไม่ประมาทในวัย มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า อย่าคิดว่าตัวเองยังเป็นเด็กอยู่ จึงเที่ยวเล่นไปวัน ๆ
๓. ไม่ประมาทในความไม่มีโรค มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า เราจะแข็งแรงอย่างนี้ตลอดไป เพราะฉะนั้นในขณะที่สุขภาพยังดีอยู่ ต้องรีบชวนขวยสร้างความคิดให้เต็มที่
๔. ไม่ประมาทในชีวิต มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า ชีวิตเราจะตายเมื่อไรก็ได้ ควรเร่งรีบชวนขวยละความชั่ว สร้างความคิดอย่างเต็มที่
๕. ไม่ประมาทในการทำงาน มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า ทำงานทุกอย่างที่ตนได้รับให้ดีที่สุด ไม่คั่งค้าง ไม่ทอดยอ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง
๖. ไม่ประมาทในการศึกษา มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า รีบชวนขวยหาความรู้อย่างเต็มที่ โดยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาหาความรู้ ซึ่งเป็นกุญแจไขปัญหาชีวิตทุกอย่าง
๗. ไม่ประมาทในการปฏิบัติธรรม มีสติเตือนตนอยู่เสมอว่า จะปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอไม่ย่อท้อ มีความเพียรในการปฏิบัติ เพราะทราบดีว่าทำให้เกิดความสุขแก่ตนทั้งโลกนี้และโลกหน้า และเป็นวิธีเดียวที่สามารถทำให้เราบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิตคือพระนิพพาน

อานิสงส์การไม่ประมาทในธรรม คือ (๑) เป็นมหากุศล (๒) เป็นคนไม่ตาย (๓) ป้องกัน
อบาย (๔) คลายจากกองทุกข์ (๕) สนุกในธรรม (๖) นำสู่กุศล (๗) มีผลเป็นสุข (๘) ปลุกตนให้ตื่น
(๙) ขึ้นชมเบิกบาน (๑๐) เฝ้าผลาญความชั่ว

มงคลหมู่ที่ ๗ การแสวงหาธรรมเบื้องต้นในตัวเอง^{๓๘}

♦ มงคลที่ ๒๒ มีความเคารพ

ความเคารพ หมายถึง ความตระหนักซาบซึ้งถึงคุณความดีที่มีอยู่จริงของบุคคลอื่น
ยอมรับนับถือความดีของเขาด้วยใจจริง แล้วแสดงความนับถือต่อผู้นั้นด้วยความอ่อนน้อม อ่อนโยน
อย่างเหมาะสม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

สิ่งที่ควรเคารพอย่างยิ่ง

๑. ให้มีความเคารพในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือตระหนักถึงคุณความดีอันมีอยู่ใน
พระองค์ ได้แก่ พระปัญญาธิคุณ พระกรุณาธิคุณ และพระบริสุทธิคุณ แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพ
๒. ให้มีความเคารพในพระธรรม คือตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมหาศาลของพระ
ธรรมคำสั่งสอน แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพนี้
๓. ให้มีความเคารพในพระสงฆ์ คือ ตระหนักถึงคุณความดีของพระสงฆ์ผู้ประพฤติ
ดีประพฤติกุศล เป็นผู้สืบอายุพระศาสนา แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพนี้
๔. ให้มีความเคารพในการศึกษา คือ ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาหาความรู้
ตั้งใจศึกษาอย่างเต็มที่ สนับสนุนและบำรุงการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม
๕. ให้มีความเคารพในสมาธิ คือ ตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมหาศาลของการทำ
สมาธิ ตั้งใจฝึกอย่างสม่ำเสมอ เพราะสมาธิสำคัญยิ่งทำให้รู้และเข้าใจธรรมอย่างแท้จริง ดังปรากฏใน
ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา การรักษาศีลทำให้ใจเราไม่เศร้าหมองขุ่นมัวเป็นพื้นฐานในการก่อให้เกิด
สมาธิได้ง่าย สมาธิทำให้เกิดปัญญาในการทำความดีกำจัดกิเลสเข้าพระนิพพาน
๖. ให้มีความเคารพในความไม่ประมาท คือ ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการมีสติ
กำกับตัวในการทำงานต่างๆ
๗. ให้มีความเคารพในการต้อนรับแขก คือ ตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการ
ต้อนรับแขกว่าทำให้ไม่ก่อศัตรู

การแสดงความเคารพที่ถูกต้องตามหลักธรรม คือ การแสดงความตระหนักในคุณความดี
ของสิ่งที่เราเคารพด้วยใจจริงให้ปรากฏชัดแก่บุคคลทั่วไป ด้วยการแสดงออกทางกาย วาจาเช่น หลีก

^{๓๘} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”, อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิง
ศพนางแจจ ดันติสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, หน้า ๑๖๙-๒๑๔.

ทางให้ ลูกยืนต้อนรับ การประนมมือเวลาพูดกับท่าน การกราบ การไหว้ การขออนุญาตก่อนทำกิจต่าง ๆ ฯลฯ นักเรียนที่ค่านับครูเพราะเกรงว่าไม่ทำจะถูกตัดคะแนนความประพฤติ ไม่จัดว่าเป็นความเคารพเป็นเพียงวินัยอย่างหนึ่งเท่านั้น

เมื่อฝึกตนเองให้มากด้วยความเคารพแล้ว ในไม่ช้านิสัยชอบจับผิดผู้อื่นจะค่อย ๆ หายไป เจอใครจะมองแต่คุณความดีของเขา ต่อไปความชั่วเราจะนึกไม่ออกนึกออกแต่ความดีและการทำความดี ตัวเราจะเป็นที่รวมแห่งความดีเหมือนทะเลเป็นที่รวมของน้ำจืดนั้น

อานิสงส์การมีความเคารพ คือ (๑) ทำให้เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดู น่าเกรงใจ (๒) ทำให้ได้รับความสุขกายสบายใจ (๓) ทำให้ผิวพรรณผ่องใส (๔) ทำให้ไม่มีความเดือดร้อน ไม่มีเวร ไม่มีภัย (๕) ทำให้สามารถถ่ายทอดความดีจากผู้อื่นได้ง่าย (๖) ทำให้ผู้อื่นอยากช่วยเหลือเพิ่มเติมคุณความดีให้ (๗) ทำให้สติดีขึ้น เป็นคนไม่ประมาท (๘) ทำให้เป็นคนมีปัญญาละเอียดอ่อน รู้จริง และทำได้จริง (๙) ทำให้เกิดในตระกูลสูงไปทุกภพชาติ (๑๐) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย

♦ มงคลที่ ๒๓ มีความถ่อมตน

ความถ่อมตน มาจากภาษาบาลีว่า “นิวาโต” แปลว่า ไม่พองลม เบาลมออกแล้ว คือ เอามานะทิ้งออก มีความสงบเสงี่ยมเจียมตน ไม่แบ่ง ไม่ทะนงตน ไม่มีความมานะถือตัว ไม่อวดดีถือดี ไม่ยโสโอหัง ไม่ดูถูกเหยียดหยามใคร ไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่งจองหอง

ความถ่อมตนเป็นการปรารภตนเองเอง คือ คอยตามพิจารณาข้อบกพร่องของตนเอง จับผิดตนเอง สามารถประเมินค่าของตนเองได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่อวดดีถือดี สามารถน้อมตัวลงเพื่อรับการถ่ายทอดคุณความดีของผู้อื่นเข้าใส่ตัวได้เต็มที่

ลักษณะของผู้มีความถ่อมตน

ผู้มีความถ่อมตน เป็นผู้รู้คุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง ทำให้มีลักษณะแสดงออก ๓ ประการ ดังนี้

๑. มีกิริยาอ่อนน้อม คือ ไม่ลดตัวลงจนเกินควรและไม่ถือตัวจนเกินงาม รู้จักที่ต่ำที่สูง ไม่ตีตนเสมอท่าน มีคุณสมบัติผู้ดี สำหรับแสดงแก่คนทั้งหลายโดยเสมอหน้ากัน ไม่เลือกว่าเขาจะมีฐานะสูงกว่าหรือต่ำกว่าตน สงบเสงี่ยมแต่ก็มีความมองอาจผึ่งผายในตัว

๒. มีวาจาอ่อนหวาน คือ มีคำพูดที่ไพเราะออกมาจากใจ ไม่แข็งกระด้าง ไม่พูดโอ้อวดยกตัว และไม่พูดกล่าวโทษลบหลู่ทับถมคนอื่น เมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใดต่อใคร ย่อมออกวาจาขอโทษเสมอ เมื่อผู้ใดแสดงคุณต่อตนอย่างไร ก็ออกวาจาขอบคุณเขาเสมอ ไม่พูดเยาะเย้ยถากถางผู้ทำผิดพลาด ไม่ใช้วาจาข่มขู่ผู้อื่น เห็นใครทำดีก็ชมเชยสรรเสริญจากใจจริง

๓. มีใจอ่อนโยน คือ มีใจนอบน้อมถ่อมตัว แต่มีใจอ่อนแอ มีใจเข้มแข็งแต่มีใจแข็งกระด้าง ไม่นิยมवादกำลังความสามารถ แต่พยายามฝึกตนเองให้มีความสามารถ ไม่ถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ มีใจเปิดกว้างยอมรับความคิดเห็นคนอื่น

อานิสงส์การมีความถ่อมตน คือ (๑) ทำให้อยู่เป็นสุข ไม่มีศัตรู (๒) ทำให้น่ารัก น่านับถือ น่าเคารพกราบไหว้ (๓) ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ (๔) ทำให้ได้กัลยาณมิตร (๕) ทำให้สามารถถ่ายทอดคุณความดีจากผู้อื่นได้ (๖) ทำให้ได้ที่พักทั้งภพนี้ ภพหน้า (๗) ทำให้ไม่ประมาท ตั้งอยู่ในธรรม (๘) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย

♦ มงคลที่ ๒๔ มีความสันโดษ

สันโดษ มาจากภาษาบาลีว่า สันโตสะ สัน แปลว่า ตน โตสะ แปลว่า ยินดี สันโดษจึงแปลว่า ยินดี ชอบใจ พอใจ อิ่มใจ จุใจ สุขใจ กับของของตน ความหมายโดยย่อคือ ให้รู้จักพอ รู้จักประมาณ

ลักษณะของความสันโดษ มีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ยินดีตามมี ยินดีตามได้ ยินดีตามควร

ยินดีตามมี หมายถึง ยินดีกับของที่มีตนมีอยู่แล้ว ความพอใจจะเป็นพลังหนุนให้เกิดความพยายาม บุคคลเมื่อพอใจในสิ่งใด เขาย่อมก้าวหน້อย่างไม่หยุดยั้งในสิ่งนั้น สันโดษข้อนี้จะเป็นเครื่องกำจัดความเกียจคร้านเบื่อหน่ายและโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

ยินดีตามได้ หมายถึง ยินดีกับของส่วนที่ตนได้มา คือ ไม่กระวนกระวายเป็นทุกข์เพราะได้ไม่สมอยาก

ยินดีตามควร หมายถึง ยินดีกับของที่สมควรกับตนเท่านั้น คือ ควรแก่ฐานะ ควรแก่สมรรถภาพ ควรแก่ศีลธรรม สิ่งใดที่มีอยู่ หรือที่จะได้ต่อไป หากเห็นว่าไม่สมควรก็ไม่ยินดีรับไว้

วิธีฝึกให้มีสันโดษ

๑. ให้หมั่นพิจารณาถึงความแก่ ความเจ็บ ความตายอยู่ตลอดเวลาหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อพิจารณาบ่อยเข้าความโลภจะลดลง ความสันโดษจะเกิดขึ้น

๒. ให้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร กินเพื่ออยู่ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน เป็นการฝึกสันโดษขั้นพื้นฐานที่เราต้องปฏิบัติอยู่ทุกวัน

๓. ให้หมั่นให้ทานอยู่เสมอๆ เป็นการสร้างความตระหนี่ ความโลภในตัวเองทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ เข้าแล้วความสันโดษจะเกิดขึ้น

๔. ให้หมั่นรักษาศีล โดยเฉพาะศีล ๘ ผู้ที่รักษาศีล ๘ ช่วยให้เกิดความสันโดษในหลายเรื่อง เช่น ศีลข้อ ๖ ทำให้สันโดษในเรื่องอาหาร ศีลข้อ ๗ ทำให้สันโดษในเรื่องเครื่องนุ่งห่มเครื่องแต่งตัว

๕. ให้หมั่นทำสมาธิเป็นประจำ เมื่อทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ จิตใจจะสงบนุ่มนวลขึ้น ความอยากได้ในทางที่ไม่ชอบก็จะค่อย ๆ หายไป

อานิสงส์การมีสันโดษ คือ (๑) ตัดกังวลต่างๆ (๒) ออกห่างอกุศล (๓) ทำตนให้สบาย (๔) คลายผิดติดถูก (๕) ปลุกศีลธรรม (๖) นำตนให้พ้นทุกข์ (๗) ไม่ฝ่าฝืนทำชั่ว (๘) ปลุกแต่ความดี (๙) สร้างแต่เหตุดี (๑๐) นำศาสนาให้รุ่งเรือง

♦ มงคลที่ ๒๕ มีความกตัญญู

ความกตัญญู คือ ความรู้คุณ หมายถึง ความเป็นผู้มีใจกระจ่าง มีสติปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตน อีกนัยหนึ่งหมายถึง ความรู้บุญ หรืออุปการะของบุญที่ตนทำไว้แล้ว รู้ว่าที่ตนพ้นจากอันตรายทั้งปวงได้ดีมีสุขอยู่ในปัจจุบันก็เพราะบุญที่เคยทำไว้ในอดีตส่งผลให้ จึงไม่ลืมอุปการะของบุญนั้นและสร้างสมบุญใหม่ให้อีก ๆ ขึ้นไป

สิ่งที่ควรกตัญญู

๑. กตัญญูต่อบุคคล คือ ใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใด ต้องกตัญญูรู้คุณท่าน พยายามหาโอกาสตอบแทนคุณท่านให้ได้ ปฏิบัติตัวให้เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและเป็นพุทธมามะกะสมชื่อ

๒. กตัญญูต่อสัตว์ คือ สัตว์ที่มีคุณต่อเราที่เราใช้งาน ต้องใช้ด้วยความกรุณาปรานีให้กินนอนตามเวลา

๓. กตัญญูต่อสิ่งของ คือ ของสิ่งใดที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือเรียน สถานศึกษา วัด ต้นไม้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ ต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้ให้ดีไม่ลบหลู่ดูแคลน ไม่ทำลาย

๔. กตัญญูต่อบุญ คือ รู้ว่าคนเราเกิดมามีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมากก็เนื่องจากผลของบุญ กล่าวได้ว่าทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยบุญ ตามระลึกถึงบุญเก่าให้จิตชุ่มชื่น และไม่ประมาทในการสร้างบุญใหม่ให้อีก ๆ ขึ้นไป

๕. กตัญญูต่อตนเอง คือ รู้ว่าร่างกายของเรานี้เป็นอุปกรณ์สำคัญที่เราได้อาศัยใช้ในการทำความดี ใช้ในการสร้างกุศลนานาประการเพื่อความสุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองต่อไป จึงควรถนอมรักษาสุขภาพให้ดี ไม่ทำลายด้วยการกินเหล้า เสพยา และนำไปประกอบความชั่วต่าง ๆ อันเป็นการทำลายตนเอง

อานิสงส์การมีความกตัญญู คือ (๑) ทำให้รักษาคุณความดีไว้ได้ (๒) ทำให้สร้างคุณความดีใหม่ได้อีก (๓) ทำให้เกิดสติ ไม่ประมาท (๔) ทำให้เกิดhiriโอดตตบะ (๕) ทำให้เกิดสันติ

(๖) ทำให้จิตใจผ่องใส มองโลกในแง่ดี (๗) ทำให้เป็นที่สรรเสริญของคนดี (๘) ทำให้มีคนอยากคบหาสมาคม (๙) ทำให้ทั้งมนุษย์และเทวดาอยากช่วยเหลือ (๑๐) ทำให้ไม่มีเวรไม่มีภัย (๑๑) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย (๑๒) ทำให้ลาภผลเกิดขึ้นโดยง่าย

◆ มงคลที่ ๒๖ ฟังธรรมตามกาล

การฟังธรรมตามกาล คือ การชวนหาเวลาไปฟังธรรมคำสั่งสอนจากผู้มีธรรมะ เพื่อยกระดับจิตและสติปัญญาให้สูงขึ้น โดยเมื่อฟังธรรมแล้วก็น้อมเอาคุณธรรมเหล่านั้นมาเป็นกระจกสะท้อนดูตนเองว่า มีคุณธรรมนั้นหรือไม่ จะปรับปรุงคุณธรรมที่มีอยู่ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปอย่างไร

อานิสงส์การฟังธรรมตามกาล

๑. เป็นการเพิ่มพูนความรู้ใหม่ เพราะผู้แสดงธรรมย่อมจะศึกษาค้นคว้า ขบคิด นำข้อธรรมะต่าง ๆ มาแสดง ทำให้เราได้ยินได้ฟังธรรมะที่ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน

๒. เป็นการทบทวนความรู้เดิม คือ ถ้าหัวข้อธรรมที่ผู้แสดงนำมาแสดงนั้น ตรงกับสิ่งที่เราเคยศึกษามาแล้ว ก็จะทำให้เราได้ทบทวนความรู้เดิมให้เกิดความเข้าใจแตกฉาน สามารถจดจำได้แม่นยำยิ่งขึ้น

๓. เป็นการปลดปล่อยความสงสัยเสียได้ คือ ถ้าผู้ฟังยังมีความลังเลสงสัยในการละความชั่วบางอย่าง หรือการทำความดีบางอย่าง เมื่อได้ฟังธรรมะเพิ่มเติมแล้ว จะทำให้ความลังเลสงสัยนั้นหมดไป ตัดสินใจละความชั่วทำความดีง่ายขึ้น

๔. เป็นการปรับความเห็นให้ตรง คือ ในระหว่างการดำเนินชีวิตสู่จุดหมายของคนเรานั้น เราจะถูกมารคือกิเลสและสิ่งแวดล้อมไม่ดีต่าง ๆ ทำให้มีความคิดเห็นผิด ๆ เกิดขึ้นได้ แล้วทำให้การดำเนินชีวิตวกวนเฉไฉผิดเป้าหมายไป การฟังธรรมจะช่วยให้เราเกิดสำนึกตัวว่าความคิดเห็นของเราได้บิดเบือนไปอย่างไร จะได้เลิกความเห็นที่ผิดเสีย ประคองความเห็นถูกไว้

๕. เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้สูงขึ้น คือ การฟังธรรมเป็นเครื่องเตือนสติเรา ทำให้ใจของเราเลิกละจากความคิดฟุ้งซ่านในเรื่องกาม ความคิดพยาบาทอาฆาต ความคิดเบียดเบียนผู้อื่น และชี้ให้เราเห็นจุดอ่อนข้อบกพร่องในตัวซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไข ยกย่องจิตใจของเราให้สูงขึ้นจนสามารถขัดข้อบกพร่องได้เด็ดขาด บรรลุมรรคผลนิพพานได้ในที่สุด

มงคลหมู่ที่ ๘ การแสวงหาธรรมะเบื้องสูงใส่ตัวให้เต็มที^{๓๙}

♦ มงคลที่ ๒๗ มีความอดทน

ความอดทน มาจากคำว่า ขันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน

ลักษณะของความอดทน

๑. มีความอดกลั้น คือ เมื่อถูกคนพาลด่า ก็ทำราวกับว่าไม่ได้ยิน เมื่อเห็นอาการขี้ขลาด ก็ทำราวกับว่าไม่เห็น ไม่สนใจ ไม่ปล่อยใจให้เศร้าหมอง
๒. เป็นผู้ไม่ดูร้าย สามารถข่มความโกรธไว้ได้ ไม่ทำอันตรายด้วยอำนาจแห่งความโกรธนั้น
๓. ไม่ปลุกน้ำตาให้แก่ใคร ๆ คือ ไม่ก่อทุกข์ให้แก่ผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนหรือเจ็บแค้นใจจนน้ำตาไหล
๔. มีใจเบิกบานแจ่มใสอยู่เป็นนิตย์ ไม่พยายาบท ไม่โทษใคร ๆ ไม่โทษโชคชะตา พยายามอดทนทำการงานทุกอย่างด้วยใจเบิกบาน

ประเภทของความอดทน แบ่งตามเหตุที่มากระทบได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. อดทนต่อความลำบากตรากตรำ เป็นการอดทนต่อสภาพธรรมชาติ
๒. อดทนต่อทุกข์เวทนา เป็นการอดทนต่อการเจ็บไข้ ไม่สบายกายของเราเอง
๓. อดทนต่อความเจ็บใจ เป็นการอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจ อันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ กิริยามารยาทที่ไม่งาม การบีบคั้นการอยู่ติธรรมต่างๆ
๔. อดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นการอดทนต่ออารมณ์อันน่าใคร่ น่าเพลิดเพลินใจ อดทนต่อสิ่งที่เราอยากทำแต่ไม่สมควรทำ

วิธีฝึกให้มีความอดทน

๑. ต้องคำนึงถึงหิริโอตตปะไพ่มาก เมื่อมีความความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอย่างเต็มที่ ความอดทนย่อมจะเกิดขึ้น
๒. ต้องรู้จักเขตอารมณ์ที่มากระทบนั้นให้สูงขึ้น คือ นึกเสียว่าที่เขาทำแก่เราอย่างนั้นดีแล้ว เช่น เขาตี ยังดีกว่าเขาฆ่า ฯลฯ

อานิสงส์การมีความอดทน คือ (๑) ทำให้กุศลธรรมทุกชนิดเจริญขึ้นได้ (๒) ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักของคนทั้งหลาย (๓) ทำให้ตัดรากเหง้าแห่งความชั่วทั้งหลายได้ (๔) ทำให้อยู่เย็น

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๕-๒๕๔.

เป็นสุขทุกอิริยาบถ (๕) เชื่อว่าได้เครื่องประดับอันประเสริฐของนักปราชญ์ (๖) ทำให้ศีลและสมาธิตั้งมั่น (๗) ทำให้ได้พรหมวิหารโดยง่าย (๘) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย

♦ มงคลที่ ๒๘ เป็นผู้ว่าง่าย

คนว่าง่ายสอนง่าย คือ คนที่อดทนต่อคำสั่งสอนได้ เมื่อมีผู้รู้แนะนำพร่ำสอนให้ ตักเตือนให้โดยชอบธรรมแล้ว ย่อมปฏิบัติตามคำสอนนั้น โดยความเคารพอ่อนน้อม ไม่คัดค้าน ไม่โต้ตอบ ไม่แก้ตัวโดยประการใดๆ ทั้งสิ้น

ลักษณะของคนว่าง่าย สรุปโดยย่อได้ ๓ ประการ คือ

๑. รับฟังคำสั่งสอนด้วยดี ไม่กลบเกลื่อน ไม่แก้ตัว ไม่เถียง ไม่ขัดคอ ไม่จ้องจับผิดท่าน
๒. รับทำตามคำสั่งสอนด้วยดี ไม่ดื้อรั้นด้นทุรัง ไม่รีรอติดออด
๓. รับรู้คุณผู้สอนอย่างดี ไม่คิดลบหลู่คุณท่าน อดทนได้แม้ถูกว่ากล่าวสั่งสอน ไม่ว่าผู้สอนนั้นจะเป็นผู้ใหญ่กว่า ซึ่งเราทำใจยอมรับได้ง่าย เป็นผู้เสมอกัน ซึ่งเราทำใจยอมรับได้ยากขึ้น เป็นผู้น้อยกว่า ซึ่งเราทำใจยอมรับได้ยากที่สุด

วิธีฝึกให้เป็นคนว่าง่าย

๑. หมั่นนึกถึงโทษของความเป็นคนหัวดีอวดว่ายาก ว่าทำให้ไม่สามารถรับเอาความดีจากใครๆ ได้
๒. หมั่นนึกถึงพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ชี้โทษคือผู้ชี้ขุมทรัพย์ให้”
๓. ฝึกให้เป็นคนมากด้วยความเคารพ มองคนในแง่ดี ใครมาแนะนำตักเตือนก็ให้รับฟัง ไม่ดวนเถียงหรือดูหมิ่นเหยียดหยาม
๔. ฝึกการปวารณา คือ การออกปากยอมให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนตน ไม่ว่าผู้นั้นจะมีอายุมากกว่า เท่ากันหรือน้อยกว่าก็ตาม
๕. ต้องฝึกสมาธิให้มาก เพื่อให้ใจผ่องใสหนักแน่น สามารถตรงตามคำแนะนำสั่งสอนของผู้อื่น มีใจสงบเยือกเย็นพอที่จะพิจารณาข้อบกพร่องของตนเองและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้

อานิสงส์การเป็นคนว่าง่าย คือ (๑) ทำให้เป็นที่เมตตาอยากแนะนำพร่ำสอนของคนทั้งหลาย (๒) ทำให้ได้รับโอวาทอนุศาสน์ (๓) ทำให้ได้ธรรมะอันเป็นที่พึ่งแก่ตน (๔) ทำให้ละโทษทั้งปวงได้ (๕) ทำให้บรรลุธรรมเบื้องต้นได้โดยง่าย

♦ มงคลที่ ๒๙ เห็นสมณะ

สมณะ แปลว่า คนสงบ หมายถึงพระภิกษุที่ได้บำเพ็ญสมณธรรม ฝึกฝนตนเองด้วยศีลสมาธิ ปัญญามาแล้วอย่างเต็มที่จนกระทั่งมีกาย วาจา ใจสงบแล้วจากบาป

ลักษณะของสมณะ

๑. สมณะต้องสงบกาย คือ มีความสำรวม ไม่คะนอง ไม่มีกิริยาร้าย คนที่เป็นสมณะ ไม่ว่าจะเข้าที่ไหน จะอยู่ที่ไหนย่อมไม่ทำความชอกช้ำแก่ใคร
๒. สมณะต้องสงบวาจา คือ ไม่เป็นคนปากร้าย ไม่นินทาว่าร้ายใคร ไม่ยุยงใส่ร้ายกัน แม้แต่การพูดให้คนอื่นกระดากขวยเขิน
๓. สมณะต้องสงบใจ คือ ทำใจให้หยุดนิ่งเป็นสุขอยู่ภายในสงบจากบาปกรรม ตรึกนึกถึงธรรมเป็นอารมณ์

อานิสงส์การเห็นสมณะ คือ (๑) ทำให้ได้สติ คิดถึงบุญกุศล (๒) ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะทำความดีตามท่าน (๓) ทำให้ตาผ่องใสดูแจ่มใส (๔) ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท (๕) เชื่อว่าได้บูชาพระรัตนตรัยอย่างยิ่ง (๖) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย (๗) ทำให้ได้สมบัติ ๓ โดยง่าย (มนุษย์สมบัติ ทิพยสมบัติ นิพพานสมบัติ)

♦ มงคลที่ ๓๐ สันทนาธรรมตามกาล

การสันทนาธรรมตามกาล คือ การพูดชักถามธรรมะซึ่งกันและกันระหว่างคน ๒ คน ขึ้นไป มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดปัญญาโดยรู้จักเลือกและแบ่งเวลาให้เหมาะสม ซึ่งทำให้ได้รับความเบิกบานใจมีความสุขความเจริญและบุญกุศลไปในตัวด้วย การสันทนาธรรมที่ถูกต้อง หมายถึง การสนทนาให้รู้ว่าสิ่งใดเป็นอกุศลธรรมความชั่ว จะได้ละเว้นเสีย สิ่งใดเป็นกุศลธรรมความดี จะได้ตั้งใจทำให้มาก และสิ่งใดเป็นอภัยกถาธรรม คือ ความจริงตามธรรมชาติไม่ดีไม่ชั่วก็รู้เท่าทันทุกประการ จะได้ไม่หลงเข้าใจผิดให้เกิดทุกข์

วิธีสันทนาธรรม

๑. สันทนาธรรมในธรรม คือ เรื่องที่จะสนทนากันต้องเป็นเรื่องธรรมะ ให้อยู่ในวงธรรมะ
๒. สันทนาด้วยธรรม คือ ผู้ที่สนทนากันจะต้องไม่แสดงกิริยาวาจาให้ผิดธรรมะ โดยไม่กล่าววาจาล่วงเกินกัน ถ้าพลาดพลั้งก็ขอโทษไม่ใช่สนทนาด้วยกิเลส
๓. สันทนาเพื่อธรรม คือ ผู้สนทนาต้องตั้งจุดมุ่งหมายไว้ให้แน่นอนว่าจะหาความรู้ความเข้าใจในธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่เพื่ออวดรู้

อานิสงส์การสันทนาธรรมตามกาล คือ (๑) ทำให้จิตเป็นกุศล (๒) ทำให้มีไหวพริบบริภาณดี (๓) ทำให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด (๔) ทำให้ได้ยินได้ฟังธรรมะที่ตนยังไม่ได้ฟัง (๕) ธรรมที่ฟังแล้วยังไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจชัดขึ้น (๖) ทำให้บรรเทาความสงสัยเสียได้ (๗) เป็นการทำความเห็นของตนให้ตรง (๘) เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น (๙) เป็นการรักษาประเพณีอันดีงามของพระอริยเจ้าไว้ (๑๐) เชื่อว่าได้ดำเนินตามปฏิปทาอันเป็นวงศ์ของนักปราชญ์

ในมงคลสูตร ปรากฏข้อความว่า “เทวดาและมนุษย์ทำมงคลดังกล่าวมานี้แล้วไม่พ่ายแพ้ ข้าศึกทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิในทุทุกสถาน ทั้ง ๓๘ ประการนั้น เป็นมงคลอันสูงสุดของเทวดา และมนุษย์เหล่านั้น” ๔๐

สรุป คำว่า "มงคล" นั้นหมายถึง เหตุแห่งความสุข ความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ โดยนำมาจากบท "มงคลสูตร" ซึ่งก็มี ๓๘ ประการ ซึ่งทุกคำสอนเป็นหลักธรรมคำสอนที่ถือได้ว่าเป็นเครื่องที่ยึดเหนี่ยวและเป็นที่พักทางใจให้กับพุทธศาสนิกชน ทุกคน ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบแผนและแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข เป็นคุณธรรมที่หากยึดปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุขความเจริญ

๓.๖ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน

ความสุขทางพระพุทธศาสนาเป็นความสุขทางโลกุตรธรรม คือ การแสวงหาทางให้พ้นทุกข์ ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนให้เห็นถึงเหตุ (การกระทำ) จึงได้รับผล (ผลของการกระทำ) สอนตั้งแต่ต้นตอของการทำให้ทุกข์ เกิดเพราะการเบียดเบียนกัน จนกระทั่งการละเว้นปล่อยวาง ปฏิบัติตนตามหลักปฏิบัติทางบรรลุมรรคผลนิพพาน ความสุขทางโลกุตรธรรมเป็นความสุขที่แท้จริง เพราะหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร

ส่วนความสุขของเยาวชนเป็นความสุขทางโลกียะ คือ ความสุขทางโลกเหมือนปุถุชนทั่วไปที่ยังรักโลกโกรธหลง โดยเหตุที่เยาวชนเป็นวัยที่ยังมีอนาคตเป็นความหวังของพ่อแม่และสังคมประเทศชาติ การที่เยาวชนเป็นคนดีประสบความสำเร็จในชีวิตทำให้พ่อแม่ภูมิใจว่าสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญ การที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ก็ต้องประสบความสำเร็จด้านการเรียนก่อน และด้วยเหตุที่เยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง อีกทั้งยังอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยั่วเย้าของสังคมในปัจจุบัน ทำให้เยาวชนมีภาวะเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาไม่ว่าจะเป็นเรื่องการติดเกม การตั้งครerk ก่อนวัยเรียน การติดสารเสพติด เป็นต้น ซึ่งความเสี่ยงอย่างนี้จะไม่เกิดขึ้นเลยหรือถ้าเกิดขึ้นแล้ว ก็สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องวิธีโดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือวิธีการอื่น ๆ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าเยาวชนเป็นวัยที่ยังอยู่ในระหว่างการศึกษาเล่าเรียนความสุขของเยาวชนก็คือการประสบความสำเร็จด้านการเรียนการที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องวิธีเป็นคนดี ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างปราศจากเวรภัย

การที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนได้ก็ต้องเรียนอย่างมีความสุข คือ การเรียนที่เกิดจากความต้องการของตนเองไม่ใช่เรียนตามเพื่อน หรือถูกบังคับให้เรียน แต่เป็นการเรียนที่เกิด

๔๐ พ.พ. (ไทย) ๒๕/๑๓/๘.

จากความสำเร็จเชื่อมั่น ใฝ่รู้ใฝ่เรียนของตนเอง จึงกระทำด้วยความมุ่งมั่นพยายามพากเพียรและหาวิธีการที่จะประสบความสำเร็จ ก็คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา นั่นเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสุขในการเรียนไว้ ดังนี้ ในการศึกษา นั้นเราต้องให้ฉันทะเกิดให้ได้ ถ้าฉันทะไม่เกิด การเรียนก็จะไม่มีความสุขจริง ถ้าไม่เลิกราทิ้งไปเลยก็จะได้แค่สนุก คือ ได้แค่ความสุขของนักเสพ เหมือนดูหนังดูละคร ถ้าเกิดฉันทะแล้ว กระบวนการเรียนจะสนุกสนานหรือไม่ก็เป็นเรื่องย่อยไม่ค่อยสำคัญ ความสนุกก็เพียงมาช่วยเสริมให้เยาวชนได้รับการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเป็นอุปกรณ์เครื่องประกอบ ที่ช่วยสื่อให้เข้าใจสาระได้ง่าย แต่ความสนุกนั้นไม่ใช่เนื้อตัวของการศึกษา ยังไม่เข้าไปในกระบวนการของการศึกษาแท้จริง

การศึกษาเริ่มที่ฉันทะ เด็กต้องมีฉันทะขึ้นมาในตัวของเขาความสุขจะมีประโยชน์ก็เมื่อ กระตุ้นให้เกิดฉันทะได้สำเร็จถ้าได้แค่สนุก แต่ฉันทะไม่มี ก็ต้องพึ่งพาความสนุกอยู่นั้น และต้องเพิ่มความสนุกมากขึ้นเรื่อยๆ แล้วครูก็เหนื่อย เพราะต้องกระตุ้นกันอยู่อย่างนี้ แล้วก็ต้องหาทางใหม่ให้สนุกได้ต่อไปอีก จะมาสอนทีหนึ่ง ก็ไปนั่งคิดทำอย่างไรจะให้เด็กสนุก ยิ่งจนเหนื่อยกับการหาวิธีให้เด็กสนุก

การสอนสนุก เป็นความเก่งที่น่าชื่นชม แต่ต้องเชื่อมต่อไปถึงฉันทะให้ได้ ดังนั้น จึงต้องระวัง ต้องแยกได้มิให้ความสนุกนั้นเป็นแค่การได้สนองความต้องการในการเสพ อย่างที่พูดเมื่อว่า เหมือนดูหนังดูละคร ถ้าอย่างนี้ ครูหรือผู้สอนก็จะเป็นเหมือนนักแสดง และความสุขจากการได้เสพ แล้วสนุก ก็คืออยู่ในขั้นของการสนองตัณหานั่นเอง

ทีนี้ ถ้าสนุกจากการได้เสพทางตาหูเพื่อสนองตัณหา ก็จะมีปัญหาอันจะต้องเตรียมกัน เตรียมแก้ ปัญหาพื้นฐานคือ ความติดเสพ การติดอยู่แค่ขั้นเสพ และความชินชาเบื่อหน่ายที่ทำให้ต้อง กระตุ้นมากขึ้นแรงขึ้น ทั้งโดยปริมาณและตีกี

เรียนหรือดูการสอนคราวนี้ สนุกมากแต่คราวต่อไป ถ้าสอนอย่างนั้นอีกๆ ก็ชักชิน แล้วก็ชักจะเบื่อ คราวหน้าจึงต้องหาทางให้สนุกมากขึ้น หรือเปลี่ยนแง่มุมใหม่ เพิ่มตีกีของการกระตุ้นสนอง ตัณหายิ่งขึ้นไป ที่นี้ก็สนองกันต้องไม่หยุด และก็หยุดไม่ได้คุณครูก็เหนื่อย จนชักจะหมดแรง และในที่สุด นักเรียนก็หมดเหมือนกัน คือวนอยู่แค่นั้น วายเวียนอยู่กับตัณหา ไม่ไปไหนเพราะตัน ไม่มีทางไป

ว่าที่ติดเสพ ก็คือเหมือนติดดูหนังดูละคร หรือแม้แต่ติดความสุข จะเอาแต่สนุก หาความสุข ที่ว่ามาเรียนนั้น ไม่ใช่ติดใจอยากเรียน แต่ติดใจจะมาดูการแสดงอีก ไม่ได้มีจิตใจที่จะเรียนที่จะหาความรู้ ที่จะค้นจะคว้า ถ้าอย่างนี้ ก็ยิ่งเพิ่มแรงให้แก่กระแสน้ำของตัณหาของผู้เรียน ก็ไม่ไปสู่การเรียน ก็ติดก็ข้องอยู่แค่การเสพความสุขเพลินอยู่กับภาพและเสียงและเรื่องราวที่สนุกสนานเท่านั้น ไม่เชื่อม ไม่ต่อไม่ก้าวไปสู่การเรียนรู้สาระที่ต้องการ เฉพาะอย่างยิ่งก็คือไม่เกิดมีฉันทะขึ้นมา เพราะฉะนั้น จะต้องระวังที่จะมองความหมายของการให้เด็กสนุกในการเรียนนี้ให้ถูกให้ต้อง

การทำให้สนุกนี้ เป็นการกระตุ้นความสนใจเบื้องต้น เรียกว่า เป็นบุพภาค เป็นขั้นของปัจจัยภายนอก ก็คือมาทำหน้าที่ที่สอนนั่นเองไม่ใช่จบที่นั่น เมื่อไม่จบที่นั่น จึงต้องจับความหมายให้ได้

เป้าหมายในการทำหน้าที่ของปัจจัยภายนอกอยู่ที่การสร้างปัจจัยภายในให้เกิดขึ้น หมายความว่า ครูอาจารย์เป็นปรโตโมสะ (เสียงบอกข้างนอก) แต่เป็นปรโตโมสะที่ดี ที่เราจัดเป็นกัลยาณมิตร ครูอาจารย์หรือกัลยาณมิตรนี้ ก็มาสื่อสารช่วยกระตุ้นการดูการฟังการคิดโดยมีเป้าหมายที่จะให้เด็กสร้างหรือเกิดปัจจัยภายในของเขา คือ ให้เขาเกิดมีฉันทะนี้เองขึ้นมา จะได้เป็นเริ่มต้นที่จะขับเคลื่อนกระบวนการของการศึกษาในชีวิตของเขาต่อไป

ถ้าเขาเกิดมีฉันทะขึ้นมาได้จริงละก็ คราวนี้เขาจะเดินหน้าไปได้เองเลย แม้แต่ว่าครูไม่มาก็มีเรื่องที่จะทำในการศึกษาหาความรู้ อยากจะค้นให้รู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ อยากไปเข้าห้องสมุด อยากไปหาหนังสือดู แล้วก็ค้นก็อ่านก็ดูด้วยความสุขเพราะได้สนองความอยากรู้นั้น คือได้สนองความอยากหรือความต้องการที่เรียกว่า ฉันทะ นี่คือการเข้าทางถูกแล้วการศึกษาก็มาของมันเอง ตามกระบวนการของธรรมชาติ

ความอยากรู้ คู่กับ อยากทำ แล้วก็นำมาซึ่งการศึกษาพร้อมทั้งความสุข ถ้าไม่เกิด ๒ อย่างนี้ก็หวังให้มีการศึกษาได้ยากและเด็กก็จะเรียนอย่างไม่มีมีความสุข กลายเป็นการศึกษาที่ฝืนใจนั้นก็ใช่ว่าการศึกษาที่แท้จริงนั่นเอง

เพราะฉะนั้นจึงต้องเน้นจุดนี้ คือ สร้างฉันทะขึ้นมาให้ได้แล้วการศึกษาก็จะเดินหน้าไปเอง เหมือนที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เมื่ออรุโณทัยนำหน้า ดวงสุริยาก็ตามมาแน่นอน พอเราพัฒนาความต้องการได้ เราก็พัฒนาความสุขได้ เพราะการพัฒนาความต้องการ นั่นเอง เป็นการพัฒนาความสุข ที่นี้ พอเลื่อนจากตัณหาขึ้นสู่ฉันทะ หรือพัฒนาฉันทะให้มากขึ้นได้ ความสุขก็เพิ่มขยายมิติออกไปอีก การพัฒนาความสุขก็ก้าวลึกสูงกว้างออกไปทุกด้าน^{๔๑}

สรุป การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน คือ แนวทางกิจกรรมที่เยาวชนปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองและ การที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกวิธีบนพื้นฐานของพุทธธรรม สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขปราศจากเวรภัย

๓.๗ สรุป

หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในการสร้างพลังทางด้านจิตใจ เติมพลังทางใจให้แก่มนุษย์ในทุกวัย เป็นปัจจัยช่วยให้เกิดความสงบทางใจและนำไปสู่สุขภาพจิต

^{๔๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ความสุขทุกแห่งทุกมุม บทนำแห่งความสุข และการพัฒนาความสุข, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕.

ที่ดี ให้ความรู้สึกปลอดภัยจากความกลัวและปลอดภัยจากความวิตกกังวล เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีความรัก โลก โกรธ หลง ซึ่งเป็นที่มาของทุกข์ ทำให้มีโอกาสเอาชนะความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นปัจจัยช่วยให้คนจัดระเบียบชีวิตและมีโอกาสประสบความสำเร็จ เป็นแรงเสริมในการจัดระเบียบของสังคมจากการที่ผู้คนปฏิบัติตามคำสอน ปฏิบัติตามทางที่ถูกที่ควร ช่วยเสริมให้สถาบันครอบครัว และสถาบันการปกครองทำหน้าที่ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ยึดเหนี่ยวสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นการรับมือกับความไม่จริงของโลกอย่างเท่าทัน ด้วยทางสายกลาง ใช้ชีวิตระมัดระวัง มีศีลเป็นกรอบป้องกันความทุกข์ที่เกิดหากทุกคนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ก็จะสามารถอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุขและเกิดสังคมที่ดีงามต่อไป

หลักคำสอนในศาสนาเหมาะสำหรับการพัฒนาบุคคลให้บรรลุจุดหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผล ด้วยการให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งขั้นตอนของการพัฒนาดน ต้องเริ่มต้นด้วยมีศรัทธา คือมีความเชื่อที่ถูกต้องในหลักเหตุและผล โดยอาศัยปัญญาเข้าไปกำกับทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ การใช้ปัญญาหรือสตินั้นเป็นจุดที่นำสนใจของเยาวชนเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนตามความเป็นจริงเป็นเหตุเป็นผลนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งอาจไม่ได้มาจากตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่หมายถึงทุกคนต้องช่วยกัน หากมองถึงเยาวชนระดับครอบครัว ระดับโรงเรียนครูอาจารย์ สังคมต้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน สิ่งที่ตามมาคือ ความอดทน อดกลั้น ความซื่อสัตย์ การมีวินัย การประหยัด ความขยันหมั่นเพียร เป็นผู้มั่งคั่ง ไม่ประมาท สิ่งเหล่านี้จะถูกหล่อหลอมจิตใจเยาวชนตั้งแต่เบื้องต้นให้เกิดภูมิคุ้มกันต่าง ๆ และส่งต่อรุ่นสู่รุ่นเพื่อสังคมต่อไป

ศีล เป็นพื้นฐานของทุกหลักธรรม คือ (๑) เว้นจากฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น (๒) เว้นจากลักทรัพย์ผู้อื่น (๓) เว้นจากประพฤติดินในกาม (๔) เว้นจากการพูดปด (๕) เว้นจากการดื่มสุราเมรัย การดื่มของเมาเป็นต้นเหตุของการขาดสติสัมปชัญญะ หากเราไม่มีสติก็สามารถทำสิ่งไม่ดีได้โดยไม่เกรงกลัว หากปฏิบัติตามศีล ๕ ได้สังคมก็จะเกิดความสุขความสงบ

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่หากนำมาใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน เริ่มจาก ฉันทะคือ ความเชื่อมั่นศรัทธา หากเรามีความศรัทธากับสิ่งต่าง ๆ ใด ๆ แล้ว ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียรเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน ความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จทำให้ไปถึงเป้าหมายได้ไม่ยาก จิตตะ มีจิตที่จดจ่อต่อความสำเร็จ คิดดี ทำดี มุ่งมั่นเป็นการฝึกจิตให้เข้มแข็ง วิมังสา การนำทั้ง ๓ สิ่งนำมาทบทวนและลงมือทำ ความสำเร็จก็จะอยู่แค่เอื้อม และยังเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

มงคล ๓๘ เป็นหลักธรรมคำสอนที่ถือได้ว่าเป็นเครื่องที่ยึดเหนี่ยวและเป็นที่พักทางใจให้กับพุทธศาสนิกชนทุกคน เป็นแบบแผนและแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข เป็นคุณธรรมที่หากยึดปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุขความเจริญ

ความสุขที่แท้จริงนั้นต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากความโกรธ อาฆาต พยาบาท อิจฉา ริษยา ความละโมภ และความเห็นแก่ตัว เป็นพื้นฐานสำคัญของการมองโลกในแง่ดี คุณธรรม ความดี เป็นทางนำไปสู่ความสุข การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน คือ แนวทางกิจกรรมที่เยาวชน ปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ ของตน และการที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องบนพื้นฐานของพุทธธรรม สามารถอยู่ ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขปราศจากเวรภัย

บทที่ ๔

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

ในบทที่ ๔ นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของเยาวชน การพัฒนาตนเอง ซึ่งต้องอาศัยหลักคุณธรรม เพื่อจะส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนในการดำเนินชีวิต ให้มีความสุขเข้มแข็งและยั่งยืน มุ่งให้เกิดความสุขและสันติสุขในสังคม โดยศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม ด้วยการศึกษจากเอกสาร การสัมภาษณ์ [Interview] ร่วมกับการเยี่ยมบ้าน [Home visit] และศึกษาระเบียนสะสม [Cumulative Record] เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี ที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน ๕๐ คน เป็นชาย ๒๐ คน เป็นหญิง ๓๐ คน และสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายงานต่าง ๆ และครูผู้สอน จำนวน ๒๑ ท่าน ผู้วิจัยสรุปเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรมได้ ๒ ประเด็น คือ (๑) ด้านการเรียนรู้ (๒) ด้านปัญหาและวิธีแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

๔.๑ ด้านการเรียนรู้

หลักคำสอนในศาสนาเหมาะสำหรับการพัฒนาบุคคลให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผล ด้วยการให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งขั้นตอนของการพัฒนาตน ต้องเริ่มต้นด้วยมีศรัทธา คือมีความเชื่อที่ถูกต้องในหลักเหตุและผล โดยอาศัยปัญญาเข้าไปกำกับทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ การใช้ปัญญาหรือสตินั้นเป็นจุดที่น่าสนใจของเยาวชนเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนตามความเป็นจริงเป็นเหตุเป็นผลนำไปสู่ความสำเร็จ

การประสบความสำเร็จทางการเรียนของเยาวชนจากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ มีการนำหลักธรรมมาปฏิบัติในด้านการเรียน ที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔

๔.๑.๑ การปฏิบัติตนในด้านการเรียน

จากการสัมภาษณ์เยาวชนในด้านการเรียนสรุปได้ว่า เยาวชนที่ประสบความสำเร็จด้านการเรียนมีการจัดการชีวิตของตนเองที่ดี ดังเช่น ภัสรา คำม้น มีความสำเร็จในวิชาสังคมศึกษา ให้สัมภาษณ์ว่า “วางแผนการเรียนก่อน ดูจุดประสงค์ที่ต้องการในสาระนั้น ๆ ตั้งใจเรียนในเวลาเรียน หากไม่เข้าใจถามอาจารย์ ทบทวนบทเรียนทุกครั้งหลังจากเรียนเสร็จแล้ว เมื่อได้รับมอบหมายงาน ต้องทำให้มีคุณภาพเสร็จตามเวลากำหนด รู้จักแบ่งเวลาว่าเวลานี้ควรทำอะไร จัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น”^๑ มีวินัยและมีความรับผิดชอบ ดังเช่น ศิริช พงษ์พานิช มีความสำเร็จในวิชาคณิตศาสตร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “มีวินัยในตนเองการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบว่าตนเองผิดพลาดอะไรบ่อย แล้วแก้ไข”^๒ สุทธิญาณภรณ์ จันทรพิงพลาญ มีความสำเร็จในวิชาสุศึกษา ให้สัมภาษณ์ว่า “เข้าเรียนในทุกคาบเรียน ตั้งสติ มีสมาธิ จดจำกับสิ่งที่ได้เรียนในห้องเรียน ใช้ตำราประกอบการเรียนในขณะเรียน และจดบันทึกสิ่งสำคัญ กลับมาทบทวนในสิ่งที่เรียนและอ่านหนังสือสม่ำเสมอ รวมไปถึงการทำการบ้าน และงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด”^๓ มีความตั้งใจและขยันหมั่นเพียร ดังเช่น ปกัสร่า กวางทอง มีความสำเร็จในวิชาสังคมศึกษา ให้สัมภาษณ์ว่า “ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่นทบทวนความรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ สนใจ ใส่ใจในการเรียนอยู่เสมอ ตั้งระบบการเรียน การอ่านหนังสือ จัดสรรเวลาให้ตนเองอย่างเหมาะสม”^๔

จากการเยี่ยมบ้านเยาวชนกลุ่มตัวอย่างและพูดคุยกับผู้ปกครอง เห็นได้ว่าการปฏิบัติตนของเยาวชนในชีวิตประจำวัน ดังนี้ ตั้งใจเรียน มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบในการทำงาน เมื่อได้รับมอบหมายงานต้องทำให้มีคุณภาพเสร็จตามเวลากำหนด รู้จักแบ่งเวลาว่าเวลานี้ควรทำอะไร จัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้ทำงานได้เร็วขึ้น ทบทวนในสิ่งที่เรียนในแต่ละวัน อ่านหนังสือ จัดสรรเวลาเล่นและเรียน ฝึกฝนบ่อย ๆ อ่านล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน ทั้งยังมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียนและชุมชนรอบข้าง โดยช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านจากพ่อแม่ เช่น ดูแลรักษาทำความสะอาดบ้าน ล้างจาน ซักผ้า ทำอาหาร รดน้ำต้นไม้ ดูแลผู้สูงอายุ ดูแลน้อง ดูแลสัตว์เลี้ยงในบ้าน มีกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว รักษา ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน หรือสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด เคารพครูอาจารย์ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของสถาบัน

^๑ สัมภาษณ์ ภัสรา คำม้น, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ ศิริช พงษ์พานิช, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ สุทธิญาณภรณ์ จันทรพิงพลาญ, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ ปกัสร่า กวางทอง, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

รักษาสีของสาธารณะ ทำกิจกรรมจิตอาสาตามความสนใจ มีจิตใจสาธารณะ มีน้ำใจ แบ่งปันความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่า เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจ และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในการเข้าวัด ทำบุญตักบาตรและทำหน้าที่ชาวพุทธที่ดี รักษาศีลตามคำสอนของศาสนา

จากการวิเคราะห์เห็นได้ว่าเยาวชนได้ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมดังกล่าวมาแล้วในบทที่ ๓ และปรากฏในบทนี้ ซึ่งหลักธรรมทุกข้อมีความสำคัญในการดำเนินชีวิต และเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียนเช่นกัน แต่ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงหลักธรรมที่สำคัญในด้านการเรียนโดยตรง ดังนี้ ต้องมี ศีล หมายถึง รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ ในทางปฏิบัติคือการรักษาศีล ๕ ซึ่งเป็นพื้นฐานให้ชีวิตประสบความสำเร็จ จงกามด้วยสุตะ หมายถึง รู้จักศึกษาหาความรู้ด้วยการฟังซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ในการแสวงหาความรู้ จงกามด้วยจาคะ หมายถึง รู้จักเสียสละ แบ่งปันสิ่งของหรือแบ่งปันความรู้ให้แก่ผู้อื่น ทำให้เกิดกัลยาณมิตรและการให้ความรู้เป็นสิ่งที่ยิ่งให้ยิ่งได้รับ จึงเกิดจงกามด้วยปัญญา หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจนและรู้จริง

แนวทางการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการเรียน อิทธิบาท ๔ เป็นหลักที่เกื้อหนุนให้ถึงความสำเร็จตามความมุ่งหมาย เริ่มจาก ฉันทะคือ ความเชื่อมั่นศรัทธา หากเรามีความศรัทธากับสิ่งต่าง ๆ ใด ๆ แล้ว ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ ทำให้เกิด วิริยะ ความเพียร ความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จหากเรามีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วคิดว่าทำแล้วสำเร็จก็สามารถไปถึงเป้าหมายได้ไม่ยาก ทำให้เกิด จิตตะ คือมีจิตที่ที่จดจ่อต่อความสำเร็จในการกระทำ คิดดี ทำดี มุ่งมั่น ทำให้เกิดการกระทำที่ดีที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ได้แก่ วิมังสา คือ การทบทวน ปรับปรุงแก้ไขและลงมือทำ ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

แนวทางการนำมงคลชีวิตไปใช้ในการเรียน มงคลที่ ๓ บุกุบุคคลที่ควรบูชา เพื่อประดับประดาองค์นิสัยที่ดีในตัวให้เจริญขึ้น เพราะบุคคลที่ควรบูชาเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจเราได้ในที่นี้ คือ ครูอาจารย์ที่สอน มงคลที่ ๖ การตั้งตนชอบ คือ มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง ไม่เป็นคนโลเล ปล่อยตัวไปตามดวง คนที่ตั้งตนชอบมีเป้าหมายที่ถูกต้อง จะชวนขยายหาความรู้ ฝึกฝีมืออะไรก็ทำไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อมีเป้าหมายย่อมมีความกระตือรือร้นทุ่มเทพลังความสามารถของตนเพื่อฝึกตัวเองให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างเต็มที่ มงคลที่ ๗ เป็นพหูสูต ต้องไม่เป็นคนโง่ เราจึงต้องฝึกตนเองให้เฝ้าหาความรู้ “ฉลาดรู้” มงคลที่ ๘ มีในศิลปะ ต้องไม่เป็นคนชนิดความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด มีความรู้แต่ทำอะไรไม่ได้ ทำไม่เป็น เราจึงต้องฝึกตนเองให้มีศิลปะ ทำได้ ทำเป็น สามารถนำเอาความรู้มาใช้งานได้จริงๆ “ฉลาดทำ” มงคลที่ ๙ มีวินัย ฝึกตนเองให้เป็นคนมีวินัย เคารพต่อกฎระเบียบของหมู่คณะและวินัยของตนเอง รู้จักควบคุมตนเองให้นำความรู้ความสามารถไปใช้ในทางที่ถูก “ฉลาดใช้” มงคลที่ ๑๐ มีวาจาสุภาพจิต ต้องไม่เป็นคนปากเปราะ

พูดจาไม่เข้าหูคน ผิดตนเองให้รู้จักควบคุมวาทะ “พูดเป็น” การฉลาดรู้ ฉลาดใช้ ฉลาดทำ ในการฟัง พูด อ่าน เขียน ทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียน

มงคลที่ ๑๔ ทำงานไม่ให้ค้างค้ำ ทำงานให้สำเร็จด้วยความพยายามและตั้งใจไม่เกียจคร้าน มงคลที่ ๒๒ มีความเคารพ รู้และตระหนักถึงคุณความดีที่มีอยู่จริงของผู้อื่น คนที่ไม่มีความเคารพเป็น คนที่มองผู้อื่นว่าไม่มีอะไรดี เลวไปหมด เลยไม่สามารถหาความรู้ใส่ตัวได้ มงคลที่ ๒๓ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อวดดีถือดี ไม่แบ่ง ไม่ยกโสโอหัง รู้จักค่าของตนเองตรงตามความเป็นจริง พร้อมทั้งจะน้อมตัวลงรับเอาคุณความดีจากผู้อื่นมาใส่ตัวได้ คนที่ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตนมักคิดว่าตนเองเก่งกว่า ดีกว่าผู้อื่นก็เลยรับคุณธรรมของใครไม่ได้ มงคลที่ ๒๗ มีความอดทน คือ ทนต่ออำนาจของกิเลส สารพัดอย่าง เช่น ความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทนร้อนหนาว ทนความเฝ้าหวาดต่างๆ ทนต่อความยากลำบาก มงคลที่ ๒๘ เป็นผู้ว่าง่าย สามารถอดทนต่อคำสั่งสอนได้ ปฏิบัติตามได้โดยเต็มใจไม่ดื้อรั้น ซึ่งมงคลดังกล่าวเยาวชนนำมาปฏิบัติแล้วทำให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียน

การประสบความสำเร็จทางการเรียนของเยาวชนจากข้อมูลการสัมภาษณ์ นอกจากการปฏิบัติตามหลักธรรมแล้วยังมีปัจจัยสำคัญอีก ๒ ประการ ได้แก่

(๑) เกิดจากความชอบ ดังคำให้สัมภาษณ์ของเยาวชนที่ว่า “ความชอบในสิ่งที่ทำให้เราเกิดความถนัด และทำให้เราเกิดความพยายามและแรงบันดาลใจที่จะทำให้สำเร็จ”^๕ และจากการวิเคราะห์ การเกิดความชอบยังมีปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่ ๑ ชอบเพราะมีประโยชน์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ณิชฐาพร พงษ์เขียว มีความสำเร็จในวิชาสุศึกษา ให้สัมภาษณ์ว่า “ชอบในวิชาสุศึกษาและสามารถเชื่อมโยงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถความรู้มาใช้ได้จริง จึงเป็นเหตุให้ตั้งใจเรียนวิชานี้ จะทบทวนบทเรียนหลังจากเรียนเสร็จ อ่านล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน และทำออกมาให้ดีที่สุด”^๖ ธัญชนก รัชตพฤกษ์ มีความสำเร็จในวิชาภาษาไทย ให้สัมภาษณ์ว่า “พื้นฐานเป็นคนชอบด้านภาษา ชอบการเขียน ชอบการใช้ภาษาไทยให้ถูกหลัก ชอบศึกษาการใช้ภาษาต่าง ๆ นอกจากภาษาไทย ชอบการคิดวิเคราะห์ด้านพฤติกรรม ชอบการพูด รู้สึกว่าภาษาเป็นสิ่งสวยงาม จึงอยากศึกษาภาษาที่สอง ที่สามมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเกิดความชอบ เวลาอ่าน ศึกษาเองก็จะมีสมาธิ เข้าใจได้ไม่ยากมาก เพราะตัวเรารู้สึกว่าได้ศึกษาสิ่งที่ชอบเพิ่มเติม”^๗ ปัจจัยที่ ๒ ชอบเพราะมีใจรักที่จะทำ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ภูรินทร์ ตติรังสรรค์สุข มีความสำเร็จในวิชาศิลปะ ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นคนที่ชอบวาดรูปและงานทางศิลปะอยู่แล้ว ตั้งใจฝึกฝนอยู่เสมอ และศึกษาหาข้อมูล

^๕ สัมภาษณ์ ศิริธัญญา ศิริ, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ ณิชฐาพร พงษ์เขียว, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ ธัญชนก รัชตพฤกษ์, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

เพิ่มเติม”^{๙๘} และปัจจัยที่ ๓ ชอบด้านการคิดด้วยเหตุและผล ดังคำให้สัมภาษณ์ของ นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย มีความสำเร็จในวิชาคณิตศาสตร์ “มีความชอบใน มีพื้นฐานในการคิดมาก่อน ทำให้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น”^{๙๙} และ “ผมเป็นคนชอบมีเหตุผล วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้เหตุผล มีที่มาที่ไป ผมจึงชอบวิชานี้”^{๑๐๐}

(๒) การสนับสนุนของบิดามารดา เป็นแรงผลักดันให้เกิดความสำเร็จ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ชลธิชา ศรีรานุรักษ์ มีความสำเร็จในวิชาศิลปะ “บิดามารดาให้การสนับสนุน มีแรงผลักดัน ชื่นชอบงานศิลปะ”^{๑๐๑} ทักษิณัย จันทรอิน มีความสำเร็จในวิชาวิทยาศาสตร์ ให้สัมภาษณ์ว่า “ความสำเร็จของผมเกิดจากการสนับสนุนของครอบครัว ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือความมีวินัย ทำตามกฎที่เราตั้งขึ้นเอง จะทำให้ประสบความสำเร็จได้”^{๑๐๒}

จากการศึกษาพบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกและเป็นสถาบันที่สำคัญสำหรับการปลูกจิตสำนึกและเป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชน ครอบครัวต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ดูแลไม่เอาแต่ ดุ บ่น เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคม ครอบครัวและองค์กรที่เกี่ยวข้องช่วยกันหากิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้เยาวชนได้แสดงความสามารถในทางที่ควร เช่น มีกิจกรรมหลังเลิกเรียน เล่นดนตรี กีฬา หรืออื่นๆ ที่สนใจร่วมกันในครอบครัว โรงเรียน หรือองค์กรในชุมชน จัดกิจกรรมค่ายเยาวชน ช่วงปิดภาคเรียน หรือเทศกาลต่าง ๆ ให้เยาวชนได้แสดงออก และช่วยให้เยาวชนเผชิญปัญหาในแต่ละระยะของพัฒนาการของชีวิตไปได้อย่างเหมาะสม เยาวชน บุคคลทั่วไปหรือที่เรียกว่ามนุษย์จะมีความสุขได้ต้องดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติอย่างถูกต้องตั้งแต่มองตัวเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคมสิ่งแวดล้อมรวมทั้งต่อเทคโนโลยีต่าง ๆ การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การทำงานหรือการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ได้รับผลดี ต้องรู้จักทำ รู้จักพูด รู้จักคิด หรือที่เรียกว่าทำเป็น พูดเป็น และคิดเป็น ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

สรุป เห็นได้ว่าการปฏิบัติตัวของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จด้านการเรียนในวิชาต่าง ๆ คือ มีการวางแผนการเรียนที่ดี รู้จักจัดสรรเวลาเล่นและเรียน รู้จักเรียงลำดับความสำคัญ ขยันอดทน มีความเพียรพยายาม ตั้งใจ ตั้งสติ มีสมาธิ ในสิ่งที่ทำ มีวินัยและความรับผิดชอบ ตั้งเป้าหมายแล้วพยายามทำให้สำเร็จ ด้วยความมุ่งมั่น ฝึกฝนฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ ตรวจสอบว่าตนเองผิดพลาดอะไรแล้วแก้ไข ทำออกมาให้ดีที่สุด นอกจากนี้ยังมีจิตสำนึกที่ดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และ

^{๙๘} สัมภาษณ์ ภูรินทร์ ดติรังสรรค์สุข, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๙๙} สัมภาษณ์ นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ วรปรัชญ์ แซ่ลื้อ, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ชลธิชา ศรีรานุรักษ์, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ทักษิณัย จันทรอิน, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

ชุมชนสิ่งแวดล้อม ตั้งใจทำหน้าที่ของตนเอง รู้หน้าที่และความรับผิดชอบ ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้าน จากพ่อแม่ รักษาและปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน เคารพครูอาจารย์ ดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของสถาบัน มีจิตอาสา รักษาสิ่งของสาธารณะ ไม่ก่อความเดือดร้อน มีน้ำใจ แบ่งปันความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่า เข้าร่วมกิจกรรม ทำบุญที่วัด ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามหลักพุทธธรรม อีกทั้งยังเกิดจากความชอบในวิชาที่เรียน และผู้ปกครองก็มีความสำคัญในการสนับสนุนช่วยเหลือเป็นแรงบันดาลใจ แต่ประการสำคัญขึ้นอยู่กับตัวของเยาวชนเอง

๔.๑.๒ ปัญหาด้านการเรียนและวิธีการแก้ไขปัญหา

ปัญหาของเยาวชนด้านการเรียนที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ ได้แก่ ความขี้เกียจชอบ ผลัดวันประกันพรุ่ง ความง่วงนอน ความมั่นใจในตนเองมากเกินไป ความยากของเนื้อหา ไม่ค่อยฝึกฝน กิจกรรมที่โรงเรียนมีมากไม่มีเวลา ทำการบ้านและอ่านหนังสือ การจัดสรรเวลาบางครั้งไม่ลงตัว พังชาน มีสิ่งดึงดูดความสนใจอื่น ๆ เช่น ทีวีย่อย เล่นโทรศัพท์ โซเชียลเน็ตเวิร์ค ซึ่งเป็นปัญหาโดยทั่วไปของเยาวชนในวัยนี้ และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยตนเอง โดยตั้งเป้าหมายในแต่ละวัน มีความพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้มากขึ้น ไม่ผลัดวันประกันพรุ่งทำอะไรให้ทำทันที มีสมาธิแน่วแน่กับสิ่งที่กำลังกระทำ รู้จักประเมินขีดจำกัดความสามารถของตนเอง ตรวจสอบงานทุกอย่างก่อนส่ง คิดให้รอบคอบก่อน รู้จักแบ่งเวลาทำงานตามลำดับความสำคัญทบทวนว่าควรทำอะไรก่อนหลังและรู้จักมีความอดทน ข่มใจ มีสติ พยายามฝึกฝน ถึงแม้ผลงานจะออกมาแบบไหน ก็ยอมรับได้ ให้กำลังใจตนเองและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้อื่นในการร่วมแก้ปัญหา นี่ก็ถึงวันที่ประสบความสำเร็จ คำนึงถึงความไฝฝืน อาชีพ ความมุ่งหมายในอนาคตที่ตนเองต้องการมากที่สุด ส่งเสริมให้เกิดพลังผลักดัน วางแผนล่วงหน้า แต่เมื่อพบปัญหาหนักที่คิดว่าตนเองไม่สามารถแก้ไขได้ก็สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องด้วยการเผชิญหน้ากับปัญหา และขอคำปรึกษาจากผู้รู้ เช่น คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์

สรุป เห็นได้ว่าเยาวชนที่มีหลักธรรมประจำใจจะสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางที่ถูกต้อง ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจไปกับสิ่งยั่วยุต่าง ๆ

๔.๑.๓ ผลแห่งความสำเร็จ

เยาวชนเมื่อประสบความสำเร็จทางด้านการเรียนทำให้ได้รับคำชมเชยจากผู้อื่น จะรู้สึกเห็นถึงคุณค่าของตนเอง พอใจที่เป็นตัวเอง มีความภูมิใจในความทุ่มเทและได้ความรู้มาพัฒนาทักษะมากขึ้น ได้ทำให้ผู้อื่นได้เห็นความสามารถของตน ได้พัฒนาทักษะการทำงานสาธารณะในสังคม ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ มาประกอบอาชีพ สามารถหางานเลี้ยงดูครอบครัวได้ สามารถทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ และ

เป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีในการดำรงอยู่ในสังคม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาขึ้น เป็นอนาคตที่ดีของสังคม เป็นเยาวชนที่เมื่อโตขึ้นไปทำให้ประเทศชาติก้าวหน้า มีความสุขทั้งตนเอง พ่อแม่ ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ก็มีความสุขไปด้วย ดังคำให้สัมภาษณ์ของเยาวชน กล่าวว่า “ความภูมิใจในตนเองที่ได้ทำเพื่อตนเอง ครอบครัวและสังคมประเทศชาติ”^{๑๓} “ภูมิใจในความทุ่มเทและได้ความรู้มาพัฒนาทักษะมากขึ้น ได้ทำให้ผู้อื่นได้เห็นความสามารถของเรา ได้พัฒนาทักษะการทำงานสาธารณะในสังคม มีทักษะที่ถูกต้องด้านภาษาติดตัวไว้ใช้เสมอ”^{๑๔} “เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีกำลังใจทำสิ่งนั้นต่อไป ครอบครัวภาคภูมิใจที่มีบุตรประสบความสำเร็จในการศึกษา สังคมมีต้นแบบที่ดี”^{๑๕}

เช่นเดียวกับ เฉลียว ไตรพิพัฒน์ ได้กล่าวแสดงความคิดเห็น ดังนี้ว่า “นักเรียนที่ประสบความสำเร็จที่สร้างชื่อเสียงต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อประเทศชาติ คนเป็นครูก็ยินดีที่นักเรียนเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข”^{๑๖} “ความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม หากพิจารณาตามหลักพุทธธรรม ความสุขและความภาคภูมิใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่ประกอบกรรมดี ไม่เบียดเบียนกันใคร จึงส่งผลให้มีความสุขและความภาคภูมิใจ”^{๑๗} “สิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญและจัดแสดง ความยินดีต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นของเยาวชนเพราะสิ่งนี้จะเป็แรงขับเคลื่อนที่สำคัญและเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนได้พัฒนาหรือประพฤติปฏิบัติในสิ่งนั้นสืบไป”^{๑๘} และ “เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตั้งใจเรียนของเยาวชน รู้จักครองตน และพ่อแม่สนับสนุน”^{๑๙}

สรุป การได้รับคำชมเชยจากผู้อื่นเมื่อประสบความสำเร็จทางการเรียน ทำให้เยาวชนรู้สึกเห็นถึงคุณค่าของตนเอง ที่ผู้อื่นได้เห็นความสามารถของตน พอใจที่เป็นตัวเอง มีความภูมิใจในความทุ่มเทและได้ความรู้มาพัฒนาทักษะมากขึ้น ได้พัฒนาทักษะการทำงานสาธารณะในสังคม ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ มาประกอบอาชีพ สามารถหางานเลี้ยงดูครอบครัวได้ สามารถทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ และเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีในการดำรงอยู่ในสังคม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาขึ้น เป็น

^{๑๓} สัมภาษณ์ อุติตา เจริญรววัฒนา, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ธัญชนก รัชตพฤษ, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ สุทธิญาณรณ์ จันทร์พงษ์, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ เฉลียว ไตรพิพัฒน์, ผู้อำนวยการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ วิโรจน์ ดิลกชัย, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ชนาพร วทัญญู, หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

อนาคตที่ดีของสังคม เป็นเยาวชนที่เมื่อโตขึ้นไปทำให้ประเทศชาติก้าวหน้า มีความสุขทั้งตนเอง พ่อแม่ ครอบครัวและบุคคลรอบข้าง ก็มีความสุขไปด้วย

๔.๒ ด้านปัญหาและวิธีแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต

หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นการรับมือกับความเป็นจริงของโลกอย่างเท่าทัน ด้วยทางสายกลาง ใช้ชีวิตระมัดระวัง มีศีลเป็นกรอบป้องกันความทุกข์ที่เกิด หากทุกคนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ก็จะสามารถอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุขและเกิดสังคมที่ดีงามต่อไป

๔.๒.๑ การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต

การพัฒนาชีวิตด้วยการมองโลกในลักษณะที่เป็นคุณ มีประโยชน์ เป็นความสุขนั้น เป็นมุมมองลักษณะที่มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตได้ สำหรับเยาวชน การที่จะพัฒนาให้เข้าถึงหลักสัจธรรมนั้น ต้องใช้วิธีการที่จะทำให้เห็นประโยชน์เสียก่อน จึงจะทำให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอนได้ เมื่อความสุขที่เป็นผลจากการปฏิบัติได้ประจักษ์กับตนเองแล้ว ย่อมมีจิตใจน้อมไปในธรรมได้โดยไมยาก ดังนั้น แนวทางการนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสุข ไปพัฒนาชีวิตจึงมีรายละเอียดตามหัวข้อธรรม ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑.๑ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักศีล ๕

คนมีศีลธรรม ได้แก่ มีมนุษยธรรม ซึ่งจัดเป็นอารยชน พึงตั้งอยู่ในคุณสมบัติ กล่าวคืออย่างต่ำมีศีล ๕ ทำคนให้เจริญขึ้นพร้อม ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ การประพฤติตามหลักศีล ๕ ได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลธรรม ได้แก่ ละเว้นจากการฆ่า การสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย (เว้นจากปาณาติบาต) ละเว้นจากการลักขโมยเบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (เว้นจากอทินนาทาน) ละเว้นการประพฤติผิดในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูลของเขาให้สับสน (เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร) ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขเขาด้วยวาจา (เว้นจากมุสาวาท) และไม่เสพเครื่องดองของมึนเมาสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาทมัวเมา ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุ แม้อย่างน้อยก็เป็นผู้คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้ร่วมสังคม (เว้นจากสุราเมรัย)^{๒๐} ฉะนั้น ศีล จึงทำให้สังคมประสบกับความสงบสุข มีความเกื้อกูลกันดังตัวอย่างต่อไปนี้

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ศาสนาและเยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม ๒๕๓๙), หน้า ๕๖.

๑. มีศีลก็เย็นใจ ขาดศีลก็ร้อนใจ เมื่อบุคคลพัฒนาตนให้ดำรงอยู่ในศีล ๕ ประการ แล้ว ย่อมได้อานิสงส์เป็นเอนก มีความไม่เดือดร้อนใจ ไม่ทุกข์ใจ เกิดความสงบสุขแก่สังคม เป็นต้น ดังนี้พิจารณาให้ดี คนที่มีศีลอยู่ในตัว ไม่เบียดเบียนรังแกใคร ไม่ล้างผลาญชีวิตของผู้อื่น ไปที่ไหน ๆ ก็ได้รับความปลอดภัย ไม่มีเวร ไม่มีผู้ประทุษร้าย ไม่มีผู้มุ่งทำลาย ย่อมดำรงชีพอยู่ได้อย่างสงบสุข คนที่ไม่ลักทรัพย์ ไม่ปล้น ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ก็ไม่ต้องเดือดร้อนหรือหวั่นวิตกว่า จะถูกจับกุมคุมขัง หรือ ถูกลงโทษ คนที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ทำให้เกิดความเสียหายทางเพศทางประเวณี ก็ไม่ต้องหวาดหวั่นชัวญหาย เพราะเกรงจะถูกล้างแค้น เนื่องจากไม่ได้ก่อกรรมทำเข็ญไว้กับผู้ใด ผู้ที่ไม่พูดเท็จ ไม่ได้หลอกลวงคนอื่น ก็อยู่ได้อย่างสงบ ไม่ต้องกังวลว่าจะถูกผู้ใดใครผู้หนึ่งมาฆ่าปิดปาก หรือ ชำระหนี้แค้น คนที่มีปกติสำรวมระวังตน ไม่ทำชั่วทางกาย ไม่พูดชั่วทางวาจา เนื่องจากมีสติระวังตนอยู่เป็น นิตยความผิตความชั่วที่จะเกิดจากตัวก็ไม่มี ปัญหาความทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่นก็ไม่เกิดขึ้นได้^{๒๑}

๒. คนมีศีลเป็นคนมีเมตตา บุคคลพึงรักษากาย วาจาของตนให้ดำรง มั่นในศีล แล้ว บำเพ็ญตนให้ประกอบด้วยจิตอันเมตตาต่อมวลมนุษยและสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลก ให้อยู่กันอย่าง สันติสุข ปราศจากความรุนแรง ประทุษร้ายต่อกัน โลกจึงจะถาวรมั่นคงอยู่ได้ยาวนาน ผู้มีธรรมประจำ ใจ มีเมตตา มีความปรารถนาดีรักใคร่ต่อคนอื่น ยืนไมตรีเป็นมิตรกับคนทุกคน กับสัตว์ทุกชนิด แม้แต่ ความคิดล้างผลาญที่จะเกิดขึ้นในใจก็ไม่มี ย่อมประกันได้เลยว่า จะหาผู้มุ่งทำลายได้ยาก ท่านจึงสอน ว่า เมตตา เป็นธรรมค้ำจุนโลก^{๒๒} นั้นหมายความว่า โลกจะยังยืนอยู่ได้ และวัฒนาถาวรมั่นคงตลอดไป ก็เพราะทุกฝ่ายได้มีเมตตาต่อกัน และข้อเกี่ยวเนื่อง คือ การดำรงชีวิต มิได้ด้วยการประกอบอาชีพ คือ การทำงานเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ถ้าการงานเป็นสัมมาชีพ คือ ไม่ทุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่เป็นไปเพื่อทำลายตนและทำลายคนอื่น ก็นับว่าเป็นอาชีพที่ดี ส่งเสริมให้การดำรงชีวิตดำเนินไป อย่างสะดวกและปลอดภัย^{๒๓}

๓. ศีลมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้มนุษย์แตกต่างไป จากสัตว์โลกชนิดอื่น เพราะกฎเกณฑ์ทางสังคมต้องมีศีลเป็นพื้นฐานจึงดำรงอยู่ได้ แต่ในสังคมของ มวลมนุษยมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม คือ การให้เกียรติไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แตกต่าง จากสัตว์ดิรัจฉานที่ไม่ได้พัฒนาการในส่วนนี้เห็นได้จากการสืบพันธุ์ การใช้พลังกำลังเป็นเครื่องตัดสิน ไม่ได้คำนึงถึงกฎถึงเกณฑ์ คือ ระเบียบ ไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรม ดำเนินตามความชอบใจ ความจริงใจ

^{๒๑} สมาน สุเมธ , “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ”, รายงานวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^{๒๒} ตูรายละเอียดยใน ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๗/๓๗๒-๓๗๔.

^{๒๓} สมาน สุเมธ, “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ”, รายงานวิจัย, หน้า ๙.

ต่อกันย่อมหาไม่ได้ เกิดปัญหาขึ้นมาไม่ต้องใช้สติปัญญาเข้ามาแก้ไข การสร้างกฎสร้างระเบียบ ไม่ต้องพูดถึง เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงได้ชื่อว่า สัตว์ดิรัจฉาน คือ ผู้ขวางโลก

๔. ศิลทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเกิดความสุข ทั้งในระดับส่วนตนเองและระดับ ส่วนรวม ครอบครัว ประเทศชาติบ้านเมือง แม้คฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ต้องมีศิลปะเป็นหลักสำคัญ เป็นหลักประกันการบรรพชา อุปสมบทของตน ถ้าขาดศิลปะก็ไร้ความดีและไม่เป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนา อีกด้วย ในสังคมของมนุษย์ผู้มีความเจริญแล้ว ยังรักษาสัจจะที่ให้ไว้แก่กันและกันไว้ มีระเบียบข้อตกลงไว้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายหรือร่วมกัน เพื่อการอยู่อย่างสงบสุขร่วมกัน ใน ขณะเดียวกันก็อบรมเสริมแต่งให้สติปัญญา ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้นตามลำดับ เนื่องจากโลกมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ทำให้มวลมนุษยมีความรู้ความฉลาด สามารถ ประคับประคองประชากรของโลกให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ โดยปราศจากการเบียดเบียนข่มเหงรังแกกัน แต่ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันไป เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็ช่วยกันหาวิธีแก้ไขให้ลุล่วงผ่านไปด้วยดี แต่ทั้งนี้ทุกสังคมจะต้องยึดในหลักศีลธรรมของศาสนา หากละเว้น คือ ละเมิดศีลธรรมแล้ว ประเทศชาติ และมวลมนุษยในโลกนี้ ก็จะพบกับความวิบัติฉิบหายในที่สุด

๕. ศิลช่วยให้เกิดคุณความดีอย่างอื่น เมื่อดำรงตนอยู่ในศิลปะประพฤติตนตามแนวทางทางพระพุทธศาสนา ไม่ล่วงเกินชีวิต ทรัพย์สิน คนรัก ไม่หลอกลวง ไม่ดื่มสิ่งเสพติดให้โทษ เว้นกรรมชั่วทั้งปวงได้ ย่อมเพียงพอสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานในระดับชาวบ้าน สำหรับประชาชนทั่วไป ทุกชาติ ทุกศาสนาในโลกนี้ การรักษาศิล ปฏิบัติธรรมอยู่โดยปกติแล้ว นับตั้งแต่เวลาที่ตื่นขึ้นมา ทำการงานด้วยกาย พูดด้วยวาจาและคิดด้วยใจต้องใช้สติปัญญาอย่างมากบ้าง น้อยบ้างตามความสามารถของตน แม้แต่การงดเว้นจากการทำความชั่ว สวรรค์ระวังไม่พูดโกหก หลอกลวงข่มขู่จิตใจไม่ให้นึกคิดในทางละโมภโลภมาก ไม่คิดเบียดเบียน มุ่งร้ายคนอื่น ก็จัดว่าเป็นผู้มีศีล มีธรรมในระดับชาวบ้าน และถือว่าเป็นศีลเป็นธรรมที่บริสุทธิ์สะอาด ไม่ต้องปรุงแต่งอะไรมากมาย แต่ข้อสำคัญจะเป็นศีลเป็นธรรมอย่างแท้จริง จะต้องรู้บาปบุญคุณโทษ เห็นโทษ เพราะการประพฤติชั่ว เห็นอานิสงส์เพราะการประพฤติดีกำกับอยู่ด้วย จึงจะถูกต้อง^{๒๔}

สรุป การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักศีล ๕ ศีล ๕ ทำคนให้เจริญขึ้นพร้อม ทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ การประพฤติตามหลักศีล ๕ ได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลธรรม ได้แก่ ละเว้นจากการฆ่า การสังหาร ไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย (เว้นจากปาณาติบาต) ละเว้นจากการลักขโมยเบียดบังแย่งชิง ไม่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (เว้นจากอทินนาทาน) ละเว้นการประพฤติผิดในกาม ไม่ประทุษร้ายต่อของรักของหวงแหน อันเป็นการทำลายเกียรติภูมิและจิตใจ ตลอดจนทำวงศ์ตระกูล

^{๒๔} สมาน สุเมธ, “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ”, รายงานวิจัย, หน้า ๑๙.

ของเขาให้สับสน (เว้นจากกาเมสุมิฉณาจาร) ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง ไม่ประทุษร้ายเขาหรือประโยชน์สุขเขาด้วยวาจา (เว้นจากมสุสาวาท) และไม่เสพเครื่องดองของมีเมาสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท ก่อความเสียหายผิดพลาดเพราะขาดสติ (เว้นจากสุราเมรัย) ศีล จึงทำให้สังคมประสบกับความสงบสุข มีความเกื้อกูลกัน ดังนี้ มีศีลก็เย็นใจ ขาดศีลก็ร้อนใจ คนมีศีลเป็นคนมีเมตตา ศีลมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ โลกชนิดอื่น ทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเกิดความสุข ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ครอบครัว ประเทศชาติ ทั้งยังช่วยให้เกิดคุณความดีอย่างอื่น เมื่อดำรงตนอยู่ในศีลประพฤติดนตาม แนวทางทางพระพุทธศาสนา ไม่ล่วงเกินชีวิต ทรัพย์สิน คนรัก ไม่หลอกลวง ไม่ดื่มสิ่งเสพติดให้โทษ เว้นกรรมชั่วทั้งปวงได้ ย่อมเพียงพอสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐาน

๔.๒.๑.๒ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักอิทธิบาท ๔

แนวทางการนำหลัก อิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต อิทธิบาท ๔ เป็นหลักที่เกื้อหนุนให้ถึงความสำเร็จตามความมุ่งหมาย คือ มีความพอใจในการดำเนินชีวิต เริ่มจาก ฉันทะคือ ความเชื่อมั่นศรัทธา หากเรามีความศรัทธากับสิ่งต่าง ๆ ใด ๆ แล้ว ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียรเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จหากเรามีความมุ่งมั่นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วคิดว่าทำแล้วสำเร็จก็สามารถไปถึงเป้าหมายได้ไม่ยาก จิตตะ มีจิตที่ที่จดจ่อต่อความสำเร็จ คิดดี ทำดี มุ่งมั่น เป็นการฝึกจิตให้เข้มแข็ง วิมังสา การนำทั้ง ๓ สิ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ มาทบทวนและลงมือทำ ความสำเร็จอย่างมีคุณภาพก็จะอยู่แค่เอื้อม และยังเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

สรุป แนวทางการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นหลักที่เกื้อหนุนให้ถึงความสำเร็จ ได้แก่ ฉันทะ คือ มีความเชื่อมั่นศรัทธา ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียร คือการทำงานด้วยความขยันอดทนก็สามารถไปถึงเป้าหมายได้ไม่ยาก จิตตะ มีจิตที่ที่จดจ่อต่อความสำเร็จคิดดีทำดีมุ่งมั่นเป็นการฝึกจิตให้เข้มแข็ง วิมังสา การนำทั้ง ๓ สิ่งนำมาทบทวนและปรับปรุงแก้ไขทำให้สิ่งที่ทำมีคุณภาพดี ประสบความสำเร็จในชีวิต

๔.๒.๑.๓ การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยหลักมงคล ๓๘ ประการ (มงคลที่ ๑-๓๐)

มงคลหมู่ที่ ๑ ฝึกให้เป็นคนดี ได้แก่ มงคลที่ ๑ ไม่คบคนพาล มงคลที่ ๒ คบบัณฑิต และ มงคลที่ ๓ บูชาบุคคลที่ควรบูชา

นิสัยของคนเราจะมาจากสิ่งแวดล้อม คนรอบตัว เราคบกับคนอย่างไร บุชายกย่องใคร มักจะมีพฤติกรรมเอนเอียงไปทางนั้น ฉะนั้นผู้ที่ต้องการเป็นคนดีจึงต้อง (๑) ไม่คบคนพาล เป็นการ

ป้องกันให้นิสัยไม่ดี ความเห็นผิดทั้งหลายจากคนพาลมาติดต่อเราเข้า และป้องกันไม่ให้คนพาลกลั่นแกล้งทำร้ายด้วย (๒) คบบัณฑิต เพื่อถ่ายทอดเอานิสัยดีๆ คุณธรรมต่างๆ มาสู่ตัวเรา (๓) บุษาบุคคลที่ควรบูชา เพื่อประดับประดาองค์นิสัยที่ดีในตัวให้เจริญขึ้น เพราะบุคคลที่ควรบูชาเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจเราได้

มงคลหมู่ที่ ๒ สร้างความพร้อมในการฝึกตัวเอง ได้แก่ มงคลที่ ๔ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม มงคลที่ ๕ มีบุญวาสนามาก่อน และมงคลที่ ๖ การตั้งตนชอบ

ปัจจัยในการฝึกตนเองให้ได้ดั่งนั้น ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (๑) ต้องอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม รู้จักเลือกและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้พอเหมาะแก่ตน ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่อำนวยแล้วก็ยากจะเอาดีได้ แต่ถ้าสิ่งแวดล้อมดี ก็มีโอกาสเจริญก้าวหน้าได้มาก รอบๆ ตัวมีแต่คนดีก็มีโอกาสเป็นคนดีถ่ายทอดคุณธรรมจากท่านได้สะดวก ฝึกตัวเองได้ง่าย (๒) ต้องมีบุญวาสนามาก่อน คือสร้างบุญมาตั้งแต่บุญเก่า บุญใหม่ บุญเก่าดีทำให้เป็นคนร่างกายแข็งแรง สติปัญญาเฉลียวฉลาด ทำการใดก็ก้าวหน้าได้เร็วกว่าผู้อื่น บุญใหม่ที่ทำ คือการตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร หมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาก็จะคอยหนุนอีกชั้นหนึ่ง ใครที่บุญเก่ามีแต่บุญใหม่ไม่ยอมทำ เช่น ฉลาดแต่เกียจคร้านก็มีโอกาสพลาดได้เหมือนกัน ถ้าบุญเก๋าน้อยแต่ชวนชวชาญสร้างบุญใหม่ เช่น ปัญญาปานกลางแต่ขยัน ก็เอาตัวรอดก้าวหน้าได้ (๓) ต้องตั้งตนชอบ คือ มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง ต้องมีเป้าหมายว่าจะตั้งฐานะให้ได้โดยอาชีพที่สุจริต ไม่เป็นคนโลเล ปล่อยตัวไปตามดวง คนที่ตั้งตนชอบมีเป้าหมายที่ถูกต้อง จะชวนชวชาญหาความรู้ ฝึกฝีมืออะไรก็ทำไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อมีเป้าหมายย่อมมีความกระตือรือร้นทุ่มเทพลังความสามารถของตนเพื่อฝึกตัวเองให้บรรลุเป้าหมายนั้นได้อย่างเต็มที่

มงคลหมู่ที่ ๓ ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ ได้แก่ มงคลที่ ๗ เป็นพหูสูต มงคลที่ ๘ มีในศิลปะ มงคลที่ ๙ มีวินัย และมงคลที่ ๑๐ มีวาจาสุภาสิต

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ เพราะสามารถฝึกตนให้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้ คนที่มีประโยชน์ที่สังคมต้องการ ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (๑) ต้องไม่เป็นคนโง่ เราจึงต้องฝึกตนเองให้เป็นพหูสูต ใฝ่หาความรู้ “ฉลาดรู้” (๒) ต้องเป็นคนชนิดความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด มีความรู้แต่ทำอะไรไม่ได้ ทำไม่เป็น เราจึงต้องฝึกตนเองให้มีศิลปะ ทำได้ ทำเป็น สามารถนำเอาความรู้มาใช้งานได้จริงๆ “ฉลาดทำ” (๓) ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตนเอง จึงต้องฝึกตนเองให้เป็นคนมีวินัย เคารพต่อกฎระเบียบของหมู่คณะและวินัยของตนเอง รู้จักควบคุมตนเองให้นำความรู้ความสามารถไปใช้ในทางที่ถูก “ฉลาดใช้” (๔) ต้องไม่เป็นคนปากเปราะ พูดจาไม่เข้าหูคน จึงต้องฝึกตนเองให้มีวาจาสุภาสิต รู้จักควบคุมวาจา “พูดเป็น”

มงคลหมู่ที่ ๔ บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ได้แก่ มงคลที่ ๑๑ บำรุงบิดามารดา มงคลที่ ๑๒ สงเคราะห์บุตร มงคลที่ ๑๓ สงเคราะห์ภรรยา (สามี) และมงคลที่ ๑๔ ทำงานไม่ให้ค้างค้ำ

ผู้ที่จะมีครอบครัวดีและมั่นคงมีความสุขได้นั้น ต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑) บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติให้ท่านได้รับความสุขสบาย (๒) เลี้ยงดูบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี (๓) สงเคราะห์ภรรยา (สามี) สามีภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติตัวต่อกัน เคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน นี่จะเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็น (๔) ทำงานไม่คั่งค้าง ทำงานให้สำเร็จด้วยความพยายามและตั้งใจไม่เกียจคร้าน ทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข

มงคลหมู่ที่ ๕ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ได้แก่ มงคลที่ ๑๕ บำเพ็ญทาน มงคลที่ ๑๖ ประพฤติธรรม มงคลที่ ๑๗ สงเคราะห์ญาติ และมงคลที่ ๑๘ ทำงานที่ไม่มีโทษ

นอกจากการทำให้ครอบครัวของเรามีความสุข มีฐานะมั่นคงแล้ว ทุกคนยังมีหน้าที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือส่วนรวมด้วย โดย (๑) บำเพ็ญทาน คือ การให้ รู้จักสละทรัพย์สิ่งของที่เหมาะสมของตนแก่ผู้ที่สมควรได้รับ เป็นการกำจัดความตระหนี่ สร้างสมบุญกุศล ทำให้ใจของเราสูงขึ้น และเป็นการสร้างสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ (๒) ประพฤติธรรม การประพฤติธรรมจะทำให้การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมสมบูรณ์ คือ การปฏิบัติตามกุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดนินทา ไม่พูดปด ฯลฯ ทำให้เกิดความยับยั้งชั่งใจในการทำชั่ว (๓) สงเคราะห์ญาติ คือ ช่วยเหลือทั้งญาติสายโลหิตเดียวกันและผู้รู้จักคุ้นเคยกัน เป็นการสร้างเสริมความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นของสังคมให้เกิดขึ้น (๔) ทำงานที่ไม่มีโทษ หมายถึงทำงานที่มีประโยชน์ คือ ทำงานสุจริตที่ไม่เป็นเหตุให้ทั้งตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน งานสาธารณกุศล งานสาธารณประโยชน์ งานสังคมสงเคราะห์ต่าง ๆ

มงคลหมู่ที่ ๖ ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม ได้แก่ มงคลที่ ๑๙ จดเว้นบาป มงคลที่ ๒๐ สรรวมจากการต็มน้ำเมา และมงคลที่ ๒๑ ไม่ประมาทในธรรม

ในการเตรียมปรับสภาพใจให้พร้อม เพื่อฝึกใจให้มีคุณธรรมมากขึ้น มีกิเลสเบาบางลงตามลำดับนั้น ต้องปฏิบัติ ดังนี้ (๑) จดเว้นบาป คนที่ยังทำบาปสารพัดอยู่ ไม่มีทางจะฝึกใจได้เลย เพราะบาปนั้นจะทำให้ใจเสียคุณภาพ รองรับธรรมะไม่ได้ ดังนั้นผู้ต้องการฝึกใจอะไรที่เป็นความชั่วทำแล้วทำให้ใจเศร้าหมองก็ควรละเว้นจากการกระทำนั้น (๒) สรรวมจากการต็มน้ำเมา เพราะของมีนเมา สิ่งเสพติดทั้งหลายทำให้ขาดสติ ใจที่ขาดสติไม่สามารถฝึกได้ (๓) ไม่ประมาทในธรรม ผู้ที่ประมาทมักปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม คิดแต่ว่าไม่เป็นไร ยังอายุน้อย ร่างกายยังแข็งแรง เขาเหล่านี้เมาแล้วในความเป็นหนุ่มเป็นสาว ในความไม่มีโรค ในความคิดว่ายังไม่ตาย จึงไม่ยอมทำความดี ส่วนผู้ที่ไม่ประมาทในธรรมจะคิดเสมอว่า คนเราจะป่วยเมื่อไร จะตายเมื่อไรไม่มีใครรู้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรประมาท รับผิดชอบต่อชีวิตสร้างบุญสร้างกุศล ตั้งใจฝึกตนเอง ซึ่งใจของคนอย่างนี้ จะมีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะรับการฝึก กุศลธรรมทั้งหลายสามารถเจริญขึ้นได้โดยง่าย

มงคลหมู่ที่ ๗ การแสวงหาธรรมเบื้องต้นใส่ตัว ได้แก่ มงคลที่ ๒๒ มีความเคารพ มงคลที่ ๒๓ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มงคลที่ ๒๔ มีความสันโดษ มงคลที่ ๒๕ มีความกตัญญู และมงคลที่ ๒๖ พังธรรมตามกาล

ผู้ที่แสวงหาธรรมใส่ตัวได้ จำเป็นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (๑) มีความเคารพ รู้และตระหนักถึงคุณความดีที่มีอยู่จริงของผู้อื่น คนที่ไม่มีความเคารพเป็นคนที่มองผู้อื่นว่าไม่มีอะไรดี เลวไปหมด เลยไม่สามารถหาธรรมใส่ตัวได้ เพราะเมื่อมองไม่เห็นข้อดีของใครแล้วก็เลยไม่รู้ว่าจะไปเอาธรรมจากใคร (๒) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อวดดีถือดี ไม่แบ่ง ไม่ยโสโอหัง รู้จักค่าของตนเองตรงตามความเป็นจริง พร้อมทั้งจะน้อมตัวลงรับเอาคุณความดีจากผู้อื่นมาใส่ตัวได้ คนที่ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตนมักคิดว่าตนเองเก่งกว่า ดีกว่าผู้อื่นก็เลยรับคุณธรรมของใครไม่ได้ มหาสมุทรเป็นที่รวมของน้ำได้เพราะอยู่ต่ำกว่าแม่น้ำ เมื่อใดมหาสมุทรยกตัวสูงขึ้นน้ำก็จะไหลย้อนกลับ รับน้ำไม่ได้อีกต่อไป คนเราก็เช่นกันถ้าขาดความอ่อนน้อมถ่อมตนอวดแบ่ง ยกใจตนขึ้นสูงกว่าแล้วก็จะรับเอาคุณธรรมจากใครไม่ได้ (๓) มีความสันโดษ เป็นคนรู้จักพอ รู้จักประมาณกับของๆ ตน ทำจิตให้สงบสามารถรองรับคุณธรรมได้เต็มที่ คนที่ขาดสันโดษใจจะเต็มไปด้วยความเร่าร้อน กระทบกระเทือน กระทบอยากได้ไม่รู้จักอึด ซึ่งใจของคนชนิดนี้ไม่สามารถรองรับธรรมได้ (๔) มีความกตัญญู ใครเคยทำคุณอะไรไว้ให้ก็ตระหนักซาบซึ้งถึงบุญคุณพยายามหาทางตอบแทน ทำให้เป็นคนน่ารัก น่ารักเอ็นดู น่านับถือ ก่อให้เกิดความเมตตารักใคร่จากผู้อื่น (๕) พังธรรมตามกาล การพังธรรมจากผู้ทรงคุณธรรมในทุกๆ โอกาสที่มี และน้อมเอาธรรมะนั้นมาเป็นกระจกส่องใจเรา ให้เห็นว่าเรามีคุณธรรมมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องตรงไหนจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่องสันโดษนั้นไม่ได้สอนให้คนเกียจคร้าน ท้อถอย ไม่ทำงาน เป็นภัยต่อความเจริญก้าวหน้า ตรงกันข้ามมงคลข้อนี้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าถ้าแต่ละคนรู้จักสถานภาพของตนเอง สำนึกในฐานะความสามารถ และความมีคุณธรรมของตนอยู่เสมอแล้วความมีสันโดษจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ทำให้ทุกคนพอใจกับของของตน พอใจกับของที่ตนได้มา และพอใจกับของที่สมควรแก่ตน จะไม่มีการเบียดเบียน แกร่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยา ให้อายปายสืมือโกงกัน ฯลฯ กล่าวได้ว่าสันโดษเป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความเจริญสุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมประเทศชาติ

มงคลหมู่ที่ ๘ การแสวงหาธรรมเบื้องต้นสูงใส่ตัวให้เต็มที่ ได้แก่ มงคลที่ ๒๗ มีความอดทน มงคลที่ ๒๘ เป็นผู้ว่าง่าย มงคลที่ ๒๙ เห็นสมณะ และมงคลที่ ๓๐ สนทนาธรรมตามกาล

เมื่อเราฝึกจนได้คุณธรรมเบื้องต้นแล้ว ก็ฝึกคุณธรรมเบื้องต้นสูงต่อไป โดยปฏิบัติ ดังนี้ (๑) มีความอดทน คือ ทนต่ออำนาจของกิเลสสารพัดอย่าง เช่น ความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทนร้อนหนาว ทนความเย้ายวนต่างๆ ทนต่อความยากลำบาก (๒) เป็นผู้ว่าง่าย สามารถ

อดทนต่อคำสั่งสอนได้ ปฏิบัติตามได้โดยเต็มใจไม่ดื้อรั้น (๓) เห็นสมณะ สมณะเป็นผู้สงบกาย สงบวาจา สงบใจ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นตัวอย่างที่ดีทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากปฏิบัติตาม (๔) สนทนธรรมตามกาล เป็นการพูดคุยธรรมะในสิ่งที่ฟังมาแล้วไม่เข้าใจยิ่งขึ้น เป็นการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ เป็นกุศล และทำให้มีสติปัญญาดี^{๒๕}

สรุป นิสัยของคนเราจะมาจากสิ่งแวดล้อม คนรอบตัว เราคบกับคนอย่างไร บุชายยกย่องใคร มักจะมีพฤติกรรมเอนเอียงไปทางนั้น ปัจจัยในการฝึกตนเองให้ได้ดั่งนั้น ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ขยันหมั่นเพียร หมั่นทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา มีเป้าหมายชีวิตที่ถูกต้อง มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ เพราะสามารถฝึกตนให้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคมได้ คนที่มีประโยชน์ที่สังคมต้องการ ต้อง “ฉลาดรู้” “ฉลาดทำ” “ฉลาดใช้” “พูดเป็น” สร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้นทำงานสุจริตที่ไม่เป็นเหตุให้ทั้งตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนให้สำเร็จด้วยความพยายามและตั้งใจไม่เกียจคร้าน ทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข

การงดเว้นบาป การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา เพราะของมีนเมา สิ่งเสพติดทั้งหลายทำให้ขาดสติ การไม่ประมาทในธรรม เป็นการเตรียมปรับสภาพใจให้พร้อมเพื่อฝึกใจให้มีคุณธรรมมากขึ้น

การแสวงหาธรรมะใส่ตัวโดยต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีความเคารพ รู้และตระหนักถึงคุณค่าความดีที่มีอยู่จริงของผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อวดดีอวดดี พร้อมที่จะน้อมตัวลงรับเอาคุณความดีจากผู้อื่นมาใส่ตัวได้ มีความสันโดษ พอใจกับของของตน พอใจกับของที่ตนได้มา และพอใจกับของที่สมควรแก่ตน จะไม่มีการเบียดเบียน แกร่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยา ให้อายปายสื้นอโก่งกัน ฯลฯ กล่าวได้ว่าสันโดษเป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความเจริญสุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัวและสังคมประเทศชาติ มีความกตัญญู ฟังธรรมตามกาล การฟังธรรมจากผู้ทรงคุณธรรมในทุกๆ โอกาสที่มี และน้อมเอาธรรมะนั้นมาเป็นกระจกส่องใจเรา ให้เห็นว่าเรามีคุณธรรมมากน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องตรงไหนจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น มีความอดทน คือ ทนต่ออำนาจของกิเลสสารพัดอย่าง เป็นผู้ว่าง่าย ปฏิบัติตามได้โดยเต็มใจไม่ดื้อรั้น เห็นสมณะ สมณะเป็นผู้สงบกาย สงบวาจา สงบใจ เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นตัวอย่างที่ดีทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากปฏิบัติตาม สนทนธรรมตามกาล เป็นการพูดคุยธรรมะในสิ่งที่ฟังมาแล้วไม่เข้าใจยิ่งขึ้น เป็นการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ เป็นกุศล และทำให้มีสติปัญญาดี

เห็นได้ว่ามงคลชีวิต ๓๘ ประการ เป็นหลักธรรมคำสอนที่ถือได้ว่าเป็นเครื่องที่ยึดเหนี่ยวและเป็นที่ยึดทางใจให้กับพุทธศาสนิกชนทุกคน ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบแผนและแนวทางในการดำรงชีวิต

^{๒๕} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท” อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นางแจ่ง ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีเอ็นเค บั๊คส์ จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๓๒๓-๓๓๕.

อย่างถูกต้องและมีความสุข เป็นคุณธรรมที่หากยึดปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุขความเจริญ

๔.๒.๒ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับเยาวชนในการดำเนินชีวิตและวิธีการแก้ไขปัญหา

๔.๒.๒.๑ ปัญหาด้านการใช้ความรุนแรง จากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง ภัศรา คำม้น กล่าวว่า จากปัญหาเรื่องการตบตีกันในห้องเรียนนั้น เป็นปัญหาในสังคมยุคใหม่ที่คิดว่าการใช้กำลังจะทำให้ทุกอย่างดีขึ้น สามารถเป็นผู้นำสร้างกลุ่มอิทธิพลในห้องเรียน โดยจะมีหัวใจที่ซึ่งคอยให้การสนับสนุนเรื่องการตีการตบกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นที่ผิดคิดว่าตนเองเก่ง เป็นผู้นำที่ไม่มีใครมาล้ำยุง และสามารถทำอะไรก็ได้ จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ตนได้นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยนำเวลามาใช้ประโยชน์ไม่เข้าไปมั่วสุมกับกลุ่มที่เป็นอันตรายคอยหาเรื่องคนอื่น โดยใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน แบ่งเบาราชการของพ่อแม่ และเมื่อรับมอบหมายงานต้องทำให้มีคุณภาพเสร็จตรงตามเวลา ให้ความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายทำให้งานรวดเร็วเสร็จสมบูรณ์^{๒๖} ชัยวัฒน์ สาริวัฒน์ กล่าวว่า ปัญหาต่างๆของวัยรุ่นโดยเฉพาะการรังแกกันการตบตีกันการใช้ความรุนแรงกลายเป็นทางออกที่ได้รับความนิยมสำหรับวัยรุ่น เพราะทำให้สะดวกและเห็นผลได้เร็วโดยทั่วไปแล้วการใช้ความรุนแรงเป็นทางออกของคนป่าเถื่อน ด้อยการศึกษาซึ่งทุกคนก็เห็นด้วยและมักจะพูดกันบ่อย ๆ ว่า คนที่มีการศึกษาจะใช้ความคิดมากกว่ากำลัง ทำให้กลุ่มวัยรุ่นมีการกระทำของคนที่ไม่มีความอดทนและการยับยั้งชั่งใจ เพราะการขาดความรักความเอาใจใส่จากครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรม สั่งสอนลูก ๆ เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อหาเงินมาให้เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือน วัยรุ่นจึงหันไปพึ่งยาเสพติด เพราะหลงเชื่อว่าเป็นทางออกที่ดีที่ทำให้ลืมความทุกข์ซึ่งตนและครอบครัวประสบอยู่และส่งผลทำให้ไม่สามารถควบคุมสติจนบางครั้งเกิดการทะเลาะวิวาท ส่วนตนเองนั้น มีการเข้าวัดไปช่วยทำกิจกรรมให้กับทางวัด ทำให้ได้ทราบถึงการทำบุญ การรักษาศีล ทำให้จิตใจผ่องใส ไม่วุ่นกับเรื่องยาเสพติดรวมถึงต้องช่วยดูแลผู้ปกครองทำงานจึงไม่มีเวลาไปมั่วสุมกับเพื่อน^{๒๗}

ความรุนแรงที่เกิดโดยวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง ๑๐ – ๒๔ ปี เป็นความรุนแรงที่เห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่มีความรุนแรงมากจนถึงขั้นเสียชีวิต และไม่ถึงแก่ชีวิต เช่น การต่อสู้ใจกัน การข่มขืน การทำลายสิ่งของรูปแบบของการใช้ความรุนแรงตั้งแต่ใช้อวัยวะของร่างกาย เช่น การใช้มือต่อยตี ใช้เท้าเตะถีบ หรือใช้อาวุธ เช่น ไม้ มีด ไปจนถึงการใช้ปืน จึงเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการตายก่อนวัยอันสมควร การบาดเจ็บ และไร้ความสามารถ ความรุนแรงในวัยรุ่นไม่ได้สร้างความเสียหายเฉพาะกับเหยื่อ ที่ถูกใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อถึง ครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย วิโรจน์ ดิลกชัย

^{๒๖} สัมภาษณ์ ภัศรา คำม้น, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ สาริวัฒน์, นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารทั่วไป ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงว่า “การปฏิบัติตาม ศีลข้อ ๑ หากปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัดจะส่งผลต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่งและจะมีความสุขทางใจ ไม่ฆ่าสัตว์ เป็นเรื่องดีที่ทุกคนทำได้ ถ้าทุกมีใจเมตตาจะทำให้ละเว้นได้ความใจร้อนโหดเหี้ยมจะลดลง เมื่อเราไม่ไป ทำร้ายเขา เขาก็จะไม่มาทำร้ายเรา ถ้าละเว้นได้ปัญหาในโลกจะไม่มี จิตใจจะสงบเมตตา โลกก็จะสงบ เป็นพื้นฐานเรื่องการทำงานชอบจากมรรคมีองค์ ๘ ถ้าไม่เบียดเบียนใครจิตก็สงบ ถึงคนอื่นไม่รู้ เราก็รู้ การกระทำขึ้นอยู่กับเจตนา”^{๒๘} สุพรรณิ โลชัยยะกุล หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ และผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวว่า “ทุกคนต่างก็รักชีวิตและมีคนที่รักและห่วงใยรออยู่ การทำลายชีวิตผู้อื่น ก่อให้เกิดผลกระทบตามมา”^{๒๙} รัตนา ศิริกมลทิพย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กล่าวว่า “การมีเมตตาเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นการให้ความสำคัญของสรรพสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นมา อีกทั้งการฆ่าเป็นการสร้างความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง”^{๓๐} พิจิตต์ ยมหล้า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กล่าวว่า “การไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์และการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตผู้อื่น ทำให้เราสามารถแบ่งแยกคนกับสัตว์ได้ชัดเจน ทำให้ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทำให้สังคมมีเมตตาธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”^{๓๑}

สรุป จากการศึกษาปัญหาด้านการใช้ความรุนแรงพบว่า ในสังคมยุคใหม่เยาวชนมีความคิด ความเชื่อที่ผิด ๆ ที่คิดว่าการใช้กำลังจะทำให้ทุกอย่างดีขึ้น สามารถเป็นผู้นำสร้างกลุ่ม อิทธิพลในโรงเรียน เชื้อมนั้ที่ผิดคิดว่าตนเองเก่ง เป็นผู้นำที่ไม่มีใครมาถ่วง การใช้ความรุนแรง กลายเป็นทางออกที่ได้รับความนิยมสำหรับกลุ่มเยาวชนบางกลุ่มที่ไร้ความอดทนและการยับยั้งชั่งใจ เพราะทำให้สะใจและเห็นผลได้เร็ว เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรม สั่งสอนลูก ๆ เพราะต้องทำงาน แข่งกับเวลา ขาดความรักความเอาใจใส่จากครอบครัว ความรุนแรงในวัยรุ่นไม่ได้สร้างความเสียหาย เฉพาะกับเหยื่อ ที่ถูกใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบไปถึง ครอบครัว เพื่อน และชุมชนด้วย

๔.๒.๒.๒ ปัญหาด้านการลักทรัพย์ จากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง นักเรียน ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง (ไม่สามารถเปิดเผย) อดีตเป็นคนติดเกมซึ่งใช้เวลาอยู่กับการเล่นเกม

^{๒๘} สัมภาษณ์ วิโรจน์ ดิลกชัย, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ สุพรรณิ โลชัยยะกุล, หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและผู้สอน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ รัตนา ศิริกมลทิพย์, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พิจิตต์ ยมหล้า, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

มากกว่าใช้เวลาในการเรียน ทำให้ผลการเรียนลดลง เคยขโมยเงินเพื่อนเพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์เล่นเกม เกิดความเครียดจากครอบครัว เกิดการเบื่อหน่ายการเรียน มีการนอนดึก สุขภาพทรุดโทรม เรียนไม่ทันเพื่อนมีหนี้จากการเล่นเกม จึงต้องมีผู้ปกครองเข้ามาควบคุมพฤติกรรมในการใช้ชีวิต ทำให้หลังจากงดการเล่นเกมกลับเข้ามาสู่การเรียนใหม่มีการแบ่งเวลาและมีการเรียนพิเศษเพิ่ม ชีวิตเปลี่ยนเป็นดีขึ้น สามารถเรียนได้ตามเพื่อนทัน รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น และมีวินัยทำตามกฎที่ตั้งใจไว้ได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ลักขโมย ที่ทำไปรู้สึกผิด และไม่อยากทำอีกเลย^{๓๒} ทักษ์ดนัย จันทรอิน กล่าวว่า ตนไม่เคยลักทรัพย์และขโมยของใครเนื่องจากคุณพ่อและแม่ได้สั่งสอนตนมาตั้งแต่เด็กให้เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่นำของคนอื่นมาเป็นของตัวเอง ซึ่งได้รับการสั่งสอนและได้เข้าวัดกับคุณพ่อคุณแม่เป็นประจำ ปัจจุบันมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีวินัยทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน มีความสุขสบายทางใจ ทางด้านครอบครัวก็มีความสุข ซึ่งหากลักขโมยนั้นเจ้าของเขาจับได้ก็จะถูกจับเกิดปัญหาและความเครียดเกิดความทุกข์ใจ ครอบครัวเดือดร้อน ทุกวันนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีการจัดสรรเวลาให้สอดคล้องกับการเรียน และทำงานบ้านช่วยคุณพ่อและคุณแม่ เพื่อลดภาระของพ่อแม่อีกทาง^{๓๓}

พฤติกรรมต่าง ๆ ของเยาวชนมีหลากหลาย ทั้งปัญหาต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการลักทรัพย์ หนึ่งในปัญหานี้ คือปัญหาการเล่นเกม ทั้งการเล่นแบบเกมถือว่ารุนแรงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาเยาวชนติดเกมแล้วก่อความรุนแรง เช่น ก่อคดีลักทรัพย์ ปล้นทำร้ายร่างกาย มีให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ ปัญหานี้เป็นปัญหาเร่งด่วนที่เยาวชน ครอบครัว และหน่วยงานต่าง ๆ ต้องช่วยกันแก้ปัญหา ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนที่ติดเกมออนไลน์จนก่อคดีความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการลักทรัพย์เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ส่งผลกระทบต่อ เยาวชน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ อนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ว่า “การปฏิบัติตามศีลข้อ ๒ ส่งเสริมให้ทุกคนมีความสุจริต มีความซื่อสัตย์ ทำให้สังคมสงบสุขปราศจากการลักทรัพย์ ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตเมื่อไรโลกก็จะสวยงาม จิตที่ไม่โลภปัญหาจะไม่เกิด ความโลภโกรธหลงทำให้เบียดเบียนกัน บ้านเมืองจะสงบเรียบร้อยถ้าไม่เบียดเบียนกัน ต้องมีคุณธรรมในเรื่องหักห้ามความโลภไม่ให้เกิดขึ้นในใจ”^{๓๔} ปุณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขาฝ่ายวิชาการ กล่าวว่า “ศีลข้อ ๒ เป็นศีลที่ทำให้เราไม่เกิดกิเลสอยากได้ของของผู้อื่น การไม่ลักทรัพย์ถือว่าเป็นการสร้างความสุขให้กับผู้อื่นในทางอ้อม เพราะถ้าใครถูกลักทรัพย์ย่อม

^{๓๒} สัมภาษณ์ นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง (ไม่สามารถเปิดเผยได้), ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายทักษ์ดนัย จันทรอิน, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เกิดความทุกข์”^{๓๕} เบญญาพร ภัทรโยธิน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กล่าวว่า “การลักขโมยเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การเคารพในกรรมสิทธิ์ของกันและกัน ทำให้เรามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น”^{๓๖} ปาริชาติ อุ่นจันทน์ รองหัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารงานวิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวว่า “ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของเรา ไม่ควรยึดเอาเป็นเจ้าของ การพึงพอใจในสิ่งที่มีโดยไม่เบียดเบียนของผู้อื่นและเปรียบเทียบกับผู้อื่น หากปฏิบัติได้จะส่งผลต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่งและจะมีความสุขทางใจ”^{๓๗}

สรุป จากการศึกษาปัญหาด้านการลักทรัพย์พบว่า ปัญหาเด็กและเยาวชนมีปัญหาเรื่องของครอบครัวเป็นหลัก พบว่าผู้ปกครองไม่สามารถดูแลและเอาใจใส่เด็กและเยาวชนทั่วถึงต้องออกไปทำงานโดยไม่ได้นสนใจลูกที่คอยอยู่ ตลอดจน ภูมิหลังของครอบครัวเป็นปัจจัย รวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวทำให้เด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่น จึงมีการเติมเต็มเรื่องเกมออนไลน์ เพื่อชดเชยสิ่งที่ตนเองขาดและไม่ได้รับจากชีวิตจริง หลังจากเล่นเกมมีการเสียเงินจากการเล่นเกมออนไลน์ต้องซื้อของในเกมหากมีการติดมาก ๆ และซื้อของเกินความจำเป็น ไม่มีเงินก็เกิดปัญหาลักทรัพย์ตามมา ซึ่งปัญหาเหล่านี้ปัจจุบันพบมากในกลุ่มเยาวชนในโรงเรียน ซึ่งในอนาคตก็จะเป็นมิถนาซีฟตามมา เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ปัญหาเหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้ในการอบรมสั่งสอนเพื่อให้เยาวชนมีพื้นฐานความรู้ที่จะนำไปเป็นภูมิคุ้มกันในครอบครัวและสังคม การแก้ไขที่ดีที่สุดคือครอบครัวที่มีปัญหาลูกติดเกมออนไลน์จนมีผลกระทบต่างๆ ต้องพยายามประเมินให้ได้ว่าลูกยังมีพฤติกรรมติดเกมอีกหรือไม่ โดยสังเกตจากพฤติกรรมที่บ้านหากมีพฤติกรรมที่เข้าข่ายติดเกมผู้ปกครองต้องรีบแก้ไขโดยด่วนเพราะครอบครัวเป็นตัวแปรที่สำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนหากไม่สามารถแก้ไขได้เอง ควรปรึกษาครู หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความช่วยเหลือ วางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนอย่างจริงจัง เพราะถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มก่อความรุนแรงในสังคมได้

๔.๒.๒.๓ ปัญหาด้านเพศสัมพันธ์ จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทย และผลการวิจัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงและโอกาสที่เยาวชนไทยจะมีเพศสัมพันธ์ได้โดยง่าย

^{๓๕} สัมภาษณ์ ปุณณดา ภูพิชิต, หัวหน้างานห้องสมุดและเลขานุการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ เบญญาพร ภัทรโยธิน, หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ปาริชาติ อุ่นจันทน์, รองหัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารงานวิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ขาดการยั้งคิดอันเนื่องมาจากการเสฟสื่อลามกทางอินเทอร์เน็ตและอารมณ์ความต้องการทางเพศในวัยของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนหญิงเมื่อเสียตัวแล้วก็จะไม่รู้สึถึงคุณค่าของตนเองพร้อมที่จะปล่อยตัวปล่อยใจจนนำไปสู่การขายบริการทางเพศในที่สุดเพื่อแลกกับเงิน นอกจากนี้ค่านิยมของผู้ชายที่ชอบเที่ยวตั้งเดิมที่นิยมไปใช้บริการตามสถานเริงรมย์ สถานที่เปิดกิจการบันเทิง เช่น โรงน้ำชา คาราโอเกะ สถานอาบอบนวด ร้านอาหาร เป็นต้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปเทคโนโลยีการสื่อสารและสื่อสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการติดต่อซื้อขาย การสนทนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการขายบริการทางเพศผ่านทางห้องสนทนาดังกล่าวทำให้ค่านิยมของชายชอบเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปด้วย แถมยังมีเด็กเป็นนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาชื่อดังพ่วงท้ายเพื่อเป็นการยืนยันคุณภาพ ในขณะที่เยาวชนหญิงที่ขายบริการและเป็นนักเรียนนักศึกษาก็สามารถเลือกลูกค้าและสนนราคาได้ตามความพอใจ^{๓๘}

การที่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทำให้สร้างปัญหาให้กับสังคมและทางครอบครัว เพราะจะมีการมีลูกก่อนวัยอันควร พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยที่ยากหัดลงจะสร้างปัญหา ระดับประเทศ กล่าวคือปัญหาสังคมของเด็กคลอดและทิ้งตามสถานที่รับเลี้ยงเด็กกำพร้าซึ่งปัญหาที่มีผลพวงมากจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทั้งสิ้น ชนาพร วทัญญู หัวหน้างานแนะแนว กล่าวว่า “หากเรามีการสอนให้เด็กและเยาวชนให้รู้ในข้อนี้ก็จะทำให้ปัญหาน้อยลง คือ งดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยอันควร หากผู้ปกครองสามารถดูแลและอธิบายเรื่องของเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องรวมถึงครูอาจารย์มีการสั่งสอนและอธิบายถึงภาพใหญ่ให้ได้ว่าถึงปัญหาหลังจากการมีเพศสัมพันธ์และจะเกิดอะไรขึ้นบ้างและมีการเตรียมการป้องกันอย่างไรให้ถูกวิธีรวมถึงสิ่งที่ไม่ถูกต้องและปัญหาที่จะตามมาเหล่านี้ให้กับเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป ”^{๓๙} ภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การไม่ประพฤติผิดในกาม จะไม่เป็นการสร้างปัญหา (ความทุกข์) ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเราหรืออีกฝ่ายหนึ่ง เพราะสังคมเปลี่ยน ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีกว้างไกลและรวดเร็ว เยาวชนเกิดปัญหาการประพฤติผิดในกาม การคบชู้ การท้องก่อนแต่ง การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การติดโรค ทำให้เกิดความเดือดร้อนและเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคม”^{๔๐} รัชพล ลานตวน รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าว

^{๓๘} ดร. สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ “การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นไทยบนสื่ออินเทอร์เน็ต”, วารสารสมาคมผู้วิจัย, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓): ๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ชนาพร วทัญญู, หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์, รองผู้อำนวยการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ว่า “ศีลข้อ ๓ ทำให้คนมีความสำรวมระวังในอินทรีย์ ปลอดภัยจากโรคร้าย ส่งเสริมให้ไม่เกิดอาชีพ ค้ากำไร ค้ามนุษย์ มนุษย์เป็นผู้รู้จักควบคุมความต้องการของตนเอง รู้ถูกผิด รู้อะไรควรไม่ควร ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ มองตามค่านิยมของคนสมัยนี้เป็นค่านิยมธรรมดาที่ครอบครัวเดียว แต่ปัจจุบัน ความคิดครอบครัวทำให้เปลี่ยนไปวัฒนธรรมการแสดงออก สื่อจึงทำให้คนผิดศีลข้อนี้เยอะ”^{๔๑}

จากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย กล่าวว่า “มีความชอบในวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานของคนดี มีพื้นฐานในการคิดมาก่อนทำให้เรียนและสามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี โดยส่วนตัวชอบอยู่บ้าน เพราะต้องคอยดูแลย่า และช่วยพ่อแม่ค้าขาย สำหรับที่โรงเรียนจะช่วยดูแลทรัพย์สินของทางโรงเรียน คอยห้ามปรามเวลาใครทำอะไรที่ไม่เหมาะสม เรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนนั้น ส่วนตัวไม่เห็นด้วยเพราะจะสร้างปัญหาในขณะที่เรียนหนังสือ แต่จะคอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน โดยช่วยให้สอนการบ้าน และชวนกันอ่านหนังสือ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียน”^{๔๒} อรุณดา เจริญรวีวัฒนา กล่าวว่า “ตนมีความตั้งใจในการเรียนหนังสือ มีความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย มุ่งมั่นและขยัน ช่วยคุณแม่ทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน ซักผ้า ช่วยงานบ้านทุกอย่าง เข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่โรงเรียนและที่วัด ช่วยทำนุบำรุงศาสนาจึงมองข้ามเรื่องเพศสัมพันธ์ และมองว่าไม่ควรที่จะมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเพราะอาจทำให้เสียคนและไม่ตั้งใจเรียนขาดเรียน จนทำให้เสียอนาคต จึงเห็นว่าในวัยเรียนควรตั้งใจเรียนอย่างเดียวให้ถือว่าการเรียนเป็นงานอย่างหนึ่งขอให้มีความรับผิดชอบและทำอย่างตั้งใจ”^{๔๓}

สรุป จากการศึกษาปัญหาด้านเพศสัมพันธ์พบว่า สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเทคโนโลยีการสื่อสารและสื่อสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการติดต่อซื้อขาย การสนทนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการขายบริการทางเพศผ่านทางห้องสนทนาโอกาสที่เยาวชนไทยจะมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย ขาดการยั้งคิดเนื่องมาจากการเสพสื่อลามกทางอินเทอร์เน็ตและอารมณ์ความต้องการทางเพศในวัยของตน การที่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนทำให้เกิดปัญหาให้กับสังคมและทางครอบครัว เพราะจะมีการมีลูกก่อนวัยอันควร พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ในวัยนี้ซึ่งเป็นวัยที่ยากทดลองจะสร้างปัญหาในระดับประเทศ การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การติดโรค ทำให้เกิดความเดือดร้อนและเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคม การสอนให้เด็กและเยาวชนให้รู้จักควบคุมความต้องการของตนเอง รู้ถูกผิด รู้อะไรควรไม่ควร ข้อนี้ก็จะทำให้ปัญหาน้อยลง คือ งดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยอันควร หากผู้ปกครองสามารถดูแลและอธิบายเรื่องของเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องรวมถึงครูอาจารย์มีการสั่งสอนและอธิบายถึงภาพใหญ่

^{๔๑} สัมภาษณ์ รัชพล ลานตวน, รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ อรุณดา เจริญรวีวัฒนา, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

ให้ได้รู้ถึงปัญหาหลังจากการมีเพศสัมพันธ์และจะเกิดอะไรขึ้นบ้างและมีการเตรียมการป้องกันอย่างไรให้ถูกวิธี รวมถึงสิ่งที่ไม่ถูกต้องและปัญหาที่จะตามมาเหล่านี้ให้กับเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป

๔.๒.๒.๔ ปัญหาด้านการใช้คำพูด บุคคลเมื่อจะพูดจะทำหรือว่าจะคิดจะต้องขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นพื้นฐาน พระพุทธองค์ตรัสว่า คนเรามีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นประธาน ถ้าบุคคลมีจิตใจชั่วช้า ย่อมจะพูดแข่งกระด้างไม่สุภาพเรียบร้อย จะเป็นสาเหตุหนึ่งในการนำความเสื่อมเสียมาให้ ส่วนบุคคลที่มีจิตใจที่ประกอบไปด้วยกุศล เมื่อจะพูดออกมาแต่ละคำพูด ย่อมจะพูดในสิ่งที่ประกอบไปด้วยประโยชน์ เกื้อกูลทั้งตนเองและบุคคลอื่นเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้นเมื่อจะพูดแต่ละครั้งจะต้องมีเหตุผลและรับผิดชอบต่อคำพูดของตนเองที่พูดออกไป เพราะว่าคำพูดนั้นย่อมก่อให้เกิดผลดีและไม่ดีต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น สามารถที่จะให้คุณและให้โทษได้ เพราะฉะนั้น บุคคลผู้พูดถ้อยคำที่สุภาพอันประกอบไปด้วยธรรม ย่อมยังประโยชน์ให้แก่ตนเองและบุคคลอื่นอย่างแน่นอน วาจาที่สุภาพเท่านั้นย่อมเป็นมงคล ยังประโยชน์ตนให้สำเร็จ การพูดช่วยย่อมเกิดโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ถ้าบุคคลมีการฝึกและอบรมจิตใจของตนเองให้เข้มแข็ง และประกอบไปด้วยความดีคือกุศลแล้ว การพูดอะไรออกมาและคำพูดนั้น จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบและไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม การพูดจะไม่ผิดพลาดและถูกต้องทุกกรณีไป เพราะว่าเป็นคำพูดที่มีจิตใจเป็นกุศลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ย่อมจะได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลอื่น

เนลิยว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการ ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า พูดส่อเสียด ความไม่ซื่อสัตย์ ไม่จริงใจ สื่อสารผิดจะทำให้คนในองค์กรเกิดการเข้าใจผิดระบบจะรวนการบริหารจัดการยาก คนโกหกจะถูกล้มละลาย ขาดความน่าเชื่อถือและจะขาดความนับถือจากบุคคลอื่น คนที่ถือศีลข้อนี้จะเป็นคนที่มีคุณภาพน่าไว้วางใจ น่าเชื่อถือ สังคมจะอยู่ได้เพราะพูดความจริง”^{๔๔} ชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี หัวหน้างานนิเทศภายใน กล่าวว่า “การพูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ใส่ร้าย ใส่ความ เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เพราะทำให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดจาหยาบคายก้าวร้าวต่อเพื่อนร่วมงาน พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะแก่กาลเทศะ เมื่อเราพูดจาดีต่อกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้างด้วย”^{๔๕} สุดสาคร อินทร์ทอง หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอนกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี กล่าวว่า “ศีลข้อ ๔ มรรคมีองค์ ๘ บอกชัดเจนมากมี ๔ อย่าง คือ งดเว้นจากการพูดปด งดเว้นจาก

^{๔๔} สัมภาษณ์ เนลิยว ไตรพิพัฒน์, ผู้อำนวยการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี, หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การพูดส่อเสียด จดเว้นจากการพูดคำหยาบ จดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ทำให้สังคมมีความสุข ปลอดภัยจากการทุจริต การพูดโกหกอาจไปทำร้ายผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว”^{๔๖} นางเยาว์ นวเจริญพงศ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กล่าวว่า “เราควรละเว้นจากพูดโกหกพูดไม่อยู่กับร่อง กับรอย เพราะการพูดโกหกหลอกลวง พูดเสียดสี พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายทั้ง ตนเองและผู้อื่นตามมา ทำให้ทุกคนไม่ให้ความเคารพ และไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน”^{๔๗}

เยาวชนในวัยนี้ยังรักสนุก มีความคะนอง จึงไม่ค่อยระวังวาจา ชอบใช้คำพูดล้อหลอกเพื่อความสนุก เห็นการพูดคำหยาบคายเป็นการแสดงความสนิทสนมจริงใจ จากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง ภัทรวิทย์ สัจจะไพศาล กล่าวว่า ตนได้รับการสนับสนุนในการเรียนจากพ่อแม่ เป็นคนที่มีเพื่อนดี พูดจาไพเราะ อยู่ในกลุ่มเพื่อนๆที่ดี ซึ่งเพื่อนมีอยู่หลากหลายกลุ่ม โดยมองว่าตนได้อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มี การพูดจาดี อ่อนหวาน มีวินัย ไม่ก้าวร้าว ทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มตั้งใจเรียนและส่งเสริมกันเรียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตนเองก็ยึดศีลเรื่องของการพูดเรื่องของการพูดปดไม่พูดจาไม่สุภาพและไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคมเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนกลุ่มอื่นและรุ่นน้อง การยึดศีล เรื่องการพูดจาสุภาพทำให้จิตใจอ่อนโยนและมีความเมตตา^{๔๘} ชีรภัทร์ เนื่อนิม กล่าวว่า เวลาอยู่ที่บ้าน จะคอยช่วย ผู้ปกครองทำความสะอาดบ้านและทำอาหารที่รับประทานในครอบครัว และช่วยพ่อแม่ดูแล เรื่องงานบ้าน ได้มีโอกาสเข้าวัดได้ยึดพระธรรมของพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักศีลในพระพุทธศาสนา ทำให้มีสติ พูดจาไพเราะและมีอารมณ์อ่อนหวานทุกครั้งที่มีปัญหาก็จะเข้าไปปรึกษากับครอบครัวและ อาจารย์เพื่อหาทางออกเสมอ มีความสุขกับการเรียนและการทำกิจกรรม จึงมองว่าพื้นฐานที่ดีของการเรียน คือ การรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อโดยเฉพาะศีลเรื่องของการพูดปดและพูดจาไพเราะจะทำให้มีเพื่อนและมี กลยณณมิตรที่ดีตามมา^{๔๙}

สรุป จากการศึกษาปัญหาด้านการใช้คำพูด พบว่า เยาวชนในวัยนี้ยังรักสนุก มีความคะนอง จึงไม่ค่อยระวังวาจา ชอบใช้คำพูดล้อหลอกเพื่อความสนุก เห็นการพูดคำหยาบคายเป็นการแสดงความสนิทสนมจริงใจ บุคคลที่มีจิตใจที่ประกอบไปด้วยกุศล เมื่อจะพูดออกมาแต่ละคำพูด ย่อมจะพูดในสิ่งที่ประกอบไปด้วยประโยชน์ เกื้อกูลทั้งตนเองและบุคคลอื่นเป็นสำคัญ คำพูดนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลดีและไม่ดีต่อตนเองและต่อบุคคลอื่น สามารถที่จะให้คุณและให้โทษได้ การพูดแต่ใน

^{๔๖} สัมภาษณ์ สุตสาคร อินทร์ทอง, หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอนกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นางเยาว์ นวเจริญพงศ์, หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ภัทรวิทย์ สัจจะไพศาล, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ชีรภัทร์ เนื่อนิม, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

สิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะแก่กาลเทศะ เมื่อเราพูดจาดีต่อกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้างด้วย ย่อมจะได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากบุคคลอื่น

๔.๒.๒.๕ ปัญหาด้านการใช้สารเสพติด เยาวชนเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็ก เข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเมื่อก้าวถึงพฤติกรรมของเยาวชนที่เป็นความรุนแรงแล้ว คงต้องร่วมถึงการแสดงออกของเยาวชนในลักษณะที่สังคมหรือผู้ปกครองไม่ยอมรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเยาวชนด้วย ผู้ใหญ่มักจะมองว่าโตแล้ว มักไม่ค่อยให้อภัยและให้ความเอ็นดูเหมือนกับเด็กๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เยาวชนมีปัญหาในการวางตัว เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจ ไม่ทราบจะปฏิบัติตนอย่างไร จะเป็นเด็กก็ได้ จะเป็นผู้ใหญ่ก็ได้ บางคนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ก็หาทางออกที่ผิดๆ เช่น การเสพยาเสพติด การเที่ยวกลางคืน การคบเพื่อนที่ไม่ดี การกระทำความรุนแรง และการก่ออาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น เกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อปัญหาเรื่องการเสพยาและยาเสพติด ทำให้ครองสติไม่ได้ สามารถทำลายเยาวชนและประเทศชาติได้ ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการเสพยาและยาเสพติดสังคมก็จะสงบสุข”^{๕๐} สุนีย์ ไชยเทพ หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวว่า “ศีลข้อ ๕ ทำให้มีสติสัมปชัญญะ ควบคุมการกระทำ ทำให้เกิดความรู้สึกสำรวมระวังในการไม่ทำชั่ว เมื่อปฏิบัติศีล ๕ ได้ครบ ทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่ดีต่อครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ไม่ทำให้ตนเองหมดทรัพย์ ทำให้ครอบครัวลำบาก ไม่ทะเลาะวาทสร้างปัญหาในสังคม”^{๕๑} เยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กล่าวว่า “การดื่มสุรา เครื่องดื่มของเมาทำให้เสียสติ อาจก่อเหตุทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต หรือสูญเสียทรัพย์สิน นอกจากเป็นการใช้เงินโดยไร้ประโยชน์แล้ว ยังเป็นการทำลายสุขภาพตนเองด้วย”^{๕๒} เมษนีย์ อุปถัมภ์ กล่าวว่า “ตนมีความขยัน ตั้งเป้าหมายและมีความพยายามในการเรียนให้ประสบความสำเร็จ มีการทำการบ้านและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยพ่อแม่ล้างจาน กวาดบ้าน มีหน้าที่รับผิดชอบ เป็นหัวหน้าห้อง และอื่นๆ จึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนจะได้ปฏิบัติตาม โดยส่วนตัวไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดรวมถึงของมีเนมา โดยคิดว่าคนที่ติดยาเสพติดจะทำให้เสียอนาคต เห็นได้จากข่าวสารที่ดูจากทีวีจึงทำให้ตนรู้สึกกลัวกับยาเสพติดทุกประเภท และจะช่วยเตือน

^{๕๐} สัมภาษณ์ เกศินี จุลพันธ์, รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ สุนีย์ ไชยเทพ, หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ เยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข, ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เพื่อน ๆ เรื่องของยาเสพติด”^{๕๓} ปกัสร่า กวางทอง กล่าวว่า “ตนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่น ทบทวนความรู้ และการฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ ทุกวันจะอ่านหนังสือ และจัดสรรเวลาให้กับตนเองอย่าง เหมาะสม พักผ่อนและหากิจกรรมผ่อนคลายให้ตนเอง ตนเองมีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดห้อง ดูแล ผู้สูงอายุในบ้าน ดูแลสัตว์เลี้ยงในบ้านและสร้างกิจกรรมภายในครอบครัว เช่น หาสถานที่ท่องเที่ยว หาร้านอาหารรับประทานในโอกาสพิเศษ ช่วยเหลืองานบ้าน และช่วยเหลืองานประจำปีของวัดสารภี ทุกปี บริจาคของสำหรับสอยดาว ตรวจตราดูแลความผิดปกติภายในโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และคอยสอดส่องดูแลเพื่อนที่เสพยาเสพติดเพื่อบอกครูให้ทำการแก้ไขก่อน”^{๕๔}

สรุป จากการศึกษาค้นคว้าด้านการใช้สารเสพติดพบว่า เยาวชนเป็นวัยแห่งการ เปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็ก เข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ผู้ใหญ่มักจะมองว่าโต แล้ว มักไม่ค่อยให้อภัยและให้ความเอ็นดูเหมือนกับเด็กๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เยาวชนมีปัญหาในการ วางตัว เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจ ไม่ทราบจะปฏิบัติตนอย่างไร จะเป็นเด็กก็ได้ จะเป็นผู้ใหญ่ก็ได้ บางคนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ก็หาทางออกที่ผิดๆ เช่น การเสพยาเสพติด อีกทั้งชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อปัญหาเรื่องการเสพยาและยาเสพติด ซึ่งเป็นอีกปัญหา หนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

๔.๓ สรุป

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน มี ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) การประสบ ความสำเร็จด้านการเรียน ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักศีล ๕ อิทธิบาท ๔ และมงคล ๓๘ มนุษย์เกิด มาย่อมต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยคุณภาพชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความสุขเกิดขึ้นก่อน ความสุข เกิดจากความรู้สึกรู้สึกพอใจในตนเอง รู้สึกว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความหมาย ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น มนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง ๔ ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา รวมถึงการนำหลักของพุทธ ศาสนาที่กล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดี (๒) ด้านปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา พุทธศาสนาสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันเพื่อให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยการนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การนำ หลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิต ไม่จำเป็นต้องเป็นคำสอนที่เข้าใจยากหรือซับซ้อนเกินไป ยกตัวอย่าง เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, การถือศีล ๕ หรือการเชื่อในกฎแห่งกรรม ในที่นี้ยกตัวอย่างของการ นำหัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ “ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจ ให้บริสุทธิ์” มนุษย์ทุกคนล้วนต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ ตราบใดที่จิตใจของเรายังมีความโลภ โกรธ หลงก็จะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ยาก ดังนั้นมนุษย์จะหลุดพ้นความทุกข์ได้ต้องมีจิตใจที่

^{๕๓} สัมภาษณ์ เเมษนีย์ อุภัมภ, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ปกัสร่า กวางทอง, โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

บริสุทธิ์ จะมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ก็ต้องเริ่มมาจากการทำความดี จะทำความดี ก็ต้องละความชั่วให้ได้เสียก่อน

สิ่งที่มนุษย์ต้องการมากที่สุดคือคุณภาพชีวิตที่ดี เราจะทำอย่างไรให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างหนึ่งที่เป็นคำตอบได้คือการรู้จักพอ (พอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมี) เมื่อเกิดความพอแล้วความต้องการต่าง ๆ ก็จบลง แล้วความสุขในชีวิตก็จะเกิดขึ้น จากนั้นคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะตามมา

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน (๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสำหรับเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือและเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (๑) การสัมภาษณ์ [Interview] คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Opened Questions) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างละเอียด ตรงตาม ความเป็นจริง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ทั้งนี้ แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และ ไม่ซ้ำนำคำตอบ (๒) การเยี่ยมบ้าน [Home visit] (๓) ระเบียนสะสม [Cumulative Record]

๑. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเยาวชน เป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็น แนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งสร้างจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อนามสกุล อายุ เพศ ความสำเร็จเกี่ยวกับกับการเรียน ความรับผิดชอบเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว และสังคม ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและวิธีแก้ปัญหา หลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน ความสุขที่ได้จากความสำเร็จ

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้เป็น แนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งสร้างจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำนวนคำถาม ๔ ข้อ โดยมีรายละเอียดของผู้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๒๑ ท่าน คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงความคิดเห็น ได้แก่ (๑) ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ (๒) ควรมียุทธวิธีในการแก้ปัญหาอย่างไร (๓) มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง (๔) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม

๓. การเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตสิ่งแวดล้อม ความเป็นอยู่ สัมพันธภาพในครอบครัวและพูดคุยกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของเยาวชนเมื่ออยู่บ้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

๔. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือที่ทำให้รู้จักตัวตนของผู้เรียน มีการรวบรวมรายละเอียดข้อเท็จจริงและข้อมูลที่สมบูรณ์และถูกต้อง ทั้งด้านข้อมูลส่วนตัว ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว ด้านความประพฤติและการเรียน ในที่นี้ถือเอาเฉพาะของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

กายกรรม ๓ วชิกรรม ๔ มโนกรรม ๓ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ความเป็นไปในชีวิตของเยาวชน เมื่อเยาวชนเชื่อหรือเห็น หรือนิยมอย่างไร ก็คิด พูด และกระทำการต่าง ๆ ไปตามที่เชื่อที่เห็นที่นิยมอย่างนั้น การเลือกเรียนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถหรือความชอบที่แท้จริงของตน ไม่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการของตนเอง ส่งผลให้ขาดความสุขในการเรียน การส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะชีวิต ตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา จะช่วยให้เกิดการพัฒนาของกระบวนการคิด และเกิดความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เป็นตัวตนของตนเอง มีการปรับตัวเพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ รู้จักการตัดสินใจเลือกและไม่เลือกได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการปัญหาทางด้านอารมณ์ สุขภาพจิตและสุขภาพทางกายได้อย่างเหมาะสมเป็นไปตามวัย

สถานการณ์ปัจจุบัน มีผลกระทบต่อสภาพครอบครัว เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการที่พ่อแม่ขาดความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทำให้ครอบครัวอ่อนแอไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลเสียต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ทำให้เยาวชนมีความรู้สึกที่ไม่มั่นคง ขาดผู้ที่จะเป็นแบบอย่าง ย่อมมีโอกาสประพฤติดั้งที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย และครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นจะส่งผลพัฒนาการของเยาวชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สื่อออนไลน์มีบทบาทและอิทธิพลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของเยาวชน ทำให้การปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวลดลง มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมจำกัดอยู่ในเรื่องใกล้ตัว มากกว่าบทบาทด้านกิจกรรมเพื่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี ส่งผลให้เยาวชนมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่น รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแก่สังคม ปัญหาที่พบได้บ่อยในวัยนี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ การใช้สารเสพติด ปัญหาทางเพศ ปัญหาบุคลิกภาพ ความประพฤติ การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่

เยาวชนเป็นพลังอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญเพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานคนดีในสังคม เยาวชนควรตระหนักในคุณค่าของตนเอง ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี และเสียสละส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรม จริยธรรม พ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากที่ทำให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรม เยาวชนจะมีบุคลิกภาพที่ปกติสมบูรณ์สามารถปรับตัวได้ดี ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ เป็นประโยชน์ต่อสังคม จะต้องมีความรู้พื้นฐานมาจากครอบครัวที่ดีและมีความมั่นคง เยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่การอยากรู้ อยากลอง อยากเด่น อยากเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหา จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนเพื่อนำไปสู่การดำรงอยู่ในสังคมให้เกิดสันติสุขต่อไป การใช้หลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัตินั้นก็เพื่อการพัฒนาให้เยาวชนเดินตามแนวทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การเกิดสมาธิ และปัญญาเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันของสังคมไทย

๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในการสร้างพลังทางด้านจิตใจ เติมพลังทางใจให้แก่นุชโยในทุกวัย เป็นปัจจัยช่วยให้เกิดความสงบทางใจและนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดี ให้ความรู้สึกปลอดภัยจากความกลัวและปลอดภัยจากความวิตกกังวล เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีความรัก โลก โกรธ หลง ซึ่งเป็นที่มาของทุกข์ ทำให้มีโอกาสเอาชนะความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นปัจจัยช่วยให้คนจัดระเบียบชีวิตและมีโอกาสประสบความสำเร็จ เป็นแรงเสริมในการจัดระเบียบของสังคมจากการที่ผู้คนปฏิบัติตามคำสอน ปฏิบัติตามทางที่ถูกที่ควร ช่วยเสริมให้สถาบันครอบครัว และสถาบันการปกครองทำหน้าที่ได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ยึดเหนี่ยวสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตที่เป็นการรับมือกับความไม่จริงของโลกอย่างเท่าทัน ด้วยทางสายกลาง ใช้ชีวิตระมัดระวัง มีสติเป็นกรอบป้องกันความทุกข์ที่เกิดหากทุกคนปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ก็จะสามารถอยู่ในโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุขและเกิดสังคมที่ดีงามต่อไป

หลักคำสอนในศาสนาเหมาะสำหรับการพัฒนาบุคคลให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งชีวิตบนพื้นฐานของเหตุผล ด้วยการให้ละความชั่ว ประพฤติแต่ความดี และทำจิตใจของตนให้บริสุทธิ์ผ่องใส ซึ่งขั้นตอนของการพัฒนาตน ต้องเริ่มต้นด้วยมีศรัทธา คือมีความเชื่อที่ถูกต้องในหลักเหตุและผล โดยอาศัยปัญญาเข้าไปกำกับทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ การใช้ปัญญาหรือสตินั้นเป็นจุดที่น่ายินดีของเยาวชนเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการคิดทบทวนตามความเป็นจริงเป็นเหตุเป็นผลนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งอาจไม่ได้มาจากตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่หมายถึงทุกคนต้องช่วยกัน หากมองถึงเยาวชนระดับครอบครัว ระดับโรงเรียนครูอาจารย์ สังคมต้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน สิ่งที่ตามมาคือ ความอดทน

อดกลั้น ความซื่อสัตย์ การมีวินัย การประหยัด ความขยันหมั่นเพียร เป็นผู้มั่งคั่ง ไม่ประมาท สิ่งเหล่านี้ จะถูกหล่อหลอมจิตใจเยาวชนตั้งแต่เบื้องต้นให้เกิดภูมิคุ้มกันต่าง ๆ และส่งต่อรุ่นสู่รุ่นเพื่อสังคมต่อไป

ศีล เป็นพื้นฐานของทุกหลักธรรม คือ (๑) เว้นจากฆ่าสัตว์ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น (๒) เว้นจากลักทรัพย์ผู้อื่น (๓) เว้นจากประพฤติดินในกาม (๔) เว้นจากการพูดปด (๕) เว้นจากการดื่มสุราเมรัย การดื่มของเมาเป็นต้นเหตุของการขาดสติสัมปชัญญะ หากเราไม่มีสติก็จะสามารถทำสิ่งไม่ดี ได้โดยไม่เกรงกลัว หากปฏิบัติตามศีล ๕ ได้สังคมก็จะเกิดความสุขความสงบ

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่หากนำมาใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน เริ่มจาก ฉันทะคือ ความเชื่อมั่นศรัทธา หากเรามีความศรัทธากับสิ่งต่าง ๆ ใด ๆ แล้ว ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จ วิริยะ ความเพียรเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน ความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จทำให้ไปถึงเป้าหมายได้ไม่ ยาก จิตตะ มีจิตที่จดจ่อต่อความสำเร็จ คิดดี ทำดี มุ่งมั่นเป็นการฝึกจิตให้เข้มแข็ง วิมังสา การนำทั้ง ๓ สิ่งนำมาทบทวนและลงมือทำ ความสำเร็จก็จะอยู่แค่เอื้อม และยังเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

มงคล ๓๘ เป็นหลักธรรมคำสอนที่ถือได้ว่าเป็นเครื่องที่ยึดเหนี่ยวและเป็นที่ยึดทางใจให้กับ พุทธศาสนิกชนทุกคน เป็นแบบแผนและแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข เป็น คุณธรรมที่หากยึดปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุขความเจริญ

ความสุขที่แท้จริงนั้นต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากความโกรธ อาฆาต พยาบาท อิจฉา ริษยา ความละโมภ และความเห็นแก่ตัว เป็นพื้นฐานสำคัญของการมองโลกในแง่ดี คุณธรรม ความดี เป็นทางนำไปสู่ความสุข การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน คือ แนวทางกิจกรรมที่เยาวชน ปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ ของตน และการที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกวิธีบนพื้นฐานของพุทธธรรม สามารถอยู่ ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขปราศจากเวรภัย

๕.๑.๓ รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชน มี ๒ ด้าน ได้แก่ (๑) การประสบความสำเร็จด้านการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ อิทธิบาท ๔ และมงคล ๓๘ มนุษย์เกิดมา ย่อมต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยคุณภาพชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความสุขเกิดขึ้นก่อน ความสุขเกิดจาก ความรู้สึกพอใจในตนเอง รู้สึกว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความหมาย ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมนุษย์ต้องรู้จัก พัฒนาตนเองทั้ง ๔ ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา รวมถึงการนำหลักของพุทธศาสนาที่กล่าวว่า “ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดี (๒) ด้านปัญหาและวิธีการแก้ไข ปัญหา พุทธศาสนาสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยการนำ หลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การนำหลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิต

ไม่จำเป็นต้องเป็นคำสอนที่เข้าใจยากหรือซับซ้อนเกินไป ยกตัวอย่าง เช่น การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว, การถือศีล ๕ หรือการเชื่อในกฎแห่งกรรม ในที่นี้ยกตัวอย่างของการนำหัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ “ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์” มนุษย์ทุกคนล้วนต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ ตราบใดที่จิตใจของเรายังมีความโลภ โกรธ หลงก็จะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ยาก ดังนั้นมนุษย์จะหลุดพ้นความทุกข์ได้ต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ จะมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ก็ต้องเริ่มมาจากการทำความดี จะทำความดี ก็ต้องละความชั่วให้ได้เสียก่อน

สิ่งที่มนุษย์ต้องการมากที่สุดคือคุณภาพชีวิตที่ดี เราจะทำอย่างไรให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างหนึ่งที่เป็นคำตอบได้คือการรู้จักพอ (พอเพียง พอใจในสิ่งที่ตนมี) เมื่อเกิดความพอแล้วความต้องการต่าง ๆ ก็จบลง แล้วความสุขในชีวิตก็จะเกิดขึ้น จากนั้นคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะตามมา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะสำหรับเยาวชน

๑. ควรมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครองและสมาชิกทุกคนในครอบครัว
๒. ควรวางแผนจัดระบบการเรียนรู้ให้เหมาะสม รู้จักแบ่งเวลา รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
๓. สร้างเป้าหมายในชีวิตเพื่อเป็นแรงจูงใจต่อไป
๔. เมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้หรือไม่ควรแก้ไขด้วยตนเอง ควรปรึกษา ครู ผู้ปกครอง หรือสมาชิกในครอบครัว
๕. เลือคบเพื่อนที่ดี รู้จักปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนไปทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง

๑. ควรใช้เวลาในการแนะนำลูกเกี่ยวกับการคบเพื่อนและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ
๒. สร้างสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีต่อกัน พุดคุยสร้างความเข้าใจกับลูกอย่างสม่ำเสมอ

๓. ครอบครัวควรมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และทัศนคติที่ดีงามแก่บุตรในการเรียนรู้เรื่องเพศ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรได้

ข้อเสนอแนะสำหรับครูและสถาบันการศึกษา

๑. ควรมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง เยี่ยมบ้านและประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ทัน

๒. จัดและสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้กับนักเรียนที่เป็นเยาวชน ในการที่จะ ทำให้ได้ค้นพบความถนัดและความสนใจของตนเอง

๓. จัดกิจกรรมให้กับนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและบ้าน โดยผู้บริหารโรงเรียนควรมีการ กำหนดเป็นนโยบาย ในการจัดกิจกรรมค่ายธรรมะให้กับนักเรียนทุกคน อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง รวมทั้ง การเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

๔. จัดกิจกรรมโดยเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตมาเล่า ประสบการณ์ให้น้อง ๆ ฟัง จะทำให้เยาวชนมีต้นแบบและแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายได้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. รัฐควรมีนโยบายชัดเจนในการ ปราบปรามสื่อลามก ควบคุมเว็บไซต์ที่มีการ แพร่ภาพสื่อลามกและเป็นช่องทางในการขายบริการทางเพศอย่างจริงจัง หน่วยงานราชการที่ เกี่ยวข้องต้องเข้ามาจัดการอย่างเข้มงวด รมรณรงค์ให้ความสำคัญเรื่องครอบครัว ความรัก ความอบอุ่น และวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม

๒. รมรณรงค์ลดความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย และค่านิยม บริโภคนิยม วัตถุนิยม เลิก ส่งเสริม สนับสนุนคนที่ประสบความสำเร็จโดยวัดจากวัตถุหรือเงินโดยเด็ดขาด แต่ให้ ยกย่องและ ส่งเสริมจากคุณงามความดี เพราะการ ส่งเสริมและสนับสนุนคนที่ประสบความสำเร็จโดยวัด จาก ความมั่งมี การมีเงินทองและใช้ของแพง สะท้อนให้ เห็นถึงความตกต่ำทางจิตใจอย่างแรงของ สังคมไทย เป็น แบบอย่างและสร้างความเข้าใจผิดให้แก่เยาวชนใน ปัจจุบัน

๓. ครอบครัวเป็นสถาบัน หลักที่ใกล้ชิดและผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ มีการ ดำเนินชีวิตร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ให้ความรู้เรื่องเพศอย่างถูกต้อง มอบความรัก ความอบอุ่น ปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเด็ก ผู้ปกครองควรศึกษาหาความรู้เพื่อให้ก้าวทันเทคโนโลยีและ วิทยาการสมัยใหม่ เพื่อสามารถเฝ้าระวังและติดตามความเคลื่อนไหวของบุตรหลานได้ สร้างความ ไว้วางใจให้กับลูก เมื่อพบว่าลูกดูสื่อ ลามก ให้คุยอย่างเข้าใจและใจเย็น มีเหตุผล อธิบายให้ เข้าใจว่าเป็น เรื่องธรรมชาติ แนะนำผลดีผลเสียของการเปิดรับสื่อลามก สอนเด็กให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะเลือกบริโภคสื่อ การระมัดระวังตัวเองเพื่อให้รู้ทันคน รู้ทันสื่อ ดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของลูก ๆ หาโอกาสเข้าไปร่วม กิจกรรมกับลูก พ่อแม่ควรใกล้ชิดกับลูกตั้งแต่เยาว์วัย พูด คุยและทำความเข้าใจกันให้มาก รับฟังในสิ่งที่ ลูกอยากพูด เปิดใจกับลูกในทุกเรื่อง แนะนำให้เลือกอ่านหนังสือ ที่เหมาะกับวัย

๔. สถาบันการศึกษา ครู อาจารย์ สถาบันการศึกษา ควรสอดส่องดูแลสภาพแวดล้อม ภายใน โรงเรียนและใกล้เคียงว่ามีการเผยแพร่สื่อลามกหรือไม่ สอนให้เด็กรู้ถึงปัญหาของการมี เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน สมควร ให้เรียนรู้และเข้าใจว่าการศึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นวิธีการป้องกัน ไม่ใช่เพื่อการปฏิบัติหรือทดลอง

๕. สังคมควรเปลี่ยนทัศนคติ สร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ และสอนให้เยาวชนเข้าใจถึงความเหมาะสม ถูกต้อง รณรงค์ความดีงามของวัฒนธรรมไทยในสังคม ควรจัดตั้ง ชมรมหรือสมาคมต่อต้านสื่อลามกและการขายบริการ ทางเพศเพื่อร่วมมือเฝ้าระวังการเผยแพร่หลายของสื่อ

๖. เพิ่มประสิทธิภาพใน กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดในการปราบปรามจับกุม และดำเนินการตามกฎหมายอย่างถึงที่สุด ปรับปรุงบทการลงโทษทางกฎหมายให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้กฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น สร้างเครือข่าย ที่กว้างขวางและชี้เบาะแสให้กับเจ้าหน้าที่

๗. สื่อมวลชน ต้องมีจริยธรรม จรรยาบรรณ มีมาตรการในการควบคุมสื่อด้วยกันเพื่อไม่ให้มีการนำเสนอสื่อลามกอนาจาร ยั่วยุ หรือไม่เหมาะสม รวมทั้งไม่เสนอข่าว เรื่องราว ละคร โฆษณา ที่ก่อให้เกิดการยั่วยุ หรือเป็นแบบอย่างของการเลียนแบบ สื่อมวลชนต้องเป็นผู้นำในการรณรงค์ให้สังคมอยู่ กันด้วยความสงบสุข เรียบร้อย และมีศีลธรรมอันดีงาม

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรทำการวิจัยในสถาบันอื่นที่มีความหลากหลายในลักษณะของสถานศึกษา เช่น ระดับประถมศึกษา อาชีวศึกษา

๒. ผู้ทำการวิจัยควรเป็นครูที่ปรึกษา หรือครูแนะแนวที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในสถาบันนั้นๆ เพื่อสะดวกในการดูแลติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๒) หนังสือ:

กรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม. การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมประชาชน ปี ๒๕๕๐
นามิตติศาสนาสู่วิถีชีวิตที่มั่นคงเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๙.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑.

กิริติ บุญเจือ. ชุดพื้นฐานปัญหาจริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๒๘.

เค เอ็น ชยดิเลเก. จริยศาสตร์แนวพุทธ. แปลและเรียบเรียงโดย ผศ. สุเชาว์ พลอยชุม. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. ศาสนา ชีวิต และสังคม. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗.

ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร และคณะ. พระพุทธเจ้าสอนอะไร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๗.

ดัมบลิว.ที.สเตช. ปรัชญากรีก. แปลโดย ปรีชา ช่างขวัญยืน. กรุงเทพมหานคร: เอส.เอ็ม.เอ็ม., ๒๕๒๔.
เติมศักดิ์ คทวนิช. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖.

นิตยา กัทลิตระพันธ์. การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กในเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๖.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระธรรมโกศาจารย์. ธรรมะกับชีวิตประจำวัน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๗.

- _____ . ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- _____ . พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๙.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ความสุขทุกแห่งทุกมุม บทนำแห่งความสุข และการพัฒนาความสุข. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๔.
- _____ . ธรรมบุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๘๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.
- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐.
- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- _____ . พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.
- _____ . ภูมิธรรมชาวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.
- _____ . รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๗.
- พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท”. อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นางแจ่ง ดันตีสุนทร เป็นกรณีพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีเอ็นเค บุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๓๗.
- พระสังฆาธิการและผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา. ปาฐกถาพิเศษในการประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. หอประชุมพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม, ๒๕๔๗.
- ไพศาล ภูโพบูลย์ อังคณา ตติรัตน์ และปนัดดา มีสมบัติงาม. หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๑. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ความหมายของเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๕.
- วราพร จำรัสประเสริฐ. ทักษะของเยาวชนไทยในศตวรรษหน้าตามทัศนะของนักสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๐.
- วศิน อินทสระ. พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๔๙.
- วิทยา เทียงบุญธรรม. ตำรายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. ครอบครัวกับวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบัน ครอบครัว, ๒๕๔๖.

ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, ม.ป.ป.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๘**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๔๕.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: ครุสภา, ๒๕๔๔.

สำนักนายกรัฐมนตรี. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๔๔.

สุจิตตรา ธรรัตน์. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษราพิพัฒน์จำกัด, ๒๕๓๒.

สุภรี สุวรรณจุฑะ. **กลยุทธ์การดูแลและการเสริมสร้างเสริมสุขภาพวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: ชัยเจริญ, ๒๕๔๗.

สุริยเดว ทรีปาตี. **ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนโลก กระทรวงสาธารณสุข องค์การแพธ (PATH). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๒๒.

อาภรณ์ ดินาน. **แนวคิดและวิธีการส่งเสริมสุขภาพวัยรุ่น**. ชลบุรี: ไฮเดนกรุ๊ปปริ้นท์แอนด์มีเดีย, ๒๕๕๑.

(๓) วิทยานิพนธ์:

แก่นคุณ วิเศษการ. “ผลของกิจกรรมแนะแนวแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๙.

ปราณี ศิริจันทร์พันธ์. “ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพุทธศาสนา ในระหว่างพ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๔๐”. **วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

พระครูสุขุมสังฆการ (วรเมธ โพธิสาโร/ศรีโพธิ์วัง). “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาเยาวชน: ศึกษากรณี พระเทพวงศาจารย์ (คุณ ขนติโก)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). “แนวคิดและวิธีการขัดเกลากายทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

วรรณรัชต์ ทองสวัสดิ์. “การวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมในหนังสือวรรณกรรมเยาวชน”. **การค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาการสอนภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

วิโรจน์ นาคชาติ, ผศ. “ค่านิยมทางจริยธรรมของเยาวชน ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยรามคำแหง”. **วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

สมสุข นิธิอุทัย. “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”. **พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สำราญ เพียนอก. “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

อุไร สุมาริธรรม. “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยากับการสูบบุหรี่ ของนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

(๔) รายงานการวิจัย:

จิราพร เพชรดำ, นายไพบุลย์ แยมกสิกร และคณะ. “ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกรณีศึกษา จังหวัดนครนายก”. **รายงานผลการวิจัย**. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก, ๒๕๕๔.

นงพรรณ ไชยประเสริฐ และคณะ. “รูปแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนานักเรียนโรงเรียนบ้านดงป่าसान ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย”. **รายงานวิจัย**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค, ๒๕๔๘.

พระศรีสุทธิโมลี, “พุทธธรรม”. **รายงานการวิจัย**. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๔.

วรรณะ บรรจง. “ลักษณะทางศาสนา และพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทย จากชุมชนแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองในภาคใต้”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สมาน สุเมธ . “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ”. **รายงานวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

สำรวย วรเดชคงคา. “การฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

สุรพงษ์ ลือทองจักร. “จริยธรรมและศักยภาพของการปฏิบัติจริยธรรมในเยาวชน”. รายงานวิจัย, ภาควิชาสังคมศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๒๖.

หรรษา เลหาเสรีกุล. “ลักษณะทางพุทธศาสนา และลักษณะทางพฤติกรรมศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น ใน ร.ร.พุทธศาสนานันทอาทิตย์”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

(๕) บทความ:

สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์, ดร. “การขายบริการทางเพศของวัยรุ่นไทยบนสื่ออินเทอร์เน็ต”. วารสารสมาคมผู้วิจัย. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗): ๖๐.

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ดารณี เจริญรัชต์ภาคย์. **คุณลักษณะในการดำเนินชีวิตของเยาวชนในยุคปัจจุบัน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://khonthaifoundation.org/wpcontent/files/6_Executive_Summary_Youth_Today_2557.pdf [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

นายธนวัฒน์. **หน้าที่ของพลเมือง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/cjb6718/> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

ผู้จัดการออนไลน์, ๒๐๑๒. **เด็กพันธุ์ใหม่ในศตวรรษที่ ๒๑ หน้าตาควรเป็นอย่างไร...!!**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <<http://www.manager.co.th/family/viewnews.aspx?> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

วันเยาวชนแห่งชาติ (๒๐ กันยายน ๒๕๖๐). ความหมายของเยาวชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tlcthai.com/Education> [๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **รวมธรรมะสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต): บทที่ ๕ ดำเนินชีวิตดีมีแต่กำไร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.payutto.net/book-content/%E0% B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5/> [๑๕ ม.ค.๒๕๖๑].

องค์การสหประชาชาติ. **ความหมายของเยาวชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tlcthai.com/education> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

NationalEducation. **พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ และ(ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๓**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://person.mwit.ac.th/01-Statutes/NationalEducation.pdf> [๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๐].

Thawanat kongkhew. **พัฒนาการของวัยรุ่น**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://teenage1519.blogspot.com/> [๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

(๓) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ เกศินี จุลพันธ์. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ เฉลียว ไตรพิพัฒน์. ผู้อำนวยการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ สาริวัฒน์. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี. หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ชนาพร วทัญญู. หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ชลธิชา ศรีธรรมาภรณ์. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ สาริวัฒน์. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ฌัญฐาพร พงษ์เขียว. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ทักษิณัย จันทรอิน. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ธัญชนก รัชตพฤกษ์. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ธีรภัทร์ เนื่อนิม. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นางเยาว์ นวเจริญพงศ์. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่ง (ไม่สามารถเปิดเผยได้), ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ เบญญพร ภัทรโยธิน. หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ปกิสรา กวางทอง. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ปาริชาติ อุ่จ้งหัน. รองหัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารงานวิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ปุณณดา ภูพิชิต. หัวหน้างานห้องสมุดและเลขานุการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พิจิตต์ ยมหล้า. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ภูมิษฐ์ สวัสดิ์โรจน์. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร โรงเรียน
สระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ภูรินทร์ ตติรังสรรค์สุข. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ภัทรวิทย์ สัจจะไพศาล. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๙ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ภัสรา คำมัน. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ เมษนี้อยู่ อุบลรัตน์. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๔ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ เยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข. ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี
วิทยาคม จังหวัดสระบุรี, ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ รัชพล ลานตวน. รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอนกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๓ มิถุนายน
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ รัตนา ศิริกมลทิพย์. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๑
มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ วรปรัชญ์ แซ่ลื้อ. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ วิโรจน์ ดิลกชัย. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี,
๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ศิริพงษ์ พงษ์พานิช. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๕ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ ศิริบุญญา ศิริ. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ สุทธิญาณภรณ์ จันทร์พิงพลา. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์ สุดสาคร อินทร์ทอง. หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอนกิจกรรมลูกเสือ
เนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ สุนีย์ ไชยเทพ. หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ สุพรรณิ โล่ห์ชัยะกุล. หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี,
๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ อนันต์ พงษ์มานุรักษ์. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัด
สระบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ อุสिता เจริญรวีวัฒนา. นักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม, ๙ ตุลาคม ๒๕๖๐.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ก. ๑ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ก. ๒ รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาคผนวก ก. ๑

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่งหน้าที่
๑. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ดร.อำนาจ บัวศิริ	อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ก. ๒

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่งหน้าที่
นายเฉลียว ไตรพิพัฒน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นายวิโรจน์ ดิลกชัย	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารทั่วไป
นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหาร วิชาการ
นายภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหาร งบประมาณและบุคลากร
นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี	หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางสุพรรณิ โล่ชัยยะกุล	หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและ ผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
นางรัตนา ศิริกมลทิพย์	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม
นายพิจิตร ยมหล้า	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม
นางปุณณดา ภูพิชิต	หัวหน้างานห้องสมุดและเลขานุการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม
นางเบญญพร ภัทรโยธิน	หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางชนาพร วทัญญู	หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นายสุตสาคร อินทร์ทอง	หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอนกิจกรรม ลูกเสือเนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางสาวพรรณิภา แก้วสถิตย์	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ตำแหน่งหน้าที่
นางสุนีย์ ไชยเทพ	หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม
นางปาริชาติ อุ่นจันทน์	รองหัวหน้างานจัดการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารงาน วิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นายรัชพล ลานตวน	รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และ ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ	ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางสาวนิรมล มณีคุ้ม	ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข	ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม

ภาคผนวก ข.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคผนวก ข. ๑ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ข. ๒ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ภาคผนวก ข. ๑

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

สารบรรณ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
เลขที่รับ 335
วันที่ 10 ธ.ค. 60
เวลา 16.11 น.

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓,๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๓๗

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ ขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

๑.นายพัชร

(พระมหาตณัฏพัชร คมกรัปปโย, ดร.)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสานงาน :

นางสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๗๕๖๔๔๔๙

๐๙.๑๑.๖๐

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

๕ ๒๑.๑.๖๐

บันทึกข้อความ

สารบรรณ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
เลขที่รับ 333
วันที่ 10/12/60
เวลา 16.11 น.

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓,๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๓๗

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน พระสุธีรัตนบัณฑิต, ดร.

ด้วย นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำคุณูปการเรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ ขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ จึงเห็นควรให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

หิมาวัตร

(พระมหาดนัยพัชร คมกัปปโล, ดร.)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสานงาน :

นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๗๕๖๔๔๔๙

ลลิตรัตน์

พระสุธีรัตนบัณฑิต

(พระสุธีรัตนบัณฑิต)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
10/12-60

บันทึกข้อความ

สารบรรณ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
เลขที่รับ ๓๓๔
วันที่ ๑๐ มี.ค. ๖๐
เวลา ๑๖.๑๑ น.

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓,๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๓๗

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ ขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

Hamphor

(พระมหาดนายพัชร คมภิรปโย, ดร.)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายบริหาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสานงาน :

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๗๕๖๔๔๙๙

Handwritten signature and date
๑๗ มี.ค. ๖๐
๓๐ มี.ค. ๖๐

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๓๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.อำนาจ บัวศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-
depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบเครื่องมือวิจัย
แบบสอบถาม-สัมภาษณ์ ขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถาม-สัมภาษณ์ จึงเห็นควร
ให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย
สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย
เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

๗๑ ๒๓๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕
๒๕๖๐ ๒๕๖๐ ๒๕๖๐

ขอเจริญพร

๑
๒๕๖๐

๑ ๒๕๖๐

(พระมหาดนัยพัชร คมกัปปโย, ดร.)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยฝ่ายบริหาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://eds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๗๕๖๔๔๙๙

ภาคผนวก ข. ๒

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรามาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

- พ
- ณัฐวิมล
๓๖.๒๖๐

๓๖.๒๖๐
๓๖.๒๖๐

ที่ ศร ๖๑๐๑/ว ๒๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๘๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายวิโรจน์ ดิลกชัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรามาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาพนธ์พัชร คมกริปปญ, ดร.)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

๒๑/๒๕๖๑ (๒๕๖๑)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธรรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย
สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธรรัตน์ สจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธรรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

รับทราบ 11/2/61

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายภุมินทร์ สวัสดิ์โรจน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางลธิธรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมาขออนุญาตให้ **นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนเคราะห์ และขออนโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุรณ์ วฑฺฒิกโร, ดร.)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://eds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

- export
- 42/43/44/45/46/47/48/49/50/51/52/53/54/55/56/57/58/59/60/61/62/63/64/65/66/67/68/69/70/71/72/73/74/75/76/77/78/79/80/81/82/83/84/85/86/87/88/89/90/91/92/93/94/95/96/97/98/99/100/101/102/103/104/105/106/107/108/109/110/111/112/113/114/115/116/117/118/119/120/121/122/123/124/125/126/127/128/129/130/131/132/133/134/135/136/137/138/139/140/141/142/143/144/145/146/147/148/149/150/151/152/153/154/155/156/157/158/159/160/161/162/163/164/165/166/167/168/169/170/171/172/173/174/175/176/177/178/179/180/181/182/183/184/185/186/187/188/189/190/191/192/193/194/195/196/197/198/199/200/201/202/203/204/205/206/207/208/209/210/211/212/213/214/215/216/217/218/219/220/221/222/223/224/225/226/227/228/229/230/231/232/233/234/235/236/237/238/239/240/241/242/243/244/245/246/247/248/249/250/251/252/253/254/255/256/257/258/259/260/261/262/263/264/265/266/267/268/269/270/271/272/273/274/275/276/277/278/279/280/281/282/283/284/285/286/287/288/289/290/291/292/293/294/295/296/297/298/299/300/301/302/303/304/305/306/307/308/309/310/311/312/313/314/315/316/317/318/319/320/321/322/323/324/325/326/327/328/329/330/331/332/333/334/335/336/337/338/339/340/341/342/343/344/345/346/347/348/349/350/351/352/353/354/355/356/357/358/359/360/361/362/363/364/365/366/367/368/369/370/371/372/373/374/375/376/377/378/379/380/381/382/383/384/385/386/387/388/389/390/391/392/393/394/395/396/397/398/399/400/401/402/403/404/405/406/407/408/409/410/411/412/413/414/415/416/417/418/419/420/421/422/423/424/425/426/427/428/429/430/431/432/433/434/435/436/437/438/439/440/441/442/443/444/445/446/447/448/449/450/451/452/453/454/455/456/457/458/459/460/461/462/463/464/465/466/467/468/469/470/471/472/473/474/475/476/477/478/479/480/481/482/483/484/485/486/487/488/489/490/491/492/493/494/495/496/497/498/499/500/501/502/503/504/505/506/507/508/509/510/511/512/513/514/515/516/517/518/519/520/521/522/523/524/525/526/527/528/529/530/531/532/533/534/535/536/537/538/539/540/541/542/543/544/545/546/547/548/549/550/551/552/553/554/555/556/557/558/559/560/561/562/563/564/565/566/567/568/569/570/571/572/573/574/575/576/577/578/579/580/581/582/583/584/585/586/587/588/589/590/591/592/593/594/595/596/597/598/599/600/601/602/603/604/605/606/607/608/609/610/611/612/613/614/615/616/617/618/619/620/621/622/623/624/625/626/627/628/629/630/631/632/633/634/635/636/637/638/639/640/641/642/643/644/645/646/647/648/649/650/651/652/653/654/655/656/657/658/659/660/661/662/663/664/665/666/667/668/669/670/671/672/673/674/675/676/677/678/679/680/681/682/683/684/685/686/687/688/689/690/691/692/693/694/695/696/697/698/699/700/701/702/703/704/705/706/707/708/709/710/711/712/713/714/715/716/717/718/719/720/721/722/723/724/725/726/727/728/729/730/731/732/733/734/735/736/737/738/739/740/741/742/743/744/745/746/747/748/749/750/751/752/753/754/755/756/757/758/759/760/761/762/763/764/765/766/767/768/769/770/771/772/773/774/775/776/777/778/779/780/781/782/783/784/785/786/787/788/789/790/791/792/793/794/795/796/797/798/799/800/801/802/803/804/805/806/807/808/809/810/811/812/813/814/815/816/817/818/819/820/821/822/823/824/825/826/827/828/829/830/831/832/833/834/835/836/837/838/839/840/841/842/843/844/845/846/847/848/849/850/851/852/853/854/855/856/857/858/859/860/861/862/863/864/865/866/867/868/869/870/871/872/873/874/875/876/877/878/879/880/881/882/883/884/885/886/887/888/889/890/891/892/893/894/895/896/897/898/899/900/901/902/903/904/905/906/907/908/909/910/911/912/913/914/915/916/917/918/919/920/921/922/923/924/925/926/927/928/929/930/931/932/933/934/935/936/937/938/939/940/941/942/943/944/945/946/947/948/949/950/951/952/953/954/955/956/957/958/959/960/961/962/963/964/965/966/967/968/969/970/971/972/973/974/975/976/977/978/979/980/981/982/983/984/985/986/987/988/989/990/991/992/993/994/995/996/997/998/999/1000/1001/1002/1003/1004/1005/1006/1007/1008/1009/1010/1011/1012/1013/1014/1015/1016/1017/1018/1019/1020/1021/1022/1023/1024/1025/1026/1027/1028/1029/1030/1031/1032/1033/1034/1035/1036/1037/1038/1039/1040/1041/1042/1043/1044/1045/1046/1047/1048/1049/1050/1051/1052/1053/1054/1055/1056/1057/1058/1059/1060/1061

นายภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางเกศินี จุลพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธรรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

1. ทราบ

2. อนุมัติ/อนุญาตแล้ว

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจิมรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธีรัตน์ สัจจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางสาวสุพรรณิ โล่ห์ชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ให้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว

(นางสุพรรณิ โล่ห์ชัยกุล)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางรัตนา ศิริกมลทิพย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
 “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
 ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
 (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
 ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์
 ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบูรณ์ ฐาตมิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

รับสั่ง ทช. ๑๖๐๖๑ ๑๖๖

หาวิธีใด ดีอีกมอทิพย์

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายพิจิตต์ ยมหล้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก้นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ รุทติกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

อินฉิมเทพสโรบล ร้อยแล้ว

R.

(นายพิจิตต์ ยมหล้า)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางปณณดา ภูพิชิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสิทธิรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
 “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
 ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
 (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
 ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสิทธิรัตน์ สจิมรัมย์
 ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ รุชณิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธิรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

สัมภาษณ์พร้อมด้วยแล้ว

(นางปณณดา ภูพิชิต)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางเบญญาพร ภัทรโยธิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

สัปดาห์ที่ ๑๖

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

ที่ ศร ๖๑๐๑/ว ๒๔

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางชนาพร วัทัญญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสิทธิรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุขฎีนิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมาขออนุญาตให้ นาสลิทธรัตน์ สัจจิมรัมย์ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนเคราะห์ และขออนโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธิรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

u.ac.th
 29W
 (university ending)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายสุตสาคร อินทร์ทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธีรัตน์ สัจจรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ที่ ศร ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร น.ส.พรรณนิภา แก้วสถิตย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
 “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
 ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
 (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
 ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์
 ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอพบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

รับส่งเอกสาร
 วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
 “รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
 ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
 (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
 ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์
 ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

(พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางสุนีย์ ไชยเทพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

รับ สัมภาษณ์ไว้ ณ วันที่

นางสุนีย์ ไชยเทพ

ที่ ศร ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายรัชพล ลานตวน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลลิตรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ใจ สจิมรัมย์แก้ว
S. Jim
28 มี.ค 61

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมหาขออนุญาตให้ นางสาวลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปุน ฐิตกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลิทธรรัตน์ สัจจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ฉันได้ให้สัมภาษณ์

Scd.

(นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางสาวนิรมล มณีคุ้ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมาขออนุญาตให้ นางสาวสิทธรัตน์ สจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อบรรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอพบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปอน วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

สำนักงานอธิการบดี

(นางสทิตระมล งามคุ้ม)

ที่ ศธ ๖๑๐๑/ว ๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดสุรินทร์ ๓๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางลัทธรัตน์ สจิมรัมย์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา แบบ ๑.๒ เลขประจำตัวนิต ๕๕๐๑๕๐๕๑๓๕ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมของเยาวชน” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ
ผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอน
ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถ
ให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเจริญพรมมาขออนุญาตให้ นางลัทธรัตน์ สจิมรัมย์
ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระมหาสมปณ ฐตฺถิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ <http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

ผู้ประสานงาน : พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม โทร. ๐๘๑-๕๒๖๑๘๐๙

นางลัทธรัตน์ สจิมรัมย์ โทร. ๐๘๖-๓๔๘๙๖๖๙

ฉันได้ให้สัมภาษณ์
๒๙ ธ.ค. ๒๕๖๑

(นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข)

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์สำหรับ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ

- (๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในปัจจุบัน
- (๒) เพื่อศึกษาความสำคัญของพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมสำหรับเยาวชนเพื่อการดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุข

- (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม
- แบบสัมภาษณ์มี ๔ ข้อคือ

- (๑) ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ
 - (๒) ควรมีการแก้ปัญหาอย่างไร
 - (๓) มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง
 - (๔) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบ ความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม
- ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้นไม่มีผลเสียใดๆต่อตัวท่านหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้วยความขอบคุณอย่างยิ่ง

(นางสิทธรัตน์ สจิมรัมย์)

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของเยาวชนตามหลักพุทธธรรม

๓ ผู้ให้สัมภาษณ์ชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....ที่ทำงาน.....

วันที่..... เวลา.....

[illegible]

- (๑) ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ
- (๒) ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
- (๓) มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง
- (๔) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ
ทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม
- (๕) ข้อเสนอแนะ

[illegible]

ลงชื่อ..... ผู้ให้สัมภาษณ์

()

ภาคผนวก ง.

ข้อมูลการสัมภาษณ์

สรุปความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๑. ในการดำเนินประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ	๒. ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
นายเจลิยว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	-ด้านทักษะชีวิต การเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ตามใจไม่ดูแลเรื่องทักษะชีวิตเท่าที่ควร -สิ่งแวดล้อมรอบตัวมีผลต่อเยาวชน ขาดการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่าง การใช้สื่อของประเทศไทยที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน สิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน มองเห็นเป็นธรรมดา ตัวอย่างไม่ดีเยอะเกินไป เรื่องสื่อสำคัญมาก -เกิดจากนโยบายการจัดการของหลักสูตรไม่มุ่งเน้นให้นักเรียนปฏิบัติ เกิดปัญหานโยบายของรัฐ	ต้องรู้การแก้ปัญหา สร้างปัญหาที่มีอยู่ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน หลักสูตร สื่อ สิ่งแวดล้อม ต้องพัฒนาแก้ไข ต้องมีสาระน่าสนใจ ต้องออกสื่อทางบวกที่รักความเป็นไทย รักองค์กรประเทศไทย เรียนรู้สิ่งที่ดีของครอบครัวประเทศชาติ
นายวิโรจน์ ดิลกชัย รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารทั่วไป	ในความเป็นปัจจุบัน ณ เวลานี้ ต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นพลวัตร ไม่มีอะไรหยุดนิ่ง ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะเยาวชน สิ่งยั่วยุที่เกิดขึ้นเป็นปัญหา อุปสรรคต่อความสำเร็จ สิ่งยั่วยุที่ว่านี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม ครอบครัว สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งโอกาสของเยาวชน การเข้าถึงอย่างอิสระเสรี ขาดการควบคุมทั้งจากตนเอง ผู้เกี่ยวข้องในสถาบันครอบครัว รวมทั้งผู้มีอำนาจ	การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จดังกล่าวต้องเริ่มที่สถาบันครอบครัว ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งและอบอุ่น เป็นครอบครัวที่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ด้วยกัน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง เป็นสถาบันครอบครัวที่เปิดเผย

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๑. ในการดำเนินประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ	๒. ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
	ในการบริหารประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมครอบครัว สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งโอกาสของเยาวชน มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้	
นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารวิชาการ	ความซื่อสัตย์ ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ	การสร้างความตระหนักและให้แยกวิเคราะห์ในความคิด ความชั่ว
นายภูมิษฐ์ สวัสดิ์โรจน์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร	การอบรมเลี้ยงดูลูกในปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ช่วยกันอบรมเลี้ยงดูลูก เป็นการอยู่แบบครอบครัวเล็กๆ มีเพียงพ่อแม่ลูก ประกอบกับพ่อแม่ต้องทำงาน ทำให้การดูแลอบรมเลี้ยงดูไม่สามารถทำได้อย่างครบถ้วน ส่งผลต่อการสร้างคุณลักษณะพื้นฐานและทักษะการดำรงชีวิตเบื้องต้นจากทางครอบครัว เมื่ออยู่ในสังคมก็เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิต สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วที่สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับเยาวชน ทำให้ติดบริโภคนิยม ความสุขสบาย ขาดวินัย ความอดทนในการใช้ชีวิต	การแก้ปัญหาต้องเริ่มที่ครอบครัว ต้องมีความรู้เรื่องการอบรมเลี้ยงดูลูกในยุคปัจจุบัน และประสานความร่วมมือในการดูแลลูกร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ญาติผู้ใหญ่ ครู โรงเรียน หรือแม้กระทั่งเพื่อนฝูง
นางเกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน	ทัศนคติส่งผลต่อความคิด ส่งผลต่อพฤติกรรม ทัศนคติ	หาวิธีเปลี่ยนความคิด จัดค่ายละลายพฤติกรรมให้เป็นแนวปรับทัศนคติเชิงบวก

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๑. ในการดำเนินประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ	๒. ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	เป็นเรื่องเกี่ยวกับเพื่อน เพื่อนชักจูงไปในทางที่ผิด และการอยากรู้ อยากเห็น อยากลองทำในสิ่งที่ไม่ดี	การเลือกคบเพื่อนที่นำไปในทางที่ดี ส่วนเรื่องที่ยากรู้ อยากลองไม่ใช่เรื่องที่ผิด แต่ควรที่จะรู้ว่าสิ่งที่เรากำลังทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกที่ควรหรือไม่ และสิ่งที่สำคัญที่สุดในกาแก้ปัญหา คือการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือตนเองและจิตใจของเราเอง ถ้าเราหักห้ามใจเราได้ ไม่ว่าสิ่งใดจะมา โนมน้าวเราอย่างไร เมื่อรู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ก็ไม่ควรทำ
นางสุพรรณิ โล่ชัยยะกุล หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและ ผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	เยาวชนในปัจจุบันยังขาดความมุ่งมั่นตั้งใจ ขาดการคำนึงถึงระบบอาวุโส	ควรนำเรื่องอิทธิบาท ๔ และมรรค ๘ มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
นางรัตนา ศิริกมลทิพย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	ขาดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ เป็นขั้นเป็นตอน เยาวชนมักต้องการจะเอาแต่ผลลัพธ์	ควรให้เยาวชนฝึกทักษะให้มากขึ้น
นายพิจิตต์ ยมหล้า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	ไม่ได้มีการสังเคราะห์ซึ่งกันและกันเท่าที่ควร	ใช้หลักธรรมเข้ามาช่วย
นางปณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขานุการ วิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	ขาดความตั้งใจ ไม่อดทน ติดโซเชียล ทำให้ขาดการหาความรู้	จัดเวลาให้ถูกต้อง ให้เวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด
นางเบญญาพร ภัทรโยธิน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	การไม่รู้ในสิ่งที่ตนกระทำอยู่ว่าถูกผิด ดีเลวอย่างไร	ต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัวที่ต้องชี้ในสิ่งถูกผิด

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๑. ในการดำเนินประจำวันของเยาวชนมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ	๒. ควรมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
นางชนาพร วัทธัญ หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม	ทักษะการดำเนินชีวิต ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ เกิดจากการเลี้ยงดูของครอบครัว	ผู้ปกครองต้องปรับทัศนคติและเข้าใจบุตรหลานมากขึ้น ควรมีเวลาให้กับเด็ก
นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	ไม่มีสติ ไม่ใช่ปัญหาในการพิจารณาหรือการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ	ควรฝึกสติ ใช้ปัญญาและหลักธรรมต่างๆ มาเป็นพื้นฐานในการคิด การปฏิบัติ
นางสุนีย์ ไชยเทพ หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม	เรื่องของการไม่รู้ในสิ่งที่ทำว่าถูกหรือผิดเช่น ยาเสพติด เพศสัมพันธ์ ความรุนแรง	พ่อแม่มีส่วนอย่างมากในการร่วมแก้ปัญหา เพราะอยู่ใกล้เด็กมากที่สุด
นางสาวพรรณนิภา แก้วสถิตย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	การรับข้อมูลจากสื่อโซเชียลต่างๆ รวมทั้งความเสี่ยงในการเลือกคบเพื่อน และยั่วจากอบายมุขต่างๆ	ใช้ชีวิตอย่างมีสติ นำหลักธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์	ความไม่มีระเบียบวินัยและขาด ความรับผิดชอบ	สร้างระเบียบวินัยให้เกิดกับตนเอง โดยเริ่มจากครอบครัว และสร้าง ความรับผิดชอบให้เยาวชน
นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ	เด็กไม่ขยันเรียน ขาดความอดทนต่อ สิ่งที่ทำ ไม่มีความรับผิดชอบ	การสอนให้มีอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา
นางสาวนิรมล มณีคุ้ม	ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอัน ควร ปัญหายาเสพติด ปัญหาการติด เกม ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาการ ต่อต้านผู้ใหญ่	ควรให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม ในเรื่องการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องแก่ ครอบครัว

สรุปความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๓. มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง	๔. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
นายเฉลียว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	อรรถาธิ อรรถโนนาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ พละ ๕	นักเรียนที่ประสบความสำเร็จที่สร้างชื่อเสียงต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน ต่อประเทศชาติ คนเป็นครูก็ยินดีที่นักเรียนเป็นคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
นายวิโรจน์ ดิลกชัย รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารทั่วไป	การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมตามหลักศีล ๕ เป็นภูมิคุ้มกันเป็นอย่างดี ขอเพียงยึดถือและปฏิบัติอย่างแท้จริง	ความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัวและต่อสังคม หากพิจารณาตามหลักพุทธธรรมความสุขและความภาคภูมิใจดังกล่าวเป็นสิ่งที่เป็ผลบุญที่ประกอบกรรมดี ไม่เบียดเบียนกันใคร จึงส่งผลให้มีความสุขและความภาคภูมิใจ
นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารวิชาการ	หิริโอตตปละ	ในฐานะเป็นครูจะรู้สึกดีใจ ภูมิใจที่ลูกศิษย์ที่เป็นเยาวชนประสบความสำเร็จ
นายภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร	ทุกหลักธรรมสามารถนำมาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ เพราะการดำเนินชีวิตเราต้องมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายประเภทรวมทั้งตัวเองด้วย	ความสุขและความภาคภูมิใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญและจัดแสดงความยินดีต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นของเยาวชน เพราะสิ่งนี้จะเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญและเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนได้พัฒนาหรือประพฤติปฏิบัติในสิ่งนั้นสืบไป
นางเกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน	ชั้นดีใช้มากที่สุด กับการมองความแตกต่างของบุคคลให้เป็นปกติเข้าใจคนรอบข้าง	

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๓. มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง	๔. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	ภาวนามนปัญญา คือปัญญาที่เกิดจากการอบรมตนเองโดยการศึกษาจิตและกายให้มีความสงบ จนสามารถนำไปตรึงตรองเรื่องต่างๆ ได้อย่างแตกฉาน	ความสุขและความภาคภูมิใจจากการประสบความสำเร็จเป็นเรื่องที่ดี ควรยินดีและชมเชยต่อเยาวชน เพราะไม่ว่าเรื่องที่เขาประสบความสำเร็จจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่แต่เขาก็ได้ใช้ความสามารถ และตั้งใจทำอย่างเต็มที่
นายสุดสาคร อินทร์ทอง หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและผู้สอนกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสำคัญหมด เพราะถ้าศึกษาจริงๆ มีเหตุมีผลทั้งนั้นเอามาใช้ได้ตลอดเวลา	
นางสุพรรณิ โลชัยยะกุล หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและ ผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย		เยาวชนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะเขามีความมุ่งมั่นความเพียรพยายาม รู้สึกยินดีกับครอบครัวของเขาเมื่อมีคนดีเพิ่มขึ้น สังคมต้องดี
นางรัตนา ศิริกมลทิพย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	พรหมวิหาร ๔	มีความสุข ความปลื้มปิติ มีมุทิตาจิตต่อเยาวชนนั้นๆ
นายพิจิตร ยมหล้า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	สังคหวัตถุ ๔	อย่างน้อยคนเหล่านี้จะต้องมีธรรมในหัวใจ
นางปณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขาฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	มันเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อน้อง และสังคม
นางชนาพร วัทธัญญ หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	การครองตน	สิ่งที่เกิดขึ้น เกิดจากการตั้งใจเรียน รู้จักครองตน และพ่อแม่

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๓. มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง	๔. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
นางเบญญาพร ภัทรโยธิน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	หิริโอตตปละ	เยาวชนที่ประสบความสำเร็จ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมเป็นสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นสังคมไทย
นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	เบญจศีล เบญจธรรม อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔	ยินดีด้วยกับเยาวชนที่มีความสุขและภาคภูมิใจตนเอง ซึ่งเมื่อบุคคลมีความสุขและภูมิใจในตนเองแล้ว จะส่งผลให้เกิดความมั่นใจและอยากจะช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป
นายรัชพล ลานตวน รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม	อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔	
นางสุนีย์ ไชยเทพ หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียน สระบุรีวิทยาคม	ฆราวาสธรรม ๔ เพื่อให้เกิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่นทั้ง สัจจะ= ความซื่อสัตย์ ทมะ= การข่มใจตนเอง จาคะ= ความเสียสละ ขันติ= ความอดทน หากสามารถนำไปใช้กับทุกครอบครัว จะส่งผลดีต่อตัวเยาวชนและหากบ่มเพาะให้เติบโตเป็นคนดี จะส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติ	
นางสาวพรรณนิภา แก้วสถิตย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	อบายมุข ๖ สัมปยุตธรรม ๗ อิทธิบาท ๔	มีความยินดีกับความสำเร็จของเยาวชน เพราะจำนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๓. มีหลักพุทธธรรมใดที่ควรนำมาใช้ปฏิบัติเป็นพิเศษได้บ้าง	๔. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับความสุขและความภาคภูมิใจของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรี วิทยาคม	อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔	ครอบครัวมีความพอใจและ ภาคภูมิใจในความสำเร็จ
นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	ศีล ๕ ธรรม ๕	เด็กที่มีความดี ความงามด้าน คุณธรรมและความรู้ย่อมเกิด ผลสำเร็จ ดังว่า “เด็กดีคือหัวใจของ ชาติ”
นางสาวนิรมล มณีคุ้ม ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	พละ ๕ และปลูกฝังให้เยาวชนรู้จัก ความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุ มี ผล มีภูมิคุ้มกันและมีคุณธรรมที่ดี งาม ในการดำเนินชีวิต	รู้สึกชื่นชมและยินดีในความสำเร็จ ที่ มุ่งมั่น มานะพยายามจนประสบ ความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นายเจลิยว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ถ้าทุกคนเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ก็เลสในตนจะลดน้อยลง คือ ความรัก โลภ โกรธ หลง และทุกคนจะประสบความสำเร็จและมีศีล ๕ เป็นแก่น โลกใบนี้จะสงบสุขมากยิ่งขึ้น

นางปณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขาฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ควรให้รางวัลแก่เด็กและเยาวชนที่เป็นตัวอย่างที่ดี ยกย่องและมอบรางวัลไม่ใช่เฉพาะคนเก่ง รวมถึงพฤติกรรมที่ดีของเด็กด้วย

นางชนาพร วทัญญู หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปัญหาทุกอย่างส่วนใหญ่ จะเกิดจากเยาวชนไม่รู้จักรับการครองตน ในการดำเนินชีวิตซึ่งครอบครัวและครูอาจารย์ เพื่อนมีส่วนสำคัญ

ถอดเทปการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม

เกี่ยวกับปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับเยาวชนในการดำรงชีวิต

นายเจสียว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพื่อเจ้า พูดส่อเสียด ความไม่ซื่อสัตย์ ไม่จริงใจ สื่อสารผิดจะทำให้คนในองค์กรเกิดการเข้าใจผิด ระบบจะรวนการบริหารจัดการยาก คนโกหกจะถูกล้มละลาย ขาดความน่าเชื่อถือและจะขาดความนับถือจากบุคคลอื่น คนที่ถือศีลข้อนี้จะเป็นคนที่มีคุณภาพน่าไว้วางใจ น่าเชื่อถือ สังคมจะอยู่ได้เพราะพูดความจริง”

นายวิโรจน์ ดิลกชัย รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารทั่วไป ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงว่า “การปฏิบัติตามศีลข้อ ๑ หากปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัดจะส่งผลต่อจิตใจเป็นอย่างยิ่งและจะมีความสุขทางใจ ไม่ฆ่าสัตว์เป็นเรื่องดีที่ทุกคนทำได้ ถ้าทุกคนมีใจเมตตาจะทำให้ละเว้นได้ความใจร้อนโหดเหี้ยมจะลดลง เมื่อเราไม่ทำร้ายเขา เขาก็จะไม่มาทำร้ายเรา ถ้าละเว้นได้ปัญหาในโลกจะไม่มี จิตใจจะสงบเมตตา โลกก็จะสงบ เป็นพื้นฐานเรื่องการทำงานชอบจากมรรคมีองค์ ๘ ถ้าไม่เบียดเบียนใครจิตก็สงบ ถึงคนอื่นไม่รู้ เรารู้ การกระทำขึ้นอยู่กับที่เจตนา”

นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ว่า “การปฏิบัติตามศีลข้อ ๒ ส่งเสริมให้ทุกคนมีความสุจริต มีความซื่อสัตย์ ทำให้สังคมสงบสุขปราศจากการลักทรัพย์ ถ้ามีความซื่อสัตย์สุจริตเมื่อไร โลกก็จะสวยงาม จิตที่ไม่โลภปัญหาจะไม่เกิด ความโลภโกรธหลงทำให้เบียดเบียนกัน บ้านเมืองจะสงบเรียบร้อยถ้าไม่เบียดเบียนกัน ต้องมีคุณธรรมในเรื่องหักห้ามความโลภไม่ให้เกิดขึ้นในใจ”

นายภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร ได้แสดงความคิดเห็นว่า “การไม่ประพฤติดัดในกาม จะไม่เป็นการสร้างปัญหา(ความทุกข์) ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเราหรืออีกฝ่ายหนึ่ง เพราะสังคมเปลี่ยน ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีกว้างไกลและรวดเร็ว เยาวชนเกิดปัญหาการประพฤติดัดในกาม การคบชู้ การท้องก่อนแต่ง การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การติดโรค ทำให้เกิดความเดือดร้อน และเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคม”

นางเกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อปัญหาเรื่องการเสพสุราและยาเสพติด ทำให้ครองสติไม่ได้ สามารถทำลายเยาวชนและประเทศชาติได้ ถ้าไม่มีปัญหาเรื่องการเสพสุราและยาเสพติดสังคมก็จะสงบสุข”

นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “การพูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ใส่ร้าย ใส่ความ เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เพราะทำให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน ไม่พูดจาหยาบคายก้าวร้าวต่อเพื่อนร่วมงาน พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะแก่กาลเทศะ เมื่อเราพูดจาดีต่อกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้างด้วย”

นายสุตสาคร อินทร์ทอง หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอนกิจกรรม ลูกเสือเนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “ศีลข้อ ๔ มรรคมีองค์ ๘ บอกชัดเจนมากมี ๔ อย่าง คือ งดเว้นจากการพูดปด งดเว้นจากการพูดส่อเสียด งดเว้นจากการพูดคำหยาบ งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ ทำให้สังคมมีความสุข ปลอดภัยจากการทุจริต การพูดโกหกอาจไปทำร้ายผู้อื่นโดยไม่รู้ตัว”

นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “เราควรละเว้นจากพูดโกหกพูดไม่อยู่กับร่องกับรอย เพราะการพูดโกหก หลอกลวง พูดเสียดสี พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายทั้งตนเองและผู้อื่นตามมา ทำให้ทุกคนไม่ให้ความเคารพ และไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน”

นางสุพรรณิ โล่ชัยยะกุล หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมและผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กล่าวว่า “ทุกคนต่างก็รักชีวิตและมีคนที่รักและห่วงใยรออยู่ การทำลายชีวิตผู้อื่นก่อให้เกิดผลกระทบตามมา”

นางรัตนา ศิริกมลทิพย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “การมีเมตตาเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ การไม่ใช้ความรุนแรงเป็นการให้ความสำคัญของสรรพสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นมา อีกทั้งการฆ่าเป็นการสร้างความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง”

นายพิจิตร ยมหล้า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “การไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์และการไม่ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิตผู้อื่น ทำให้เราสามารถแบ่งแยกคนกับสัตว์ได้ชัดเจน ทำให้ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทำให้สังคมมีเมตตาธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข”

นางปณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขานุการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “ศีลข้อ ๒ เป็นศีลที่ทำให้เราไม่เกิดกิเลสอยากได้ของของผู้อื่น การไม่ลักทรัพย์ถือว่าเป็นการสร้างความสุขให้กับผู้อื่นในทางอ้อม เพราะถ้าใครถูกลักทรัพย์ย่อมเกิดความทุกข์”

นางเบญญาพร ภัทรโยธิน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “การลักขโมยเป็นสิ่งที่ไม่ดี ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การเคารพในกรรมสิทธิ์ของกันและกัน ทำให้เรามีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากขึ้น”

นางปาริชาติ อุ่นจันทน์ รองหัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายบริหารงานวิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “ทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของเรา ไม่ควรยึดเอาเป็นเจ้าของ การพึงพอใจในสิ่งที่มีโดยไม่เบียดเบียนของผู้อื่นและเปรียบเทียบกับผู้อื่น หากปฏิบัติได้จะส่งผลต่อจิตใจเป็นอย่างดีและจะมีความสุขทางใจ”

นางชนาพร วทัญญู หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “หากเรา มีการสอนให้เด็กและเยาวชนให้รู้ในข้อนี้ก็จะทำให้ปัญหาน้อยลง คือ งดเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยอันควร หากผู้ปกครองสามารถดูแลและอธิบายเรื่องของเพศสัมพันธ์ที่ต้องรวมถึงครูอาจารย์ มีการสั่งสอนและอธิบายถึงภาพใหญ่ให้ได้ว่าถึงปัญหาหลังจากการมีเพศสัมพันธ์และจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง และมีการเตรียมการป้องกันอย่างไรให้ถูกวิธีรวมถึงสิ่งที่ไม่ถูกต้องและปัญหาที่จะตามมาเหล่านี้ให้กับเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป”

นายรัชพล ลานตวน รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “ศีลข้อ ๓ ทำให้คนมีความสำรวมระวังในอินทรีย์ ปลอดภัยจากโรคร้าย ส่งเสริมให้ไม่เกิดอาชืพค้ำกาม ค้ามนุษย์ มนุษย์เป็นผู้รู้จักควบคุมความต้องการของตนเอง รู้ถูกผิด รู้อะไรควรไม่ควร ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ มองตามค่านิยมของคนสมัยนี้เป็นค่านิยมธรรมดาที่ครอบครัวยุคเดียว แต่ปัจจุบันความคิดครอบครัวยุคใหม่เปลี่ยนไปวัฒนธรรมการแสดงออก สื่อจึงทำให้คนผิดศีลข้อนี้เยอะ”

นางสุนีย์ ไชยเทพ หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “ศีลข้อ ๕ ทำให้มีสติสัมปชัญญะ ควบคุมการกระทำ ทำให้เกิดสำรวมระวังในการไม่ทำชั่ว เมื่อปฏิบัติศีล ๕ ได้ครบ ทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข เป็นสิ่งที่ดีต่อครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ไม่ทำให้ตนเองหมดทรัพย์ ทำให้ครอบครัวลำบาก ไม่ทะเลาะวาทสร้างปัญหาในสังคม”

นางเยี่ยมจิต ตติรังสรรค์สุข ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม กล่าวว่า “การดื่มสุรา เครื่องดองของเมาทำให้เสียสติ อาจก่อเหตุทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต หรือสูญเสียทรัพย์สิน นอกจากเป็นการใช้เงินโดยไร้ประโยชน์แล้ว ยังเป็นการทำลายสุขภาพตนเองด้วย”

การสัมภาษณ์เยาวชน

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบคลุมและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
นายวรปรัชญ์ แซ่ลือ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ ผมเป็นคนชอบมีเหตุผล และวิชา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็น วิชาที่ต้องใช้เหตุผล มีที่มาที่ไป ผมจึง ชอบวิชานี้แต่หลังจากเรียนมาถึงชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายมีแต่ คณิตศาสตร์กับฟิสิกส์เท่านั้นที่ผมยัง สนใจอยู่	เมื่ออยากรู้อะไรขึ้นมาก็ต้องไปทำให้ หายอยาก ทั้งขยะและทำงานอื่นเป็นครั้งคราว ทำประโยชน์ให้โรงเรียนเป็นครั้ง คราว ไม่ทำให้สังคมสกปรกไป มากกว่าที่เป็นอยู่
นางสาวภัสรา คำม้น อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน การเรียนวิชา สังคมศึกษา วางแผนการเรียนก่อน จุดประสงค์ ที่ต้องการในสาระนั้น ๆ ตั้งใจเรียนในเวลาเรียนหากไม่เข้าใจ ถามอาจารย์ ทบทวนบทเรียนทุกครั้งหลังจาก เรียนเสร็จแล้ว	เมื่อได้รับมอบหมายงานต้องทำให้มี คุณภาพเสร็จตามเวลากำหนด รู้จักแบ่งเวลาว่าเวลานี้ควรทำอะไร จัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้ ทำงานได้เร็วขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านจากพ่อแม่ เช่น ล้างจาน ซักผ้า ทำอาหาร รักษากฎระเบียบวินัยของโรงเรียน หรือสถานที่ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด รักษาสິงของสาธารณะ ไม่ทำลาย สิ่งของหรือทิ้งขยะลงถูกที่
นายศิริสิทธิ์ จันทรเสนห์ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ ฝึกฝนทำแบบฝึกหัด หาโจทย์ คณิตศาสตร์มาทำอย่างสม่ำเสมอ	ทำการบ้านที่ได้มา ทบทวนในสิ่งที่ เรียนในแต่ละวัน ปฏิบัติตามตาราง ชีวิตที่กำหนดไว้ ทำงานบ้านบางส่วน พยายามลด รายจ่ายครอบครัว ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน เคารพครูอาจารย์
นายชวนากร บุตรัตนะ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ภาษาไทย ตั้งใจเรียนในห้องและชอบในวิชาที่ เรียน	ตั้งใจเรียนตามหน้าที่ของเรา ช่วยล้างจาน ขายของ ฝึกร้านค้า ไม่ทิ้งขยะลงพื้นทั่วไป

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเรีจ	ความรับผิดชอบต่อนอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเรีจ
นางสาวนันท์รัตน์ เก่งเกียรติชัย อายุ ๑๗ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ มีความชอบในวิชานี้เป็นพื้นฐาน มี พื้นฐานในการคิดมาก่อน(พวกการ แยกตัวประกอบ จำนวนจริง) ทำให้ เรียนเข้าใจง่ายขึ้น	แก้ปัญหาโจทย์มาก ๆ ความ รับผิดชอบในการทำงาน ช่วยดูแลคุณย่า ช่วยพ่อแม่ขายของ ดูแลหน้าร้าน ดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน คอยให้คำแนะนำห้ามปรามเวลา เพื่อน ๆ นื่อง ๆ ทำอะไรไม่เหมาะสม
นายชัยวัฒน์ สาริวัฒน์ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน การงานอาชีพ ตั้งใจเรียนภายในห้องเรียนและรู้จัก เสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่เห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตน	ตั้งใจทำตามหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด และอย่าเห็นแก่ตัว ช่วยดูบ้าน รดน้ำต้นไม้ ฝ้าหน้าร้าน กวาดลานวัด ทิ้งขยะให้เป็นที กวาด ทำความสะอาดที่สาธารณะในหมู่บ้าน
นางสาวกิตติยาภรณ์ ศิริชัย อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ภาษาไทย อ่านหนังสือมาก	จะทำอะไรทำด้วยความตั้งใจ ช่วยงานบ้าน ล้างจาน กวาดบ้าน จัด ข้าวของ ขายของ ตั้งใจเรียน ทำดี
นางสาวชลธิชา ศรีรัตนรักษ์ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ บิดามารดาให้การสนับสนุน มี แรงผลักดัน ชื่นชอบงานศิลปะ	บิดามารดาให้การสนับสนุน มี แรงผลักดัน ชื่นชอบงานศิลปะ ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ช่วยขายของ ปฏิบัติตนตามกฎของทีนั้น ๆ รักษา ความสะอาด
นายทักษ์ดนัย จันทร์อิน อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน วิทยาศาสตร์ ความสำเร็จของผมเกิดจากการ สนับสนุนของครอบครัว ความมีวินัย ความรับผิดชอบ	ความรับผิดชอบต่อนอง คือความมี วินัย ทำตามกฎที่เราตั้งขึ้นเอง จะทำ ให้ประสบความสำเร็จได้ สิ่งที่ต้องรับผิดชอบในครอบครัวคือ การดูแลพ่อแม่ ทำงานบ้าน ใช้จ่าย อย่างประหยัด ทีโรงเรียนต้องรับผิดชอบ ทำ กิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย
นายศิริช พงษ์พานิช อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบว่า ตนเองผิดพลาดอะไรบ่อย แล้วแก้ไข	มีวินัยในตนเอง ดูแลรักษาทำความสะอาดบ้าน

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
		ไม่ทิ้งขยะในที่ทั่วไป แต่งกาย เหมาะสม
นางสาวอุลิตา เจริญรววัฒนา อายุ ๑๗ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ ศิลปะ ภาษาต่างประเทศ ตั้งใจในสิ่งที่ทำ มุ่งมั่น ขยัน	รับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความตั้งใจ ช่วยทำงานบ้าน เช่น กวาด เช็ด ถู บ้าน ซักผ้า ล้างจาน ทำงานบ้านทุก อย่าง เข้าร่วมกิจกรรม ทำบุญที่วัด ทำนุ บำรุงพระพุทธศาสนา
นายชานน ศศิณพล อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ มีความรับผิดชอบ มีวินัย	รับผิดชอบในการทำงานต่าง ๆ ล้างจาน ซักผ้า ตากผ้า ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยความ เต็มใจ
นางสาวภัทรวดี สัจจะไพศาล อายุ ๑๗ ปี	มีความสำเร็จด้าน ภาษาไทย พ่อแม่สนับสนุนในการเรียน มีเพื่อน บ้านที่ดีและคอยช่วยเหลือให้กำลังใจ เพื่อไม่ให้ท้อ อ่านหนังสือ	อ่านหนังสือ จัดสรรเวลาเล่นและ เรียน ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน นวดให้พ่อแม่ เวลาท้อเหนื่อย ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคม เป็น แบบอย่างที่ดีให้รุ่นน้อง
นายธีรภัทร์ เนื่อนิม อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน การงานอาชีพ เวลาอยู่บ้านจะคอยช่วยผู้ปกครองทำ ความสะอาดบ้าน และทำอาหารที่ รับประทานในครอบครัว	ทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จก่อน เสร็จแล้วจึงไปช่วยผู้ปกครองและคน อื่น ทำงานบ้านทุกอย่าง เช่น กวาด ถู บ้าน ซักผ้า ล้างจาน ฯลฯ และคอย ดูแลน้อง เวลาพบเห็นขยะก็ช่วยเก็บและ พยายามรักษาความสะอาดของ โรงเรียนหรือที่สาธารณะ
นางสาวอัมพิกา ใจริน อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ ตั้งใจเรียนและทำงานส่งให้ทันทุกครั้ง	ทำการบ้านทุกครั้ง ซักผ้า ล้างจาน กวาดบ้าน เดือนเมื่อต้องส่งงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
นางสาวศุภณัฐ สรรพศรี อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ ได้เกรด ๔ ทุกภาคเรียนในวิชา คณิตศาสตร์	หมั่นทบทวนบทเรียน ฝึกฝน ทำ โจทย์บ่อยๆ ทำงานบ้านเป็นประจำ ทำความสะอาดห้องเรียน บริเวณ โรงเรียน
นางสาวธัญชนก รัชตพฤษ์ อายุ ๑๙ ปี	มีความสำเร็จด้าน ภาษาไทย พื้นฐานเป็นคนชอบด้านภาษา ชอบ การเขียน ชอบการใช้ภาษาไทยให้ถูกหลัก ชอบศึกษาการใช้ภาษาต่าง ๆ นอกจากภาษาไทย ชอบการคิด วิเคราะห์ด้านพฤติกรรม ชอบการพูด รู้สึกว่าภาษาเป็นสิ่งสวยงาม จึงอยาก ศึกษาภาษาที่สอง ที่สาม มากขึ้นเรื่อย ๆ	เมื่อเกิดความชอบ เวลาอ่าน ศึกษา เองก็มีความเข้าใจได้ไม่ยากมาก เพราะตัวเรารู้สึกว่าได้ศึกษาสิ่งที่ ชอบเพิ่มเติม หากเป็นภาษาที่ ๒-๖ จะใช้การเรียนโดยมีผู้สอน ฝึกพูด ฝึกใช้บ่อย ๆ พยายามหาสื่อที่ สื่อสารด้วยภาษานั้นๆ ทำงานบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีหน้าที่แน่นอน แต่จะช่วยกันทำ ตามความเหมาะสม ตัวเองเคยรับ สอนภาษาอังกฤษแบบตัวต่อตัว ชอบทำกิจกรรมจิตอาสา เป็นคน ชอบทำกิจกรรมจึงได้เป็น staff ค่าย ไปออกค่ายบ่อยครั้งตั้งแต่ชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงปัจจุบัน เวลาว่างมักได้รับหน้าที่เป็นพิธีกร ทั้งเดี่ยวและคู่ รวมถึงงานอาสาอื่นๆ ตามความสนใจ และได้รับ มอบหมาย เข้าร่วมแข่งขันทักษะ ภาษาอังกฤษ
นางสาวพรณิชา ศรีรัตนรักษ์ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ บิดามารดาให้การสนับสนุน และตัว เราเองมีแรงผลักดันจนทำให้ประสบ ความสำเร็จ	ตั้งใจทำหน้าที่ของตนเอง รู้หน้าที่ และความรับผิดชอบ ช่วยขายของที่ร้าน ส่วนที่บ้านจะ ดูแลทำความสะอาด ช่วยแม่ทำงาน บ้าน ทำกับข้าว ดูแลสวน รดน้ำ ต้นไม้

		ไม่ก่อความวุ่นวายในสถานที่ต่าง ๆ ช่วยกันดูแล
ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
นางสาวกมลพร วงศ์เหลือง อายุ ๑๙ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ ตั้งใจทำงานเต็มที่ ตรงต่อเวลา มุ่งมั่น ไม่หยุดนิ่ง	วาดรูปบ่อย ๆ ซักผ้า ตากผ้า ทำกับข้าว ทำความ สะอาดห้องของตนเอง ไม่ก่อความเดือดร้อน มีจิตใจ สาธารณะ มีน้ำใจ แบ่งปันความ ช่วยเหลือแก่ผู้ที่ยากกว่า
นางสาวสารินี อรรถชัยพานิช อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ สุข ศึกษา วิทยาศาสตร์ และ ภาษาต่างประเทศ ความเพียรเป็นที่มาของความสำเร็จ รวมถึงความอดทน มีความพยายามใน การทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย	ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดทั้งด้าน การเรียนและการใช้ชีวิต ช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ในการ ทำงานบ้าน และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนตัว เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความ ตั้งใจ และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีใน การเข้าวัด ทำบุญตักบาตร
นายภูรินทร์ ตติรังสรรค์สุข อายุ ๑๗ ปี	มีความสำเร็จด้าน ศิลปะ เป็นคนที่ชื่นชอบการวาดรูปและงาน ทางศิลปะอยู่แล้ว และได้ฝึกฝนอยู่ ตลอดเวลา	ตั้งใจฝึกฝนอยู่เสมอ และศึกษาหา ข้อมูลเพิ่มเติม ตั้งใจเรียน ช่วยทำงานบ้าน ไม่ทิ้งขยะในที่ไม่ควรทิ้ง แต่งกาย สุภาพเรียบร้อย
นางสาวเมษนีย์ อุปถัมภ์ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน คณิตศาสตร์ ขยัน ตั้งใจ ตั้งเป้าหมายแล้วพยายาม ทำให้สำเร็จ ส่วนตัวคือในอนาคตจึงไม่ แน่ใจว่าอยากเรียนหรือทำอะไร เลย ต้องทำให้ดีไว้ก่อน	จัดงานหรือการบ้านที่ต้องทำเอาไว้ แล้วทำทีละอย่าง โดยเรียงจากวันที่ ส่งก่อนไปหลัง หรือถ้ามีเวลาเหลือ มาก ๆ จะทำงานที่ต้องทำก่อนเลย ล้างจานหรือกวาดบ้านเป็นครั้งคราว ดูแลยายที่บ้านเพราะว่าท่านเป็น เบาหวาน ในเวลากลางคืนจะเป็นลม บ่อยเพราะเลือดเหมือนขาดน้ำตาล เคยเป็นหัวหน้าห้องและเป็น เหรียญประจำห้อง ดูแลการเงิน และเตือนเพื่อน ๆ ให้ส่งงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
นางสาวสุชริญาภรณ์ จันทร์พัง พลาย อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน สุขศึกษา เข้าเรียนในทุกคาบเรียน ตั้งสติ มี สมาธิ จดจำกับสิ่งที่ได้เรียนใน ห้องเรียน ใช้ตำราประกอบการเรียน ในขณะเรียน และจดบันทึกสิ่งสำคัญ	กลับมาทบทวนในสิ่งที่เรียนและอ่าน หนังสือสม่ำเสมอ รวมไปถึงการทำ การบ้าน และงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ได้รับรายได้จากการตลาด ช่วย ผู้ปกครองทำงานบ้านในวันธรรมดา หลังเลิกเรียน ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์มี หน้าที่ล้างห้องน้ำ เป็นนักเรียนที่ดีโดย มาเรียนหนังสือ สม่ำเสมอ ตั้งใจเรียน เป็น พุทธศาสนิกชนที่ดี
นางสาวปภัสรา กวางทอง อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน สังคมศึกษา ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่นทบทวน ความรู้และฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ สนใจ ใส่ใจในการเรียนอยู่เสมอ	ตั้งระบบการเรียน การอ่านหนังสือ จัดสรรเวลาให้ตนเองอย่างเหมาะสม พักผ่อนและทำกิจกรรมผ่อนคลาย ให้ตนเอง มีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดบ้าน ดูแลผู้สูงอายุในบ้าน ดูแลสัตว์เลี้ยง ในบ้านและสร้างกิจกรรมภายใน ครอบครัว เช่น หาสถานที่ท่องเที่ยว หาที่รับประทานอาหาร ช่วยเหลืองานประจำปีของวัดสารภี ทุกปี บริจาคสิ่งของจีวรรางวัลสอย ดาว ตรวจตราดูแลความผิดปกติ ภายในโรงเรียน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
นางสาวศิริกัญญา ศิริ อายุ ๑๘ ปี	มีความสำเร็จด้าน สังคมศึกษา เกิดจากความชอบในวิชานี้และสิ่งที่ทำ ทำให้เราเกิดความถนัด และความชอบ ทำให้เราเกิดความพยายามที่จะทำให้ สำเร็จ และแรงบันดาลใจในการอ่าน และการเรียนรู้ จนทำให้ประสบความสำเร็จ	เกิดจากความชอบในวิชานี้และสิ่งที่ ทำ ทำให้เราเกิดความถนัด และ ความชอบทำให้เราเกิดความ พยายามที่จะทำให้สำเร็จ และแรง บันดาลใจในการอ่านและการเรียนรู้ จนทำให้ประสบความสำเร็จ ทำให้พ่อแม่ภาคภูมิใจ เช่น ตั้งใจ เรียน และช่วยแบ่งเบาภาระของพ่อ

ผู้ให้สัมภาษณ์	มีความ สำเร็จด้านการเรียน/ความ เป็นมาของความสำเร็จ	ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมที่นำไปสู่ ความสำเร็จ
		แม้ในส่วนที่เราทำได้ ใช้เงินอย่าง ประหยัด ช่วยดูแลความสะอาดของโรงเรียน โดยเริ่มจากตนเอง ทำตาม กฎระเบียบของโรงเรียน ตั้งใจเรียน ไม่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของ สถาบัน และทำหน้าที่ชาวพุทธที่ดี รักษาศีลตามคำสอนของศาสนา
นางสาวณัฏฐาพร พงษ์เขียว อายุ ๑๗ ปี	มีความสำเร็จด้าน สุขศึกษา ชอบในวิชาสุขศึกษาและสามารถ เชื่อมโยงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถความรู้มาใช้ได้จริง จึงเป็นเหตุ ให้ตั้งใจเรียนวิชานี้ และทำออกมาให้ดีที่สุด เป็นความภาคภูมิใจของตนเอง และครอบครัว	ทบทวนบทเรียนหลังจากเรียนเสร็จ อ่านล่วงหน้าก่อนเข้าเรียน ทำงานบ้านเป็นประจำ เช่น ล้างจาน ซักผ้า รีดผ้า ดูแลพ่อแม่หลังจาก กลับจากทำงาน เมื่อท่านป่วยดูแล ในทุก ๆ วัน ที่โรงเรียนก็ช่วยรักษาชื่อเสียงของ โรงเรียน ส่วนความรับผิดชอบต่อ สังคม คือ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ทำตามบทบาทหน้าที่ให้ดีที่สุด

การสัมภาษณ์เยาวชน

ผู้ให้สัมภาษณ์	ปัญหาและอุปสรรคต่อ ความสำเร็จ	วิธีการแก้ปัญหา	หลักธรรม/คุณธรรมที่ใช้ ในการปฏิบัติตน
นายวรปรัชญ์ แซ่ลื้อ อายุ ๑๘ ปี	ขี้เกียจ	ทำอะไรให้ทำทันทีก่อนจะ รู้สึกขี้เกียจ	ทุก ๆ อย่างที่เกิดรอบตัว ไปจนถึงทุกการกระทำ ย่อมมีที่มาและผลที่ ตามมาของมัน
นายศิริสิทธิ์ จันทรเสนห์ อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ ความยาก ของเนื้อหา ไม่ค่อยมี เวลาว่าง	ตั้งเป้าหมายในแต่ละวัน พยายามทำความเข้าใจใน เนื้อหา จัดสรรเวลา	ทำสิ่งใดย่อมได้รับสิ่งนั้น ตอบแทน

ผู้ให้สัมภาษณ์	ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จ	วิธีการแก้ปัญหา	หลักธรรม/คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน
นางสาวภัสรา คำม้น อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ ความง่วงนอน ความมั่นใจในตนเองมากเกินไป	ต้องมีความพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้มากขึ้น ไม่ผลัดวัน ประกันพ่วง มีสมาธิแน่วแน่กับสิ่งที่กำลังกระทำ รู้จักประเมินขีดจำกัดความสามารถของตนเอง ตรวจสอบงานทุกอย่างก่อนส่ง คิดให้รอบคอบก่อน	ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น เมื่อไรที่เรามีความตั้งใจจริง เราย่อมทำงานสำเร็จ
นางสาวนันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย อายุ ๑๗ ปี	โซเชียลเน็ตเวิร์ค ความขี้เกียจ ไม่ค่อยฝึกฝน	เผชิญหน้ากับปัญหา แก้ไขตนเองและขอคำปรึกษา	อิทธิบาท ๔ เพราะเชื่อว่าถ้าเราพยายามที่จะทำก็ตั้งใจทำให้สำเร็จ
นายชวนากร บุตรธนะ อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ	จัดตารางเวลาของการเรียน	เล่นหมากรุกอย่าเอาแต่บุกอย่างเดียว เดินหมากรุกยังต้องคิด เดินหมากรุกชีวิตจะไม่คิดได้อย่างไร (หลักการคิดของขงเบ้ง)
นายทักษ์ดนัย จันทรอิน อายุ ๑๘ ปี	มีอุปสรรคด้านเวลา กิจกรรมที่โรงเรียนมีมากไม่มีเวลา ทำการบ้านและอ่านหนังสือ	จัดสรรเวลา แบ่งเวลาทำงานตามลำดับความสำคัญ	ตนเป็นที่พึ่งของตน
นายศิริช พงษ์พานิช อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ เมื่อยล้า	นึกถึงวันที่ประสบความสำเร็จ	ไม่สร้างเหตุแล้วผลจะเกิดขึ้นได้อย่างไร
นายชัยวัฒน์ สารวิวัฒน์ อายุ ๑๘ ปี	มีความขี้เกียจ อยากนอน อยากเล่นโทรศัพท์	รู้จักแบ่งเวลาและรู้จักมีความอดทน	ทำดีความดีเกิด ทำชั่วความชั่วเกิด ถ้าไม่ทำแล้วใครจะทำ ทำอย่าสักแต่ว่าทำ ให้ตั้งใจทำ
นางสาวกิตติยาภรณ์ ศิริชัย อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ	ตั้งสมาธิ ทบทวนว่าควรทำอะไรก่อนหลัง	มัชฌิมาปฏิปทา
นายชานน ศศิเมณฑล อายุ ๑๘ ปี	การจัดสรรเวลาบางครั้งไม่ลงตัว	จัดสรรเวลา และทำตามตารางเวลาการทำงาน	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

ผู้ให้สัมภาษณ์	ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จ	วิธีการแก้ปัญหา	หลักธรรม/คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน
นางสาวชลธิชา ศรีรัตนรักษ์ อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ บางครั้งงานนั้นยาก	พยายามฝึกฝน ถึงแม้ผลงานจะออกมาแบบไหน เราก็ยอมรับได้	ทำวันนี้ให้ดีที่สุด
นางสาวอุลิตา เจริญรวย วัฒนา อายุ ๑๗ ปี	ความยากของเนื้อหา	ปรึกษาผู้รู้ เช่น คุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์	เดินทางสายกลาง
นางสาวภัทรวดี สัจจะ ไพศาล อายุ ๑๗ ปี	เป็นคนชอบ k-pop ตอนอ่านหนังสือก็ต้อง บังคับใจตนเอง อ่าน หนังสือเสร็จแล้วค่อยดู k-pop	ขมใจ ปิดโทรศัพท์	ความเมตตา ซื่อสัตย์ ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อ เดือดร้อน “คนดีตกน้ำไม่ ไหล ตกไฟไม่ไหม้”
นายธีรภัทร์ เนื่อนิม อายุ ๑๘ ปี	บางครั้งงานเยอะ อาจ ท้อหรือบางทีเหนื่อยจน ฟุ้งซ่าน	มีสติและไม่ท้อถอยต่อ อุปสรรคต่าง ๆ	ทุกปัญหามีทางออกเสมอ ขอแต่ไม่ท้อถอยเสียก่อน
นางสาวพรณัชชา ศรีรัตน รักษ์ อายุ ๑๘ ปี	มองว่าปัญหาหรือ อุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำ ทนาย ต้องผ่านไปให้ได้ แล้วจะทำให้ทุกอย่าง สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี	หาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ให้เจอแล้วแก้ที่สาเหตุให้ตรง จุด	อดทน มีน้ำใจ มีเมตตา
นางสาวกมลพร วงศ์ เหลือง อายุ ๑๙ ปี	ไม่ค่อยมีเวลา	วางแผนล่วงหน้า	อิทธิบาท ๔ ทิศ ๖
นางสาวสารินี อรรถชัย พานิช อายุ ๑๘ ปี	ความท้อแท้ในบางครั้ง	ให้กำลังใจตนเองและรับฟัง ข้อเสนอแนะของผู้อื่นในการ ร่วมแก้ปัญหา	ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น
นายภูรินทร์ ตติรังสรรค์สุข อายุ ๑๗ ปี	ความเกียจคร้านและ ความกังวลที่จะต้องทำ ให้สำเร็จ	มีสติและคิดอยู่ว่าต้องทำได้ แล้วลงมือทำ	อิทธิบาท ๔
นางสาวอัมพิกา ใจรีน อายุ ๑๘ ปี	ความขี้เกียจ	พยายามทำงานตามลำดับ ความสำคัญ	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
นางสาวศุภณัฐ สรรพศรี อายุ ๑๘ ปี	มีความขี้เกียจเป็นบาง เวลา ทำให้ชอบ ผลัดวันประกันพรุ่ง	ถ้าคิดจะทำอะไรก็ทำเลย	มีความขยันหมั่นเพียร ไม่ ละเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์	ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จ	วิธีการแก้ปัญหา	หลักธรรม/คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน
นางสาวธัญชนก รัชตพฤษ์ อายุ ๑๙ ปี	เป็นคนอ่านช้า จึงใช้เวลานานในการรับข้อมูลที่ศึกษา แต่ก็ไม่ใช่ทุกครั้ง แต่เป็นงานที่พูดเอง เขียนเอง จะทำได้คล่องกว่า เพราะเป็นอิสระในด้านการคิดเรียบเรียงเอง ถ้าเป็นอะไรที่ต้องจดจำแต่ไม่ได้ใช้บ่อยจะลืมง่ายหลายครั้ง หลังจากสอบแล้วก็จะลืม	ทักษะด้านวรรณคดีไม่ค่อยได้ทำอะไร แต่ถ้าเป็นด้านการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันจะพยายามนำมาใช้ให้มากที่สุด ทั้งหลักการสะกด การพูด การเขียน และจะหาความเชื่อมโยงให้จำได้ง่าย ๆ	มุ่งมั่น ตั้งใจ และโฟกัสกับสิ่งที่ทำ คือถ้าตั้งใจแล้วคาดหวังผลแบบใด ก็ต้องทุ่มเทให้กับมันจริง ๆ เป็นการทดสอบและพัฒนาความสามารถตัวเองไปด้วย คิดบวกเข้าไว้
นางสาวเมษนีย์ อุปถัมภ์ อายุ ๑๘ ปี	บางครั้งรู้สึกว่าการใช้เวลาไม่ค่อยดี มีความรู้สึกไม่อยากทำงานบ้าง ขี้เกียจในหลาย ๆ ครั้ง	ต้องตั้งใจเพราะจำต้องทำสิ่งที่ควรทำก่อน	ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน พยายามไม่ยึดติดกับคนอื่น หายใจ และทำได้ดี
นางสาวปัทมรา กวางทอง อายุ ๑๘ ปี	ปัญหาคือ มีเวลาในการปฏิบัติไม่เพียงพอ อุปสรรคคือมักจะมีสิ่งดึงดูดความสนใจอื่น ๆ เช่น ทวี โทรศัพท์	จัดสรรเวลาให้เหมาะสม ยึดสิ่งสำคัญเป็นหลัก จัดระบบความสำคัญของงาน	วิริยะ พากเพียร พยายามมานะ อดทน ทำให้เป็นผู้มีความสำเร็จ
นางสาวสุชริฎาภรณ์ จันทร์พังพราย อายุ ๑๘ ปี	ความเหนื่อยล้าจากการเรียน การพักผ่อนน้อย และความเกียจคร้าน	หลังเลิกเรียนนอนพักผ่อน ๑ ชั่วโมง และคำนึงถึงความไฝ่ฝัน อาชีพ ความมุ่งหมายในอนาคตที่ตนเองต้องการมากที่สุด ส่งเสริมให้เกิดพลังผลักดันในการอ่านหนังสือ	อิทธิบาท ๔ ไตรสิกขา
นางสาวณัฏฐาพร พงษ์เขียว อายุ ๑๗ ปี	ความขี้เกียจ ความย่อท้อต่ออุปสรรค	เวลาเกิดความขี้เกียจก็นึกถึงหน้าที่และความรับผิดชอบที่ตนมี คือมีหน้าที่เรียนหนังสือหาความรู้เพื่ออนาคตของตนเอง	คุณธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวคือ ความอดทน ความกตัญญู ที่ทำเพื่อตนเอง เพื่อพ่อแม่ คือตั้งใจเรียน ประพฤติตนเป็นคนดี

ผู้ให้สัมภาษณ์	ปัญหาและอุปสรรคต่อความสำเร็จ	วิธีการแก้ปัญหา	หลักการ/คุณธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติตน
นางสาวศิริกัญญา ศิริ อายุ ๑๘ ปี	การทำกิจกรรมที่โรงเรียนอาจทำให้ไม่มีเวลา แต่กิจกรรมนั้นเป็นสิ่งที่สอนเราหลาย ๆ อย่าง สอนประสบการณ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมที่โรงเรียนจึงทำให้เกิดปัญหาบ้าง แต่เราได้ความรู้หลายสิ่งตามมามากกว่าที่เราคิด	แบ่งเวลาให้ดี ตั้งใจอ่านหนังสือ ตั้งเป้าหมายและมุ่งมั่นทำให้สำเร็จ	อิทธิบาท ๔ คือธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ พยายามและตั้งใจในการทำทุก ๆ สิ่ง

การสัมภาษณ์เยาวชน

ผู้ให้สัมภาษณ์	ความสุขที่ได้จากความสำเร็จต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
นายวรปรัชญ์ แซ่ล่อ	ได้รู้สึกพอใจที่เป็นตัวเอง
นางสาวกัศรา คำมัน	เมื่อประสบความสำเร็จทางการเรียนและด้านความไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ มาประกอบอาชีพ สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ และเป็นทรัพยากรบุคคลที่ดีในการดำรงอยู่ในสังคม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนาขึ้น
นายศิริสิทธิ์ จันท์เสนห์	ประสบความสำเร็จด้านการเรียน มีความรู้ได้รับคำชมเชยจากผู้อื่น
นางสาวนันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย	ภาคภูมิใจ
นายชวนากร บุตรดีนะ	ภูมิใจ
นายชัยวัฒน์ สาริวัฒน์	มีความสุขภูมิใจ
นางสาวกิตติยาภรณ์ ศิริชัย	รู้สึกภูมิใจ
นางสาวชลธิชา ศรีราษฎร์	มีความสุขภูมิใจ พ่อแม่ก็มีสุขไปด้วย
นายทักษ์ดนัย จันท์อิน	มีความสุขสบายทางใจ ทางด้านครอบครัวมีความสุข เราสามารถหางานที่เลี้ยงครอบครัวได้ และเราสามารถทำประโยชน์เพื่อสังคมได้
นายศิริช พงษ์พานิช	ภูมิใจ
นางสาวอุสิดา เจริญรววัฒนา	มีความสุขภูมิใจในตนเองที่ได้ทำเพื่อตนเอง ครอบครัวและสังคมประเทศชาติ
นายชานน ศศิมนทล	ทำให้ครอบครัวภูมิใจ
นางสาวกัศวดี สัจจะไพศาล	มีความสุขทั้งตนเองและบุคคลรอบข้าง
นายธีรภัทร์ เนื่อนิม	ภูมิใจต่อตนเองและครอบครัว

ผู้ให้สัมภาษณ์	ความสุขที่ได้จากความสำเร็จต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
นางสาวธัญชนก รัชตพฤกษ์	ภูมิใจในความทุ่มเทและได้ความรู้มาพัฒนาทักษะมากขึ้น ได้ทำให้ผู้อื่นได้เห็นความสามารถของเรา ได้พัฒนาทักษะการทำงานสาธารณในสังคม มีทักษะที่ต้องต้องด้านภาษาติดตัวไว้ใช้เสมอ
นางสาวอัมพิกา ใจริน	รู้สึกดีใจที่ทำงานที่ต้องรับผิดชอบจนสำเร็จ
นางสาวศุภณัฐ สรรพศรี	รู้สึกภูมิใจ
นางสาวพรณัชชา ศรีรานุรักษ์	มีความสุขทั้งตนเองและครอบครัว
นางสาวกมลพร วงศ์เหลือง	ภูมิใจ อารมณ์ดี
นางสาวสารินี อรรถชัยพานิช	ภูมิใจและถึงคุณค่าของตนเอง ครอบครัวและสังคม
นางสาวศิริยุญา ศิริ	มีความสุขที่ทำให้ครอบครัวภาคภูมิใจ และเป็นอนาคตที่ดีของสังคม เป็นเยาวชนที่จะโตขึ้นไปทำให้ประเทศชาติก้าวหน้า
นางสาวณัฏฐาพร พงษ์เขียว	เกิดความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งที่มีความสำเร็จขึ้นมา ครอบครัวก็ดีใจภาคภูมิใจ
นายภูรินทร์ ตติรังสรรค์สุข	มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จ
นางสาวเมษนีศ อุปถัมภ์	ทำให้พ่อแม่ภูมิใจ
นางสาวปัสสรา กวางทอง	รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ครอบครัวปลื้มใจที่สมาชิกในครอบครัวประสบความสำเร็จ สังคมมีสมาชิกที่ดี สามารถช่วยพัฒนาสังคมได้
นางสาวสุจริยาภรณ์ จันทร์พิงพลาย	เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีกำลังใจทำสิ่งนั้นต่อไป ครอบครัวภาคภูมิใจที่มีบุตรประสบความสำเร็จในการศึกษา สังคมมีต้นแบบที่ดี

ถอดเทปการสัมภาษณ์เยาวชนเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับเยาวชนในการดำรงชีวิต

นางสาวภัศรา คำมัน กล่าวว่า จากปัญหาเรื่องการติดกันในห้องเรียนนั้น เป็นปัญหาในสังคมยุคใหม่ที่คิดว่าการใช้กำลังจะทำให้ทุกอย่างดีขึ้น สามารถเป็นผู้นำสร้างกลุ่มอิทธิพลในห้องเรียน โดยจะมีหัวโจกที่ซึ่งคอยให้การสนับสนุนเรื่องการตีการติดกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นที่ผิดคิดว่าตนเองเก่ง เป็นผู้นำที่ไม่มีใครมาถ่วง และสามารถทำอะไรก็ได้ จากเหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ตนได้นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันโดยนำเวลามาใช้ประโยชน์ไม่เข้าไปมั่วสุมกับกลุ่มที่เป็นอันธพาลคอยหาเรื่องคนอื่น โดยใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วย พ่อแม่ทำงานบ้าน แบ่งเบาภาระของพ่อแม่ และเมื่อรับมอบหมายงานต้องทำให้มีคุณภาพเสร็จตรงตามเวลา ให้ความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมายทำให้งานรวดเร็วเสร็จสมบูรณ์

นายชัยวัฒน์ สาริวัฒน์ ได้กล่าวว่า ปัญหาต่างๆของวัยรุ่นโดยเฉพาะการรังแกกันการติดกันการใช้ความรุนแรงกลายเป็นทางออกที่ได้รับความนิยมสำหรับวัยรุ่น เพราะทำให้สะใจและเห็นผลได้เร็ว โดยทั่วไปแล้วการใช้ความรุนแรงเป็นทางออกของคนป่าเถื่อน ด้อยการศึกษาซึ่งทุกคนก็เห็น

ด้วยและมักจะพูดกันบ่อยๆ ว่า คนที่มีการศึกษาจะใช้ความคิดมากกว่ากำลัง ทำให้กลุ่มวัยรุ่นมีการกระทำของคนที่ไร้ความอดทนและการยับยั้งชั่งใจ เพราะการขาดความรักความเอาใจใส่จากครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลาอบรม สั่งสอนลูกๆ เพราะต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อหาเงินมาให้เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือน วัยรุ่นจึงหันไปพึ่งยาเสพติด เพราะหลงเชื่อว่าเป็นทางออกที่ดีที่ทำให้ลืมความทุกข์ซึ่งตนและครอบครัวประสบอยู่และส่งผลทำให้ไม่สามารถควบคุมสติจนบางครั้งเกิดการทะเลาะวิวาท ส่วนตนเองนั้น มีการเข้าวัดไปช่วยทำกิจกรรมให้กับทางวัด ทำให้ได้ทราบถึงการทำบุญการรักษาศีล ทำให้จิตใจผ่องใส ไม่วุ่นกับเรื่องยาเสพติดรวมถึงต้องช่วยดูแลผู้ปกครองทำงานจึงไม่มีเวลาไปมั่วสุมกับเพื่อน

นักเรียน ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง (ไม่สามารถเปิดเผย) อดีตเป็นคนติดเกมซึ่งใช้เวลาอยู่กับการเล่นเกมมากกว่าใช้เวลาในการเรียน ทำให้ผลการเรียนลดลง เคยขโมยเงินเพื่อนเพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์เล่นเกม เกิดความเครียดจากครอบครัว เกิดการเบื่อหน่ายการเรียน มีการนอนดึก สุขภาพทรุดโทรม เรียนไม่ทันเพื่อนมีหนี้จากการเล่นเกม จึงต้องมีผู้ปกครองเข้ามาควบคุมพฤติกรรมในการใช้ชีวิต ทำให้หลังจากงดการเล่นเกมกลับเข้ามาสู่การเรียนใหม่มีการแบ่งเวลาและมีการเรียนพิเศษเพิ่มชีวิตเปลี่ยนเป็นดีขึ้น สามารถเรียนได้ตามเพื่อนทัน รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น และมีวินัยทำตามกฎที่ตั้งใจไว้ได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ลักขโมย ที่ทำไปรู้สึกผิด และไม่อยากทำอีกเลย

นายทักษ์ดนัย จันทรอิน ตนไม่เคยลักทรัพย์และขโมยของใครเนื่องจากคุณพ่อและแม่ได้สั่งสอนตนมาตั้งแต่เด็กให้เคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่นำของคนอื่นมาเป็นของส่วนตัว ซึ่งได้รับการสั่งสอนและได้เข้าวัดกับคุณพ่อคุณแม่เป็นประจำ ปัจจุบันมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีวินัยทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน มีความสุขสบายทางใจทางด้านครอบครัวก็มีความสุข ซึ่งหากลักขโมยนั้นเจ้าของเขาจับได้ก็就会被จับเกิดปัญหาและความเครียดเกิดความทุกข์ใจ ครอบครัวเดือดร้อน ทุกวันนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีการจัดสรรเวลาให้สอดคล้องกับการเรียน และทำงานบ้านช่วยคุณพ่อและคุณแม่ เพื่อลดภาระของพ่อแม่อีกทาง

นางสาว นันทรัตน์ เก่งเกียรติชัย กล่าวว่า มีความชอบในวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานของคนดี มีพื้นฐานในการคิดมาก่อนทำให้เรียนและสามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและไม่ดี โดยส่วนตัวชอบอยู่บ้าน เพราะต้องคอยดูแลย่า และช่วยพ่อแม่ค้าขาย สำหรับที่โรงเรียนจะช่วยดูแลทรัพย์สินของทางโรงเรียน คอยห้ามปรามเวลาใครทำอะไรที่ไม่เหมาะสม เรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนนั้น ส่วนตัวไม่เห็นด้วยเพราะจะสร้างปัญหาในขณะเรียนหนังสือ แต่จะคอยเป็นกำลังใจให้กันและกัน โดยช่วยให้สอนการบ้าน และชวนกันอ่านหนังสือ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการเรียน

นางสาวอุลิตา เจริญรวีวัฒนา กล่าวว่า ตนมีความตั้งใจในการเรียนหนังสือ มีความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย มุ่งมั่นและขยัน ช่วยคุณแม่ทำงานบ้าน เช่น กวาดบ้าน ซักผ้า ช่วยงาน

บ้านทุกอย่าง เข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่โรงเรียนและที่วัด ช่วยทำนุบำรุงศาสนาจึงมองข้ามเรื่องเพศสัมพันธ์ และมองว่าไม่ควรที่จะมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเพราะอาจทำให้เสียคนและไม่ตั้งใจเรียนขาดเรียน จนทำให้เสียอนาคต จึงเห็นว่าในวัยเรียนควรตั้งใจเรียนอย่างเดียวให้ถือว่าการเรียนเป็นงานอย่างหนึ่ง ขอให้มีความรับผิดชอบและทำอย่างตั้งใจ

นางสาวภัทรวดี สัจจะไพศาล กล่าวว่า ตนได้รับการสนับสนุนในการเรียนจากพ่อแม่ เป็นคนที่มีเพื่อนดี พุดจาไพเราะ อยู่ในกลุ่มเพื่อนๆที่ดี ซึ่งเพื่อนมีอยู่หลากหลายกลุ่ม โดยมองว่าตนได้ อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีการพูดจาดี อ่อนหวาน มีวินัย ไม่ก้าวร้าว ทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มตั้งใจเรียนและ ส่งเสริมกันเรียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตนเองก็ยึดถือเรื่องการพูดเรื่องของการพูดไม่ดีพูดจาไม่ สุภาพและไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคมเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนกลุ่ม อื่นและรุ่นน้อง การยึดถือเรื่องการพูดจาสุภาพทำให้จิตใจอ่อนโยนและมีความเมตตา

นายธีรภัทร์ เนื่อนิม กล่าวว่า เวลาอยู่ที่บ้านจะคอยช่วย ผู้ปกครองทำความสะอาดบ้าน และทำอาหารที่รับประทานในครอบครัว และช่วยพ่อแม่ดูแลเรื่องงานบ้าน ได้มีโอกาสเข้าวัดได้ยึดพระ ธรรมของพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักศีลในพระพุทธศาสนา ทำให้มีสติ พุดจาไพเราะและมีอารมณ์ อ่อนหวานทุกครั้งที่มีปัญหาก็จะเข้าไปปรึกษากับครอบครัวและอาจารย์เพื่อหาทางออกเสมอ มี ความสุขกับการเรียนและการทำกิจกรรม จึงมองว่าพื้นฐานที่ดีของการเรียนคือ การรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อ โดยเฉพาะศีลเรื่องของการพูดดีและพูดจาไพเราะจะทำให้มีเพื่อนและมีกัลยาณมิตรที่ดีตามมา

นางสาวเมษนีย์ อุปถัมภ์ กล่าวว่า ตนมีความขยัน ตั้งเป้าหมายและมีความพยายามใน การเรียนให้ประสบความสำเร็จ มีการทำการบ้านและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยพ่อแม่ร้านงาน กวาดบ้าน มีหน้าที่รับผิดชอบ เป็นหัวหน้าห้อง และอื่นๆ จึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนจะได้ ปฏิบัติตาม โดยส่วนตัวไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดรวมถึงของมีค่า โดยคิดว่าคนที่ติดยาเสพติดจะทำให้เสียอนาคต เห็นได้จากข่าวสารที่ดูจากทีวีจึงทำให้ตนรู้สึกกลัวกับยาเสพติดทุกประเภท และจะช่วย เตือนเพื่อนๆ เรื่องของยาเสพติด

นางสาวปัทสรา กวางทอง กล่าวว่า ตนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน หมั่นทบทวนความรู้ และการฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ ทุกๆวันจะอ่านหนังสือ และจัดสรรเวลาให้กับตนเองอย่างเหมาะสม พักผ่อนและหากิจกรรมผ่อนคลายให้ตนเอง ตนเองมีหน้าที่ดูแลทำความสะอาดห้อง ดูแลผู้สูงอายุใน บ้าน ดูแลสัตว์เลี้ยงในบ้านและสร้างกิจกรรมภายในครอบครัว เช่น หาสถานที่ท่องเที่ยว หาด้านอาหาร รับประทานในโอกาสพิเศษ ช่วยเหลืองานบ้าน และช่วยเหลืองานประจำปีของวัดสารภี ทุกปี บริจาค ของสำหรับสอยดาว ตรวจตราดูแลความผิดปกติภายในโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและคอย สอดส่องดูแลเพื่อนที่เสพยาเสพติดเพื่อบอกครูให้ทำการแก้ไขก่อน

ภาคผนวก จ.

ภาพประกอบการวิจัยและการสัมภาษณ์

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

	นายเจลีว ไตรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นายวิโรจน์ ดิลกชัย รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารทั่วไป
	นายอนันต์ พงษ์มานุรักษ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารวิชาการ
	นายภูมินทร์ สวัสดิ์โรจน์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารงบประมาณและบุคลากร
	นางเกศินี จุลพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน
	นางสาวชนะชนิษฐ สุรมิตรไมตรี หัวหน้างานนิเทศภายใน โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางสุพรรณิ โล่ชัยยะกุล หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม และผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

	นางรัตนา ศิริกมลทิพย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นายพิจิตร ยมหล้า หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางปณณดา ภูพิชิต หัวหน้างานห้องสมุดและเลขาฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางเบญญาพร ภัทรโยธิน หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางชนาพร วทัญญู หัวหน้างานแนะแนว โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นายสุดสาคร อินทร์ทอง หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้สอน กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางสาวพรรณนิภา แก้วสกลิตย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

	นางนงเยาว์ นวเจริญพงศ์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางสุนีย์ ไชยเทพ หัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและรองหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางปาริชาติ อุ่นจันทน์ รองหัวหน้างานการจัดการเรียนการสอน ฝ่าย บริหารงานวิชาการและรองหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นายรัชพล ลานตวน รองหัวหน้างานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและพัสดุ และผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางสาวนิรมล มณีคุ้ม รองหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางรัชติการ์ ศรีประเสริฐ ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
	นางเยียมจิต ตติรังสรรค์สุข ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม

ภาพประกอบการวิจัย

โครงการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม (พุทธบุตร) ๑

โครงการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม (พุทธบุตร) ๒

โครงการอบรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม (พุทธบุตร) ๓

กิจกรรมวันไหว้ครู

กิจกรรมครอบครัวพอเพียงสู่สถานศึกษาและชุมชน

ภาคผนวก ฉ.

ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปีการศึกษา ๒๕๖๑

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียนชาย	จำนวนนักเรียนหญิง	รวม
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๓๓๕	๓๙๙	๗๒๔
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๒๗๖	๓๙๙	๖๗๕
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๒๙๘	๒๕๕	๖๕๓
รวมมัธยมศึกษาตอนต้น	๙๐๙	๑,๑๕๓	๒,๐๖๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๗๔	๓๔๖	๕๒๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๙๗	๓๐๑	๔๙๘
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๗๙	๒๘๙	๔๖๘
รวมมัธยมศึกษาตอนปลาย	๕๕๐	๙๓๖	๑,๔๘๖
รวมทั้งสิ้น	๑,๔๕๙	๒,๐๘๙	๓,๕๔๘

ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: นางสาวสิทธรัตน์ สัมรัมย์
วัน เดือน ปีเกิด	: วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๐๒
สถานที่เกิด	: บ้านพักนายทหาร ๑๕๑๐ ศูนย์การทหารม้า (ค่ายอดิศร) จังหวัดสระบุรี
วุฒิการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๒๑ ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี : พ.ศ. ๒๕๒๖ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ส่งคมศึกษา) : พ.ศ. ๒๕๕๒ จบการศึกษาระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง (การบริหารการศึกษา)
ประสบการณ์การทำงาน	: พ.ศ. ๒๕๒๑ บรรจุเป็นข้าราชการครูกรมสามัญศึกษา ณ โรงเรียนเมืองคง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา : พ.ศ. ๒๕๒๙ รับราชการโรงเรียนโคกกระท้อนกิตติคุณวิทยา อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี : พ.ศ. ๒๕๔๔ รับราชการโรงเรียนปากเพรียววิทยาคมต่อมาเปลี่ยน ชื่อเป็นโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สระบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี : พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงปัจจุบัน รับราชการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี : เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทวีติยาภรณ์ ช่างเผือก (ทช.) เครื่องราชอิสริยาภรณ์เหรียญจักรพรรดิมาลา : ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม
รางวัลที่ได้รับ	: “ครูผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น” ครูสภาอำเภอเสนาห์ พ.ศ. ๒๕๓๘ : เป็น “ครูแกนนำ” ปฏิรูปการเรียนรู้ กรมสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๕ : “ธรรมศึกษาชั้นเอก” สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ : “ครูหนึ่งแสนครูดี” ครูสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ : “ครูสมาธิ” สถาบันพลังจิตตานุภาพ พ.ศ. ๒๕๕๘ : “หลักสูตรครูสมาธิแต่ผู้ขยันเรียน” พ.ศ. ๒๕๕๘ : “ครูดีไม่มีอบายมุข” เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙